Sacri canones correcti.

Articularis morbꝰ.

Restituta antiqua lectio i authẽticis.

Agnes sacri.iiij.

Lecticarij.

Declaratus iurisco sult.i.l.ij.de alee lu.

Lactarij.

Quadratarij.

Pancratium.

Propertij locus.

Muscarij.
Locus in digestis.

Locus in aut.

Albini.

Emẽdate due in.ff. dictiones.
Heracleoticum certamen.

Coniate.

Myrobrecharij.

Emaculate.
Pandecte.
Bellij locus.

ꝯ in Illiricos expeditionem ducere opus est. Erant enĩ qui dam qui ad munera tenebant. quoties Imperator: pro sua vtilitate agmẽ in Illyricos fortasse rebellantes duceret. Hoc infra clarius patet. in.l.j. titulo proxime sequenti.

¶ Qui morbo se excusat.

¶ L. cuz auriculari. vetustus codex habet. articulari. Sic etiã appellatur chyragra: qõ articulos idest digitos ledat. Que infirmitas quomodo leuet. habes apud Cornelĩũ Celsum quarti libri captie vltimo. Paruus hic vtiqꝫ error: ſz vel ob hoc nõ obmittẽdus. vt antique scripture fides salua sit.

¶ De Athletis.

¶ Lex vnica z singularis est. que athletaruz certamina sacra appellat. Cur sic nũcupentur ab Accursio minime perspectum est: cũ id sortita nominis sint: quod in Deorum honorez fierẽt. Quatuor enim erant celebrati Grecis agones: quorum preter Pindarum hymno. v. Archias quoqꝫ his meminit notissimo epigrammate.

Τεσσαρές ἐισιν ἀΓῶνες ἀν ἑλλάδι τεσσαρες ἱροὶ
ὁι μὲν ἐν θυιτῶν οἱ δὲ μαβάνατων.
ζηνὸς λικαιοίαο τε λαΐμονος ἀρχεμοροιο
ἆβλα δὲ τῶν κοτινου μίλα σέλινα πίτυς

Sacra per Argiuas certamina quatuor: vbeis.
Sunt: duo facta viris. z duo celitibus.
Ut Jouis z Phebi Melicerteqꝫ Archemoriqꝫ.
Premia sunt pinus poma apium atqꝫ olee.

¶ Hoc autẽ in certamine quinqꝫ ludis vtebant: quos Paulus iureconsultus in.l.ij. de alee lusu describit. et Simonides hoc disticho.

ἰσθμὶα καὶ πυθῦ δὶ ὀφῶν δ φίλαωσε ἐνὶνα
ἄλμα τε σὺν λοκέαν δὶσκον ἄκοντα τε ἄβλην.

Isthmia philonis Diophon. z Pythia vicit.
Et cursu. z iaculo saltibus z: de pale.

ἄλμα τε σὺν λοὶσκον τε βολὴ καὶ ἀκοντος ἔρωὴ
καὶ δρομος ἦν δὲ τὰ λμα μάλ ἔπλετο πᾶσι τε λᾶτὰ

Cum disci iactu saltus pedis impetus haste.
Atqꝫ pale. z cursus studium fuit omnibus vnum.

¶ Qui autem his omnibus ludis vicisset pancratiastes nũcupabatur. Pancratium enim hi quinqꝫ ludi vocabantur: sicuti z Pentathlũ autor Hermolao in Plinĩũ. Que tñ sinia ex authoribus probabilis nõ est. Mã Lucianus pro diuersa ludicri specie pancratiũ ponit. dũ palestra esse tradit ludũ qui in lutea aspergine fiebat: qui a sit in puluere fit. recto stadio inuicẽ se pcutientiũ pancratiũ esse. Huius ludi meminit Synesius in lib. de Summijs. Thucydides li. v. z Propertius. Dũ patitur duro vulnera pancratio. Mã hic Propertiũ haud itelligere opinor de quinqꝫ ipsis ludorũ generibus: ſz de eo trĩ cuius ex Luciano meminimus. Sicut z iurisconsul. in.l. qua actiõe. ff. si qs ff. ad legẽ Aquil. Si quis. inquit in colluctatione. vel in pancratio vel pugiles dũ inter se exercentur: alius aliũ occiderit: si in publico est certamine cessat Aquilia. Mẽtio huius etiã apud Senecã habetur in declamationibus. Plinĩũ li. xxxv. Belliũ li. iij. Imperator quoqꝫ Justinianus in authẽtico de ꝑsulibus Post illud: ait qõ dicit totius diei multa delectatiõe cõplebit populũ hoc qõ vocatur grece παΓκρατιον. z cũ bestijs pugnantes homines. sic enim ibi legendũ est: nõ pancarpõ. idest Latine sylua cõspecta. hec enĩz verba ab aliquo literarũ ignaro addita textui ipsi crediderim. Quod autem sequitur supradictis proximũ adonia existimo eã locũ sic dictuz qõ in eo cantantes cernerentur παρα τωΔωνα: idest cano καὶ ὁράω. video. Quod ad superiora attinet: dũ Lucianus pancratiastas scribit exercere se in puluere solitos intelligẽdũ est de eo puluere quo se inspergebant: cuius mẽtio apud Statiũ in pugna Tidei atqꝫ Agylei. z apud Vergiliũ: fulua luctanꝫ arena. Inde Julius Pollux inter gymnica instrumẽta enumerat κόνις σωιρὶς. hoc est pulueris sportulã. Sane athlete qdã sunt qui qõ hastis luderent gystici dicebantur: sicut z histriones. thimelici z saltatores nuncupati: vt in.l. athletas. de his qui notã. infa. z in.l. septicia. de pollicitationibus. Quis vtrobi corrupta sit lectio. Adde qõ p agonica: idest certaminis victore legiꝫ agoneta. z pro agone Heracleotico erateticũ: cum ibi certamẽ significet qõ in Herculis honorem fiebat. z iccirco dictum Heracleoticũ. Vinc in grecis scholijs. et Polluci τοὺς γυμνικοὺς ἀΓῶνας σεμνότερον ἡρακλείους ἀγωνας ἐκαλεσάν meminit z Lãpridi. in Alex. Agoni presedit z maxime Herculeo in honorem magni Alexandri. Magis tamen placet lectio que de Pandectis Thuscis accipitur. de qua aliquando plura. Athletarum meminit etiã Ulpianus in lege athlete. de exculatio. tutorũ. z Arcadius de mẽneribus. l. vltima his verbis. Mastygophori quoqꝫ qui athletas in certaminibus comitantur personali muneri seruiunt. μαστιγοφοροὶ enim erant. qui cum flagellis in manibus athletas preibant. Sic autem ibi legendus est: seu athlotbetas hoc est certaminum indices: quos etiam βραβευτὰς appellant. Verũ hec lectio accommodatior erit in predicta lege septicia. vbi legitur agoneta. Quod autem supra diximus de thymelicis emendandum etiam est in sacris canonibus. de consecra. dist. v. c. non ministros. z apud Imperatorem in predicto authẽ. de consulib. vbi inscena. inquit ridiculorum est locus tragedis. thymelicis choris. z spectaculis vniuersis. Itẽ paulo inferius Sinimus eos spargere que vocantur missilia thymelicis. z caneis. z in quadrangulis. Illud non preterendum hoc authẽ. e greco trãslatus fuisse z propterea complures barbaras in eo dictiones reperiri. Ceterum latissimus est de huiusmodi ludis dicendi campus: verum ad presentem rem hec nimis fortasse, multa.

¶ De excusationibus artificum.

¶ Lecticarij. Hi sunt qui lecticas in quibus per vrbem magnates circũferebantur. fabricabant: quarum meminit Juuenalis. satyr. prima. Alioquin hoc etiam nomine dicũtur serui. qui eas ferebant. Pomponius. l. si ex toto. de legatis primo. Si lecticarios. inquit octo legatum sit non poterit pars seruorum vendicari. Hos Petronius Arbiter lectuarios appellat. Procurator insule a cena egcitatus a duobus lectuarijs in mediam rigam proferetur. ni apud eum scriptorum vitio lectio salua nõ est. Lubrico inter hec lapsu. meminit lecticariorũ etiam Ser. Sulpitius in quadam ad Ciceronem epistola.

¶ Seu actarij. Crediderim veram lectionez esse arcarij: idest qui arcas faciunt: quorum mentio est in.l. vlti. ff. de iure immunita. Mihi ibi malis legere arcuarij. Hoc autem in loco nec imꝓbanda fuerit lectio lactarij: vt intelligas eos qui lac vendunt. z qui edulia ex lacte conficiunt. Spartianus in Alagabali vita. Dulciarios et lactarios tales habuit. vt quecunqꝫ coꝛ de diuersis edulijs exhibuissent vel structores vel pomarij. Illi modo de dulcibus. modo de lactarijs exhiberent.

¶ Quadratarij quos greco vocabulo poetas appellant. legendum pectas: a πήγνυμι: quod est figo: vel quod magis est: ἀπο τοῦ πεκτειν quod omare significat. Suide. z ti tõdere quoꝫ pecora Aristophani. Quadratarij vero dicuntur marmorarij. qui ea admussim quadrant. Sidonius libro. iij. quod factũ fuit ab industria: seu per iniuriam mihi magis qꝫ quadratario limbus lector adscribet. In sacris quoqꝫ libris. in. iij. Corporatorũ vita sic legitur. Dum Diocletianus omnes metallicos congregaret: inuenit Claudium Castorium Symphorianum et Nicostratum mirificos in arte quadrataria. Corrigendus et hac voce est Senece locus epistola. lxxxvj. vti aliquando admonui.

¶ Muscarij. Potes interpretari eos qui muscaria hoc est fabra: quibus muscꝫ abiunguntur vendunt. Sic enim a Martiale atqꝫ Plinio appellantur. possiunt et sic dici. qui conopea faciunt arcendis muscis: sicut Aegyptij propter culices. Erunt etiam quibus magis arridebit si intellexerimus hos myropolas: qui muscum vendunt. Est autem muscum apud diuũ Hieronymum quod Plinius z Dioscorides splagnon vocãt odoratum: scilicet vnguentum: diuersum tamen ab eo quod nos a Mosco animali Moschum dicimus. Bliꝭ tamen codices antiqui habent muncrarij: qõ probarem nisi conuenientius esset mustuarij a mustino: cuius mẽtio in vita Pescennij nigri. z Aug. de ciuit. dei. vulgo mosaicum dicitur. De huiusmodi opere sensisse Milum Scholasticum existimo epig. lib. iiij.

πάντες μὲν σατυροι φιλοκέρτομοι εἰσι τε καὶ σύ.
τὶ πρόσ ἔπασθον ὁρῶν τὸν δὲ τέλωτα χέιρ
βάμβ ος ἐκῶν γελόωπος. ἐν λίθῳ ἀλλοθεν ἀλλης
συμφερτὸς γενομην ἑξατίνης σατυρος.

Sunt Satyri salisqꝫ petulciqꝫ: ast age cur te
Ad nos vertentem lumina risus habet?
Admiror: qua arte ex aliis alisqꝫ lapillis.
Tam cito compositum transierim in Satyrum.

¶ Albini quos Greci comatas vocant. Lege si placet quos Greci coniatas vocant: vt per albinos albarios ve. nã z hoc plus consonum est intelligamus eos qui albario muros spargunt. est autem albarium calx ipse liquefacta qua muri ealbantur renouanturqꝫ. Plinius: Albaria tectorum interpolantur. Mentio extat etiam apud Vitruuium. Quod autem greci albini dicant coniate ostendit Suidas: κονιαταὶ οἱ τοὺς τοίχους παρα χρίοντες.

¶ Barbacarij. Fuit tempus cuz legebã myrobrecharij. hoc est qui vnguenta vendunt. μύρον enim vnguentum dicit: βρέχω aspergo madefacio. Hoc nomie proprie appellanꝫ q capillos delibutos gerũt: qlis apd Trãq. i Aug. Mecenas: z antrumdon poeta epigrãmatũ li. iij. qõ idẽtidẽ ab Hellio adducit lib. xix. cap.

xix. ca. ix. tanꝫ Anacreontis corrupto. (vt arbitror) exẽplari. constat autẽ epigramma illud ex dimetris iambicis catalecticis. Quis Theodorus Hazes. qui quicũd grecei Bellioerat transtulit in latinum existimauerit esse senarĩũ. Nec solo authoris nomine defraudata est lepidissima illa ὦ Δή: sed etiaz sex vel septem carminibus: que ex greco exẽplari tute poteris sumere. Myrobrecharioꝝ inter artifices meminit Plautus in Aulularia.

¶ In presentiarum tamen castigatius legendum hic putauerim barbaricarij: vt hi sint qui barbaricas vestes intexunt: alter dicti phrygiones. Horum artis est. ex auro z coloratis filis in vestibus hominum animaliumqꝫ effigies exprimere. Verg. Pictus acu tunicas. z barbara tegmina crurũ. Apul. in asino aureo. libro. x. in modum Paridis Phrygij pastoris. in barbaricis amiculis. humeris defluentibus pulchre indutus adolescens.

¶ Diatrecarij.) Legerit hic aliqs diabathrarij: q peride velet ac coziarij. nam diabathra. vt Pompeius scribit grecarus solearũ est species. Plautus in Aulul. Sedentarij sutores diabathrarij. Capiunturetiam pro gradibus pensilibus. seu scalis ἀπὸ του διατεῖνειν: quod est trãsire. hinc anabathra. Juuena. satyr. vij. sed eo fortasse probabilior est sententia quo veteri scripture proximior: vt legamus diatretarij: itelligamuslqꝫ eos qui intarseatum (quod vocant) faciunt: a greca prepositione. διὰ καὶ τρῆτος. Inde apud vlpianum in.l. si seruus. ff. si calicem. ad.l. aquil. caliz diatretus. Sane hi artifices possunt tornatores dici: quoniaz διατρεῖν torno laborare significant: z τρητὸς tessellatus dicitur. Sed quid si diatrocharij legerimus: quod rotas. pilasqꝫ ligneas faciunt. z carros. nam idipsum significat τροχὸς inde τροχοποιέω verbum.

¶ Quod sequitur cerenei.) legendus ceramai. Hesiodus.

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει. καὶ τέκτονι τέκτων.

Invidet z figulus figulo fabrum faber odit.

¶ Speculatorij.) hi sunt qui specula faciunt. z qui vitrea specula. Possunt z hoc nomie denotari. qui fenestris specularia ad arcendum hyeme frigus componunt. quorum meminit Ulpianus in.l. quesitum. ff. si domus. de fundo instructo. meminit et Juuenalis.

¶ Bractearij: idest pentalarge.) lego bractearij. idest petalurgi πεταλουργοὶ. nam grecis πέταλον folium significat. atqꝫ bracteam. Hinc z petalia Plauto.

¶ In. l. se. metameos.) verio: lectio mathematicos. Theon. κόνων ὁ μαθηματικὸς πτολεμαίῳ χαριξόμενος. est enĩz matheseos duplex species: alia quidem quatuor: sub se liberales artes cõplectens: alia vero sacris cõstitutionibus. tanꝫ que cantamina doceat prohibita. Imperator Cõstantinus in.l. si excepta. C. de maleficis. Si quis magus vel magicis carminibus assuetus qui maleficus vulgi consuetudine vocatur: aut aruspex aut hariolus: aut certe augur: vel mathematicus vel narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinandi: aut certe aliquid horũ simile exercens in comitatu meo. vel Cesaris fuerit deprehensus: presidio dignitatis exutus. cruciatus z tormenta non fugiat. z c. Nec libentius scripsit: quoniaz codices. vtplurimũ circũferuntur in his verbis corrupti. quin z Accursius declarare volens quid significent illa verba comitatu meo vel Cesaris nil certi habet quod in medium proferat. Quare sciendus est inter Augustuz z Cesarem id interesse: quod Augusti hi dicuntur. qui nunc regnant. z ab senatu imperatoris nomine honestati sunt: at Cesares dicuntur. qui ab ipso Augusto electi sunt ad regendam prouinciam aliqua cum Cesaris honore tãtum donec Augustus vixerit post eius mortẽ successurij imperio. vt ex Amiano Marcel. didici. Comitat' aũt: ne z hoc ignorẽtis dicit locus in quo vitaz agit princeps: z Palatini oes q̃ cunti imperatori Cesari vel assistũt. dicũtur eius comitatus. z ipsi nunc comites. nũc comitatẽses. vt grecus legũ interpres: qui ꝯũ video. Justiniani tpe scripsit: author est. Magos autez. z huiusce generis diuinatores etiã ex sanctoꝝ patrum decretis puniẽdos. ostẽdit diuus Augustinus. xxvj. q. vj. ca. vlti. z ti dũ in principio Archadas tradit deo suo Lyeo sacrificare solitos inemẽdatus sit liber. z. p lyceo suppositũ sit Lyeo. intelligit enĩ Jouis Lyei templũ in quoviui homines sacrificabãtur: vt ex Hyginio didicimus: vt non alia de re ea templa imposita nefastis ingis existimez digisse Papiniũ Thebaidos libro primo. In Augustini sniam scribit etiaz Plinius lib. viij. vbi de lupis verba facit. nã z horũ diuinatorũ ars ita ab antiqꝭ despicatui habita est. vt in puerbiuz venerit. nihili cocio. Istos enim aruspices Laberius cociones appellauit. vt est apud. A. Bellium libro. xvj. cap. vij. Prouerbij meminit Plautus in Asinaria: z si eius interpretes locũ non intellexerint. Plutarchus quoqꝫ z Apollonij interpres Tarrens diuinatricẽ quandã Aglaonicen Egemonis Thessali filiam cuz in Ossa monte coitus lune obseruaret in indicio conuictã a mulieribus existimantibꝰ ab ea lunam celo deduci granissimis affectam supplicijs tradunt. et ex Ossa precipitẽ datã. Quã fabulam seu historiã mauis tegitit Ouidius in Ibin. Atqꝫ decidit saltus e summo Thessalis Ossa. sic enim ibi legendum non Thessalus vt interpretes crediderunt: qui dum poetã hunc non intelligũt vana quepiã sunt commenti. vt vel ex antiquissimis fabulis apparet diuinatores hosce. z magos impunes non euasisse. Quod ad ꝑsens institutum pertinet: non solum hac in lege mathematicos: ſz etiã mechanicos legi potest. nam z antiqui codices sic fere habẽt: z qui sint hi satis notum est.

¶ De tabularijs scribis. z logographis.

¶ In vltima huius tituli cõstitutione hec vba reperies. Boethos logistas medogrammateas logographos diascoleas. Corruptum omnino vltimũ est nomen. z legendũ diastolcas. Boethi dicuntur ab imparo: adiutores scribarus: quos alij subadiuuas alij adiutorios appellãt. vt in.l. vnicuiqꝫ. C. de. ꝓ. sacr. scrin. Boηθεω enim idem valet qõ adiuuo. inde Seuerinus Boethius dictus quẽ alij falsa voce Boetiũ vocãt. quoꝝ error: cum confutat antiquũ marmor. qõ adhuc Verthone extat in diui Martiani cenobio: vbi tumul' est quẽ antiqua inscriptio Boethio z Eutharico cõsulibus factũ ostẽdit. Ad aũt sequitur logistas. hi sunt qui rationales alibi dicunt. In hoc distãt a logographis. qõ illi libros rationuz scribebant logiste curabant. Medogrammatei vero sunt quos scribe consuleb ãt: nã μέδομαι βουλευομαι significat Suide z ceteris. grammatei aute nõ tarij seu scribe sunt: γραμματεὺς enim idipsum denotat. nomen sumptũ videlicet a literis: sicut grammatophylacium. locus in quo reconduntur litere. que vox corrupte circũfertur. in. l. moris. ff. de penis. Diastolee vero dicũtur rõnum correctores seu distinctores: vel quod magis erit gratie diuisores. Διαστελλω enim est id quod diuido ac distinguo: z ide διαστολὴ dicta. Sane Ammonius in differẽtijs logographos interpretatur eos qui λογιστικὸς λόγους scribunt: idest iudicialia acta.

¶ De susceptoribus z prepositis.

¶ In lege si aliquid. legiꝭ verbũ decogit ab Accursio male interpretatũ: quare scire equũ est decoquere apud antiquos idẽ esse qõ bonis decedere. z delinquendo creditoribus imponere. Inde decoctores dicuntur bellones z bonorũ cõsumptores autore Nonio. Meminit hui' vocis z Catullus: decoctoris amica Formiani. z Spartianus in Hadriano. z deniqꝫ est nemini nõ notũ nomen. Sz nec lex ab Accursio adducta eũ defendit: cũ ex antiquis codicibus legẽda sit hoc mõ. Quibet principaliũ: vel decurionũ si decoctor pecunie publice vel fraudulentus in ascriptionibus z c. Sciens id preterminerã: sed quoniam vidi hinc falsę latinitatis Accursium ansam capere volui hoc saltem in loco lectorem admoneri.

¶ De ponderatoribus.

¶ In lege. ij. per singulas ciuitates constitutio igosiatẽ. Cetus codex habet cõstitutũ igositatẽ. vez z ipse mẽda nõ caret repono enim edositaticus constitui hoc est virũ qui ponderũ. z staterarũ rõnẽ optime calleat. οἴζα enim idẽ est qõ scio σθατικὴ ponderationẽ significat. Js igit in hac lege fortasse intelligendus est qui nõ multũ absimilis esset illi qui ab antiquis nũc curio. nũc magister curie dicit: nã is nummos erogabat existentibus in sua curia. Plautus in Aululatia. Mã noster nostre q̃ est magister curie. Dividere argẽti dixit nũmos in viros. Appellat etiã diuisor a Ciceronc in Verrinis: qõ z notat Pedian'. Hoc tamen in loco magis placet vt zygostatem legamus: de qua voce alias dixi.

¶ Andree alciati in. xj. lib. codi.

Justiniani Annotationes.

In lege cum nauarchorũ in fine: vel ex eo qõ vocatur grece: reponẽda est dictio ἀλειτουργησίας. q̃ vox Suide immunitatẽ seu excusationẽ a publicis onerib' significat. cui pene significatu par est ἀτέλεια. qõ aũt hic dẽ carpatia intelligendus sit sem a Carpato insula: vñ Carpati' vates Proteꝰ apud Verg.

¶ De nauibus nõ excusandis.

¶ In. l. iubemus ante felicem embolum interpretare itineris ingressum: idest ἐμβολὴν. embola vero significant rostra nauium: et alia preter hoc. de quibus Hermolaus in corollario Pliniano. sane ἔμβολὴ electam denotat. quod verbum reponẽ

Ouidij locꝰ i Ibin

Barbaricarij.

Boeti qui sint.
Boetij circanferk vulgo nomen corruptum.
Diabathrarij.

Diatretarij.
Diatretus apud Vlpi. qd significet.
Logiste.
Logographi.
Medogrãmatei.

Locus. ff.
Diastolee.

Decoctores.

Mathematici.

Restituta Greca vox iurisconsulto.

Plauti locus.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

dum est in.l.iij.de incend.ruin.naufrag.inde etiam electiciam suem.Grecci ἐκβολάδια appellant.vt ex Atheneo didicimus.

¶De Metallarijs.

Balluca. ¶Balluca.que grece chrysamos dicitur.)Et si hanc lectionem quibus reprobent argumẽtis,nõ habeant:accommodatius tamen quibusdaz videtur chrysoma χρύσωμα: legere est antez vas in quo aurum infundebatur:vnde z nomen sumpsit: ἀπὸτοῦ χρυσοῦ:idest ab auro.Plautus in Bacchidid.Opus est chryso chrysale.Chrysammos aureã herbã significat.hoc est auri ramentum.Herodoto dicitur chrysitis.z quandoqz psegma.hanc balluceз appellari Plinius est auctor.lib.xxxiij. capitulo.iiij.

Baptosericum pallium. Fl.Vopisci locus. Blatta. Scicilicꝰ locꝰ in.ff. ¶Quod autem in textu sequitur octonos scrupulos.)intellige duas sextulas:que etiam duella dicuntur.Lentis enim duo semina.granum frumenti faciunt:grana quatuor siliquam:siliquæ hoc est ceratia.VI.scrupulũ:tribꝰ scrupulis cõstat drachma.Duplex drachma Sicilicꝰ crea:cuius mentio apud Scevolam in.l.liberte.§.filium.de annuis legatis.z si ibi corrupti sint impressi codices.Drachme additus scrupulus.sextulam facit:sextuales vncia sex habet:drachme autẽ octo.vnciam faciunt:at vncijs.xij.constat Romana libra.hoc est.drachmis. cccvj.Attica vero libra.lxxvij.drachmas habet:sicuti mina.seu mna centum.Mã Romana libra minor est hac quatuor drachmis.Talentum minus Atticum minas.lx.hoc est drachmaruz sex millia continet:talentum maius.lxxxiij.habet minas.z vncias insuper quatuor.Hec ideo lati? explicaui.vt iuris ciuilis studiosis ponderum ratio fieret.Paulo notior: cum ad multa rum legum cognitionem spectet:vt in.l.j.C.de ratiociniis operũ.z i auth.ad hec.C.de vsuris.in auth.sed hodie.C.de epis.et cleri.Ceterum mentem huius legis esse quidã tradunt:vt metallarij pro qualibet vncia octo scrupulos inferant balluce:id est crosolo(vt vulgo dicimus)vt inde cudat moneta: ceteras vncie partes pro mercede sua retineãt.Sed nos existimamus id præcipi.vt quiliber metallarius octo scrupulos aureorũ ramentorum teneatur præstare.priusquam inter metallicos principis designetur.

Gyneciarij. ¶In rubrica.de gyneciarijs.)hi fortasse erant qui mulierum vestes tingebant.curabantve: dicti ἀπὸ τῆς γυναικός: idest a feminis.Que lectio si placet.interpretare illud quod sequitur. gynecij.esse locum in quo vestes he concinnabantur. eadẽ rõne deductum nomẽ qua z gyneconitis apud Aemylium Probum.Accursius hic legisse videtur gymnaciarijs:z iccirco sic dictos opinatur:quod nudi essent.Γυμνὸς enim nudum significat.inde: Γυμνασμική.ars dicitur.qua quis nudus se exercet.vt inde incellum aliquod consequatur quo in diem vivat.Verum mihi prior lectio plus applaudit.Josippus lib.vij.ca.lj.de bello Judaico.Trãsgressus.ait ad eos est Jonates homo nequissimus.arte gyneciarius z Scotus.qui de insignib? magistratuum opus scripsit ad Theodosium Imperatorẽ: sub dispositione.inquit viri illustris comitis sacrarum largitionum. sunt magistri linee vestis magistri primare procuratores gynecеoz procuratores baphiarum præpositi bastagaruz.procuratores lanificiorum.procuratores monetariorum.vt ex eius verbis sicut ex huius tituli compluribus constitutionibus.satis cõstet hec omnia textrini imperatorij officia fuisse:vt conijcere liceat gyneciarios fuisse qui pannos curabant.z vel periculo adhuc rudes tergebãt:vel fortice lane nodos incidebãt extrahebãtq opus quod a mulieribus fieri solet.Inde gynecеum dictum quod si quꝺvir feminis mixti id agebant.a loco dicti gynecarij.nam in gyneceo operari solitas fuisse femellas ostendit huiusce tit.l.iij.intellecta aliter quã crediderit Accursius.z idem etiam demonstret Paulus Diaconus vbi de narsete agit.z in presentem diem hanc mulierũ præsertim esse operaz vsu cognoscimus: nã z Thessalum medicũ damnat Galenus primo methodi libro.tanꝯ lanificem z de gyneceo eductũ. Dõ autẽ de monetarijs in.l.j.fit mentio)nostri interpretes existimauerũt hic eos accipiendos qui monetaz cudunt.Que sententia iccirco reijcienda est:qz nihil ad huius tituli materiã facit.Quam obrem tum ex verbis Scoti:tum ex hac lege nõ dubito:quin monetarij.z ipsi pro textrini quodam officio capiantur:sicuti z apud Flauiuz Vopiscuz in Aureliani vita:vbi seditio(inqt) monetariorum itra murana bellũ grauissimũ peperit:autore Felicissimo cui ꝑcuratio fisci mandata erat.In qua re tũ dubito. cũ Suidas contraria disseruerit inverbo:μογιτάριοι.dicti sunt fortasse monetarij.ab officij ipsi? vilitate:ἀπὸ τοῦ μοχθηροῦ.naz z hodie huiusmodi lanifices.in minimo sunt precio.

Monetarij. Vopisci locus.

Bastagiarij. ¶Bastagiarijs.)Hoc nomine appellari posse eos reor.qui necessaria militibus portabãt:vt quod in bello calones.in privata familia mediastini.in militia palatina faciebant bastagia

Baphia. rij.a greco verbo:βαστάζω.quod portare significat:inde etiaz vernacula lingua clitellã baston appellamus:quod onera portet atqz sustineat.z si bastagie munus iũgat Scotus in opere ad Theodosium imperatorẽ gynecciarijs:sicuti z facere cõstitutiones hoc in titulo fecerit:vt bastagiarios opiner eos fuisse.q vestes ad tincturaz ferebant.referebantqz.nam z idẽ Scotus tradit tertiocerium dictum.qui bastagas tractabat. Legitur z apud eum bastaga pinata.

¶In.l.notas sericoblatez metagespecies.)castior lectio erit sericobapte.idest.serici tincti.βάπτω enim significat tingo.inde bapte apud Junen.dicti quod faciem fuco illinirẽt.μετάξα, autem grecis a nobis sericum dicitur:cuius tinctores baphẽ. παρὰ τὸ βάπτειν.quod est tingere.Hinc baptosericum pallium. Flauio Vopisco in Aureliano:licet corrupti codices bratto serico seiunctim habeant.Quãuis nunc mihi fiat magis verosimile.z Vopiscum.z Imperatorem sensisse nõ de bapta:sed de blatta hoc est purpura:naz blattam pro cõchylio capiscribit Paulus Aegynata.z quẽ Suetonius in Nerone concinneũ nez.z Orosius purpureũ.Eutropius blatteũ dixit.Meminit z Cassiodorus in epistolis.z Lampzid.i Alagab. Parauerat funes blatta.z serico z cocco intextos. Censeo itaqz hic legendum sericoblatte.z apud Vopiscuz blattosericũ palliũ.z cum ygo:sua peteret.vt vnico pallio blatto serico uteretur:ille rñdit:absit vt auro fila pensentur.libra enim auri tunc libra serici fuit zc.Prohibet igitur Imperator:non solum vestes inferri purpureas serico intextas.idest sericoblattã: sed etiã sericum ipsum simplex.idest me tagam.Mã sericas vestes tanto in precio fuisse tradit Lamp.in Alex.vt eas Alexãder imperator gestauerit nunqꝫ holosericas.alioquin luxuriosissimus princeps. Antonius Alagaballus eas primus induisse creditur. vt in illius vita scribit Lamp.Dicti z hinc sunt metagarij negociatores.l.fi.C.de pig.

¶In.l.vltima legendum est.conchylegulo.iunctim pro collectore conchylij:ficut murilegulo alibi.pro muricis collectore.

¶De vestibus Globeris.

¶Quidã corrigunt.holosericis.idest totis ex serico. quarus meminit etiam Lampzidius Vopis.z alij.ego ꝗdũ possibile sit velim parum a pristina scriptura variare:quare lego holobryzis.vt bas vestes credaz dictas. ἀπὸ τοῦ ὅλου καὶ ὀβρύζου,q̃ tote essent ex obryzo:quod aurum purissimum est z ꝗtumis coctum.non diminuitur. Bartolus tamen qui sine controuersia primas inter recentiores iuris prudẽtes habet legisse videtur holobaris.quã lectionẽ neqꝫ ipse reprobã duxerim.vt eas vestes hic denotari rear.que ob aurum intextuz graues sunt. βαρύς enim Grece grauem significat. inde apud Homerum. βαρείας χεῖρας.

¶Quod autem sequitur de sacro murice.)iccirco dictum est quoniam eo tincta vestis insigne erat imperatorum. Lampzidius in Alexand.hoc solum Imperator habens.quod lancernam coccineaz habebat.Laudatissime erant.que ex serico ab Rhodo insula aducto.tingebantur.quod impe.in huiusce tituli.l.iij.significat licet Accursius locum non intellexerit.

¶In.l.prima sericas paragaidas.)legunt quidã parachlamydas.vt intelligamus vestem que supra chlamydem sumebatur:a greca prepositione.παρὰ.z chlamyde.quod genus vestimenti.non modo est militare.vt apud Plautum in Persa. sed etiam puerile. Ulpiano in.l.vestis.de auro z arg.lega. Mobis placet vel vetus lectio.vel sane paragandas. Trebellius Pollio in Clau. Albã subsericã paragandẽ triunce vnã. Fl. Vopis. in Aureliano.Euz darentur tunice subsericе linee paraganде. Item in eodẽ.Paragandas vestes ipse primus militibus dedit:cum antea non niſi rectas purpureas accepissent.z quidez alijs monolores.alijs dilores trilores alijs.z vsqz ad pẽtelores quales hodie linee sunt. Idem in Probo. Hinc dari iubebis interulas paragandes duas.z si in aliquibus biscelocis vulgati codices mendosi sint. Ex his plane verbis constat paragaudas genus esse vestimenti virilis.vt plurimuz linei qõ sub alia veste gerebatur vinctum nunc vnico nexu.nunc pluribꝰ loris auratis fortasse:ita enim intelligo monolores dilores.z similia. Licet Hermolaus Bar.a coloribus tractum putet corollario Plinio.nam z interulas.dilores nominat idez Vopis.in Bonoso.

¶In.l.vltima at quatuor de scrinio ad baphia phenices.)castigandum hic est.de scrinio vestiarij ad baphias phenices. ex antiquis codicibus.nam scrinium canonum.z scrinium vestiarij sacri.sub comite sacrarum largitionum erat.vt est apud Scotũ.quod si nil mutare placuerit põt hic vtiqz locus sic legi.z pũctis distinguit:at.iiij.de scrinio baphie ad phenices.nã baphia taberna est tinctoria.βαφεῖον.hinc Lamp.in Alex.pura

pura Alexandrina:vulgo probiana dicit:iccirco qõ Aurelius Probus ꝓpositus baphijs id genus muricis reperisset. quãuis inibi. basijs legatur corruptissime.apud Phenices autez tingebatur precosissima purpura.quoñ tinctura Suidas appellauit ogum:ὄξος ἑλκτὸν ἀπὸ Φοινίκων.hinc ogobapta.in.l.j. C. que res alienari non possit.vt male faciant recentiores quidã Bononienses.qui in ius ciuile pauculas quasdã annotatiões ediderunt:z in predicto loco verã peruertentes lectionẽ.corrigunt dibapta.est z castoriũ tincture species Suide.de quo forasse Persius:licet alij de animali intelligãt quod nemini non notum est.

Lampzi.emẽdatus Agitatores. Ogobapta que sit Declarata lex.C.

Pantomimi.

Declaratus locus in.ff.

Panis ciuilis. Locus.C.

Aquaductus Romani.

Matrig.

Sitofylacium.

Masti.

Locus in.ff.

Perisschoregia.

Nymphea.

Mulli licere in frenis equestrib.

¶De cucurnijs:legunt hic neoterici quidam.cucumis: vt accipiantur pro his ornamentis.que ex auricalco fiunt in modum lancis:z habenis affiguntur lorũe.que harmis pendent atqz pectore equoriũ. Ipse hac in re sententiã meã non interpono:nã cucumã.p vase capi ex Martiale. Petronio Arbitro. z iurisconsultis oudũ nouit:in hac significatione adhuc nõ legi: z si Politianus eruditissimus exvocabulum inuenturus fuit. boc sane in loco mihi nõ displicebat gutturnijs.vt de colli ornamẽto intelligamus:quãuis gutturnium aliud quoqꝫ significet.

De frumento vbis Constantinopolitane.

In.l.prima pro annona prefectur:annonam hic pro pane capi Accursius.z ceteri existimauerunt:quoñ sententie illud accedat.qõ z conuersio.panis quoqꝫ pro annona reperitur:presertim apud imperatores.qui non ita emuncte naris sunt.vt in iurisconsulti.cõsciri id ex eo.qõ a fisco percipiendos reditus.quos Justinianus in auth.de non alien.§.hec ergo. annonã ciuilem appellat.idem Cesar in.l.vltima.C.de iure dotiũ.z in.l.hac edictali.§.his illud.C.de secundis nuptijs.panẽ ciuilem vocat:qõ hic apponere libuit.quoniã de hoc a plerisqꝫ interrogatus.cognouí omnibus non esse ad manum z in promptu.

De annonis ciuilibus.

¶Lex.centum per apateumatis:emaculandus liber est:z reponendum περισσεύματος perissematis:quasi dicas donatiui nomine.περισσεύμα enim id dici potest.quod abundantiã supperit:hinc περισσεύω copia rerum superare significat. Sane perissematis nomẽ cõmodius vertetur in congiarij. quum hoc proprie sit qõ plebi datur:sicut quod militibus donatiũ. Ael. Spart.in Aelio Vero.z Jul.Capit.in Pio.Solebat autẽ vltra stipendia dari liberalitatis causa.vt milites magis addicti Imperatoribus essent. Huius mentio in.l.j.inferioi titulo.de re militari:licet Accursius.Antabatarum more.claudis oculis hac atqz illac in illius loci expositione feratur.

De frumento Alexandrino.

¶Quicquid decreto elogij.z sygostasij munere:legendũ.vti arbitror:.quicquid decreto elogij sitostasij munere:vt intelligamus Imperatorem hic cõfirmare quicquid prefectus Orientis.ad quẽ rescriptũ istud dirigitur.statuerat decreto elogij.id est in elogio.quo cõtinebatur quoddã decretũ pertinẽs ad munus sitostasij.ita enim appellat eũ.qui vendẽdo frumento preerat.σῖτος frumentũ significat.Στάσις stationẽ:elogiũ aũt nunc titulũ nũc breue seu ratociniuz chartulã exprimit. Verg.in culice. Modestus de re militari.l.iij.Tertulliano i apologet.z ceteris Sed an illa lectio ꝓbabilior:vt admissa copula legam?. et elogij.z sitostasij munere quasi munus elogij sit officiũ ipsum eius qui annone rationẽ procurat.ἔυλόγος enim rationalis.ratiocinatorve dicit Grecis.hinc alogistes.z alogos.qui rationes redderе non tenetur.Cuius dictionis reperies mentionẽ apud Modest.in.l.quidam.de administratione tutoriũ.Sitostasius vero dñ stationarius ipse.ab eo quẽ supra retuli etymo.

¶In.l.seq.perisso corregie.Accursius hic.dñ verbũ id conatur explicare.sese meris iplicat nugis.tu lege. perisschoregie. erat aũt nomen magistratus. curator: fortasse annone. ἀπὸ τῆς περιστάσεως καὶ χορηγέω,quod est abũdãtiam fertilitatemqꝫ suppeditare.Sane huius dictionis mentionem alibi nusqꝫ reperi quod recorder.

De spectaculis.

¶Lex prima. coartamur amplectanda felicis populi stadia gymnicij vt agonis.legendũ cohortamur:item gymnici vt agonis.Agões enim.siue(vt latine loquar)certamina gymnica sunt quinqꝫ dicta.quod a nudis exercerẽtur.ea in Arcadia primus inuenit Lycaon.vt scribit Plinius in.vij.Julius quoqꝫ Pollux.athletarum appellatione omnes gymnicos cõprehẽdi existimat. Plane de his plura diximus in titulo.de athletis .precedenti libro.

¶In.l.ij.eos qui agitãdi.legendũ:eis tertio casu:vt regatur a verbo offici.idest nocceri.vt interpretatur Licero.z Ambrosius in officijs.potest tamẽ z cũ vulgatis exemplaribus legere

eos affici. Agitare aũt hoc in loco quid significet.parũ Accursio compertũ est:sicut z in.l.iiij.in principio.ff.de his qui notãtur infamia.nã agitatores aurige sunt.qui in ludis Circẽsibus curuli certamine sese exercebant:quoñ species quatuor. Russati:Albati:Prasini:Veneti:Premium:mappa:Nozi mentio apud Plinium.Cec.lib.viij.Suetoniũ in Dom.z Calig. Juuenalem satyra.iij.z.in epigrammatis grecis.libro.v.

¶In.l.iij.quisquis equos.intellige vel equos aurigaruz. qui in Circensibus currebant:vel etiam desultorios. quorum desultores greci ἀμφίππους vocant.vt est apud Aelianum. Horum mentio est in Livio:Cassiodoro.

¶In.l.iiij.Accursius hic in interpretatione.pãtomimi.z pro scenij.partim mutilus.partim falsus est.Pantomimi quidẽ dicebantur omniũ imitatores.effictoresqꝫ greca dictio.cuius meminit Plinius in panegy.Traiq.in Calig. Julianus in.l. si libertus artẽ.de op.libert. Prosceniuz antẽ locus est ante scenã porrectus.in quo pulpitũ erat ludicris exercendis accomodatum. Terg. Ceteres incunt proceniа ludi. Traiq. in Nerone: Hos ludos spectauit ex proscenij fastigio. Meminit Vitr.lib. v.z Ulpianus in.l.de pollicitationib?.ff.de pollicita.probe faciet Statius Rufinus si opus prosceniјs.scena aũt ipsa dicta est ἀπὸ τῆς σκιᾶς.ab umbra:pudendo Accursij errore in.l.ij §. vlti.de his qui notantur infam.

De aqueductibus.

¶Lex prima.sub quoñ fines fo:marũ transeunt.vide ne legẽdum sit.forinarum portus:ita enim meatus.tubiue aquarũ videntur appellari in antiquis inscriptionibus:Benio forinaruz z cultoribus zc.sed in hoc nihil affirmo:cũ in hac significatione apud Julium Frontinum vbiqꝫ legatur forma:nisi z ibi corruptus est codex.est aũt in opusculo cui titulus est.de aqueductibus.non ignoro.Forine dee sacrificari solitum a veteribus. vt est apud M. Varronem:forinamqꝫ pro excrementis capi Nonio Marcel.

¶Quod autem paulo inferius dicitur respurgiũ.lego repurgium. Ambrosius ad Theodosium: Non audisti Imperator: quia cum inssisset Julianus reparari templum Hierosolymis. diuino qui faciebant repurgium.igne cremarunt. De his autẽ aqueductibus Procopius libro.j.Rome inquit aqueductus quatuordecim sunt.cocto ex latere.per pilcos homines illos edificati.ea latitudine ac simul profunditate.vt equester vir alius quis ipso cuz equo p eos superne enadere liberius queat. Sane quod in fine legis dicit.quoquo vorsum linquendos.xv.pedes arboribus.ne formas ipsas radicibus destruãt. circa hoc videndum est lepidissimum senatusconsultum.quod refert Frontinus in predicti opusculi fine.

¶Lex.eos qui aque.earũ fistularum quas matrices vocant. Matricis nomẽ multa significare iampridẽ cognoui. Nam z veterũ.z qõ greci μήτραν vocant.significat.item nutricem pullorum.apud Columellam:z generaliter quamcunqꝫ educatricẽ. item cothurnicum ducem quẽ Grecci, ὄρθυγομήτραν appellant. transtulit Theodosius matricem.quomodo autem nomẽ id cõueniat fistulis.certe non percipio.quare interim legendũ puto.fistularũ quas mastos vocant.est aũt greca dictio.quavsus Vitruvius libro.viij.vbi.Athenis inquit:ex huiusmodi locis z fontibus masti.vsqꝫ ad portũ Pyrencum ducti sunt salientes. Hanc.M.Varro.de re rustica.papillas vertit: Cassiodorus. vbera:dum quãro:inquit pulchrius est.Claudiã aquã per tot sicca montium iuga.lauacris z domibus liquores purissimos fistularũ vberibus emisisse.que sane Cassiodori auctoritas. multum ad rem presentem cõducit.Mã Claudia vbis Rome erat aqua.vt Frontinus.Traiq.Pli.Victor scribũt:negat igit Imperator se passurum.vt aqua que per mastos lauacris z domibus Romanoz influebat attenteť.Põt etiã alia ratiõe id esse prohibitũ:qñ masti ipsi.seu tubercula.facile rumpebanť trãsuersa.vt sentit Jul. Frontinus. oñ senatusconsultũ interpretatť huic cõstitutioni similimum:hoc inquit senatusconsultũ dignũ admiratione est.quod aquam non niſi ex castello duci permittit:ne aut riui.aut fistule publice rumperentur.

¶In.l.si quis diuinã.quid in lympheis.legendũ.nympheis. Pli.Victor tradit Rome nymphea fuisse.ex.In Romanis inscriptionibus legiť huiusce modi eulogiũ.Fl. Philippus.Cl. Cpfe.vrb.nympheũ sordiũ squalloze fedatũ. z marmoz nuditate deforme.ad cultum pristinum renouauit.Existimo aũt fuisse locũ.in quo mulieres lauarenť.Josephus de bel. Jud.lib.j. Apud Alcalonã nymphea condidit.z lacus ornatissimos. Jul. Capit.Opera Bordiani Rome nulla exstant.preter quedam nymphea.z balneas:vt male faciant.qui illic genialem thorum interpretantur.vt est in quadã Sidonij paraphrasi. Sunt etiã Nymphiones: quorum mentio in epistola Adriani. ex libris

Universidad del Rosario Archivo Histórico

Achillee therme.

Comana.

Plinilegiū Bononien. studij subditicium.

Vergilij locus.

Aelia.

Cassiodorilocus.

Musculi.

Peraquatores.

Sigisvultus.

Cynus.

Maiuma.

Metrocomia.

Tertulliani locus.

Phlegontis. & Fl. Vopisco in Saturnino.

¶ In l. omnis seruitus. ad thermas. que achilles nuncupātur. corruptus hic vtiq; locus. qui fortasse corrigendus est hoc modo: ad thermas. que Achillee nuncupantur. solebant enim principes thermas cōstituere. & alicuius herois nomine nuncupare: sicuti videm⁹ de thermis Agamennonis. quibus Agathias poeta nomen inditum tale scribit Epigrammatum lib. v. αὐτὴ δὲ τιμῆς· hoc est. p̄o bonore. Duodecim aūt thermas Rome fuisse tradit. P. Victor. & earū nomina: iter quas minime sunt Achillee. Sed p̄ocul apud me dubio est. non de Romanis in hac constitutione fieri mentionē. verum de Constantinopolitanis. Socrates apud Cassiodorū libro duodecimo: inter ea: inquit incendiū in vrbe Cōstantinopolitana factū. paulatim per uenit ad thermas. que vocantur Achillee. demū ad locū qui oicitur pelargus. Notes etiam legere. apsides: q̄ be fornices sunt. Suida autore: quales reperiri in Baianis thermis tradunt recentiores. Meminit Plinius in naturali historia. lib. iij. in epistolis. Cecilius lib. ij. sed tū non dubito. quin superior lectio sit verior. nam & Cōstantinianas thermas Cōstantinopoli fuisse: ostendit Socrates apud Cassiodorū lib. v.

¶ In lege. ad reparationē. ex operarijs qui cicanici &c. legendum fortasse. Lyciceni: vt his nomen inditū opiner a Lycico. vrbe in ora Propontidis notissima ex oībus Cosmographis: & Plutarcho in Lucullo: quimaxima in veneratiōe ab his habitam Proserpinā ostendit: vt apud Vergiliū legere nō dubitem. raptam Lycicos. oftreosa diuam. non coeyros. vt Domitius & Merula. dein ceteri cōtra rationē carminis legūt. Plane nō ad rem attinet. Albericus Rosatus in lexico legisse hic videtur cioceni: vt inde coniectura ductus. castigatiōe lectionem putem zogeni. vt hoc nomine credamus appellatos operarios. qō in diem vinerent. παρὰ τὸ ζῆν καὶ ἐργάζειν qō vinere significat in hospitijs. Ipsi autē operarij qui in aqueductibus laborabant. filicarij dicuntur. Julius Frontinus: Dum traditduas familias constitutas fuisse in custodiā aqueductuū: quarum altera publica erat. altera Cesaris. vtraq; aūt villicos. castellanos. curatores filicarios tectores alios; opifices habet: quibus salariū cōstitutū est ex vectigaliū redditu. ad ius aquarum pertinentiū. que quidem vectigalia cōstāt ex oliuetis. que sunt circa ductus. castella ve.

¶ In l. decernimus. cōtra manuscularios aqueduct⁹. vera lectio muscularios. Itē de bilde paralogijs. melius paragogijs. Itē aquarum custodes. quos hydrophilatos vocant. hydrophylacios. seu hydrophylacas legendū. Muscularios autem aqueductus appellauit eos. qui ex musculis dilabuntur. Musculus enim instrumentū est ad similitudinē muris. quo in bellis vtebantur ad equandas fossas. vt Vegetius tradit. horum mentio apud Cesarem in cōmen. frequens: erant aūt tubi in ductibus ad similitudinē musculorū. quos hic intelligit Imperator. nā sicut a papillari similitudine dicuntur masti. & tubera. vt superius diximus: & leones in cannalibus Sidonio Apollinari lib. ij. cui etiā a musculorū forma. non dicemus muscularios aque ductus: Paragogia aūt grece hic dicta existimo p̄o ipsarum aquarum potus & meatibus. ἀπὸ τοῦ παράγειν qō deducere est. hinc παραγωγὴ dicta Aelio Donato. & ceteris: nam & ὑδραγωγὸς aqueductus est. Hydrophylacas vero capi p̄o curatoribus aquarum. satis notū esse debet. nā ὕδωρ aquā. & φύλαξ custodem significat: quamobrem Plautus. phylacam p̄o carcere. custodia ve posuit: & inris consultus. grammatophylacū. in l. mozis. de penis. Sane musculus. vltra supradicta etiaz piscis nomen. autore Plinio. Sidon. epistolarum lib. iij. ad quez alludit etiam Claudianus in Eutropium. lib. ij.

De Mauima.

¶ Corruptus est hic titulus. & legendū maiuma. Suidas maiuma inquit festiuitas est. que fit Rome Maio mense: nā Romani maritimā vrbem adeuntes hostiam. inter aquas voluptatibus incumbebant: inuicem sese inuadentes: quam quidem solennitatem subtulit Anastasius Imperator. hec ille. vt erroz nostrorum inuisperitorum sit palā: qui existimant hoc illud esse festum. cum in presentem diem. quercum Kalendis Maij ludētes in vrbem inuenes portant.

De Agricolis & censitis.

¶ Lex. immunitatis: pronunciarūz eu⁹ auterijs. Rectius fortasse dicetur. ἐνυπερίοις: enuterijs. idest locis in quibus orationes. actaq; pronunciarum continentur. vt hac lege non solum censeantur immunitates. que in libris publicis continebantur renocare: sed etiaz si que nondum in libros relate erant. trahāt tamen in grammatophylacio. enuterio ve. Que dictio nedum Hellenis: sed & latinis vsitata: vt apud Tertullianum in apologetico cap. xiiij. legendū sic existimem: simus & inter ludicras meridianorum crudelitates Mercurium mortuos enuterio examinantem. alioquin impressi codices habēt canterio. nullo sensu. aut certe inepto. Quāuis & illud nō omiserim. posse apud eū canterio legi: nam & in moralibus Plutarchus scribit. Lycenensium Tyrannum Nicocratē. ne quisq; ciuis fenitia suā augustergeret. portis custodes apposuisse. qui etiā mortuos dū efferuntur. pugiunculis vel cauterio scrutarentur. Significat id ferramentum candens. quo imuste note impriuuntur. Sane scriptores horū p̄inlegiorum. qui p̄inciales erant. Modestinus reipublice causa non abesse tradit in l. iter ex quib. caus. maior. appellanturq; exceptores. Tranq. & Pediano.

¶ Cum antea Comanensium. legi poterit. Comagenensiuz. ab Syria Comagene. vel si placet p̄ior lectio. intellige populos habitantes in connallibus Antitauri. in Comana vbe. cuius mentio apud Strabonem li. xij. in qua Chrysostomū sepultuz tradit Suidas: meminit & Ptolemeus. Quod inde sequitur. Anatensium. Amastriensium. potius legerim. ab Amastri pontica vrbe: cuius Catull. Plin. Stra. Pompon. meminere. Satne Ariani in Indīa sunt: quorum p̄eter cosmographos mentio fit Arriano historico. & Apul. asini aurei li. xj. sed de his Imperato⁹ intelligere nō potuit: quoniam eousq; nō p̄otulere arma Romani: cū neq; Parthos tenuerint. & si vulgo circumferatur Bononie. diploma Theodosij Imp. scholasticis cōcessum: quo Imperator ipse Indie sibi titulum vsurpat. Sed p̄o culdubio illud. quicquid est p̄iuilegij. subditicium opinor. rum ex hoc maxime. cui accedit Herodiani sentētia. Antoninū Cōmodum ridentis. qui se Parthicum inscripserit. tum etiaz. qō in eo mentio fit Longobardie. Marchieq; cū eo tempore id nominis he regiones nondū essent nacte. qui igitur Parthos nō subegerunt. nec Indos potuere. ad quos p̄ Persas accessus est. Amasinorum helenoponti. Amasinorum Hellesponti. Amasina patria Strabonis. ex eiⁿ scriptis notissima: sicut Helespont⁹ nemini nō not⁹. & si Scotus ad Theodosij qīq; Helenoponti dicat. verba eius: in pontica regione pontus Polemoniacus. & Helenopontus. In nouellis quoq; Justiniani Cesaris. titulus est ita inscriptus. de officio moderatoris vtriusq; ponti. idest Helenoponti. Eliocesarienſium. Aeliocesarienſiū vrbs ab Aelio Hadriano: vt suspico: dicta. naz & Dion. Aeliā ciuitatem. in Hadriani honorē appellatā tradit: cuius & memi nit Suidas. Neocesarea autem castrū est iugra ripas Euphrate: quod demolitus est Licinius Imperator. vt scripsit Solomenus lib. ij. licet Cassiodorus scriptorū vitio corruptus circū feratur. Sunt etiam Aeliopolitani. quorum mentio apud Plinium de censibus. de his autem locis plura dicere operepreciū non est: cū nemo sit. qui Plinium. Strabonem. Pomponium Melam non habeat: vnde hec affatim suppeditant. qō non tam propter presentem legē dictum a me sit. quā p̄o quam plurimis locis. oppidis ve. que in toto iuris ciuilis corpore leguntur. nam ex his autoribus antiqua omnia. pene digerim. vt bium nomina poterunt facile cognosci. Itez qō sequitur. equatores. addenda est prepositio. per. perequatores autē dicuntur exactores censuum capitationis. quod equaliter ab omnibus exigant. de quibus paulo inferius in tit. de censibus & censitis.

Vt nemo ad suum patrocinium.

¶ Lex. j. q: hic mētio fit cōsulatus Sigisbuldi: Hieronymus in Eusebium. Sigisvulti legit. Aetio secūdo. & Sigisvulto consulibus. Theodosius & Valentinianus bellum aduersus Gothos gessere. vt necesse sit alterum codicem esse corruptū. Suidas Silgibulum Turcarū ducem fuisse tradit. Quod deinde legit de Cyro. Huius quoq; mentio est in Hieronymi chronicis. Suidas. Cyrus panoplites. verissimo: ac cōsul patritius factus est p̄fectus vrbis & pretorij. floruit sub Theodosio iuniore. & demū episcopus fuit Phrygie in Coryco: & vixit vsq; ad Leonis imperatoris tempora.

Non licere habitatoribus.

¶ Lex vnica. que metrocomie cōmuni vocabulo. Accursius metrocomias. villas interpretatur. que ex iussu principis. metecis. idest peregrinis trāsmigratoribus distribute sunt. ἀπὸ τοῦ μέτρου καὶ κώμης. hoc est a mensura & villa. quasi villam mensam diceres. quam interpretationem. vt in re tam obscura. nec quis enim id nomen apud alios autores reperiri facile est: improbare sat firmis argumentis non ausim: ita alioūde etymum deduci posse constanter affirmare possum. Scire itaq; debemus eos qui in ciuitatibus habitabant. capitationibus non fuisse suppositos: qui vero rure erant. contra vt ex precedentis tituli prima constitutione probaru facile est: sed quia erāt pagi quidam. qui licet ciuitatum nomine censerentur. villis tamen nobiliores erant: & propterea qui in his habitabant. capitatione etiam ipsi eximebantur. negat imperator; se passuram. vt in his pagis

pagis exteri admittātur. ne fraus fiat fisco. Intelligo itaq; per metrocomiam: pagos hosce maiores. qui paulum infra vrbis dignitatem sunt. vt ficut μητροπολις dicitur ciuitas matriz. hoc est maior ceteris: ita etiam μετροκώμια pagus ceteris maior. & caput aliarum villarum. nam & bodie quoq; sunt in Mediolanensi agro huiusce modi metrocomie. seu matrices pagi: quos vernacula simplicitas capita plebis appellat. Thucydides. ἀπωλεῖτο μὲν γὰρ Χοῦσα τιμαῖ τῶν μητροπόλεων ἀθηναίων δὲ ἄλλο τριοῦται. magno errore Isidori. xxj. dist. qui a mensura dictā metropolim existimat: quod etiam alij adnotauerunt. improbauerunt q̄.

De colonis Thracensibus.

¶ Lex vnica. humane capitationis censu ingatio &c. Non parum ad huius clarioz em noticiam conducunt que ponit Ammianus Marcellinus lib. xxj. interrogatus quid haberet ex arte compendij: vicenas diurnas respondit annonas. totidēq; pabula iumentorum. que vulgo dicuntur capita. Capiuntur autē capita diminuta apud Paccatū in panegyrico. p̄o capitatione: cuius & in hac constitutione mētio: p̄o tributo videlicet qō p̄o singulo quoq; capite exigebatur. Etsi recentiores quidaz. qui annotationes in varios autores edidere. apud Paccatum de capitis diminutione. per quā status diminuitur. intelligāt: quod ad rem minime facit. verba Paccati sunt. Quid memorem capita diminuta. & vitam ere tagata: alioquin etiā de emācipatione posset hic intelligi: quod est p̄orsus absurdum.

De censibus & censitis.

¶ Lex. omne territoriū sterilia atq; arenia. lego barena: que sterilis quammaxime est. Ouidius: Cur semina mandat barene. vt etiaz in p̄ouerbiū venerit. qua ratiōe & seminare barenā dicitur. qui vgozem vetulam ducit. Leonidas in. ij. epigr.

Γρῆυν ἔγημε Φίλιννος ὅτ' νεος ἤνικα πρέσβυς
ἀλλ' ἐκ τῶν πατρίων ἄθλιος ὠλέσατο.
καὶ γὰρ ἀπ' αἰῶνος δὲς μείνε τότε σπείρων ἐς ἀκαρπίαν
νῦν δ' ἐτέροις Ὑμὰς ἀμφιφέρων ἔρχεται

Qō nos pauxillum ab exēplari recedentes sic transtulimus.

Nupsit annus iuueni. vetulo tibi iuncta puella est.
Animium ex omni tempore inepta Venus.
Aut alijs ducis: sterili vel conseris agro:
Coniuge nec frueris. nec frueris sobole.

Ad hoc fortasse allusit Martialis lib. xj. in fine epigrammatis ad Lydiam.

De omni agro deserto.

¶ Quicunq; Hyacathochie. Accursius. & eū secuti ceteri posteriores. interpretant. hospitale. que declaratio nec sensui legis cōuenit. nec ex se vera est. nā hospitale. prochotrophiū. genotrophium ve dicitur. vt in rubrica. C. de epis. & cler. cernere est. que verba nihil cōmune habent cū dictione de qua agimus Ipse suspicor veram lectionem esse. diacatharotie. vt id nomē sit eius muneris. cum imperator p̄inatis fundos concedit. vt purgentur: non multum dissimile videlicet emphyteotico contractui. διακάθαρσις enim idem quod purgo: purgatio ipsa καταμοσ καὶ καταζοτης dicitur.

De fundis limitrophis.

In rubrica. qui sint limitrophi fundi. alij aliter atq; aliter interpretantur. quidā liminarcham. p̄fectus militū. qui limina imperij custodiunt. interpretantur. fundos aūt vnde his alimēta p̄stantur. limitrophos dicit a limine videlicet. & τρεφω qō nutrire significat. Verū hec sententia omnino repellenda est: quoniam limenarche. non a liminibus Imperij. sed ἀπὸ τοῦ λιμένος. idest a portu dicuntur: sunt antē custodes portuū. quos Aristoteles ī politicis appellat limenophylacas. nec cīm rō admittit vt latina grece dictio componatur. vt Fab. Quint. autor est. & ita voz hec intelligenda est in l. limenarche. de seruis fugitiuis in l. munerū. de muneribus. & honorib. Illud cū alijs sentio: limitrophos fundos dictos. nō a limenarchis. sed a limitancis militibus. quod tenerentur eoz possessores annonā inde p̄onentem. ad castra militum ducere: qui in Imperij limitibus excubabant aduersus barbaros. hinc limes Orientalis Fl. Vopisco in Saturnino. limes rheticus. codez autore in Bonoso. Aelius Lampridius in Alex. sola que de hostibus capta sunt. limitancis ducibus. & militibus donauit: ita vt eoz essent. si heredes eoz militarent: nec vnq; ad p̄inatos pertinerent: dicens attentius eos militaturos. si etiam sua rura defenderēt ex quibus Lampridij verbis cognoscere est. qui sint agri limitanei. de quibus in vltima huius tituli constitutione: & quomodo differant a limitrophis. Fl. Vopiscus in Probo: Accepit. xxj. millia tyronū. quos limitaneis militibus interseret. Rufus Festus de accessiōe Rom. imperij: imperatrauit: inqt. Quintianus. vt reparato de limitaneis Dacie exercitu. euentum Martis repeteret. Sulpitius Alexan. historie lib. iiij. Eugenius tyrannus suscepto expeditionali procinctu Rheni limitē petijt. Suidas hos p̄cipue collocatos fuisse tradit in oriental limite aduersus Saracenos & Persas: cum quibus. facta a Justiniano pace. venisse eos Constantinopolin: & ne rem populo gratā facerent. quicquid lucrati fuerāt. clam sub vlnas rusticos. Corruptus est Suide codex. vbi legitur λιβιτανατοι· libitanei: legendū λιμιτανεοι. Quod demum in fine rubrice legitur. castellorum. ratio suadet. vt legamus. castellis.

De pascuis publ. & p̄inatis.

¶ Lex. insignis Antiochenoz. Antiocheni populi sunt ab Antiochia vrbe Syrie p̄stantissima. que dignitate nō multū inferior: est vrbe Roma. vt scribit Herodianus. Aelius Spartianus in Caracalla. Antiochenses dicit. nō Antiochenos. vrbs ipsa cognitissima est ex Cosmographis: barbarico sermōe hec dicitur Misibis. in. l. iiij. C. de comer. vt quidā tradunt: licet ipse ex Amiano lib. xxiij. contrariū opiner.

De fundis patrimonialibus.

¶ Lex. oēs fundi p Osopotamiā. & Osdroenā. Osdroenā suspicor legendū: qui antiqs codicibus vox hec ita frequentius legitur. huius mentio fit Lampridio in Alex. & in Maximino. Rufus Festus. Traianus inquit. Osenorum loca & Arabum occupauit: vt suspicer corruptē codicē. Suidas: Ostroē nomē loci. vel ciuitatis est. Amianus Osdroenaz appellat. li. xxiij. Herodianus Osrhenā. in. vj. & vij. lib. Scotus ad Theodosiuz. Osyheniaz. & ilseq. lib. de milit. veste. l. puincie. Osioenia legitur. Procopius Persie. lib. j. Osroinā ab Osroo duce dictam opinatur: nullq; maior: codicuz inconstantia. omnino prouincia est Parthis contermina: vt scripture ratio. non res ipsa veniat in dubium.

¶ Lex. iubemus aut agonotheticos. sacra erant certamina quatuor. que in honorē deorum fiebant: Jouis. Phebi. Palemonis. Archemori: vt superius retulimus. qui his p̄erant. Agonothete dicebantur: erantq; decemuiri. vt Julius Polluxscribit. Sane p̄edia. que his iam emeritis distribuebanf. possunt agonothetica dici: sine ea que ipsi agonothete athletis adiudicabant. naz multa p̄emia his dari solita. potest etiā ex Juuenale cognosci. qui idipsum cōqueritur in Rufiato. La certa cursore: cuius fundus centum patrimonia cauidicorum equabat. saty. vij. Rufiatus enim factionis aurigarum nomen est. vnde in Epigr. grecis li. v.

ἰουλιανὸς οὗτος ἁρμα ῥοδοσιον
ἔχων ἐνίκα τοὺς ἐναντίους ἁρμῳ.

Ut errent. qui de milite intelligendū existimant fuisse enim populo & principibus gratissimos eodem libro ostenditur: quapropter & aliqui aureis statuis honestati: veluti Uranius.

τοὔνεκα καὶ χρυσῷ μιν ἀνεγράψαντο μεταλλῆ· κτλ.

De fundis rei p̄inate.

¶ Universi rationalium. Accursius interpretatur. procuratores Cesaris Jul. Capitolinus in Maximino. videtur capere rationalem p̄o procuratore fisci. erat fisci procurator in Libya. qui omnes Maximini studio spoliauerat: hic per rusticanam plebem interemptus est. sed cum per eos qui rationales in honorem Maximini defendebant. viderēt autores cedis &c. In quam sententiam etiam accedere videtur Lampridius in Alexand. nisi capiamus procuratorem fisci & Cesaris esse eundez: quod tamen negant recentiores inrecōsulti in. l. j. de offic. p̄oc. cesar. At digerit aliquis. rationes generale esse verbum: quod & fisci & Cesaris procuratorem in se continet: sed hoc vtq; probabile est.

De p̄edijs tamiacis.

¶ Rubrica. qui sint tamiaci fundi. venire pōt quantumuis perito in dubium. Accursius plures affert glossatorū opiniones quas potius somnia dixerim. Ipse tamiacos fundos eos arbitror. qui dispensatori publico p̄stabant annuos fructus vectigales: quibus ille postea in domo imperatoria dispensabat alimenta. nam ταμιαῦν dispēsatorem significat. hinc innominatus poeta Epigr. lib. vj.

ὅττι σύμαι βιότου τῶν ἀγαθῶν ταμίας.

Aelius Lampridius in alexan. aurum & argentum raro cuiq; nisi militi diuisit. nefas esse dicens. vt dispēsator; publicus in de lectationes suas & suorum conuerteret id. qō p̄ouinciales dedissent. ταμιαῦν etiam custodem penus significat. & plerunq; exactorē. questorem ve. ταμιεῖον cella ipsa salgamaria. Tamiarus quoq; in alio significatu meminit Suidas.

Lex. meminimus gomatici. Barbara hec est voz. & nullum capit sensum. fortassis vera lectio est. gunathetici: vt accipiamus saltus eos. quos homincs quodāmodo ascripticij incolūt. nullam vlterius expectantes mercedem. quam que ex ipso saltu colligef. γουνος ῑs locus dicitur. in quo feliciter pullulant. p̄o veniuntq; arbores. φυτικοῦ aūt mercenarium. seruitutiq; addi

Suidelocus.

Locus in decretis.

Antiochia.

Misibis Locus. C.

Paccati locus.

Osdroena.

Agonotheticifūdi.

Juuen. locus. Locus. Martialis

Locus. C.

Diacatharotia. Procurator fisci. Rationalis.

Limenarchas.

Locus in. ff. Tamiaci fundi. Limitrophi fundi. Tamias.

Limitanei fundi.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

ctum hominem significat. potes hic etiam legere: agonotheci: quam dictionem supra satis vsq; explicauimus. & hic magis conuenire arbitror.

Ergasteria. De diuersis prædijs.

¶ Lex. si quis ex titulo ergasteria. intellige officinas mechanicas. in quibus manu opera fiunt. horū mentio in rubrica. C. de monopolijs. greca est dictio. Leontius in spheram Arateā: τῶνων ὃ καλεῖ θεόδωρος ἐν τῷ μηχανικῷ ἐργαστάριον ἢ ἐργαστήριον. id est. prædie o bone Theodore in mechanico ergasterio laborantes. Huius mentio est etiā in. l. eos. C. de vsuris in. l. j. C. negotiū. ne milit. & gliij. distinctione. nulli. Quod autem in hac lege sequitur. Agonotheticos. abunde supra declarauimus.

Lituchus. ¶ Lex. hac in perpetuum Calamacho. nomina sunt hec possessionum Apamenę vrbis: quorū etymologiam vestigare frustra esset. de Apamena plura apud Plinium lib. v.

Daphne sacra. De priuilegijs domus Auguste.

¶ Absit vt nos titulis. istud iccirco dictum est: quoniam si qui imperatores aut fecissent. aut instaurassent pontes aliquos celebres. solebant magnificentiam suam marmore inciso eulogio significare. quod etiam hodie Rome passim conspicitur. veluti in ponte Marsetis. & in pōte Bratiani. & similibus. quod & Lampridius in vita Alex. testatum reliquit.

Palmati equi. De grege dominico.

¶ Lex. propositis. siue Vermogenianis. siue palmatis. Palmati equi ijdem fere sunt quos vulgo baios vocamus: quoniā spandices. hoc est. cuz fructu suo ramusculos: greci βαιν vocāt: sic igitur dicti sunt a colore. Possumus etiā intelligere equos palmatos. quibus vtebantur aurige in circo a palma. vt Vermogeniani etiam in simili significatu capiantur ab Vermogene aliquo auriga. seu agitatore alicuius factiōis. alioquin Vermogenes sub Constantio imperatore fuit prefectus pretorio: vt lib. xxj. scribit Amianus. eundemq; magistrum equitum. & sedītione facta. a Constantinopolitanis occisum tradit Socrates in hist. Cassiodori. fuit & Vermogenes rhetor. de quo Suidas. Sane tunice palmate sunt quibus consules: aut alicuius magistratus viri vtebantur. Vopiscus in Aurel. Capitolinus de rebus gestis tunicam palmatam. sellam. eburneam: nam te cōsulem hodie designo. Meminit & Trebellius in Galieno. Apul. in apol. & Seruius. qui triumphalibus viris dari solitam scribit: cuius rei etiam Liuius est author. Ausonius in Panegyrico. Palmatam: inquit tibi missi. in qua diuus Constantinus. parens noster integrus est: hec plane: hec est picta non magis auro suo. quam tuis verbis. Illud non prætereundum. innominatum legum interpretem. qui tempore Justiani. vel certe paulo post grece scriplit. in hanc sententiam palmatos equos declarare. Fuisse enim Palmatium quēdam equorū diuitem. cuius bona per tyrannidem proscripta sint. cuius in hunc prope modum meminit illustris Eisichous philosophus Milesius. chronicarum diuisionū lib. v. Tempore Valeriani in Cesarea Cappadotie Palmatius habitabat. supra regiā prefectus: equorum indomitorum. & etiam aliarum diuitiarū acquisitor: factionis plebeie princeps. & petulans vt quinis alius: qui cuz consulari viri. Ioemi nomine. vxorem que Jofida vocabatur. repulisset. inter proscriptos relatus est. Ceterū potes etiam legere Palladios equos. Cassiodorus historiarum lib. xiij. Innecte unquit. Theodosius quendam virum. animi habitu. corpore fortissimum: qui tanta velocitate veredos agebat. vt tribus diebus peruenirent ad terminos Romanorum atq; Persarum: & rursus totidem remearet ad Constantinopolin. Is enim Romani imperij terminos velociter trāsibat: de quo qui dam eloquentissimus sic ait. Iste vir. cum sit lata Romanorum respublica. eam parnulam sua velocitate demonstrat. Erat autem illi nomen Palladius. Non tamen a veteri scriptura recedendum. Sane solitos Imperatores equorum sobolem in Thracia alere. author est Procopius in bello Aphricano.

Palmatus. Palladius. De cognitionibus.

¶ In rubrica. ex luco dampheis. vel perseis. lege ex luco Daphnes. vel Perseidos. eodemq; modo corrigenda sunt prime legis verba. Daphne autem Antiochie in Syria suburbanum est. quod. lxxx. stadiorum ambitu claudit. vt scribit Strabo. in eo erant spectatissime lauri. autore Ausonio: vnde & nomen sumpsit. Addit Philostratus. alibi insolitas in eo nasci cupressos. in memoriam cypariſſi. quem Apollo dilexit: cui ille tumulum est facer. Eius meminit preter Arrhianum. Pausaniam. Cesa. Julianum. in oratione que inscribitur. Misopogon. Capitolinus in Antonini philosophi vita. & Claudianus.

Pretor. Daphne. Lambit Apollinei memoris nutritor Orontes.

Perseis. Pholis. Perseidis autem luci rara est admodum apud autores mētio. Suidas. περσεὶς ait, ὄνομα τόπου. Solomenus historiarum lib. vj. Fertur quod in Vermopoli Thebaide arbor. que vocatur perseidis. multorum languores subegerit: si fructus aut folia. aut pars eius corticis collo egrotantium ligaretur. Verum in his dubito. ne Suidas Persarum regionem. Solomenus arborem intellexerit. nisi & de arbore hic quoq; Imperator sensit. vt punctis distinguenda sint verba.

¶ In lege. omnes iudices: sed nec a luco. vel lituchu. recentiores quidam. qui nescio quas annotatiunculas in ius ciuile edidere. legunt. a lucuco. vel a lucuca. interpretanturq; virum. seu feminam que lucum custodiat. quam expositionē. vt pluribus reprobare non curē. satis sit illud. quod sine autore loquuntur: quo nil in re latina est impudētius. Ego libentius legerim. vel a liturgo: vel liturga: seu (quod magis placet) lituchō. vel lituchā. liturgos enim grece dicitur. qui publice operā. circa res sacras præsertim. λειτουργός minister publicus: cuius etiam in epistolis Plī. Cecil. meminit. lituchus vero non absimili significatione potest dici habens curam rei sacre que ad ius publicum spectet. ἀπὸ τοῦ λειτοῦ καὶ ἔχω. sicut etiam Rhabduchus dicitur præses curatorq; athletarum. ἀπὸ τοῦ ῥάβδου καὶ ἔχω. Suide. & ceteris. Sane hunc lucum Daphnes sacruz fuisse. supra retuli ex Philostrato: cui adstipulatur Rufinus sacre historie lib. x. Cuz Julianus in Daphnes suburbano Antiochie. iuxta fontem Castalium litaret Apollini. & nulla ex his que querebat responsa susciperet: causas cp silentij percunctraretur a sacerdotibus &c. Procopius belli Persici lib. ij. Rex. inquit. Daphnen venit antiochie suburbanum. vbi nemus amenū. fontibus aquarum irriguum: hic vbi nymphis sacrificauit. abijt.

In rubrica. & in lege secunda. non facile reperies q̄d significet gleba. clauis pholli: & septem solidorum functio. quare qui in obscurissima re coniectādi. super est locus vt exprimaz epistimo: quoties aliquis præturam inibat. intelligo autem militarem. solitos fuisse prouinciales. seu quoscunq; alios. in magistratus initio illi collationem quandam. seu munus septem solidorum conferre: q̄d quidem onus mixtuz erat. vtebātur & fortasse solennibus quibusdā dationibus. vt glebam. clauim. follem darent: quas omnes imperatoria hec constitutio antiquauit. Ferebant autem glebam. vel propter auertendam caritatem. penuriaz ve: vt memor. esset pretor: ita res curare. vt annone ratio salua esset: vel etiam. vt ipse in administratiōe ita se gereret. vt omnes accepisse viderentur aruum pro gleba. βῶλος ἀρουραν. proverbio apud grecos celebratissimo. Clauez vero iccirco dari credendū est. quoniā ea signū libere potestatis. & dominij in rebus acquisiti. quod vtiq; nec nostri: iurecōsulti prætermisere. At follis aut ad ostendendam potentiā præstabatur: sicuti legimus. missaz ad seab Dareio pilam interpretatum fuisse Alexandrum magnū. vel sane eū militariū rerū habere potestatē. Vegetius lib. ij. Denicq; decem folles. hoc est. sacci per cohortes singulus exponebant. in quibus hec ratio condebatur: addebatur saccus. xj. in quo tota legio particulā conferebat. Nec nouum est in creandis pretoribus hunc fuisse morem: cum & quotiescunq; consul aliquis fiebat. illi & baculus & fag dabatur. Vopiscus in Aurelia. De consulem hodie designo. scripturus ad senatum. vt tibi deputet Scipionem. deputet etiam faces: intelligē itaq; pretorem. vel militarez. nam qui cunq; militibus præest. potest dici pretor. Juuenale & asconio auth. hinc legatus pretorius. Vopisco in Censorino: vel quem cōq; alium. dummodo non Romanum. Nec enim hunc morem fuisse Romanis vsq; legimus. qui profecto omissas non fuisset a tot autoribus. Et hec dicta sint. nō quidem pro certis. sed solum vt curiosis horum codicum daretur ansa diligentius fortasse vestigandi. nam & ipsi mihi plerunq; tam parum constitit hic locus. vt in diuersam transiens sententiam. hic non follem sed pholim legendum putauerim: cuius rei rationē explicaturus sum. Nam cum hec scripsissem. peruenit ad manus grecus legum interpres. quem ex Creta in Italiam aduexit Stephanus Niger vir doctissimus: & vt non parum amicitie tribueret dono cum mihi dedit. is innominatus interpres. vir plurime lectionis. quid sit pholis sic explicat: greece quidē. sed in hūc sensum. Pholis sub Theodosio iunio; e tributum multorum abeo institutum Constantinopoli. qō his fibi in bello opus esse diceret. Phollis aūt aliud tributi genus est. quod nobiliores quiq; ciuitatis pendebant. prout secundū habitationes fuerāt cō prehensi: vt nobilitas que ad bonam fortunam illos perducere debuerat. hoc incommodi secum afferret: primo quidem tributo auri libre octo. secundo quatuor. tertio due pendebant. Erat ait Eisychous illustris philosophus in. vj. historie de temporibus diuisione. Pholis pondus est. alio nomine dicta balantium: trahit autem donos ducentos quinquaginta: hoc est. libras. cccxij. & vncias. vj. singuli vero doni libram vnā. vncias. xij. cōprehendebant. Est & alius pholis coactus ex argenteis lepris. qui militibus. quos miliarios vocabant. dabatur. Lepti aūt ceration vnum cum dimidio continent. Ita phollis iste argenti. ceratia. ccvij. habet. & nummos. ix. que summa nūc valet millia. cix. Est & alius phollis. a duabus auri libris incipiēs & vsq; ad octo procedens. prout solventium tributa substantie patiebantur. Hec ille interpres. Verū Suidas phollis: inqt masculini generis. est obolus. Idē in dictiōe cermata. κερματα. ducenti & x. oboli. quos pholleis vocant: & hoc sensu Aug. de ciui. dei vl. lib. capitur. tametsi Beroaldus in Apul. pholles legerit: cū ea vox nūq̄ pro pecunia accipiatur. Puto itaq; phollē. glebam. clauem nomina esse extraordinariarum functionum. nam & Tacitus li. xix. clauarium donatiui speciez esse tradit quas hac lege subtulit Imperator: mihil autem habere cō mune cum pretore. nisi forte quod ab illo exigebantur. Procopius in bello Persico. lib. iij. Aule; inquit prefectus. que Romani pretorem vocant. & questorem erarij; pecunias bello necessarias a populo exigebant.

De consulib. & non sparg. pecun.

¶ Rubrica. mos & istū spargendarū pecuniarū danat etiā Valerius in Aureliano. Vidimus proxime consulatū Furij Placidi tanto ambitu in circo editum. vt non premia dari aurigis. sed patrimonia viderētur: cū darentur linee subserice. linee paragaude: darentur etiam equi ingemiscentibus frugi hominibus. factum est enim. vt iam diuitiarum sit. nō hominū consulatus. qui vtiq; si virtutibus defertur. editorem spoliare non debet. periculum casta illa tempora. & magis ambitione populari peritura sunt. Hec ille. Queverba sunt pure pute rōnes huius cōstitutionis. qua missilia dānauit Imperator. Od autē sequit in rubrica de patritijs. aliter apud veteres scire debemus dictos patritios. aliter in hic legibus capi. nā apud Rom. senatorij ordinis viri. quiq; ab his progeniti erant. patritij dicebātur: vt scribit Liuius li. j. ab vr. cō. & sentit Tranq. in Aug. apud grecos aūt. de quibus hic loquitur. omnino maior erat dignitas. non ex successione debita: sed que solebat a Principe concedi. Sidonius Apollinaris: Egditio honor patritiatus accedit: celerime. si cogites eius etatem: si merita tardissime. Cassiodorus epistolarum lib. vj. Nostro munere subleuatus. patritiatus culmen ascende. quod quidam iurisdictionū a patribus dictum esse volnerunt. Suidas patritios esse tradit communis reipub. patres. qui in suprema dignitate Senatorij consilij esse censentur. Meminit & Procopius li. iij. Interea patritios viros cum. lxx. militibus. qui ad se paulo ante accurrerant. in Sicilian misit. Palam est igitur male sentire Accursium. qui in. §. filius fam. instituta. quib. mo. ius patr. po. sol. hanc dignitatē cum vetere confundit.

¶ In. l. prima. deputati etenim faces. alij codices. & ipsi ipsissimi habent fasces: & melius consuli enim dabantur. xij. lictores cū fascibus. proconsuli vero. vj. tantum. erant autem fasces. manipuli virgarū. intra quos stabat securis. Plutar. in problematis. T. Linio. & ceteris: licet Accursius in. l. proconsules. de officio Procos. interpretetur. vices: cuius erratum cū Beroaldus. tum ad senatum. vt tibi deputet Scipionem. deputet etiam faces: intelligē itaq; pretorem. vel militarez. nam qui cunq; militibus præest. potest dici pretor. Juuenale & asconio auth. hinc legatus pretorius. Vopisco in Censorino: vel quem cōq; alium. dummodo non Romanum. Nec enim hunc morem fuisse Romanis vsq; legimus. qui profecto omissas non fuisset a tot autoribus. Et hec dicta sint. nō quidem pro certis. sed solum vt curiosis horum codicum daretur ansa diligentius fortasse vestigandi. nam & ipsi mihi plerunq; tam parum constitit hic locus. vt in diuersam transiens sententiam. hic non follem sed pholim legendum putauerim: cuius rei rationē explicaturus sum. Nam cum hec scripsissem. peruenit ad manus grecus legum interpres. quem ex Creta in Italiam aduexit Stephanus Niger vir doctissimus: & vt non parum amicitie tribueret dono cum mihi dedit. is innominatus interpres. vir plurime lectionis. quid sit pholis sic explicat: greece quidē. sed in hūc sensum. Pholis sub Theodosio iunio; e tributum multorum abeo institutum Constantinopoli. qō his fibi in bello opus esse diceret. Phollis aūt aliud tributi genus est. quod nobiliores quiq; ciuitatis pendebant. prout secundū habitationes fuerāt cō prehensi: vt nobilitas que ad bonam fortunam illos perducere debuerat. hoc incommodi secum afferret: primo quidem tributo auri libre octo. secundo quatuor. tertio due pendebant. Erat ait Eisychous illustris philosophus in. vj. historie de temporibus diuisione. Pholis pondus est. alio nomine dicta balantium: trahit autem donos ducentos quinquaginta: hoc est. libras. cccxij. & vncias. vj. singuli vero doni libram vnā. vncias. xij. cōprehendebant. Est & alius pholis coactus ex argenteis lepris. qui militibus. quos miliarios vocabant. dabatur. Lepti aūt ceration vnum cum dimidio continent. Ita phollis iste argenti. ceratia. ccvij. habet. & nummos. ix. que summa nūc valet millia. cix. Est & alius phollis. a duabus auri libris incipiēs & vsq; ad octo procedens. prout solventium tributa substantie patiebantur. Hec ille interpres. Verū Suidas phollis: inqt masculini generis. est obolus. Idē in dictiōe cermata. κερματα. ducenti & x. oboli. quos pholleis vocant: & hoc sensu Aug. de ciui. dei vl. lib. capitur. tametsi Beroaldus in Apul. pholles legerit: cū ea vox nūq̄ pro pecunia accipiatur. Puto itaq; phollē. glebam. clauem nomina esse extraordinariarum functionum. nam & Tacitus li. xix. clauarium donatiui speciez esse tradit quas hac lege subtulit Imperator: mihil autem habere cō mune cum pretore. nisi forte quod ab illo exigebantur. Procopius in bello Persico. lib. iij. Aule; inquit prefectus. que Romani pretorem vocant. & questorem erarij; pecunias bello necessarias a populo exigebant.

De consulib. & non sparg. pecun.

¶ Rubrica. mos & istū spargendarū pecuniarū danat etiā Valerius in Aureliano. Vidimus proxime consulatū Furij Placidi tanto ambitu in circo editum. vt non premia dari aurigis. sed patrimonia viderētur: cū darentur linee subserice. linee paragaude: darentur etiam equi ingemiscentibus frugi hominibus. factum est enim. vt iam diuitiarum sit. nō hominū consulatus. qui vtiq; si virtutibus defertur. editorem spoliare non debet. periculum casta illa tempora. & magis ambitione populari peritura sunt. Hec ille. Queverba sunt pure pute rōnes huius cōstitutionis. qua missilia dānauit Imperator. Od autē sequit in rubrica de patritijs. aliter apud veteres scire debemus dictos patritios. aliter in hic legibus capi. nā apud Rom. senatorij ordinis viri. quiq; ab his progeniti erant. patritij dicebātur: vt scribit Liuius li. j. ab vr. cō. & sentit Tranq. in Aug. apud grecos aūt. de quibus hic loquitur. omnino maior erat dignitas. non ex successione debita: sed que solebat a Principe concedi. Sidonius Apollinaris: Egditio honor patritiatus accedit: celerime. si cogites eius etatem: si merita tardissime. Cassiodorus epistolarum lib. vj. Nostro munere subleuatus. patritiatus culmen ascende. quod quidam iurisdictionū a patribus dictum esse volnerunt. Suidas patritios esse tradit communis reipub. patres. qui in suprema dignitate Senatorij consilij esse censentur. Meminit & Procopius li. iij. Interea patritios viros cum. lxx. militibus. qui ad se paulo ante accurrerant. in Sicilian misit. Palam est igitur male sentire Accursium. qui in. §. filius fam. instituta. quib. mo. ius patr. po. sol. hanc dignitatē cum vetere confundit.

¶ In. l. prima. deputati etenim faces. alij codices. & ipsi ipsissimi habent fasces: & melius consuli enim dabantur. xij. lictores cū fascibus. proconsuli vero. vj. tantum. erant autem fasces. manipuli virgarū. intra quos stabat securis. Plutar. in problematis. T. Linio. & ceteris: licet Accursius in. l. proconsules. de officio Procos. interpretetur. vices: cuius erratum cū Beroaldus. tum ad senatum. vt tibi deputet Scipionem. deputet etiam faces: intelligē itaq; pretorem. vel militarez. nam qui cunq; militibus præest. potest dici pretor. Juuenale & asconio auth. hinc legatus pretorius. Vopisco in Censorino: vel quem cōq; alium. dummodo non Romanum. Nec enim hunc morem fuisse Romanis vsq; legimus. qui profecto omissas non fuisset a tot autoribus. Et hec dicta sint. nō quidem pro certis. sed solum vt curiosis horum codicum daretur ansa diligentius fortasse vestigandi. nam & ipsi mihi plerunq; tam parum constitit hic locus. vt in diuersam transiens sententiam. hic non follem sed pholim legendum putauerim: cuius rei rationē explicaturus sum. Nam cum hec scripsissem. peruenit ad manus grecus legum interpres. quem ex Creta in Italiam aduexit Stephanus Niger vir doctissimus: & vt non parum amicitie tribueret dono cum mihi dedit. is innominatus interpres. vir plurime lectionis. quid sit pholis sic explicat: greece quidē. sed in hūc sensum. Pholis sub Theodosio iunio; e tributum multorum abeo institutum

dam principis salutem: ille vero cōtra hostes imperiū tueret: & si & illud subticendū nō est. a paulo recentioribus Cesaribus prefectos pretorio missos quandoq; ad regendas prouincias cuius rei testimoniū affert. l. pe. & l. vl. C. de offi. pref. pret. vbi legitur. prefectus pretorio Aphrice. & prefectus pret. orietis. cuius & mētio est in Scoto antiquo autore. Ambrosius ad Titianum. epistolarum lib. vj. Rufinus ex magistro officiorū factus est in cōsulatu prefectus pretorio. ac per hoc plus posse cepit: sed tribitiam nihil obesse: est enim aliarū prefectus partium. Si donius lib. iiij. ad Polemium. Biennio prope claudit. quo te prefectum pretorio Galliarum. non noua vestra dignitate. sed affectu adhuc vetere gaudemus. Quanta autem sit huius magistratus dignitas. ostendit Cassiodorus epistolarū libro. vj. Potestati prefecti pretorio nulla dignitas est equalis. vice sacra indicat: nullus ei miles fori autoritate prescribit. excepto officiali magistri militum: curiales etiā verberat: in officio suo ius retinet singulare: & talibus. tantisq; nosci tur ibere. quos etiam propinciarum nō auderent iudices in qualibet parte cōtemnere: militia perfunctis tribunorum & notariorum honorē tribuit. & milites suos illis exequat: gratanter implet imperator: que ille constituit &c.

Balantium. Doni.

De prepositis sacri cubiculi.

¶ Lex hac nostre. Angarias. seu per angarias: vel etiā peraneredos. lego: parangarias. & paraneredos: vt munera que subeunt incole cum carris & veterinis. puta ad anehenda. reuehendaq; instrumēta belli. ea dicantur per paraneredos fieri: que vero aliter: dicantur angarie. seu parangarie. vnde dicuntur paraueredi. supra explicauimus. & angarias appellat Vegetius libro secōdo omnia munera. que a militibus fiunt. etiā nō villa. inde vigilias. stationesq;. & gestatiōes in vsuz belli. angarias dicit: quotidianas etiam in pace vigilias. itē excubitū: sine angarias de oibus centurijs. que vicissim milites faciunt. & cetera. & alibi. Si vero ad vigilias. vel angarias faciendas. sive ad opus aliquod. vel ad decurrionē campi exeunt milites. Suidas. ἀγγαρία ἐστὶ δημοσία καὶ ἀναγκαία δούλεια. publicuz & necessarium munus. Procopius in persico bello. Veredos: inquit: equos publicos vocant.

Angaria.

De primicerio.

¶ Accursius in rubrica. existimat primicerium dictū. quod primus ferat cereum. quc etymologia plane ridicula est: nam primicerius notarius principis dicitur. & honore inter notarios primus: sicut sequens dicitur secundicerius. πίναξ enim ceram significat κηρωμα tabulam ceratam. in qua antiqui scribebant. ab huiusce modi igitur tabulis dicti sunt primicerij. Vegetius lib. ij. Primicerius: inquit in officio prefectorum pretorio. ad honestum questuosum que militie peruenit finez. Athalaricus Gothorū rex. in quadaz epistola ad Senatores vrbis Rome: illustri viro. atq; magnifico patritio Maximino primiceriat? qui & domesticatus dicitur. gerendā dux imus dignitatē. Suidas: πρωτικήριος ὁ πρῶτος τάξεως τῆς τυχούσης primicerius nō solum notarioū. vt apud Renatū Frigiridum in historia Honorij & Theodosij. Rusticus agretinus ex primicerio notariorū. Jonini. multiq; nobiles apud aruernos capti: sz etiam primus aliarū dignitatum. Hieronymus in chron. Eusebij: Joninianus ex primicerio domesticoruz. Imperator: est factus amianus Marc. li. xvij. Inter quos etiaz Valentinus ex primicerio protectorū: tribunus. Hieronymus. vt i Sulpicio. in vita Martiani: Hadrianus Septitium primiceriū schole candidatorum ordinauit. Scotus ad Theodosium. primochirius appellat. quasi primū a manib? dicas: nisi corruptus est a scriptore codex. qui vnus extat. Quc aūt huius officij sit dignitas ostēdit Cassiodorus epistolarū lib. vj. in forma comitiue sacrarum & primiceriatus: vbi ad publice: inquit festiuitatis indiciū locum quoq; primiceriatus adiungimus. parū est aūt. q̄ pronūciarij iudices tue sabiaceant dignitati: ipsis quoq; proceribus chartarum confirmas officiū: dū per fectum nō creditur. nisi a te fuerit pro solemnitate cōpletum. Aestis quoq; sacra tibi antiquitus nosci tur fuisse cōmissa: curas quoq; litorū. aduenticia lucri. pronisionē comitis. negotiatores. quos humane vite constat esse necessarios. huic porestati constat esse subiectos nam quicquid in vestibus. quicquid in ere. quicquid in argento. quicquid in gemmis ambitio humana pōt habere pretiosuz. tuis ordinationibus obsecundat. Zonaras μεγαλον inquit. πριμικηριού σκίπωνα εἶδι μέσου λευκοῦ καὶ μέλανος τε.

Primicerius.

De comitibus & Archiatris.

¶ Archiatri dicunt medici Principis. ἀρχὸς enim princeps. ἰατρος medicū significat. Homerus. ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Vir medicaminibus. qui alios superemine omneis.

Patritij.

Accursij erroz.

Amianus. & Vopi. emandati.

Magister equitū.

Pref. pretorio. Archiatri.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

Silentiarij. Domestici.

Ergolabi.

Eulabes.

Ducennarij. Labarum.

Tertul. locus.

Cornicularij.

Biarchi.

Venalitij.

Curiosi. Teloneon.

Temonis tributus.

Apuleij locus.

Stationarij.

Non igitur hic summos medicos interpretandi puto. qō alij faciūt: sed medicos Principis in aula imperatoria. ἀρχὸς quos Athenis summus magistratus erat. vt in Balieni scribit Pollio. Formā aūt quomodo ostitueretur archiatri. cuilibet discere est facilimū ex Cassiodoro epistolarū lib. vj. vbi eg per sona Principis: Indulge: inquit nostro palatio. habeto fidu ciam ingrediendi. fas est tibi nos fatigare iciunijs. fas est con tra nostrum sentire desygerium. Que verba clarissime ostēdūt fuisse medicos Principis archiatros. Horuz t meminit Jul. Firm. lib. iij. Etymologie aūt ratio hoc in titulo nō inde dedu citur. quod τοῦ ἀρχοῦ ταγροι essent: sed qō primi. principes ve medicorum illi existimādi sunt. quos in aula sua Imperator ha beret: alioquin t archiatrum Aesculapium Augustinus de ci uitate dei. iij. appellat.

Et quod inferius sequitur titulus. de silentiarijs. Procopius Persi. belli. ij. Romani: inquit ad ea que quietis sunt in palatio ministrum. silentiarum vocant: sicuti domesticum. arca norum Principis conscium: vt in eodem opere legitur.

De prepositis laborum.

Accursius in huius titu. declaratione. anceps nimio plusq̄ equum est ferrur: cū antiqua lectio satis probabilis sit. qō his prepositis subessent mediastini omnes. alijq̄ imperatorie do mus opifices. Illud fortasse fefellit Accursium. qō alibi lege rat. ergo labos esse operarios. que greca dictio est. ἐργολαβοὶ. reperitur aūt in. l. vnica. C. de monopolijs. potes t hic legere. eulaborum: nam ἐυλαβεῖς. negociorum susceptores inter alia si gnificat: vt est apud Suidam. Sed priorem lectionem magis probarem. ni veterum codicum autoritate adduc erer. in quib⁹ prepositos libellorū lego. Ceterū quoniam hic de labaro que dam Accursius dicit. illud sciendū vexilli speciem esse labarum alijs nobilius. quod ante imperatores ferri. t a militibus ado rari mozis esset. erat autez auro t preciosis lapidibus adoper tum: vt Socrates episcopus scribit in tripartita historia. li. j. cap. v. vt inde cognosci possit. qd sibi voluerit Septimius Ele mens in apologetico cap. xvj. Sypara illa vexillorum t laba rorum. stole crucium sunt.

De proximis sacr. scrin.

Lex. ij. corniculario. qz in huius dictiōis significatu Accur sius hic fallitur: intellige cornicularium. idest adiutorem Prin cipis custodie. vel officialis. Asconius: accensi: inquit. dicebam tur attributi decurionibus. hoc est. ministri eorū. quasi ad cen sum additi. quos nunc cōmentarienses t cornicularios appel lant. Valerius Mag. li. vj. cui Cominius tribunus plebis diē ad populum dixit. qō cornicularium suum stupri causa appellas set. Dicit aūt cornicularius in bello accensus decurionis: quo significatu capitur etiā apud Frontinū lib. iij. Tribuni cornicularius vigiles quosdā excitauit. t apud Tranq. de claris gram maticis: Orbilius corniculo meruit. In palatina vero militia. cornicularij accipiuntur pro accensis primiscriniorū. vel Prin cipis proximorum: quo sensu capitur hec vox hic. t apud Ma ternum lib. ij. t Tranq. nā quē ipse in Domitiano appellat Clo dium cornicularium. Dion grece κλαύδιον ἔντελον dicit: qō quī dam prodidere. licet eorū iudicio non acquiescam. Horuz quo q̄ mentio est apud Scotum in officio scriniorū. Comicines au tem alio significatu dicuntur. Vegetio in. ij. sed hoc nihil ad rē presentē. dicitur aūt in hac lege caput officij. eo modo quo Ve getius dixit. caput contubernij. Sane magistri ipsi scriniorum ἀντιγραφεῖς vocantur: vt grecus legum interpres scribit.

Lex. inbemus venalitium. Venelatij dicuntur negociatores. a vendēdo. Plin. lib. xxj. t Cyceron. t Monio: presertim seruo rum. inde serui quoq̄ ipsi venalitij dicuntur. t in hac lege vena litium munus. quando quis cogitur negociari. quod viro nobi li indignum reputat. In sequentibus verbis temonis. lego: te loneis: hoc est tributis exactigalib⁹. teloneon locus est vbi tri buta fiscalia exiguntur: cuius mentio habetur etiā in euange liis. τελωνεῖον exactor ipse. seu publicanus. Tranq. in aug. nisi forte quis existimet temonē illud esse tributū. qō amianus Marc. in gum appellat: qua in re dubito.

Lex. peculiari. vsq̄ ad melopriorimos. simplici liquida: vt deducatur ea vox a greco verbo μελετάω. qō exercere significat vel a greco μέλει. qō cure esse denotat. Nero in epigrāmatis.

ξυοῦ θανόντος Ἄτλα μεχθήτω πυρί
ὄυδεν μέλει μοι τᾶτα μὰ Ἄτλ᾽ καλῶς ἔχει.

De terra functo miscentur ignibus.
Ad curo nil: mea probe se continent.

Quos senariolos ideo libentius adduxi. vt explicatiōē habe res Senece in lib. de clementia. ij. t Tranq. in Nerone locum. significabit igitur melopriorimus eum. qui se cum proximo sa cri scrinij exerceret: inferior tamen illo gradu dignitatis. critq̄ hoc modo compositio grece t latine dictionis. qō t si veteres autore Quintiliano. raro admiserint. posteriora tamen secula receperunt: nisi malis toto titulo. nō proximos legere. sed pro chiros. greci enim πρόχειρους vocant poscescribas. quod ma nu expediti sint. At facilis factu. ludricusq̄ error: x grecus in χ vertere. potes itaq̄ legere. melopriochiros. t si ne lectionē re ar mutandam. nō parū me inducat Scotus. qui vbiq̄. proxi mos dicit: cui accedit t Amianus. licet corruptus scriptorum vitio autor. sed t potuit ea ratione melopriorimus dici. qua me sonantas iurisconsulti nuncupauere.

Lex. vnicuiq̄. vt. xv. primatū. iunctim legendum est. xv. pri matum: erat enim dignitatis nomen. hoc est. xv. primarij viri in scrinijs. Cicero in Roscio Amerino: itaq̄ decurionum decre tum statim fit. vt. x. primi proficiscantur ad L. Syllam. Grece dicunt δεκαπρῶτοι. Arcad. in. l. vlt. de mu. t ho. t supra diximus est enim diuersa illa dignitas ab ea de qua loquimur.

Lex. hac parte. Antiquarias. itelligeeos memoriales. qui antiquarū rerū Principi memoriam suggerunt. antiquarius enim significat eū qui antiqua verba interpretatur. quine curat vetera. Iuue. saty. vj. Ignotosq̄ mihi tenet antiquaria versus.

De agentibus in rebus.

Lex. ij. pateat cogia. locum hunc vt mendā nō carere credā facit dictio. cogia. nusq̄ reperta apud tot scriptores: presertim tā audaci derivatiōe. vt a cogo fiat cogia: cū alij omnes dicāt: coactio: quare nō absurde putauerit aliquis hic legendum elo gia pateant: hoc est cōcedatur licentia. elogium enim plerūq̄ pro licentia ponitur: de quo superius dictū. Aliqui etiā de vul gatis codicibus habent copia. quam lectionem probo.

Lex. matriculam. ducennarij. quorū hac in lege est mentio. quē in sensum capiantur. probabiliter certe dubitari potest. nā hoc nomine appellari eos iudices legimus qui de leuioribus rebus pronunciabant: dicti a censu ducentorū sestertiorū. horū decuria addita fuit ab augusto Cesare: vt scribit Tranq. Du cennarij quoq̄. vt alij tradunt. capiuntur pro egactoribus. pu blicanis ve. ducennaria enim nomē vectigalis est. sicut centesi ma quinquagesima. Apule. li. vij. nā procuratorē principis du cennaria perfunctū. dein fortuna tristiore decussum. orato fue ram aggressus. Reperit etiā id nomē in alio significatu apud Vegetiū li. ij. vbi primus: inquit hastatus duas cēturias. idest ducentū homines ducebat in acie secunda: quē nunc ducenna rium vocant. t paulo inferius: Erāt Ceturiones. qui singulas ducebant centurias. nunc centenarij nominantur. Sed in le ge nostra. qō erant centenarij. t ducennarij in re militari. pu to fuisse hos in domestica familia. Scotus ad Theodosium im peratorem. in schola agentiū tradit fuisse ducennarios. qui in prefectorū officio in provincijs fiebant officij principes: cratq̄ eis potestas principalis clementie adorande. nam ducennarius habuisse proconsulem Achaie. comitem orientis. prefectū au gustale. vicarium dioceseos asiane. scribit: qui in eorum officio scriptorio fiebat princeps.

Qō sequitur. Biarchorū. intellige eos qui emebant neces saria ad vitam totius domus principalis. βίος vitas significat. ἄρχος principē. Cassiodo. hist. lib. vij. Domesthenis cuiusdam meminit. qui in imperatoris Valentis aula prerat emēdis ob sonijs: constitutusq̄ erat sup epulas imperatoris. Possumus et legere. biarcei. quod ita appellentur vite necessaria curam tes. vnde epitheτū Panos dei. Suide. t Archie in epigram. βιαρκέος ἀλλοσσάω ἀλλοσαῦβαίμι τρισσοῖ. convenit vena toribus βιαρκέος vite sufficientis.

De Curiosis t Stationarijs.

Crediderim curiosos eos appellari. non qui vbiubi delicta fierent denunciabant. vt sentit Accursius: sed tm̄ q̄ cōmissa in curia Principis. vel in comitatu presidū. per omnes puincias referrent ad prefectos: vnde t nomen sumpsere. Alioquin fuis se officiū. qui denunciarent passim delicta. nusq̄: vt arbitror: le ctum est. Scotus ad Theodosium scribit. in officio magistri of ficiorum esse curiosum vnū cursus publici: itē curiosos per om nes provincias. quos magister officiorū emittit. Horū fecisse mētionē arbitror Apuleium asini aurei lib. j. Non equidem en riosus sum. sed qui velim scire cuncta. vel plurima: timentibus enim comitibus. presertim Aristomene. morte comitis prode re. eos fari audacter hortat: q̄ nō curiosus. idest. delator esset: ſ potius liberter plurima scire cuperet. nā eo in loco veteres co dices habēt. curiosum. At interpretes legūt. curiozes: q̄ lectio omnino falsa est. qd enim aliud est esse curionē. quā velle scire cūcta. vel plurima? magis itaq̄ credibile est. elegāti illa trāsla tione vti apuleiū. quā simul pugnātia loq̄. Stationarij q̄ hoc i loco p his accipiēdi sūt. q̄ stationariorū militū delicta deferūt Sūt aūt hi milites ordinarij deputati ad aliquem tuendū lo cum: dicti

cum: dicti quod in stationibus habitent. nec vagentur. nam et hoc nomine appellari posse pretorianos reor. Sane curioso rus quoq̄ meminit Maternus lib. iij. si per noctem fuerint in uenti erunt publicani. vectigaliarij: vel curiosi. Suidas etiam in vita Chrysostomi. reperiri tradit ἐλαύνομενος ὑπὸ κουριώσου τῆσ πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει. tractatus sub curioso vbis in me dia ciuitate.

De palatinis sacr. larg.

Lex. scrinijs: quisquis ducennarij numero vnus centenna rij numeri. legendum. centenarij numero. j. idest vnus: qō alia probatione non videtur indigere. Item in fine barbaricarij cē tenarij numero. ij. intelligeeos in quacunq̄ centuria duos barba ricos attributos. barbaricarij autez sunt phrygiones polimy tarij. ve vt diximus superius quos barbarios Scotus appel lat. imperator in. l. j. supra de prepositis agentib. in reb. barba ros. nam dictionis huius varia est significatio. Siquidem an tiquis illis temporibus. t Romani ipsi barbari dicti sunt: qō legato Romano apud Etolos obsecutorato Philippi regis vt scribit Livius. xxxij. t Plautus linguam latinam barbarā vocat in compluribus fabularum prologis. Sequenti demuz tempore exempti hoc nomine sunt latini. cum iam regna per diuersas provincias protulissent: vt tamen t Hispani t Galli t Germani ceteriq̄ preter Grecos t Italos sic notarentur. At sub recentioribus imperatoribus barbari solum dicti. qui sub imperio Romano nō erant: vt Sarmate Perse Scythe. qua in significatione vbiq̄ capiēda est hec vox Amiano Mar cel. t si qui eo tempore scripserunt. t in. l. iij. C. de seruis fugi. si fugitini. inquit serui deprehendantur ad barbaricum transeū tes pede amputato debilitentur. Amonius in differentijs bar barum tradit eum qui grecus non sit: barbaricum vero barba rorum. vel locum vel rem esse. Atcq̄ itaque capiatur id nomē Phryges ipsi barbari sunt: inde Phrygiones t ipsi barbari dicti. nam t rudis quicq̄ dicitur barbarus. Plautus in Mi lite: nam hoc columnari Poete esse inauditū barbaro. taxat enim Nevium poetam. qui vsus erat verbo barbaro columna ri: quod latinum non est: vt cōficitur ex verbis Festi Pompei in dictione. barbaros. vt iure mirari possimus. quam infeliciter Plautum declarauerit Hermolaus in corollario Plinia no. Quod autem hac in. l. mittendarioruz sit mentio. Brecus legum interpres. Palatini. inquit communi nomine dicuntur omnes habitantes in palatio: alij quidem semper in domo Au gusti perseverantes. qui Comitatenses dicuntur. Comitatum autem locum appellant in quo vitaz ducebat imperator. Qui vero in provincias mittebantur. dicuntur mittendarij a mitte do nuncio. Hec ille.

De stratoribus.

Stratores interpretantur quidam eos milites seu merce narios. qui castra preibant: vt loca accommodatoria ad tradu cendum exercitum facerent: vel aggeres tumulosve equando vel struendo pontes. t similia. quorum mentio apud Vegetiū lib. ij. Habet preterea legio fabros. signarios. stratores carpē tarios. &c. t si alij codices habeant. instructores. verum ipse in hac rubrica malim stratores legere: nam hos pro tabellarijs ac cipi Cicero ostendit. vt itelligamus hic eos. quos Princeps varia necessitate mittit ad provincias. vt nuncient aliquid. qui bus tenentur provinciales subinde mutare equos. quo celeri eant. Vulgus vernacula lingua eōtantes Principis famulos vocat. tenentur autem provinciales eis offerre equos: aliter fisco solidorum nomine sunt obnoxij. Paulus Diaconus Lō gobardicorum lib. vj. Rex. inquit Cunipertus. dum post hec cum stratore suo seu quem propria lingua marphais dicūt cōsi lium iniret. Suidas stratorem speciem esse dignitatis tradit. vt diuersa suspicer esse officia. Plane que accursius. t ceteri hic scribunt. nec ex autoribus. pbabilia sunt. nec verbis legis sat videntur congruere. Staticulum autem. t vehiculi genus est plinio libro. xxxvij.

De Castrensiarijs: t Ministerianis.

Nunc titulum. peuldubio corruptum opinor: tum ex eo. qō Accursius pluribus cum modis legit: tum etiam quod dictio nes ille non admodum latine sunt. nec enim ministerianus. ali quo in autore est vnquā lectum. cum alij ministerialem potius dicant. vt Scotus qui in officio castrensium hos connumerat et si Suidas ministeriani mentionem faciat. cuius dignitatis t mentio est in compluribus authentico: num scriptorum locis que a magisteriali non videtur differre: qualē fuisse. Cornelius Saturninum ostendunt inscriptiones veteres. vt Bononie marmoreus stylobata. in Margarite edicula memoriam. P. Corneli Saturnini magistralis. Cornelia pma vxor ex indul gentia colleg. signum liberi basem. C. aulis. D. Sicut ergo et magisterianum. t magisterialem dicimus. ita vtrunq̄ dicendū videtur in ministeriali ministerianoq̄. t si apud alios autores hoc. vt prefatus sum. leginunq̄. certe latine magis dicetur. de castrensibus ministris. Lampridius in Alexandro. castrenses ministros appellat. cuius verba ideo magime apponenda cen sui: quoniam quod horum esset officium. satis explicant. Aulicuz. inquit ministeriū in id contrazit: vt essent tot homines in singulis officijs. quot necessitas postularet. ita vt annonas. nō dignitatem acciperent: fullones t vestitores. t pictores. t pin cernes omnes castrenses ministri. Castrensiariorum quoq̄ mē tio est in vetustis spectationibus. vt in illo tumulo. qui Me diolani est in tēplo maiori L. Ponti Maioris negociatoris silentiarij t castrensiarij.

De Decanis.

Modestus in singulari libro. quez de rei militaris vocabu lis fecit. Decani. inquit erant decem militibus prepositi. qui nunc caput contubernij vocantur. Idem etiam testatur Flo. Renatus libro. ij. eodem modo dicti quo centenarij. t ducen narij. de quibus supra in nominib⁹ rei militaris. Grece δεκοῦς καὶ δεκανία καὶ δεκανός. idem sunt. t alij appellant ἑνωμοτίαν

De mensoribus.

Mensores. inquit Vegetius. t Modestus. sunt qui in ca stris ad podismum dimetiuntur loca. in quibus tentoria mili tes figant. vel qui hospitia in ciuitatibus prestant. Scotus in palatino officio mensorem lampadarijs iungit: traditq̄ eos subditos fuisse prefecto pretorij per orientem. Scio men sorem etiam in alia significatione capi. sed ea nihil ad hunc locum.

De priuilegijs eorum. qui in sacr. pal. mil.

Lex de cubiculi. vel obsequium tenuerunt. vel penta protie. lego πεντακωφωτιαν. greca vox est. t significat. quinq̄ pri morum munus: quos alibi sacre constitutiones. quinq̄ summa tes vocant. ipse et quintumuiros appellari puto. erat autem hoc munus huiusce modi. vt a priuatis cogerentur exigere cer tam summam. quam postea ipsi numerabant fisco. et si quid de erat supplebant de suo: sicut δεκακωφωτια. de quibus alibi com plura. Sane quod t quitumuiros dixi eos appellari posse me monit: qm̄ ab antiquis quicunq̄ magistratus extraordinarij. plerunq̄ ad simile nomen redigebatur: vt duumuiri: triumuiri quartūuiri quintūuiri. sextumuiri. decemuiri: quod t in magi stratibus municipalibus obseruabat. Plane dubius est apud recentiores iurisconsultos. an duumuiri ius gladij habeant. quod apud me dubiuz non est habere: licet credibile sententia eorum contrarium velit. Quos t Livius admonere debuit. quiab vrb. con. li. primo scribit iudicasse duumuiros. vt Lergeminus Horatius ficui suspenderetur. quod sororem interfe cisset. que opinio et legibus ipsis probabilis est: nam duum uiri fasces habebant. l. duumuirum. C. de decurio. qui capita lis animaduersionis sunt indices. vt T. Livius scribit. t Plu tarchus in problem. t Pomponius iurisconsul. in. l. ij. de orig. iuris. nam et eos prefuisse carceribus. traditur in. l. si quis vgoi. ff. si fugitiuum. de furtis. Quamobrem duumuiros exi stimo. ex magistratibus municipalibus duos fuisse. qui in nos inquirerent. et nullam vltertius iurisdictionem haberent. vt neq̄ ante eos ex illorum autoritate posset filiusfami. emancipa ri: nec debitor pretoris decreto contumaz. possit per eos in re puniri. nec olim coram eis bonorum possessio agnosci: licet contrarium statuerit Justinianus. Sed hec satis. Quod au tem in hac constitutione dicitur tenuariorum. superius ad monui. et probabiliter teleonariorum posse legi. Quod t le gitur. turmariorum. quos capitularios vocant. forasse sunt hic accipiendi decani. qui turme preerant: et alio nomine di cuntur. caput contubernij: vt scribit Vegetius. quod si ita est vetat imperator. ne decani possint in sui locum palatinos sub rogare. Sane capitulum. non solum latine paruum caput ho minis significat. vt apud Terentium: sed etiam particulā opu sculi. vt apud Ulpianum. l. j. de testa. mili. vt parum iure agant. qui id ipsum in suis disputatunculis negant.

De priuilegijs scholarum.

Scholares hic intellige militantes in sacro palatio: nam et schola militū. dicitur Vegetio. Severo Sulpitio in Mar tini vita. et ceteris: sicut schola literarum a Greco σχολή. id est ab ocio. Meminit Cicero in Tusc. l. Sane negant ple riq̄ eruditi viri scholarem Latinam esse dictionem: sed pro ea vtuntur Hecca scholasticus: quorum in sententiam ne ego me multum movet eloquentissimi viri Fabij Quintiliani auto ritas lib. ij. de officio discipulorum: vbi in ipsos. inquit cetus scholarium leti t alacres conuenient.

De perfectissimatus dignitate.

Silentiarij.

Castrensiarij.

Decani. Barbari.

Mensores.

Lex. C. declarata.

Locus plauti.

Duumuiri.

Stratores.

Capitulum.

Scholares. Ministerialis.

Magisterianus.

Magisterialis.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

Dignitatū species quot sint.

Buccellatū.

Buccellarij.

Stellatura. V.P. vir perfectissimus.

Amiani locus.

V.C. vir clarissimus.

Oesia.

Ostroe.

Buccellatum.

Cyrene.

¶ Tradūt recētiores iurisco. q̄tuor eē dignitatū spēs. Ex q̄b⁹ q̄dā sunt illustres sup illustres alij. q̄dā spectabiles q̄ri clarissimi. tu vo his q̄ntū adde gradū pfectissimo⁊. ex hac dstitutiōe. vnum quenq̄ autem magistratū sub horum aliquo gradu collocant: puta patritios. ⁊ senatores. super illustres: consules. pfectos pretorio illustres: sicut spectabilem pfectum vrbis pretorem proconsulem: presidem vero prouincie clarissimum. Sz ipse aliter reor: neq̄ enim omnes presides erant clarissimi. verum ⁊ perfectissimi quidā. put dignitas prouincie requirebat ad quā regendam mittebantur. quamobrem preses Hispanie Tarraconensis. ⁊ preses Mozici erant perfectissimi tantus: qō ostendūt veteres inscriptiones: qualis hec Tarracone Hilsfortissimo felicissimo. D. M. Cōstantino Maximo victori semper Augusto Badius Macrin⁹. C. ppp. His. Tar. idest vir perfectissimus preses prouincie Hispanie Tarraconēsis. Ite alia inscriptio. que est Celeie Carnorum. D. M. Fl. Constantino clementissimo atq̄ victori Aug. Martinianus. V.P. pses prouincie Mozici. ille enim notule. V.P. virum perfectissimus significant. Hinc Eumenius in quadam oratione pro restaurādis scholis quam coram preside prouincie Gallie habuit. eus virum perfectissimum compluries appellat: qui titulus: nunc prescriptis tantum notis. nunc extensis scriptus est: vt nemini debeat esse dubium. Mediolani sane in Ambrosij monasterio marmoreum eulogium ita legitur. Atilius crescens. V.P. ex tabulario palatino. quod non aliter fere interpretādum credi derim. quā virum perfectissimum: sicut. V.C. virum clarissimū significat. Ambrosius in vltima epistola li. vij. Antiochus vir. C. idest clarissimus. nec enim aliter ibi intelligi potest illa notula. ⁊ in statua Glaudiani Rome in foro Traiani. C.L. Glaudiano. V.C. tribuno ⁊ notario: vt male intelligant alij qui. vel virum consularem. vel quinte cohortis interpretantur. ⁊ Tarracone. D. Aurelius Valentinianus. V.C. preses prouincie Hisp. citer. leg. Augg. Ceterum vt ad rez redeam. nec quilibet pfectus vrbis erat spectabilis: immo alij illustres. l. q̄cquid. C. de aduo. di. iudicio⁊. Alij clarissimi. Ambrosius epistola ad Valentinianum imperatorem. Cum vir clarissimus pfectus vrbis Symmachus. Quin ⁊ proconsul ipse aliquando est clarissimus tātum: vt in. l. j. C. si ex falsis instru. ⁊ Apuleius in apologia. ⁊ senatores etiā ipsi. l. ij. C. de his qui veniaz eta. impetr. Dicendum itaq̄ non firmas fuisse magistratibus ipsis dignitates: sed solitas concedi ab imperatore viris secundum merita. ⁊ plerunq̄ cōsiderata etiā loci cui preerāt. qualitate. Amianus Marcellinus de Constantio imperatore loquens. libro. xxj. Nec sub eo duce quisquam cum clarissimatu proiectus est. Erant enim: vt nos quoq̄ meminimus: perfectissimi. que verba multum nostre sententie quadrant. Illud tamen non negauerim. hoc crebrius fuisse verum: quod nostri legum doctores tradiderunt.

¶ De re militari.

Riparenses.

¶ L. contra sen de castris riparēsibus. riparēses hic accipiēdos puto pro his militibus. qui in imperij limitibus exercebant pro republica aduersus barbaros: puta in ripis Danubij ad tuendas Pannonias aduersus Sarmatas: ⁊ in ripis Euphratis aduersus Parthos. Herodianus lib. vj. Oppugnabat. inquit Artagerges Persarum rex Romanoꝝ castra imposita fluminum ripis: que scilicet imperij limites tuerent. ⁊ Paulo inferius. Nunciatum est Germanos Rhenum Danubiumq̄ transgressos. in fines Romanos hostiliter intrasse oppugnareq̄ exercitus ripis insidentes. Idem ⁊ alibi cōpluries. nam vt Tacitus li. xviij. ⁊ Herodianus lib. ij. prodiderūt: cum stante republica Romana omnes Itali semper in armis fuissent. primus diuus Augustus alienigenas milites mercenarios habuit. qui Romanum tuerentur imperium: tum fluuioꝝ magnitudine atq̄ fossarum: tum mōtibus asperrimis. ⁊ imperijs desertisq̄ locis.

¶ De castrensi pecul.

Adiutrix legio. Salgamum.

¶ L. ius castrense. legione primo adiutrice. Accursius in interpretatione huius verbi adiutrice se plurimuz involuit. atq̄ vir explicat. Sed eo omisso quod ipse senserit scire debemus. adiutricē. hic pro legionis cognomine poni. cui⁹mētio Plut. in vita Othonis. Cornelio Tacito. ⁊ ceteris. Hoc enim legionis Othoniane nomen erat. que cuz rapace Vitellij conseruit manus: murabantur tamen plerisq̄ hec cognomina. nā Spartianus in Hadriano primam legionem appellat minerviaz: et secundam quoq̄ adiutricem dictam ostendunt antique inscriptiones.

¶ De erogat. milit. annone.

¶ L. prima repetita cōsuetudo. istud ab imperatore dictū est: qm̄ etiaz apud veteres erant huiscemodi cibi militares: quales describuntur hic. Spartian. in Hadr. ipse quoq̄ inter manipulos viram militarem magistratus cibis etiam castrēsibus in pretorio libenter vtens. hoc est larido caseo. ⁊ posca: exemplo Scipionis Emiliani ⁊ Metelli. et antoris sui Traiani. Quid autē in hac lege sit buccellati ostēdit Amianus Marc. lib. xvij. firmatoq̄ consilio triginta dierum frumentum ex eo quod erat in sedibus. consumendum. ad vsus diuturnitatē excoctum buccellatum vocant humeris militum imposuit. Dicitur autem a bacceo. que est fruticulum panis. q̄tum commode bucca capere possit. Augustus apud Tranq. post horaz primā noctis duas bucceas manducauit. Inde fit buccela. Martiali Buccellarij autem Gallogreci vocabantur. ⁊ Buccellarioꝝ regio Gallogrecia. vt est apud Suidam. Sunt ⁊ buccellarij equites cathaphracti per orientem. qui suberant magistro militum. vt scribit Scotus ad Theodosium imperatorem.

¶ L. septem diebus stellature. vocabulum hoc inuentu rarissimum interpretare vt tesseram frumentariam significet. Tam pridius in Alexandr. annonam militum diligenter inspexisse tribunos. qui de stellaturis militibus aliquid tulissent. capitali pena affecit. Puto dictas a stellis: ita enim Plinius. lib. vj. columnas. seu pilas appellat. in quibus federa scribebantur. capiuntur etiam pro quocunq̄ signo etiam militari: nam ⁊ sedile collocatum in suggestu. Amiano vndecimo lib. stella regalis. cum aureo puluinari. nullo vetante directa est: nisi inemendatus est codex. ⁊ verius legendum sit sella: sed ⁊ de stellatura nobis alio loco dicetur.

¶ De militari veste.

¶ Prouincie Tarsiarux. Tarsus Cilicie ciuitas a Perseo cōdita. Sed ⁊ legi potest Trachee. Sextus Aurel. Victor: in Hespa. Syria. inquit seu Palestina. nec non Cilicia Trachea. et Comagene. quam Augusto fratrensem nominamus. ⁊c. Veruz hic malim legere. Thraciarux. Et Paulo inferius missia. Mesia vero: lectio. est autem duplex. superior ⁊ inferior. legito Plin. Scotus Mesiam primam ⁊ secundam nominat: sicut Armeniam primam ⁊ secundaz: quod ⁊ de Cappadocia refert in Pontico tractu: diuise enim ita erant. ⁊ quelibet suum habebat pfectum.

¶ Exceptis Osteree natis. ⁊ Osienia. ⁊ Ilaria. castigatius puto legi Orthodosie natis. ⁊ Osrenia. ⁊ Ilauria. Orthodosia in Asia est trans Meandrum. de qua Strabo lib. xiiij. potes etiam legere. Ostroene natis: quoniam Ostroen Suide vrbs est diuersa. vt suspicor ab Osrhenia. quaz conterminam Parthis supra diximus ex Herodiano. Ilauria vero cognita omnibus.

¶ De Metatis ⁊ epidimeticis.

¶ Recentiores quidam legunt epimetaticis. cuius quidem vocabuli significatio. vt ipsi arbitrantur. inscriptiones continet. que a mensoribus fiebant: puta in valuis ianuaruz quibus significabatur. quis in ea domo hospitaturus eēt. domus ipse metata dicuntur. quam vocem numero singulari prolatam reperio a Cassiodoro lib. iiij. histor. Et primum quidem interrogare militem. quis eum ad metatum duxisset episcopoꝝ. Ipse a veteri lectione nil immutare ausim: quoniam Mensores. inquit Vegetius. et Modestus etiam dicuntur qui hospitia in ciuitatibus prestant: vnde ⁊ dimensores. a qua dictione potuit deduci epidimetica. eo significatu quo epimetatica capiunt. et si hec quoq̄ deducto non admodum latina sit. Sed quid si legerimus epidemeticis? vt ita appellari credamus hoscе metatores: quoniam in vrbibus metarentur. ἐπιδημεῖν enim idem valet. quod ad ciuitatem in rem presentem venio. Metatores autem sunt. qui precedentes locum eligūt castris. vt scribit Vegetius. Erunt fortasse quibus epideigmaticos. hoc est demonstratores legere placebit: quod vix probo. Sane Justinianus in auth. vt nulli Judi. videtur epidemetica accepisse p collatione pecunie. quam a ciuibus extorquebāt milites. ne in eorum domibus hospitarentur. quam significationem. ⁊ hic probo propter. l. omnes huius tituli.

¶ De Salgamo hospitib. non prebendo.

¶ Salgami appellatione venit oleuz sal butyrum. ⁊ huiusmodi esculenta ad condiendum: atq̄ etiam alia indies necessaria velut ligna. Ausonius.

Salgama nō hoc sunt quod balsama. cedite odores.

¶ Meminit ⁊ Columella in carminibus.

Tempore non alio vili quoq̄ Salgama merce.

¶ De numerarijs actuarijs.

¶ Lex actuarij chimelee. hanc vrbem non reperio inter Cosmographos: quare fortasse legendum est. Cyrenee. ea est primaria Aphrice vrbs patria Callimachi. pri⁹ callisto dein Thera post Cyrene dicta. memini non celebrata vrbs. Amian. xxij. libro.

libro. Egyptus ferē habuisse tēporibus priscis Egypti ipsius. ⁊ Thebaidē. ⁊ Libyā: q̄bus duas adiecit posteriores. ab Egypto Augustanicā. ⁊ Pētapolim a Libya siccioze disseparatā. In Pentapoli Cyrene posita est vrbs antiqua: ⁊ deserta. quā Spartan⁹ addidit Batt⁹. ⁊ Ptolomais. ⁊ Arsinoe eadēq̄ lābyza dicta. ⁊ Garnis. ⁊ Berenice. quā Hesperiadē appellāt. Verū apud Amianuz corruptissimus est hic locus: in quo baptus pro Batto. cura pro Cyrene. berenie. p Berenicel legit. Seruⁱ⁹ tū in. iiij. Aeneid. Barcen agnoscerevⁿ Pentapoleos vbē: vñ Barcei Vergilio. Sane Garnis hic. vt arbitror. appellatur. que alio nomine Plinio ⁊ Stephano est Apollonia in Libya. Rufus Festus. Cyrenas cuz ceteris ciuitatibus Libye Pētapolis Ptolemei antichotis liberalitate suscepimus.

¶ De cursu publico.

¶ Quid sit cursus publicus vt breuiter explicē. sciendum est per dispositos locos. puinciarū habuisse imperatores quosdā equos qui sumptu publico alebantur. vt quoties repentinum aliquid accidisset. mutatione equoꝝ citissime quo vellet imperatoꝝ. posset mittere quēcunq̄ nuncium: vulgus postas vocat alludēs Latine dictioni. qō in his sint dispositi equi: quorum etiā mētio apud C. Iuuin. Veruū in hoc be differunt a cursu publico: qō hic sumptu principis alebant equi. ⁊ sine eius licētia quā tractatoriā vocāt: priuatus nemo eis vtebat: fed in presentiarum priuato sumptu res agitur: eſtq̄ inde cōducti locatiq̄ actio. hisce etiā eqs ibam in. principas pſides publico sumptu. Amianus lib. xxj. Prefectus pretorio Taurus. vt postē vitaret eternum. inde discessit: vectusq̄ mutatione celeri cursus publici transitis Alpibus Julijs eodē ictu Florentiū itidē prefectū secum adduxit. Meminit ⁊ Cassiodorus lib. ij. appellat etiaz cursus fiscalis. Spartianus in Hadriano. Cursum fiscalē instituit. ne magistratus hoc onere grauarent. vt horū autoꝝ sensus ceteris incogniti tādē dilucescant. Sex. Aurel. Victor. Cōstantius. inquit: ad frustrandos insequentes publica immēra. q̄ cuncti iter egerat interfecit. Meminit ⁊ Maternus. lib. iij.

¶ L. parphipbum. lege parephippium: vt intelligamus eē: q̄ preter rōnē equestris disciplinę equos agit παρὰ preter ἐφ' ἵππου equestris. hinc ephippia ornamēta sunt equorum.

¶ L. qm̄ veredoꝝ. interpretatur Accursius hic. auertā. equorum pectorale esse: que dictio sane repertu rara est. Breci λάσθμη dicunt coria lata circa pectus equoꝝ. Verū vt Accursio in hoc hereā. facit: q: sicut postilenam Plautus in Casina appellauit incurruū illud corium qō a sella in candā definit vulgo croperia vocāt ab eo qō post sellā sit: ita etiam potuit deduci auerta. qō ante collocet. Sz q̄d si capitis ornamētū quo habene figunt. intelligerimus: ab auertendo: qō equi per eā vertātur. put sessori visum est. Mō sequit cētenarium. Suidas centenarium esse arbitrat nomismatum quātitatē. vt hic intelligēda reor ornamēta in modū nomismatis. que pectoraⁱ⁹ equoꝝ affigunt. alibi appellant cneume: qua tū in re dubito. cū nō videaz qua ratione Suidas dictionem numeri generalem: de auri solum quantitate intelligat.

¶ L. nō patimur ypocomos. legendum hippocomos. idest stabularios. qui equos curāt ἵππος. Enim equum significat: κομέω nutrio curo. Et qō sequitur sageoꝝ. corrige saga eoꝝ. Sagum vestis est militaris ἐφεστρὶς greci vocant. Plutarchus in Lucullo. Mō abs̄mile fortasse ab eo qō vernacula simplicitas satum vocat. sane qō de hippocomo dixi: vt pbabile est latine sciētibus: ita etiā vulgari alludit cōsuetudini. qui hoscе homines. qui armati equestres sunt hippagios appellant.

¶ De tractatoriis ⁊ Statuis.

¶ Lex tractatores cū statuis. lego statuis: que vox etiā in rubrica corrigenda est. Statina enim dicunt loca in quibus aliqs morat a stando. vnde ⁊ legimus. Cesar statiua habuit castra. Frequēs ⁊ vsitata scriptoribus vox. Tractatores vero hic capiuntur pro his. qui tractatorias habēt: idest licētia adducēdi equos in cursu publico: quā C. Plinius in epistola vltima ad Traianum diploma appellat. Gemineus iurisconsultus in. l. cōtinuus. de verbo. obliga. nō debet. inquit diplomate diebus ⁊ noctibus continuare iter omni tempestate contempta. Cuius verba Plinium ipsuz declarant. ante nos viz per coniecturas explicatum. Sane de cursu publico supra. Diplomatum hoc sensu meminit etiam Cornelius Tacitus in Othonis morte.

¶ De apparitoribus. Proconsl. ⁊ leg.

¶ Dubitant nostre etatis iureconsulti. quot legatos habuerit proconsul: nam alij vnum: alij plures habuisse opinantur: et adhuc sub iudice lis est. in. l. penul. de officio eius cui. Sz ⁊ si hic titulus eorum adiuuet opinionē. qui vnuz illi attribuunt: tamē tres eligere solitum potius crediderim. tum qō ⁊ consuli tot numero dabantur: vt est apud T. Liuium libro. xxxvij. quos petierat ad consulem tres legati missi. Scz. Julius Cesar. L. Licinius Pollio. L. Cincius Valymetus. tum etiā quod exploratissimum apud me est ex Ciceronis epistola prima ad Quintum fratrez: vbi illi gratulatur Asie proconsuli. quo tres legatos optimos legerit. Tuberonem Valienum Gratidium: nisi ex prouincie qualitate: nunc plures: nuncquam tantū accessisse legatum crediderimus: quod mihi vero simillius videtur.

¶ De Cohortalibus.

¶ In hac rubrica malim legere cohortalibus. qō in domestica militia alicuius cohortis essent. videmus enim a re militari sumpta nomina fuisse inter palatina officia. veluti decanos. nā ⁊ Scotus cohortales cohortallinosq̄ vbiq̄ scripsit: vt est in vetustissimo exemplari. quod ex Basilea Germanie allatum est in Italiam: quam lectionem visus est agnoscere imperator: in. l. officia. infra eo. titu.

¶ L. solita bastagie. Munus hoc est ferendi res necessarias ad exercitum βαστάζω porto. inde bastagiarij. de qb⁹ supra.

¶ L. quicunq̄ per ostrozenam. Ostrhenia⁊ legi debere alias admonui ex Herodiano. ⁊ si dictio hec diuersissime legaꝝ apud autores: que tū vox apud antiquiores a me nusquam lecta est.

¶ Lex ordinariorum post primipili paſtum. Accursius in hac dictione vacillat. ⁊ nunc veterem dictionem agnoscit: nunc legit fastum: sed mihi prior lectio placet: vt digerit pastuz. pter annonam. que dabatur primipilo differentem a ceteris. quod lex sequens ostendit. ⁊ si Accursius ridiculam afferat interpretationem. Sane πανδοχεῖον thalamum significat Leonide Hercopoete. ⁊ aliis πανδοκεῖον quoq̄ eodem significatu. Hinc apostophori dicti Apuleio Hieronymoq̄: quos ex Horo. in Hieroglyphicis. edium custodes recte digeris.

¶ De diuersis officijs.

¶ Lex agētiuz comitis phenicesos corsone. Phenicie Osrhenie lego: q̄uis Corsie vrbs Boetie sit autore Suida. Syrie. nota bene ex scriptoribus. illud nō omittendum hortos pēsiles q̄ Babylonie erāt ab Assyrio quodā rege fabricatos ⁊ gratiā pellicis: vt scribit Diodorus lib. iij. hinc apud Martialez: Assyrius iactet nec Babylona labor.

¶ Ita enim est legēdū. nō assiduus. Plane totū illud epigramma ex greco Antipatri trāslatuz est. ὅστου τοῦ Σιδωνίου κοιλαδος Plin. li. xj. Antigras mirata est pentiles hortos: sine illos Semyramis. sine Assyrie rex Cyrus fecerit. Diodoꝝ Syrum appellat. non Cyrum: vt necesse sit alterutrum codicez corruptum. Libens in hec diuerticula plerunq̄ transeo: quoniam ea in se non minimam videntur habere vtilitatem. Libye pentapoleos. (pentapoleos: que autem sit pentapolis. supra ex Amiano quedam retuli. ⁊ Rufo Festo. Mysie.) Oetie legēdum. nam Mysia hic haud quaquā in proposito facit. Corrupta hec locorum prouinciarumq̄ nomina. ita corrigenda sunt quorum si quis maiorem velit habere noticiam Cosmographos adeat.

¶ De Primipilo.

¶ Primipilus est centurio decime legionis. nam decumana legio nobilior erat ceteris. cuius centurio dicebatur Primipilus: vt tradit T. Liuius lib. vij. ab vrbe condita. Veget. lib. ij. Cetus. inquit. consuendo tenuit. vt ex primo principe legionis promoueretur centurio primipili: qui non solum aquile perat. verumetiam quatuoꝝ centurias. hoc est. cccc. milites gubernabat in prima acie. hic tanq̄ caput totius legionis meritа consequebatur ⁊ premia. Suidas. Primipilarius. inquit maiorem dignitatem inter milites habens a Romanis appellatur. Innominatus grece legum interpres. primipilum tradit militarem annonam esse. Cui opinioni vt accedaz. facit lex tertia huⁱ⁹ tituli: que aliter intellecta omni ratione prorsus careret: mutantur enim que nunc sunt in honore vocabula: si volet vsus. Horat. auth. quam interpretis sententiam etiam adiuuat. l. speciebus. in superioribus titulis. de cohortalibus. Hec tamen omnino absurda est hec declaratio: nam cum primipilus in legione primus esset. consequebatur omnia legionis cōmoda: vt retuli ex Vegetio. et consequēter annona quoq̄ militaris illi concedebatur dividenda per capita militum: vt tandem veritati locus fit: quam Accursij Bartoli Abbatis Siculi commenta in hoc articulo obtexerunt tenebris.

¶ Publice letitie.

¶ Lex vnica. fastus si honor datus fuerit. Accursius interpretatur fastus: quia homo sit fastuosus. Sed id omnino mihi non arridet. Siquidem fastus. inter alia significata librum quoq̄ denotat. in quo leges ⁊ cōsules scribebant. inde fastus honor. qui in lib. Fastorum refertur. plura de hoc ex Ouidio. Val. Max. Lucano tradunt grāmatici. Mō sequitur sine modico. immodico potius legendum. sicut in rubrica fecit Accur

Augustanica. Pentapol.

Amiatus emēdat⁹.

Cohortales.

Cursus publicus.

Parephippius.

Martialis locus. Auerta.

Centenarij.

Hippocomi. Primipilus.

Statina. Tractatores.

Plinij locus.

Legati prōcōsulis

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

sius. nec enim verisimile est vetari largitionē paruā p̄o cuāgelio, Greci enim mercedem allati nūcij secūdi εὐαγγέλια dicunt. Cic. ad Atti. O suaues duas epistolas quib⁹ euangelia deberi fateo. Meminit ꝛ Plut. i vita Demosthenis. ꝛ Isocrates in Areopago. que vox in. l. falsus. ff. qui alienus. ff. de falsis. est reponenda in vacuo ob grecas literas loco. q̄uis alij malint ibi legere μάννταρα. hoc est indicij p̄emiū. qō nō improbo.

Locus in. ff.

FINIS.

D. Andree Alciati ad Illustrem

Regium senatorem: Clarissimū. Q. iurisconsultum Jacobum minutium in p̄termissorum Librorum duos. Epistola.

Tam morum tuorum institutiones. viuēdiq; modū cōsidero: tante mihi admirationes Clarissime minuti. vt hominem te oīum bonor⁹ vsui natum. vbiq; p̄dicare nō desinā. q̄ nō satis duxeris in dies ꝛ horas. q̄ tui muneris sunt diligēter exequi: nisi ꝛ in eo quoq; te exercueris: vt quoscūq; vel eruditione insignes vel plurimarū rerū sciētia pernotatos. vti studia sua in publicū. p̄ferant orationis viribus ꝛ persuadēdo cōpellas ex quibus vnū cū meā arbitrareris (nimirū hac in re beneficentiā iudicij acie) p̄cipias tuis. q̄ mihi p̄o iussu sunt vt per impressores tractatus holce meos diuulgarē adegisti. Dō que tua est auctoritas denegare tibi nequaquā ausus sum: q̄q; multa essent que me de hac sententia vt decederē. impellere poterāt. Vi debā enim in oēs. que de operū editione leges traderētur mecōmittere tyronē in primis. ꝛ nō satis experti: sed ꝛ virili mearum iniquā te estimatorē: tum ꝛ opus festinatuꝝ ꝛ informe: qō dū tina lima indigerent, pponēdiq; iccirco nobis ante oculos vīse exemplū. q̄ cū informes catulos edat, din lambēdo in animantis sui similis effigiē delinier: verū neq; Flacci p̄ceptū me obseruasse quo in nouennium diffindi die debere existimat. Merito itaq; id negocij differebā: cū tu omnis mor⁹ impatiēs: exorsisti vt ederē. cessi iudicio tuo: qō longe plusmatissimū iā diu ante expertus fuerā. Quapropter si insurgēt aliqui. quib⁹ quātulacūq; hec nostra non arridebāt: tui certe erit muneris. sniam tuā defendere: ne iurisconsultus tu alioqui celeberrimus. male mihi cautā rē fecisse dicaris: quāquā nihil est qō formidē. Teucro duce. ꝛ auspice Tencro. Nō enim me latet: q̄tū lota: quod ille ait: aure sis quāq; egregius patronus. vbi animū intēderis. Vidit certe id integerrimus prudētissimusq; vir Antonius Rhatus cui⁹ suffragio ad honestissimā hāc Senatoriā dignitatē ascēdisti: in qua hercle designatione se optimi iudicij: q̄ te honori parē cognoscebat. ꝛ, pbatissimi animi hominē p̄stitit: q̄ ambitione sordibusq; incōcussus. nō alia re duct⁹ magistratuꝝ hūc in te contulit. quā qō Pontificie ciuilisq; legis acutissimū interpretē esse in Aurelie Gymnasio sciebat. Ut igitur beneficia in dignū hominē cōferret te potissimū delegit: memor videlicet Cōsultiſſ. vir verisculi antiqui fuerat beneficiū dādo iacere pit qui digno dedit. Tu enim is es. in quo vere possimus dubitare: an tibi dignitas: an potius tu dignitati plus ornamēti cōferas. Sz quid hec ego: quasi vel nūc primū te hec sim admiratus. vel tu istis laudibus in p̄sentiarū egeas: quē nemo nō quotidie laudat extollit p̄dicat. Animaduerti sepe cū tecū de difficilimis iuris qōnibus differerē. tā acute tā elegāter te rēdere solitū. vt nihil supra qua admiratione captus. Homericū illud insusurrabant ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων ἠδ' ἐπιειδὴ τελεσθῇ εἰ καὶ ποθέν ἄλλοθεν ἔλθοι. Merito itaq; tuo iudicio parere necessariū mihi fuit. Quapropter si q̄cquā hinc opis ad studia sua aliqui accesserint. hi tibi debebūt: q̄ cū libros hosce adhuc supprimerē. ꝛ mihi ipsi nullo modo satisfacerē. Horatianūq; p̄ceptū sequi in animū induxissem. non potuisti tū tēporis expectare: sed vt eloquēs. ꝛ piclea illa πιθὼ ἐν τοῖς χείλεσιν, p̄modū excellēs coegisti ne ampli⁹ remorā facerē. ꝛ qualecūq; opus in tui gratiam ederē. Que humanitas nō in me solū: sz in studiosos oēs. ꝛ bonarū literarū cultores tua. tā tis laudib⁹ digna est vt brevi futurū arbitrer: cū talē de literis curā geras. cū fauorib⁹ ꝛ bñficijs doctos p̄sequaris. vt passim nomini tuo dicentur optimi codices. decātenť i laudes tuas encomia. recitenť panegyrici: sicq; qualis Et⁹ruscus eques Mecenas. in cuius gratiā nemo nō scribebat: sz eo tu melior: qō nō solū audire atq; ea legere paratus sis. verumetiā de autorū peritia iudicare. Reperet rē hic ingens ingenij acumen. magimā rerū cognitionē. summā equanimitatē tuā: nisi has virtutes a ceteris quā a me mallē p̄dicari. Ipsi cēsi mihi. q̄ tecū assidue conuersor. q̄ cotā oia video. ita ad dicēdū ob admirationē lingua hesitat: sicut his caligāt oculi. q̄ de p̄mo nimis inspiciūt. Quātū credis me admiratū. cū successimus horis. vt Greci dicūt ὡρᾶς γ⁹. Attice lingue operā dares: tā modico tpe te p̄fecisse. vt p̄ceptor: ipse tuus Valerius Corbetes inuenis nobilissimus. ꝛ mihi commercio studior⁹ perquā charus. dicere grecū illuz de te versiculū nō dubitauerit πολλοί μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. Sz hec hactenus. Vereor: cēsi nedū plurib⁹ tecū ago. in oīum fortasse vrilitatez delinquā. in qua nunq; desinis eē occupatissimus: dū cōstātissimus vir nunq; in cassum tēpus teris. dū domi aduocatos audis. dū ius ciuile adamussim p̄pēdis dū in senatu sniaz dicis fortisq; nūc ad Etruscos pacādos legatus: nunc ad Regiā maiestatē nūcius vadis: vt de te illud p̄dicare possim. qō de Alexādro Macedone Parmenio: o strenuū hominē. ꝛ nunq; celsantē. Accipe igit nomini tuo dicatū opus: qō Prætermissuz titulo insigniui. Grecos Hebreosq; veteres imitatus: quoꝝ. Quintus Calaber. ꝛ eo longe antiquior: quisquis fuit ille Hebraeus τὰ πρὸ τῆς Τροίας γενόμενα cōscripsere. Cū em in iure multa sint. que sine cognitiōe studior⁹ humanitatis p̄cipi nequeāt a ceteris opibus ea segregauī. ꝛ in hūc locū cōgessi: ne inter tetricas illas: vtinā nō etiā odiosas: qōnes hec nostratiū doctorū iudicio sor: delcerēt. Ceterū ꝛ hec nostra libellor⁹ nūcupatio Salvij iuliani. qui ꝛ ciuis meus fuit exemplum p̄re se fert: qui πολυγραφώτατος vir inter cetera. etiā in iure ciuili libros sex ad Minutii scripsit. Quē tu fortasse inter maiorū tuor⁹ stemmata habes: vel cuius certe personam induisti. si vera περὶ τῆς πρὸ Ἀγγενείου Pythagorici crediderūt. Bñ vale. Mediol. Nonis Januarijs. M. D. XVIII.

D. Andree Alciati iurisconsul. Mediol. p̄termissorum Lib. Primus. Ad minutium.

Cephali dicti sūt quidā puerū dogmatis sectatores qui hereseos sue p⁹prij autorē non habebāt. ꝛ vñ id nomen sortiti: q̄si sine capite ἀκέφαλοι. i bis fuit Severus nescio quis exarchus. vt est apud Suid. Agapes conuiuia pauperū interp̄tat Horatianus. lij. di. ipse a p̄ceptorib⁹ accepi ἀγάπην dilectionē significare. nō cōuiuiū. quare fortasse ibi nō agapes sed eilapinas εἰλαπινὰς est legēdū: significat cēsi id cōuiuiū: qō ad magnificētiā p̄parat: vt si q̄s oēs pauperes cena accipiat. Homer⁹ εἰλαπίνην δὲ γάμοσδ. ōclarat id ēt Eustathi⁹. Albū mūrcula seu picturatū. i. q̄ nōia iudicū delscribebant. Plin. q̄ te iudicē facis: cū hāc operā cōdicerē. nō eras i albo. Cursus in q̄ p̄tores edicta sua dscribebāt grece λευκώματα dī Jul. Pol. vt errent q̄ parietē de albatū tradidere. q̄ i nia est Suid. † Atrabarches. ex stat. impp. Val. Hrat. Theod. cōstitutio i hec verba. Usurpationē totius licētie submonem⁹. circa vectigal arabarchie p Egyptū. atq; Augustaneā cōstitutū: mihiq; sup trāductiōe aialiū vēdicari p̄mittim⁹ ꝛc. q̄ ꝛba idicāt arabarchen p̄fectū fuisse exigēdo vectigali ō pecuariis. q̄ ex Arabia i Egyptū deuehebant: vt sit illud nomē officij publicanor. Merito ergo iuuenalis Ti. Alexādrū natiōe Egyptiū vt Tacit⁹ li. xvj. scribit: tarās arabarchen appellat: atq; triūphales. iter q̄s ausus p̄he nescio q̄s titulos Egypti⁹, aut arabarches. Ut nō imerito dānādi sint. q̄ simpl⁹ mollē accipiūt. idq; cditis annotationib⁹ pbāt. q̄propter ꝛ in epistolis. M. T. ad Atticū appellat arabarchen. M. Antoniū: q̄si Egyptiū publicanū: exto: q̄bat eīi ab illis igētia vectigalia: vñ pecunia cōflaret: quā deinde p̄ digerēt: vt est apud Plut. Memorat ꝛ Eusebi⁹ Cesariēsis li. vj. facre histozie Alexādrū arabarchen: ꝛ ēt Josippus lib. vlt. de antiq⁹rate Jud. apud quē Rufin⁹ p̄fectum salis iterp̄tat. q̄si ἁλασάρχην legisset. q̄ in re dubito nc sicut i aliis plerisq; in eo q̄ fallat Rufin⁹: quē lacessere nō q̄p dūnit Hieronym⁹. † Anachorita monachū significat: q̄si secedētē ꝛ segregatū a ceteris ἀναχωρέω. secedo. Apocha cheirographū significat: qō confessionē vulgo dicimus: cū cīi debitor: suā fidē liberat. de receptis cheirographū a creditore accipit. id apocha ἀποχή dicit⁹ ἀπὸ τοῦ ἀποσέχειν. ide apocha receptionē q̄s significat. q̄ rōne vicenersa antapochā dicim⁹. quā debitor: creditori. facit in p̄stationibus annuis necessariā. p̄pter p̄scriptionē ꝛ similia. Apoche in hūc sensum mentio est apud Lucillū li. epigr. xj. ἐπὶ νομικοῦ Φαίδρου

Φαίδρου γραμματικοῦ καὶ ζωγράφου ἡρῷος ἐπὶ ῥοῦφος
Τίς βάσσον γράψειε καὶ τίς ὁ μοιότερον.
Λαλεῖν δοκῶ ῥοῦφος τρίβωνα τὰ χρώματ' ἔμελλε
φαίδρος ἔγραφε λαβὼν εἰκόνικνν ἀτόκνιν.
τοὺς δόλους εἰ πρατερος καὶ τὰς χεῖρας εἶχ' ὁ λοιπὸς ἂν
οὐκ ἂν τὴν κεφαλὴν ἐλίχε τοιαῦτα γράφων.

Acta notans Phedrus pictor quoq; pignore certat
Rufus: vter citius scribat: vter propius.
Sed dum concretos terit hic: soluitq; colores.
Descripsit variam protinus ille apocham.
Sorte pedes palmasq; pari si Phedrus habebat.
Nullius certans pictor erat capitis.

Quo in epigrammate Demetrius ἀποσχίσ⁹ distantiam vertit. nimirum iuris verbū illud esse ignorās. alioqui poeta pragmaticorum mores notat. tanq; tergiuersatores ꝛ fugitiuos.

4 † nam etiā si pictor: vicissēt nihil a Phedro portisset extorquere. homine fugitiuo ꝛ manib⁹ rapace. Antiades. de edilitio edicto legendū est apud Ulpianū lib. j. ad edictum edilitū curulium. non antiacas. significāt id morbi genus cum tonsille post inflāmationes indurescunt: cui malo pharmaca adibēt Plin. Celsus. ꝛ ceteri. Antidora greca vox est: remuneratione dicere possumus ἀντιδῶρον: sicut ꝛ antiferna ἀντιφερνὴ quod vicissim a marito loco dotis p⁹rsi datur. de hoc censisse Cesarem in vj. cōmētario Gallici belli existimo. Viri quātas pecunias ab vxoribus dotis nōie acceperūt. tātas ex suis bonis estimatiōe facta cōmunicāt. φερνὴ dotē significat. inde parapherna dicta que vltra dotē dant. Antimonia cōtrarietas legum ἀντὶ καὶ νόμος. Analogisten tutoꝛ dicere possumus ratiocinatorem ἀναλογίζομαι ratiocinor. q̄uis apud Jul. de administ. tut. placuerit legi alogistas: quasi rōnes reddere non teneant ἀλογος ratio: inde ἀλογίστος dictus ꝛ ἀλογίστης. Archimandrite. id significat qō dicimus abbatē. p̄sici enim illi monachi heremos colentes ἐν τοῖς μάνδραις. ideſt in speluncis ꝛ canis montiū habitabāt: qō nō vno in loco apud Hieronymū legere est. Sidonius Apol. li. epist. viij. Palestinos archimandritas nominat. apud quem paraphrastes suus dictos putat. quasi principes sint mandre ꝛ agminis. qō nō p⁹bo. q̄d enim b⁹utoꝛ q̄uetus cū sacrosanctis viris' cōe hz: licet idē quoq; senserit Accursi⁹: cui error? faciliter est remittendus. quādoquidē extra suū fozū litigabat. Ascetria. nō assisteria. in authenticis ꝛ etiā Cod. Justin. legendū est. significat monialem ἀσκήτρια. Meminit alicubi in hūc sensum Greg. Nazanzenus. p̄sertim in panegyrico magni Basilij. deducitur a verbo greco ἀσκέω. qō laborare significat ꝛ exercere. Bacchatus circa phana ab Ulp. libro primo ad edictū edil. curul. accipit. p eo q̄ furor: e act⁹ lympha fere mente futura p̄dicat. βακχεῦον enim idez est quod μαινόμενος. hinc in epigr. grecis. Bacche insanire dicuntur ex Simonidis iambo.

τὶς δὲ βάκχα τιὸς ἐμὲ μὴ ξεσεσηπώτας.
τὶς δὲ ξέμυκε βάκχος ἢ σπουδαῖος σπουδᾶς

5 Basilica † locus publicus est. in quo iudicia exercenť vendiaꝛ. pponunť. idē fere qō latini fozū appellāt. Basilicā. Vitruuius ita edificari debere ostēdit: vt in superioꝛe parte iudicia. in inferioꝛe negocia exerceri possint. Paulus autor est: in basilica negociatoꝛ venale argētū reponi solitū. Prohibuit impe. Theodosius. in basilicarū rabulatis ergasteria cōstituit: vel cas picturis obumbrari. quē locū de diuinis tēplis Bartolus intellexit: cuius sniam alij quoq; damnauerūt. Ipse non negauerim ea tēpestate basilicas p ecclesijs accipi solituꝝ fuisse: qō ostēdit Ambrosius i ea epistola. cui titulus de basilicis tradendis. Baucaliū vas vinarium. Aphrodisco: de quo. etiā in fra cmēdandus est locus de supelleg. o alia impanaliosa. lego enij bocalia cuppe aleisa: tametsi ꝛ ozalia legi possit ex Nonio Marc. Buccinū legendū est apud Ulp. de lega. iij. nō fuci num. vt vulgo scribitur. est inter cōchariū genera minoꝛ purpura similitudine buccini. late apud Plin. libro. ix. id tractatur. Buprestis animal simile scarabeo. deuoratū tacto felle inflammat rumpitq;. Plin. lib. xxx. hinc est emēdādus loc⁹ apud Marcellū ad legē Corn. de siccariis. animaduertit id etiā Beroaldus. Burgi. quoꝝ mētio in cōstitutionibus. Paulus Orosius lib. vij. crebra. inquit per limitē habitacula cōstituta burgos vulgo vocāt. hinc in titulo Cod. de fund. rei p⁹uate: cū q̄ collegio vel curie vel burgis ceteriſq; coꝛpoꝛib⁹ seruierit ꝛc.

Byrrus. de quo. xxx. dist. cap. si q̄s. Suidas esse ἐφέδρια autoꝛ est: Best sagū. vestem ve quā supra alias indnimus. Sunt ꝛ atrebatricis petiti byrri Lopisco: nisi magis. pbes cū Atrabaticis byrri picti. Atrabatice vestes sunt nigri coloris. quas ξυσταδεῖνας etiā dici Suidas scribit. mētio est etiam Juuen.

Caballatio. in cōstitutionibus munus alendi equos publicos. a caballis dicta. quoꝝ Horatius Festus alij memācre.

Carchedonius. Carthaginiensis καρχηδόνιος carthago. hinc Carchedonia fabula Plauto in Pennlo. ꝛ carchedonius lapis Plinio. coꝛrupt⁹ est authentic. codex de hered. ꝛ fal. ꝛ archedonij antiquā habēt libertatē. Cardinales in pontif. in re. dictos opinoꝛ exemplo ciuiliū magistratuū. In libro officio rū Theodosij p̄fecti cardinales appellātur p̄fecti p̄torio Asiane dioceseos. ꝛ p̄fect⁹ Aphrice. qō maioꝛes ceteris essent. hinc ꝛ scapi cardinales Vitruuio. Chartopatri. Chartophylacij. inquit Suidas. locū significat in quo omnia ad scripturas pertinentia custodiebant. Chartopatri fortasse custodes ipsi erant. Chartepacti quasi ad chartas adacti fortasse rectius.

6 Castrati. † Nos accepit iustinianus p̄o his qui naturaliter ita nati sunt. vt gignere nequeant: qō alibi non legi apud humanitatis autores. Suidas entomias ꝛ eunuchos ait esse. q̄ bus de coꝛpoꝛe per incisionem evulsi sunt testes. Thladias p̄o qui fractos attritos ve eos habēt: hos iurisconsulti thlasias et thlibias appellant. Prima mares castrari Semyramis instituit. vt scribit Amianus. idē autoꝛ est a Domitiano p̄mū. moꝛ a Cōstantino p̄hibitū id fuisse. ꝛ tat etiā num Cōstantij lex.

Catolicianos in cōstitutionibus eoscē cū Cesarianis reperies. nomina sunt officialiū. seu militum per quos executiones fiebāt: nescio an a Cesare magis quā a Cesarea dici. Illud nō dubitauerim catholicianos dictos apparitores p̄fecti p̄torio orientis. qm̄ is p̄pter amplissimā iurisdictionē catholicus ideſt vniuersalis dicerē: qđ titulus etiā Antiochenos episcopos p⁹passe autores aliqui p⁹diderūt. Procopius quoq; Christianoꝛ. inquit episcopus catholicus dicit. qō vnus omnibus p̄elit: accolis in regione que Persarū est emporiū. et a Theodosia iter octo dierū distat. Carreū lasser apud paulum de pen. leg. qō a celebratiſſ. Carrarū emporio aduehebat. Plin. lib. xij. in litore rubri maris. Steph. p̄t etiā legi carreū

7 ligustrū. sed de hoc q̄sq; plura dixi. † Cautela voꝛ barbara nō est. vt q̄da existimauerūt. vtiſ ea Amian. Marcel. lib. xxiij. tametsi elegantius captionē dicamus. Camū legunť apud Ulp. de vino triticoꝛ legato. quedā generavini factitij. Camū Cerzuphū Zithum Acimatitiū Embamma. Chamū Simon Genuentis tradit esse vinū ex ordeo ꝛ aliis frugibus. citatur ꝛ a quibusdā huiusmodi autoꝛ Dioscorides. ipse nihil nec in greco nec latino codice deprendi. Prosequitur ille libro quinto huiusmodi vinoꝛū genera: inter cetera chamidryten nominat. vñ forte hanc dictionem cami quidam extorsere. Cerzuphum: puto coꝛruptum codicem. ꝛ vel legendum cicernum: vñ apud Julianum ἐν ἑτεροκρασίαις οἴνου ἀπὸ κριθῆς. nunc eum poeta dicit τραγον nunc πρόγευσιν. ꝛ βρόμον. quasi hircosum frumentiginam. filiginem βρυτον: quoq; appellatur Sophocli πίνου Aristoteli. vel etiam legendum est zythum: quod vinū tradit Suidas ordeaceum esse Egyptioꝛum vsibus frequens mētio eius est apud Strab. vbi interp̄es zygon vertit. ꝛ ad pondera eo vti Egyptios ridicule dixit. Acimatitiuz magis arridet aromatium. Cinum aromatite quemadmodum fiat scribit Dioscorides lib. v. cap. lvj. q̄uis ꝛ acinaticū legi. possit: quez Cassiodoꝛ. Veronēsis agri alumnū appellat odoꝛis simul ꝛ sapoꝛis suauissimi: tū coloꝛe purpureo dulcissimum. ꝛ tractu denſum ac ſi carnens liquoꝛ: aut esculenta potio esse. Embammata sunt. quoꝝ sapoꝛes vulgo dicimus ἀπὸ τοῦ ἐμβάπτω. ab intingendo legit apud Colū. ꝛ ante nos id docuit Beroal. in Tranq. Collegia. vide infra in verbo Militia. Chomata aggeres Πλίνθοι καὶ χώματα apud iurisconsultum ꝛ diacopi legit quo verbo scissuras intelligit. Correctoꝛes magistrat⁹ q̄ nō oi in Italia erāt sz q̄busdā tū regionibus p̄erāt. vñ Acceiū legi correctoꝛes Venetiarū ꝛ Histrie: erat ꝛ corrector Campanie vt in officijs

8 Theodosij legere est. † Chrysamos χρυσαμμος aureum harena significat hoc est ramenta auri: q̄ a metallarijs effodiunť. ballux Plinio dicit li. xxxij. cap. xiij. cogunť Galetis impe. constitutione metallici octo aurei segmēti scrupulos exolvere: deinde qō vltra repererint. suū est: dūmodo nō alij quā fisco vēdāt. ita lex illa accipienda est: q̄nequid aliquando aliter dixerim. Dacia, punicia intra Danubiū. prima ꝛ scda dicta. qō a duobus legatis regerēť: qua rōne ab antiquis Mesia Armenia Hermania diuisse erāt. vt plerisq; cōstitutioni. cōstat ꝛ Amian. Marcel. q̄ hodie Dacivocank in Cherroneso Oceani ab antiquis dicebanť Cymbri Strab. ꝛ Tacito. Decaneta. in anthēticis fortasse dicatheta: qō locⁿ eēt i quo rei reponerenť do nec dijudicatuz esset. Dromones naues sunt a cursu dicte. Elemphoria ꝛ hospitatura. inqt Arcadius apud Alexādrinos patrimonij munꝰ exīstimaꝰ. existimaui q̄uz castigari legi debere eleaphoria: qō peregre ēntes cū ramo oliuarū ad hospites diuertebāt: pbaniq; id veterū epeplo. nūc magis plz: vt teleosphoria legam⁹ qō munꝰ id eēt exigēdi tributi. in pādectis

Universidad del Rosario Archivo Histórico

προσδιαλανε obsonium quoq; pro stipendio militari accipit Luce in euangelio & Paulo in epi. Vñ obsonia Iselasticoꝝ. Eccil. Plin. epi. ad Traianũ vt mirũ sit qño interpretis diligentiã id
21 preterierit. † ¶ Parochos pensionarium significat hec vox in authenticis Iustiniani: ἀπὸ τοῦ παρέχω: quod prestet & exhibeat pensionẽ. Sed parechon dicendum est: sicut apud Horatium: Vertere pallo: tum parechi faciẽ. Masidienũ enim parechum appellat. hoc est inquilinum & vilem hominem: quod Aristoph. de metecis ait. ἀχυρᾶ τῶν ἀλλοτρίων: sed & apud eundem poetam lib. j. serm. parechus alia significatione reperitur. pri ma campano ponti: que villula tectum prebuit. & parechi q debent ligna salemq;. Mã cũ magistratus Romani in prouincias ibant siue alij accepto sacro diplomate dispositis equis cursũ publico vterentur: hi qui eos hospitio suscipiebant. q; equos dabant. parechi etiam dicebantur vt Porphyrio & Acron attestantur. Tametsi apud Horatium etiam intelligi possint pensionarij isti: viles homines qui hospitibus suis salgama prestare tenentur. quod etiã num vbiq; obseruatur quippe cum ĩ metrocomijs pagisq; viles persone & rustici milites hospicio suscipere teneant. cosq; salgamo inuare licet repugnãtib⁹ sacris constitutionibus: quibus cauẽ ne quis comitum tribunoꝝ aut prepositoꝝ: aut militũ noĩe quicq; salgami gra. id est culcitras. lignũ oleũ a suis accipiat hospitibus. Cod. lib. xij. dum essẽ dixit hospitibus. ad parechos allusit: hinc dicte parochie: quoꝝ significationẽ Amian. explicauit. & ex recentioribus põponius Letus in Cõstantino. Qui comitibus: inquit: & ducib⁹ qui pro augendo imperio consenuerant: dabantur agri. villeq; vt necessaria supperetent: quoad viuerent parochias vocabãt
Declarata. l. si quis post. de libe. & post.
Parochos aũt Suide significat eum qui in currum vti paranymph⁹ ascẽdat. Scribit Pausanias. cũ noua nupta ad edes mariti deduceretur in currũ ascendere ipsam solitã & in ei⁹ medio collocatam. ab vna parte: maritũ ab alia parochũ. qui sibi affinitate proximus esset accipere. Parricus vero nomẽ erat
22 magistratus Romani. † vnde apud Pomponium de origine iuris. questores parricos legimus: quoꝝm etiã mentio apud Festum & M. Varr. hic esse omnia erat. idem facer dos pretor parricus. deniq; idem senatus: sic enim legendum. Et hec preter institutum nostrum volui latius attingere vt tres literatos confutarem Calderinum. Merulam. Cornelium. qui dũ simul digladiantur alter q; alterum iugulat. in eo potissimum alios reprendunt quod ipsi non intellegere. Ceterum Iustiniani verba de parecho hec sunt. Colonarium ius est. veluti si domũ valentem centum solidos & prestantem pensionẽ solidoꝝ decẽ aliquis acceperit ab ecclesia vel a quibuslibet solidos tres singulis annis se daturum pẽsionis noĩe. vbi eam redemerit forte minori precio spondeat: iste aũt appellatur παρέχος. De cursu publico. cuius Acron meminit in annotationibus Cod. plura a me dicta sunt. vt merito silentio nunc transigenda sint. ¶ Plũbatarum ictus sunt plumbate iaculi genus cum directa virga in capite ferrum apponitur. deinq; tribuli plumbo affixi. vn de nomẽ datum iaciunt manu. Earũ duo genera tribulate & mãmillate: quarum formam diffusius leges in Theodosij officijs. ¶ Penelope. quinquies centos enixa filios tradit a paulo iurisc. sed antiqui codices qui ante Accursium scripti sunt. nõ Penelopen habent. sed peloponesiam quod ea mulier ex peloponesso Grecie esset. quã lectionem probat idq; Plinio lib. vij astipulãte. Ceterũ de tanta mulierũ fecunditate Plin. Bell⁹: & Alber. mag. multa prodiderunt. Alioqui Penelopes filios ex Ulysse duos tum etiaꝝ Pana in grecis autoribus legisse tã tũ memini. ¶ Proaustiũ. corruptaq; dictio hec ẽ in authẽticis & legendũ est προαυξιον. id est suburbanum: vt mirũ sit: cur quisquis fuit qui de greco ea trãstulit in latinũ. vbiq; greca dictione vti maluerit: quã semel suburbanum dicere. αὐξω enim vt bem significat: & κατ᾽ ἐξοχήν Athenas. hinc apud Iunc. Ad summam non Maurus erat: non sarmata: non thrax:
Qui sumpsit pennas: mediis sed natus Athenis.
23 ¶ † Vñ eũ Gedalũ significat innuit ipsos greculos vles esse & mediastinos: sic enim appellantur q; in publico ciuitatis mo rantur omniũ seruitijs obnoxij. qua ratione i domibus quoq; sunt mediastini. dictio est ex Greca & latina voce composita.
¶ Programma greca vox est πρόγραμμα. significat in iure: quod latine appellat Vlpianus proscriptionem titulo de instituoria actione capitur & pro edicto vt in vita Auidij cassij Imp. legitur. ¶ Promercalis. si in re promercali impense facte sint non voluptarias. sed vtiles esse Paul⁹ scripsit. Promercales res interpretatus est Angelus Politianus esse simpliciter res venales: hinc apud eum. pmercale imperiũ. in Herodiani trãslatione que sententia vulgo reprobat qñ nõ generaliter venale significat: sedõ preter suos vsus venale paterfamilias habet: Catoni: Columelle: ceteris. alioquin apud Paulum oẽs impẽse vtiles essent: q; in aliquã rem fuissent facte natura sua vẽdibilẽ: qõ nõ. pbo. Placet itaq; Baptiste pij sententia.
¶ Quadratarij. marmorarios dictionem hanc significare ex Sidonio apollinare & Hieronymo alias admonui sicut apud Senecam quadratariam artem epistolarum ad Lucillium lib. xij. marmorariam intelligo. cũ enim superius de balneorum ornatu digisset: quantum in illis statuarum est: quantum columnarum. paulo inferius ita prosequitur: at olim pauca erãt balnea nec vllo cultu exornata cur enim exornaretur res quadrataria & in vsum: non in oblectamẽtũ reperta? Que verba significant ab antiquis quoq; marmorarios vsui fuisse. nõ ad oblectamentũ sed ad vsum: sicuti & balnea: quãuis vtraq; tunc ad magnificẽtiã spectarent. Alij ibi legunt quadrantaria res. qñ sic appellari balneariã artem existimẽt. qõ quadrante lauaretur. hinc illõ
24 Cedere syluano porcum quadrante lauari. ¶ † Rapismata iniuriosa apud Iustinianum significat. Rhapisma alapam ῥάπισμα. ¶ Repedare reuerti significat Lucillio poete. Monio Hiam. Eutropio hist. & in Cens. constitutionib⁹. Sed & Paul⁹ titulo de lib. & post. l. si quis post bumos hoc verbo vtit. Diuersum: inq;: est si in postium potestate filius sit. & decesserit in eodem statu: rumpit enim his casibus nepos testamẽtũ qõ si moriente auo filius repedauerit non abscissum est: vt superiore casu fuerat. Vulgati oẽs codices non repedauerit. sed repudiauerit habẽt: quapropter magimet tenebre obuolute oculis iterpretum sunt: vt viz seipsos extricẽt. Sed & ridiculus cõmentator est Bartolus qui repedare: inquit: est a capite incipere. de cohor. lib. C. xij. ¶ Species advectigal pertinentes he noiantur Paulo iurisconsulto. de publicãis: qui locus qñ coruptissim⁹ est. ex antiquoribus codicibus ita erit restituẽdus. Cinamomũ piper longũ. piper albũ. foliũ pẽtaphyllon: foliũ barbaricũ costus costamomũ: nardi stachis. casia turiana. xylocasia. smyrna amomum. gingiber. malabatrũ. aroma. indicũ. galbanũ. lasser agalochus. sarcocolla. onyx. sabeus. cardamomũ. xylocinamomũ. opus bissinũ. pelles parthice: pelles babylonie. cbur. ferrũ indicum. carpasius. lapis vniuersus. margarita. sardonice cerauniũ. hiacinthus. smaragdus. adamas. sapphirus. calamus berillus. cylindrus. opera indica. vela sarmatica. metaxa. vestis serica. vel subserica. vela tincta. carbasea. nema sericum. spadones. indici. leones. leene. leopardi. pãthere. purpura. itẽ pecorum lana succida. capilli indici &c. Folium pentaphillon existimo calthã significare: sicut barbaricũ. baccar q; busdã denotat. tametsi eoꝝ sententiã Plinius non probet lib. xxi. ca. vj. xy locassia. myrrha poterit aliquis existimare iunctim id legendũ cũ Hippocrates σμύρνης κασσίας τον καρπόν in eo libro nomiet quẽ de mulierũ morbis iscripsit. nobis separati legere magis plz. Agalochus. hunc Actius medicus γιλαloen vocat. a simili tudine ligni aloes. Onix sabeus. Onix seu vnguis integumen
25 tũ cõchilij est. † Dioscoridi. nascitur in indicis lacub⁹. est exma gime autoritatis quod ex rubro mari deuehitur. sicut & babilonicus. Bissinũ opus. a bysso. vti arbitror. dictus. huius lini magimũ preciũ Plin. lib. xix. c. j. refert. mẽtio est in euang. Carpasum. nescio an id sit cuius lib. vj. meminit Dioscorides. Balsamatrum. eius tres species folij appellatione comprendi. medici autores sunt. inditio est & Balcimus. Plinius q;. Aroma sericum id opinabitur aliquis. quod Plinius sericatum simpliciter appellat. xij. c. xxij. sed tũ magis placet vulgata lectio. videlicet νῆμα nema sericum. significat eñ filũ qõ apud seras conficitur. cuius mẽtio Suide in verbo σηρικά. Lana succida. alij codices habẽt sic. pecoꝝ lana fucus. quasi fucum nominet. tanq; vel radiculam intellexerit qua se linunt mulieres. vel certe fruticẽ cuius mẽtio Dioscoridi in. iij. ¶ Sacra. dubitatũ fuit cur filij qui in patris potestate sunt dicantur esse in sacris patris in iure ciuili. & ipse existimo id ea de causa introductum quoniam lege duodecim tabularum iurisconsultorumq; interpretatione cauebatur. vt pater filiũq; heres eadẽ sacra colerent. vnde cũ de potestate filius exibat a paternis sacris liberari dicebatur
26 † Verba legis hec sunt. sacra priuata perpetua manẽto q; interpretat Cicero lib. ij. de legib. vt ois ad quẽ patrissami. pecunia ueniret. is teneret sacra illa celebrare. Refertq; Scenole põtificis interpretationẽ qua traditum est quinq; modis astrigi sacris hereditatẽ. hinc Cecylius in panegy. ad Traianum. non laturi. inquit. erãt homines abradi aliquid bonis que sanguine gentilitate sacroꝝ deniq; societate meruissent. Qui locus carmẽ quoq; Plauti declarat in Captiuis vbi parasitus sine sacris. inq;t. hereditatẽ adeptus sum offertissimã. que enim agnatis defertur tanq; sacroꝝm societate merita non eque placet sicut que inseparato cõtingit extraneis vt minime πανσεμνοῦ illius Roterodami sententiã oino pbẽ. puerbiũ id interpretatis. de

tis. de sacris que in Parentalibus defuncti celebrabãtur. puer. celvij. ¶ Sandaliũ. σανδάλιον Grecis calciamẽtum muliebre significat. vnde legimus. Veneris sandaliũ tanq; nimis stridulum a Homero reprensum esse in põtificũ decretalib⁹ epistolis eode sensu accipit. est aũt insigne dignitatis sicut & palliũ põtificiũ. ¶ Sythesis grece θπositione significat in iure ciuili: qñ vestis est saturnalitia. sicut & nõ vno in loco apud Martialem Sceuo. de auro & arg. leg. synthesis accipere vt pro multis vestibus simul cõpositis. Sẽphonie inqt hoc amplius cooptoria tibiana & tunicas tres cũ palliolis q elegerit dari volo. qro an
27 re possit. † Qua rõne synthesim quoq; vasoꝝ dici posse arbitror. cũ plinius vasa simul cõponũt q; alicui destinare amicũ velit. vt inde non arbitrer synthesim vasis genus esse qõ Domitius apud Martialẽ Papinianus existimauit: sed nomẽ generale quod multaꝝ rez cõpositionẽ notet. Mart. lib. j. Et crasso figuli polita ceno Septenaria synthesis Sagũti. Papini⁹ vnã mittere synthesin quid horres aldoꝝ calicũ atq; cacabo? hic synthesim fundoꝝ. idest dispositoꝝ. diatosq; fundos accepisse vt idẽ Scevola de adimẽdis lega. vbi Titia. inqt. testamẽto Seiã liberta hereditatẽ instituit: & Papholo liberto predia p fidei cõmissum dedit: in q̃bus synthesim. i. oem possessionẽ predioꝝ q̃ appellabatur circa colonẽ per epistolã donauit. in qua etiam ita scripsit. Titia heredibus meis salutem. βούλομαι βεβαίαν εἶναι τὰ ὑποτεταγμένα ὅσα ἐφάπτεται τοῦ ὀνόματος τοῦ παφίου πεποιημένα, ἐὰν γένηται ἡσυχῆ προφόμου μὴ γενηται ἐξει οὖν γεγραφα αὐτὴν μέρους βούλομαι αὐτὴ δοθῆναι τὴν συνβεσιν τὴν περι πολλῶν. quesitum est cum Scia ex codicillis fideicõmissum id ẽ συνβεσιν circa κολλῶνον eligat &c. reponẽda sunt hoc modo verba greca. q; tñ satis fideliter in vulgatis codicibus trãslata le gnntur. meminit huius vestis etiã Martialis.
Synthesibus dum gaudet eques. dominusq; senatus:
Atq; decent nostrum pilea sumpta Iouem.
28 ¶ † Nero i carmine existimauit Domitius synthesim sũptuosam vestẽ esse: ipse contra vilẽ arbitror. Mã sciendũ est in Saturnalitijs diebꝰ solitos esse seruos dñoꝝ vestes induere & rursus dños pari cõditione cũ seruis esse: cuius rei autor est Macrobius. Sed & Lucianus in opusculo qõ προνοσόλαον inscribit seruos conuiuio illis diebus a dñis suis accipi ondit: dñosq; cũ amicis stantes hmõi cõuiuio ministrare est autor. Ut merito Martialis Saturnalia describẽs eo tpe equites gaudere synthesibus dicat. hoc est vilibus idumẽtis q̃ magis seruis cõuenirent: & senatũ gaudere dñis qñ senatores ipsi propijs seruis tanq; dñis ministrabant: sed & imperatores pileo vti q̃ re gumẽ seruo cõuenit qui in libertatẽ deducẽt. Legendũ itaq; ẽ nõ dñis senatus sed dñis ablatiuo casu: sicut & in sequenti Carmine. Helidum latus edilis appellat. quod vestẽ seruilem indutus esset: non eñ legẽdũ est gelidos lacus: vt vulgo creditur. ceterum & vilem post synthesim esse ex Tranquillo dignosci pot: qui synthesinatum discalciatumq; iuisse Neronẽ per lasciuiam
29 qñq; autor est. ¶ Sermo Latinus. † Dubitatum fuit num apud veteres Romanos illud esset loquẽdi idioma in vsu quo in presentiarũ vulgo oẽs per Italiã loquimur quaq; dialecto Dantes. Alingeri⁹: Petrarcha: Liccus. atq; alij rythmos scripsere & Leonardus Aretinus: Poggiusq; etiã tuscus vulgari sermone vsus antiquos existimauerunt. Contra disserit Philelphus epi. lib. ix. & rursus. xxxvij. cuius sententiam oẽs docti imp̃sentiarũ probant. fuisse eñ sermonẽ qui latinus diceret: nõ eque comptũ sicut aliũ qui ex traditionibus grammaticoꝝ cõstabat. Vulgũ itaq; latine loqui solitũ sed non salua rõne recti sermonis. doctos veroviros etiã grãmatices documẽta seruasse. Verũ pro hac sniam vt posse aliquis ex Triphonij iurisc. rñso adiuuare q̃ decreta: inqt: a pretoribus latine interponi debẽt qua si denotet potuisse vulgariter interponi. Sed & Procopi⁹ Persici belli lib. ij. Stratã apud Romanos viã significare autor est: qõ in vulgari idiomate verũ est: in latino falsum: vt merito vulgarẽ apud eos linguã fuisse credi possit. Idẽ lib. iiij. signi ferũ Romano sermone bandophorũ dici scripsit: cũ id de vulgari locutione: non de latina trahat. Sz tñ cũ Procopius sub Iustiniano floruerit quo tpe excideret Romani sermonis puritas nõ existimo a Philelphi snia discedẽdum: qui plurimis autoꝝ elogijs ratiõibusq; partes suas tuet: cuiq; nos Apuleium adstipulari credimus lib. ix. Asini aurei interrogauit: inqt: miles dñm meum quorsum vacuum duceret asinũ: at dñs meus latini sermonis ignarus tacitus preteribat: quapropter cũ a militer deturbatus esset: horulan⁹ supplicue rñdit sermonis ignorantia se quid ille diceret scire nõ posse: ergo igit subiicies miles: vbi inquit ducis asinum istũ: respondit horulanus petere
30 se primã ciuitatem &c. † Ex quib⁹ verbis cõstat elegantiorem illũ sermonem qualis est quoꝝm ducis vacuũ asinũ latinũ eẽ. nec nisi a doctis solitũ intelligi: at aliũ barbarũ: vbi ducis asinũ etiã talis in vsu fuisse vt vel horulani illũ intelligerent & ita loqrẽtur qua rõne & apud Celsum Proculus ait. sepe audisse rusticos senes ita dicẽtes pecuniã sine peculio fragilẽ esse. peculiuꝝ appellantes qõ presidij cã reponerẽt. Cũ eñ in latine dictiõis significatione & rusticoꝝ vsus a iurisconsultis allegẽt: nonne apti ssime demõstratur latinũ sermonẽ etiã indoctis cõmunem extitisse? Aliter itaq; Triphonij responsum accipiemus qñ Accursius fecerit: quippe ille oĩa decreta latine interponi iubet: non barbare & incõpte vt etiã apud grecos latina decreta ex eius responso proponẽda sint. Qõ minime miruꝝ esse debet: cũ omnes Romani imperio subditi: Romanã linguã ediscerent: qõ etiam Strabo scripsit. ¶ Synedria Iudeoꝝm in cõstitutionibus interpretare synagogas & cõciliabula σύνεδριον enim id denotat. Synedrias vero naues apud Alp. de exer. acti. nauculas illas interpretabitur fortasse aliquis que spaciandi causa facte sunt. in quibus sunt scelle & sedilia: qñquidẽ suidas συνεδρίαν τὴν κατεσθίειν interpretetur nihil decerno. ¶ † Spurius a greca dictiõe spadon dicit. vt scribit Iustin. corrige σποράδην id est passim vulgo & sparsim. Hinc Sporades insule dicũtur.
31 Mitto que ad hanc rem pertinẽtia scribat Plu. ¶ Spheristerium Hypocaustum suculam alij declarauerunt. ¶ Stellaturam quidã crimẽ stellionatus interpretant: qd nõ probo. ceterum non inconueniens erit si hic epistolam quandã meaꝝ retulero quam ad eruditiss⁹. virum Baptistam Egnatium scripsi in qua cum hec questio tum alie multe explicantur que ab instituto nostro minime abhorrent.
Andreas Alciatus iurisco. Baptiste Egnatio. S.

Si meynquam penituit iuuenilis ciuilis studia taz enixe amplegatũ nũc certe tã topere indolui: vt vix molestiam tibi hac mea possim exprimere: Necesse est a fozẽbus patrocinijs suffurari horas. atq; eas illo potissimũ tempore quo occupato mihi respirãduz esset. Sed meus erga te amoz ciusmodi est. vt etiã si omniaretincrent mãdata: tñ ad me tua quin exequar: me nihil mozari possit. qõ vel ideirco alacrius a nobis faciendum fuit. quoniã tam grata exiterunt: vt nihil mihi charius potuerit enenire: agnoui enim candozẽ illũ animi tuum: agnoui benevolentiam qua me prosequeris. Quapropter & ipse admonit⁹ sum: quodnam munus officij nostri esse debeat vt te videliczvissim amem: eruditionemq; & probitatẽ tuam non admirer tã tũ sed vbiq; predicem & quãuis imbecilis nimium tibi ciuibus predicatione nostra res tua fulciret: accedet tñ qualecunq; suffragiũ honori nominis tui qõ indies auct⁹ illustriusq; reddis Testimonio sunt Cesares tui tanta cũ verborum elegantia mactatoꝝ vt veteres illos Tranquillos Tacitos: Cecilios. desyderari amplius non sinas: maiozemq; laudem vel eo fis merito: quod rem a quibusdam tentatam ab omnibus infelicissime pertractatã: solus mihi videris fortunatissimo euẽtu cepisse: deduxisse: perfecisse: Ita me dij ament vt citra assentatiõẽ fucumq; omnem loquoꝝ: tante itaq; virtutis noĩe nihil est qõ a me impetrare non possis. Cum ergo id maxime expetas vt qd ipse de eis sentiã. & quantum probem: referrã: id habe tãti me eos facere quanti eloquentissimi cuiusq; ex antiquis historiaz vnum hoc desyderare: vt paulo diffusiore tractatu rem attigeres. Perstrinxisti quãdoq; aliquoꝝ gesta tanta brevitate: vt nepotem videare imitatus: qui ausus est (vt ille ait) vnus Italorum omne euum tribus explicare chartis: doctis Iuppiter & laboriosis. Qua in re tu quoq; Pomponium Letum non satis probas: scio in promptu tibi foze excusationẽ quod coz gesta vitio temporum interciderint: cũ eñ litere fere nulle tunc essent. obliterata sunt silentioq; transacta etiã clarissimoꝝ virorũ gesta. Sz certe grecos imperatores Zonaras monach⁹ paulo vberius retulisse videri potest. Eius historiam in manibus habueris: nõ satis scio penes me est: Grece scripsit & imperatorum vitam a Cesare ad Michaelẽ sub quo floruit: prosecut⁹ est: si volueris tabellario protinus tradam ad te deferendum & si in eo plurima optimo iure dãnari possint. totus certe non displicebit. Ceterũ qñ & hoc a me petis vt annotatiunculas in Spartianum aliosq; id genus autores tuas legere indicium q; in care meũ interponere. agis tu quidẽ hũaniter: & in hoc quoq; amoꝝ erga me tuũ ostẽdis. Sed vereoꝝ ne si id oneris subiraeausim temerarius & meaꝝ viriũ parũ eqꝰ estimatoꝝ videar qui te supra omnes ingenij aleã cõstitutũ indicare ausim: vt merito obijci nobis possit tritissima illa παροιμία. suis Oũ ernus. Tametsi enim plerunq; ius dicã sniamq; ex breviculo recitem: non tñ extra fozensiũ controuersiarũ censurã mihi proceden-

Universidad del Rosario Archivo Histórico

ãum video. Quid enim si Apellen nobis illud quisquã insuar ret: quid fuit: supra crepidas: modestie itaq; mee esset: solum opus ipsum laudare: nisi t hoc etiã a me exigere posses: vt mearũ virtũ immemor: ea aggrediar: q̃ ferre nõ possim. Post-q̃ itaq; eo me impulisti: vnde referre gradũ fere neq̃am: equo animo oẽm hanc meã sententiam oportet feras. Probauit ipse multũ: laudoq; magime institutũ hoc tuũ: quod videlicet diffi ciliores quosq; autorũ locos interpreteris: vnaq; imprimi cu res. doctis eñ dubio procul magis id arriserit: quã verbosos cõmentarios facere: integraq; autorũ folia describere: qõ Be roaldus. t quidẽ alij institnerũt. Verum hoc in primis cauen dum esset: ne aliquo in loco prevaricaremur. Cũ cum facilia quedã dicamus: difficiliora cõniuentibus oculis minime pre terenda essent. Hoc cum tu diligenter observaveris: non pos sum non summopere eruditionẽ: industriã: ingenium tuum ad mirari. quãuis (vt in magnis occupationibus) memorie mihi in eos autores quedã succurrãt q̃ tanq̃ vilia mancipia de con spectu tuo subter fugerint. Hec ad te collecta destinare in ani est: vt in fugitivarios poscecq; errones tuo arbitratu cõstituas vale.

¶ In Marco Antonino philosopho. Consulem pius Mar cum designaui t Cesaris appellatione donauit. t Senerũ tur mis eq. Ro. iam consulem designatum creauit: recedenti eius col legis ludos se virales adfecit. Lego scuirus t ludos scuirales Seuirũ existimo appellatum equestribus turmis prefectum. Cuius vocis mentio apud autores rarif. nisi quod in antiquis inscriptionibus frequentius occurrit. Oediolani extat latif. lima quedam mensa in Ambrosij fano his notis. ¶ Plinius. L. F. O. A. F. Cecilius Augur legat proc. pr. prouincie pont. cõ sulari potestate in eã prouinciã t imp. Cesar Nerua Traiano Aug. Germ. curator alvei Tyberis t riparum t prefe. erari Saturni. pref. erari mil. quest. tr. imp. scnir. equitũ trib. mili. le ga. VI. Gallice Xuir. stlitib. iudicãd. therm. adiectis in ornatũ HS. CCC. t hoc amplius in tutela HS. CC. L. F. J. t in liber torum suoz noibus sestertia: cxviij. lxvj. dedit centum quinqua ginta sex. rei incremẽtum postea ad epulum pleb. vbi benevolnit pertinere. Hoc amplius dedit in alimenta puerorum t puella rum plebis vbi hanc sestertia trecẽta in tutelã bibliothece sester tia centum &c. que summa cũ collecta reddat sestertia mille et octo: t nummos. lxvj. Ex re velim scire nunq̃d de hac munificẽ tia eum intellexisse credas lib. epi. v. cum se plus sestertium de cies donasse patrie affirmat. Si vera eñ Budeus scribit ides significat decies sestertiũ t mille sestertia. Ceterum t Rome i colle Quirinali. L. Flavio. T. F. septimo Afro Octauiano. C V. Trib. pleb. sod Hadrian. Q. pronin. Cypri: seuiro triũ. Od Equit. Rom. quiro. stlitib. iudicand. Flavia: Veratia. Annota ui t hanc vocẽ in alijs tumulis: sed hi duo pro exemplo satis sint. Sensus aũt est: a divo pio seuirum creatum fuisse Marcũ dedisseq; ludos senirales. Quid enim hic ad rem: Sener?: In Cõmodo: Baneas semp in palatinis diebus fecit. nõ diebus sed edibus legendũ opinor. Sed t dum traditur Pactuleium magnum ab eo occisum: Paul. iurisc. ostendit veriorem lectio nem esse pacumentũ sub finem tractatus de bered. insti. in dige stis. In Juliano dum legitur proauum fuisse huic impatori sal uium Julianum: qui iurisc. fuit. magis probo vt anum legam?: qñ etiam Eutropius scribit: iurisconsulti qui perpetuũ edictũ cõposuit nepotẽ fuisse non proncpotẽ. Qua ratione ex eodem Spartiano tradet Julianum ipsum iurisc. Dediolanensem eẽ quod t de imperatore Dion scripsit. In Heliogabalo. Allocu tus plerunq; sum nomismatum veterum perscrutatores atq; id genus antiquarios qui in nomismatis legisse Alagabalũ semp digerunt. nunq̃ Heliogabalum: vocem enim illam Syram esse: que de etymo greco minime trahenda sit. Que silento q̃ equo sagmaro: que asino veheretur. Lego sagmario equo. Isido rus licet malus autor: Sagma (inq̃t) est q̃ eo rupte vulgo sal ma dicit a stratu sagox vocak. vnde t caballus sagmari? t mu la sagmaria: vt verũ sit nõ esse tam malũ librũ qui aliqd boni nõ cõtineat. In instrumẽto quoq; veteri. Leuitici. xv. Sagma su per quo sederit immũdũ erit. sed t Jul. Pol. sagmata iumẽtoz. in Philippicis legi anton: est li. x. Curſum fiscalem istituit Ha drianus. tibi placet emẽdare: imbuit. Ipse in tuã sniam non eo qñquidẽ: vt est in quibusdã annotationibus meis in tres: libz. codicis Justin. quas ad te superiore mense per Calnũ destina ui cursus fiscalis is sit qui t publicus dicitur: publico nãq; sum ptu alebanf equi certis locis dispositi qui magistratibus in p uinciã tendentib? vel legatis seu quibuscũq; aliis quib? ex di plomate id licuisset. presto essent frequẽtiq; mutatiõe cũ celeri tate op? esset adhenabanf: vt docet Amian?: t plurib? constitu tionib? cautũ est. Catacrianes libros obscurissimos antimacũ imitatus cõposuit fortasse Callimachũ scribẽdũ fuit. q̃ obscu ris carminib? Apollonius Rhodius insectatus est: vt eius exẽ plo catacrinos vel potiꝰ catacriticos libros digerit Spartia nus ab Vad. scriptos: quasi cõdenatarios κατακρινω. Fenus trientariũ cũ quatuor tantum recipiũtur in centum. sicut semi sale: cum seq. Placet hec tua Mermolaicq; sniã fz tñ repugnare vt Sidõ. Apol. lib. iiij. qui cauta: inquit: est feneratori cẽtesima que per bilustre perducta tẽpus modũ sortis ad duplũ adduc git. illud eñ constat centesimã duos semisses esse. Legarũ pene causa non videris recte percepisse: idest cum testator aliqd fie ri iubet. vel illegitimum vel ἀνύπαρκτον. t si non fiat addit penam prius id valebat: nunc conditio impossibilis vel indecens p nõ adiecta habetur. Martianus penam a cõditione voluntas te statoris separat. t an pena an conditio: an translatio sit expolii tate defuncti: apparet: idq; diui Seuerus t Antoninus referi pserunt. nã q̃ tu ex Dione refers ad legem Papiam pertinent de quanos alias. Bene nasatos tu in Helioga. legis. nobis ne q̃ alia lectio displicneris: vt bene vasatos dicamus. quando q̃ dem in obsceno carmine scriptũ sit. Grandia dulichij vasa tulit se viri. Usus eñ doctoꝝ nõ admittit vt a naso fiat nasatus: nisi ridiculã vocẽ ab impudentissimo illoviro confictã dixeris. qua in re nil decerno. Pandurizauit. Pandura in scholijs grecis est μάκαιρα χορεώτικον. quamuis t pandoras seu pandura etiã musicũ instrumentum sit: quod ex marina lauro Troglodite cõficiũt. Polluci. Sed t Isidorus pãdoriuz ostendit esse istru mentũ musices sicut organũ fistule calami. Ut neq; hac in re pe cunẽ te sequar. A pane deo dictũ idem ridicule existimauit ip se tres modos apud Plutarchũ legi Dorium: Phrigium Ly dium: quapropter sicut Oxilydium dicimus ita t Pandoriũ. vnde pandorizare πανδωριζειν. qua etiam ratione Aristote les in questionibus encliclis ὑποδωριον scripsit. Stellaturã tu crimen fere stellionatus interpretaris ipse tãtum a te dissentio quam cui magime. Quare stellaturam interpretatus sum pri uilegiũ quoddã militũ quo vilioꝝ precio annonam consequunt quam militibus distribuant non multum absimili significatio ne a tessera frumentaria qua plebs Romana gratuitz frumẽ tum recipiebat. Argumẽto mihi est Cess. constitutio in tracta tu Cod. de erogatione militaris annone. in hec verba: Septẽ diebus per quos Tribuni pretoriani emolumẽti gratia solen niter stellature nomine consequunt species: resistentes nõ ali ter adherentur: nisi vt in foro rerum venaliuz distrahant. Quo sensu optime quadrant Lampridij verba vt Alexander tribu nos punuerit qui de stellaturis aliquid militibus suis abstulis sent. Hinc t Pescennius Niger Imperator: tribunos duos quos ostitut stellaturas accepisse lapidib? obrui iussit: defrau dauerant eñ milites suos. Ceterũ t monetarios sub Aurelia no autore felicissimo rebelles p artificib? tegrini imperatorij ac cipis. nostrãq; sniam videris imitatus: cuius interpretatiõis i tres Cod. Justin. libros lectoẽ primus admonui. Sz vnũ me de ea decedere suadet qõ Suidas i dictiõe μουνκαριοι eos fuis se tradit qui argenti cusores erant: t cũ monetã adulterassent veritos ne penas dare cogerenf: arma sumpsisse. Sunt t q̃daz que tibi nõ satisfacio q̃ vera ex ciderint: quale illud paragaudes iurisconsultis vectes esse: cũ ea vox in iure solũ in impp. constitu tionibus legatur. Byrũ vestẽ gallicã: at qui potuit apud atre batas fieri: q̃ tñ vestis gallica non esset. Suidas esse ἐφεστρίδα autor est: hoc est sagum vestẽve quã supra alias induimus. Sz t in sacris decretis pro vili veste t parabili accipit. xxx. obtin. cadẽ. Et fortasse vestis est quam atrebatica simpliciter dice bant. quã magis placet: vt a gente dictam credamus: quã a co lore atro: seu a trabea: qõ Suidas comẽtus est t post eũ Geor gius Merula: dũ ex rampelinã declarat apud Juvenalẽ. Et quoq; rei admonendus lector fuerat. Georgiũ Merulam in Traiani vita decepti qui licinizz Surã Tribunũ militũ digit cum prefectus pretorio esset. Dion eñ vnde ipse trãstulit. πραξ τον τῷ μέλοντι τῶν λορῴφορων ἐπαρξειν ait. nam t λορῴφορους p pretorianis accipi tamdiu obtinuit. ¶ Titulus p tractatu nõ ponit: Is quidã etiã ex doctis nõ abhorreãt a tali vsu: p tuz fo rasse imitates q̃ nõ absilit significatiõe rubricã posuit exceptos q̃d masuri rub. verauit. q̃propter t nos cẽsuim? aliqd osuetudi ni dadũ qõ t i significatu. l. fecim?. Valla etiã reclamãte. Tra chea, puincia li. xij. C. de mil. veste. t rurſ? titu. de diuer. officijs pars est Liliciẽ: liceireo τραχατα dicta q̃si aspa t petrosa. Emen dãd? est etiã post tot annotatiões Traq. in Vespasia. vbi tra cia: inq̃t: Liliciã t Comagenẽ ditiõis regie vsq; ad id tps in p uinciaz formã redegit legẽdũ ẽ: tracheã Liliciã iucti cui? lectio nis icolumitatẽ seruat adhuc Sex. Aure. victor. i Vespa. syria palestia necnõ Liliciã trachea t comagenequã Augustofra tẽsẽ noiam?. &c. de tracia eñ itelligi nõ põt cũ ea ciectis regib? in prouincie formam redacta sit non sub Vespasiano: sed sub Claudio vt eusebius in chronicis fatur.

¶ Trula

¶ Trula vas est aquarium vinariumq; sicut t trua. Paul? de fundo instr. leg. Trule inquit: que circa cenum solent trajici: pu to legendũ circa ahenũ: qõ cũ ahena vasa essent maioza ab eis latex extraheret cum trulis. Juuenalis: Ridere paratus: Si trula inverso crepitum dedit aurea fundo. ¶ Vasa vinaria: va sorum nomina plura celebrant iurisconsultis: inter que illiõ igno tum quod ancones appellant. ipse vel agones lego: qõ ἀγγος vas grecis fit (sunt t angones ex genere teloruin): vel potius ambones: poculi id genus est Julio polluci. Sunt t apud eos vectiones quas vegetes opinor a vehendo: sunt sextaria: sunt lagene: tum doliaria congiariaq; sunt t aquaria t aquiminaria Sed t apud Grecos craterum nomina. πρατηρ νυμβιον ἐκπωμα ποτήριον κοτυλίσκων. κύλιξ. κυλικιον. χυτρειδες μιτομα. φυια λη. κοτύλον. λεβης ἀλυσις κάλπις. ἐλεφας. νάρθηξ. ὑδρίη. λέβης κάδος. καδίσκος. ἀγγεῖον. πανθαρος. κύμβελον. καρχήσιον. καλάθιον. σπυρίον. κεδρη. κίστη. σπυρίδιον. κιβώριον. δεκάς. κέρας. ad hec μιλιάριον καὶ καλὸς καὶ βαυκάλιον. Sũt t alia curiose ab Atheneo Julioq; Pollnce collecta que singillatim referre presentis nõ est instituti. ¶ Exgostates in constitutionibus titulo de põderatoribus lib. x. cum significat qui ponderum rationem tenet cu ratoꝝ per civitates vt mechanici iusto ponderemercimoniavẽ dant. ζυγος grecis stateram significat: vnde ζυγοστατικα libza. magis id placet quam vt edostaticum in ea constitutione lega mus quod alias existimani.

¶ Cyconomus vbicunq; sit scriptum reperies emẽda cconomũ hinc economica Aristotelis dicta: significat curatorem dom?. ¶ Zosimus. Celebrat monachũ Zosimũ Lycium Justinian? in authenticis traditq; annos tunc viuẽtem centũ z vigiti ani mo nihilominus corpore q̃ vegetum. Fuit t alius Zosim? Alexandrin? philosophus qui ad Theosebiã sororẽ libros. xxviij. scripsit quorum titulus est χειροκμητα. idest manufacta. Sz t Zosimum Hazezz nominat Suidas. qui sub Anastasio dictio nes rhetoricas t enarrationẽ in Demostenis oratiões edidit Alij tradunt fuisse Ascalonitã. Ad Zosimum quoq; nescio quez primarem scripsit Eneas rhetor. Celebrat t Plin. Cecil. liber tum suum Zosimum.

Andree Alciati in preterminsorum libram secundum. Prefatio.

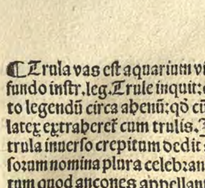

Operest alius libell? t ipse his necessarius. qui in ris ciuilis disciplinã μεταξαιρει ας iungunt: in vtraq; professioe se exercet quoũ studium t diligẽtiaz semper ipse probauit cum alioquin qui solũ ius ciuile ex vulgarissimis nostris interpretibus didicerit nõ multũ his sit dissimilis q̃ divitias q̃ dem aliquas possident: sed artẽ fruẽdi ignorant. Hunc igit ita compegi: vt que dictiones grece sparsim per digestoꝝ in varia responsa a iurisconsultis referuntur: t impressoũ incuria de im pressis voluminibus sunt omisse: in suum ordinẽ restituant. Nõ exigo hic vt operã quisquam nostram aut probet. aut laudib? extollat. qñquidem nec mihi ipsi hoc in opusculo satisfacia: qõ summa cũ celeritate a me tum fere puero conditum: mihi excidit prius q̃ supremas illi apponeretur manus. Quod si nũc retra ctare voluissem: nõ aliquot colores addendi: sed nouũ plane co pus faciendũ fuisset. Quam curã ne subirem occupationibus certe nimijs, phibebar. Malui itaq; sic edere vt etiam studio rum nostroꝝ rudimẽta publicitus possint agnosci. Tu certe mi nuti q̃ humanitas est tua: scio landabis neq; scholia hec qualia cunq; nauci pendes: quãuis vel recentioꝝ quoꝝndam exẽ plorum etiam leuissimas observationes non dubitauerim his an notationum libris inserere.

¶ In primis in ipsa liminari digestoꝝ pagella elegans ap positum est epigramma quod ex archetypo Florentino pm? i lucẽ edidit Politian? mog sequuti alij: boc aũt huiusce mõi est.

Βίβλον τὴν Ἰουλιανος ἀνὰ τεχνίσατο τὴν δὲ
τὴν δὲ τρίβωνιανος μεγάλῳ κτενὶ πᾶσι θασίλλει.
οἵατις ἡρακλῆι πᾶσι λέοντα δεσπόσυνα τεύξας
ἡ ἐπὶ μαιρώσσιν ἄγυαλματα πάντα θεμιζων
ἀγθρώποισι διατίθετε πορυνητὴ τοῦτε λιβύσσης
ἔυρώπης τε πίθωνται ὅλον σπμάτορι κόσμον.

¶ Mos autem parũ aliud agẽtes: ita latinũ fecim?: non q̃dem vt transim arinam illã Venerem reddat: sed vt greca ignorãtes vt cunq; eius sensum recipiant.

Justinianus opus princeps hoc edidit omnis
Quod Tribonianus rector i condidit orbis:

Tanq̃ aliquis varium componens aspida magno
Alcide: nam q̃ hic fulgent mira omnia legum.
Aſt Europe: Asieq; homines: Libyeiq; subacti:
Cuncta gubernantis dñi precepta sequuntur.

In proemio.

¶ Sed q: solitum erat anni quarti studiosos greco t cõsueto quodãmõ vocabulo ircos appellari &c. Politian? ex archetypo legit λιτας appellari: t iterius quinti anni studiosos: non coloritas: vt in impressis est codicibus: sed προλιτας legit. Ve rũ minime explicat horũ noim rõnẽ. nã preces (hoc eñ significant λιτα) nil mihi videnf habere cõmune cũ studiosis quarti quintive anni. quare legendum est λυτας per ῆ. λιθον vt itelligamus solutos. nam quadriennio absoluti iam esse deberet iuris sciẽtia qõ is terminus pene sat sit ad ediscẽdã eã disciplinam.

¶ In eodẽ proemio iuxta finem apud Homerũ patrẽ ois vir tutis. Diomedes t Glaucus inter se faciunt dissimilia permu tantes. addendus est hic versus.

Χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι ἐννεα βοίων

Aurea pro eratis: preciocq; valentia centum.
Arma bones: bubus pro vigrediměda nonennis.

¶ Sumptũ id ex Iliados. vj. vbi singulari certamine dimica turi Glaucus Lycius t Diomedes: cum Glaucus progenitoꝝ res suos enarrasset: Quin tu inq̃t Diomedes mecũ potius de neficijs quam armis certas: ex hoste sis hospes: cuius in rei signũ permutemus arma. Hinc annuentis Glauci stultitia fe cit locũ proverbio de inequali permutatione: cũ eius arma cẽ tum boum precio cẽseret: Diomedis nisi nonẽ. Cicero ad Atti cum lib. vj. Habes ad oia nouet postulasti: χρύσεα χαλκείων me minut t Plin. de natu. hist. lib. xxxiij. cum de cõmercijs loquit. t Hel. lib. ij. quin t Martia.

Cum stupidus nunquam nec tu puto Glauce fuisti:
Chalcea donanti chrysea qui dederas.

¶ Plin. Cec. epi. lib. vj. recipies: inq̃t epistolas steriles t sim pliciter ingratas: acne illã quidẽ solertiã Diomedis in permu tando munere imitantes. Res hec quidem ex autoribus satis protrita quam tamen ignoraverit Accursius.

¶ De iusti. t iure.

¶ In. l. ius ciuile in fine fonai monai.) Si quis parum a vete ri lectione velit immutare is legat φανὴ μονη. quasi solam vocẽ digerit: ipse tñ malim τὰ νόμων οἱ μεν ἔρασθοι οἱ δὲ ἀγαθοι qõ idem est qõ non scriptum t ius scriptũ. vtrunq; conveni t dict in institutionibus: vbi par est menda. Sane tabule in quib? le ges describebãtur apud Athenienses κύρβεις dicunf: erãt aũt quadrate t varias delictoꝝ penas cõplectebanf. Mẽtio har rum apud Aristophanem. Luciano dicitur ἄξονες. Meminit Plutar. in Solone.

¶ De origine iuris.

¶ L. ij. vbi de Sempronio verba fiunt: quẽ po. Ro. Sophin appellauit.) corrige σοφὸν: id est sapientẽ cuius mẽtio frequẽs apud Livium in bello Macedonico. Parua hec vtiq; emẽda tio sed quã tamen Egnatius sub racemationibus collocarit.

¶ De legibus.

¶ L. ij. nam t Demosthenes &c.) que inde sequunf: greca sũt sumpta ex oratione Demosthenis. q̃ in Aristhogitonẽ prior: in scribit. καὶ τοῦτ' ἐστὶ νόμους ὧ ἀνδρες πεθεσθαι διὰ πολλὰ καὶ μαλιστα δ' ὅτι πᾶσι δεῖ νόμοσιν ῥημα μεν καὶ πάρυ βεβιον πλοῦτος δὲ φρονιμον τῶν ἀπόρων ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἐκουσιων καὶ ἀνοσιων ἁμαρτημάτων πόλεος δ' εὐνυθμικη κοινὴ καθὴν πᾶσι προσηκε ξὴν τοις ἐν πολ. Latina aũt subdita sunt hac in lege ab aliquo ex recẽ tioribus: nã vetustissimi quiq; codices hoc in loco lacunã quan dam habent que hisce grecis literis est implenda. Greca pm? edidit Budeus. Od aũt dicitur ἐπανόρθωμα τῶν ἁμαρτημάτων huic alludit grecũ elegans distichon in sicarium.

Κὴν με κατακρυπτῃς φῶς αὐθένος ἀνδρὸς ὁρᾶντος.
ὄμματα πίκις κατορᾶ πάντα τὰ γινόμενα

Me sepelis tanẽ nemo conspexerit: at qui
Justitie ipse oculus omnia facta videt.

¶ Quapropter Apuleius lib. iij. cũ insimularetur clã tres ho mines occidisse instituit se oculũ testatũ tradidit: memor huius rei arbitror: epigrammatis. Sed t de iustitie oculo idem me minit lib. ij. Circunfertur t grece his versiculis. ἐν δίκης ὄφθαλμος ὃς τὰ πανθ' ὁρᾶ. est iustitie oculus qui vbiq; prospicit: cui non absimilis alius: ὀξὺς θεοῦ πὰρ ὄφθαλμος εἰς τὸ πάν ὁρᾶν acutus oculus est dei: videt undiq;.

¶ Od aũt sequitur Chrysippus in libro quẽ fecit.) adde: me autore: περὶ νόμων. Chrysippum enim librum de legib? scripsi se autor est Laertius: quẽ hic cum ab iurisconsulto citari veri simile est: tum ex indicijs veteris scripture conjectani.

¶ In. l. ij.

¶ Jura constitui oportet: vt ait Zeophrast? in his q̃ entomi

Universidad del Rosario Archivo Histórico

na frequēter accidāt. Alij hic legūt automata. i. spōtanea ⁊ casualia q̄ lectio incōgrua ē. nec sensui legis admodū cōueniens Budeꝰ vir frugi dicit se in archetypo Florētino: hūc locū ita annotasse in his q̄ ἐπὶ τὸ πλεῖον πάρα λόγον accidūt nō i his q̄ ἐκ πάρα λόγου. i. in his que plerūq; accidūt nō q̄ preter hoīs sniam. Sed ⁊ existimabit aliquis dictionē entomia abradendā ⁊ reponēduꝫ θαυμάσια. vt quod sequit frequēter interpretatio sit grece vocis. ita eñ a veteri valgataq; lectione minimū discedimus.

Jn. l. fraus.

¶ Et q̄ distat verbū ab intellectu ⁊c. Accursius admōet grece locutū hic iurisco. quare explosis illis verbis reponēde sunt he vocule: ⁊ q̄ distat ῥήτου λόγου διανοίας hoc ē dictū a sniā. hūc sane locū debem⁹ Politiano sicut ⁊ sequentem.

Jn. l. obseruare. de offi. proconsl.

¶ Hoc obseruare oportet vt p eā ptē q̄s prouinciā ingrediat: per quā ingredi moris est: quā greci ἐπιβολὴν appellāt: siue ⁊c. reponēda sunt hec verba: quas greci ἐπιπλωτὰς appellant: sine κατὰ πλοῦν obseruare ⁊c. ἐπιπλωτὰς eñ est accessus ad ciuitatem plerūq; obseruari solitus: κατὰ πλοῦν ad nauigationē ⁊ portū significat: vt intelligamus iurisconsultū loqui de vtroq; itinere: tam terrestri quā maritimo. Jtē paulo inferius in hianti loco repone. καὶ τὴν μητροπολιν ἔφεσον attingere. i. metropoli Ephesum. Qui? eñ cōsuetudinis etiā meminit Plinius in epi. ad traia.

¶ Jn. l. solēt. sic legendū est: quātū ad genia pertinet: audi q̄d sentiamus. Græcū. puerbiū est. οὔτε πάντα οὔτε πάντη οὔτε πάρα πάντων. Hō aūt sequitur nec oīa nec passim nec ab oībus est Græci ipsius adagij translatio. Restituꝫ aūt hic locus in Miscellaneis ex archetypo.

De edendo.

¶ Ex. l. veluti oñ iurisconsultus declarat qño iterū duo significata habeat: ita greca illic verba repone: vt primo πρότερος legas. i. secundo: in sequēti aūt πάλιν. i. rursus. alia iterpretatiōe locus hic non eger: satis clarus.

De pactis.

¶ L. iurisgentiū. esse eñ contractum Aristo. adscit ἀνώνυμα λόγου. sic reponi pōt dictio greca: que significat innominatum ⁊ carētem noie. Jn alijs codicibus legitur συναλλάγματ ⁊ melius alibi differam.

De his qui not. infa.

¶ L. arbetas. designatores aūt sunt quos greci appellāt. addendū est grecum nomen. βραβευτάς. ita enīz appellari posse p̄ fides ludoꝝ auctor est Jul. Pollux. Pōtꝫ hic legere ἀβραβεῖς qō idē significat apud Arcadiū in. l. vlt. de manc. ⁊ hono.

Mante caup. stab.

¶ L. j. ⁊. sunt quidā in nauib⁹ qui custodie gratia præponūtur vt eñ dictarij. legendū est vti arbitror Græce διαιτοῦροι: vt intelligas custodes nauis. quinō precio conducti: sed solo victu nauem custodiebāt. vt sit vox cōposita ἀπὸ τῆς διαίτας. ideſt a victu. καὶ οὖρος οὖρους eñ custodē significat. Pom. li. ig. καὶ τὸν οὖρον διχῆμευος. ⁊ præsertim in nauī: quoniā οὖρος stationem nauim significat: vnde ⁊ οἰκουροὶ domus custodes dicuntur. Leterum textū hūc quemadmodū aliter tractari possit: alio loco explicaturus sum.

De iudicijs.

¶ L. heres absens. ⁊ quasi a viatore emit: vel ab eo q̄ trāsuebat. ⁊ in annotationib⁹ Politiani legitur: vel ab eo q̄ παρέπλει. i. prternauigabat: q̄ lectio ex vetustis codicibus approbatur quibusdam.

¶ L. pars literaꝝ diuiſ. Hadriani. adde mox πρὸς τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης. i. ad pfectos ⁊ præsides. Potes ⁊ reponere πρὸ τῶν ἀνούς: qō quibusdā placet: hinc magistratus Athenienſium: qui in prytaneo cōuersabant. Meminit Liſ. Oratore. ⁊ in leg. ⁊ Æl. spar. in Hadriano alioq; Hadrianū curasse multū magistratus ⁊ vrbem Athenienſem autor: est Pausanias in Attica: vt suspicer: totam hanc legem fuisse grecam. de qua re alibi disserui.

Si pars here. pet.

¶ L. antiq; in fine. assignauerūt tota pars ⁊ hoc dicūt ait theophrastus. post verbum assignauerunt: verba sequentia sunt abradenda. atq; ita legendum: τὰ γὰρ δίκαια ἐν τοῖς ἐπὶ τοῦ πλείονος καθεδεῖται δικῶν οὐκ ἐν τοῖς ἐκ παραλόγου. vt ait Theophrastus. id ē iura vt plerunq; constituī oportet: nonvt ex inopinato. De mutuis huius dicti Cic. lib. v. de finibus bono. ⁊ malo. Locum restituit Budeus.

De seruo corrupto.

¶ L. j. sed persuadet Græce ⁊c. Repone κατεπείθει: illud enim persuadere significat. Locum hunc sic correxit Catellian⁹ Cotta. vir singularis eruditionis. Græcus tamen atq; idem innoiatus legum interpres. qui apud me est secundum ordinē alphabeti λοῦλου; inquit ὑποφθαρέντος αὐτά δὲ ἢ ἀγοράσαι ἕξει κατὰ τοὺς τρόπους ἀλλ' ὠφελῆσαι βουλόμενος οἷόν φησιν ὑπὸ νοῦ θέτεόντος αὐτὸν ἢ σῦμ ἐουλεύοντος κλέπται ἢ ὑποδεξαμένου αὐτόν. ἢ ἑτέρως πράττοντος. πρὸς διαφθορὰν αὐτοῦ. id est serui corrupti actio competit secūdum modos corrumpentis seruū sine admonentis ipsum: siue consultantis furari siue retipientis eum: sine aliud aliquid faciens ad corruptionē ipsius. Quare fortasse hic legenduꝫ est. sed persuadet grece ὑποφθορέων. i. furandi. vt iurisconsult⁹ non tam expresserit Græce significatum persuadendi: quam voluerit ostendere dictiones medias: que in vtrāq; partē possunt capi ⁊ vt grammatici dicunt: τὰ μέσα. in quibusdā certe codicibus legitur persuadet τῶν μεσῶν est ⁊c.

¶ L. quicunq; item (ait) si libitinarius quem greci vocant seruum policitorem habuerit. legendū pollinctorem. ⁊ in vacuo illo loco: ταφέα reponendum vt seytit Budeus. Albutiꝫ tamen Aurelius περὶ ὄνων manuſr.

De contrahenda empt.

¶ L. j. tres hic loci sunt grecis literis vacui atq; inanes: quorum primus ita supplendus est: adducit eñ iurisconſ. autoritatem Homē. Jlia. lib. vij.

Ἐυθεῦ ἄρ' οἰνίζοντο κάρη κομόωντες ἀχαιοὶ
Κλαῖοι μὲν χαλκῷ ἀλλοι δ' ἀλαπάδνοι σιδήρῳ
Κλαῖοι δ' ἀνθρακιῇ ἀλλοι δ' ἐν αὐτοῖσι βόεσσιν
Κλαῖοι δ' ἀνθρακιὴν θέεσσιν.

Cesarie insignes redimebant vina pelasgi:
Aere alij: ferro quidam lucente: boumis
Tergoribus quidam bubus plerique sed ipſis
Mancipijs alij.

Jn sequenti vero lacuna hec sunt reponenda. ex Jliados Homeri libro. vj.

Ἐυ δ' αὖτε Γλαύκῳ κρονίδης φρένας ἐξέλετο ζεύς
ὃς πρὸς τυδείδην διομήδεα τεύχεα βε
Χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι ἐννεαβοίων.

Juppiter eripuit sensus de pectore Glauci:
Aurea Tydide qui amens mutauerit arma.
Pro factis ex ere boneſq; valentia centum.
Pro his que fuerant bubus pendenda nouemnis.

¶ Tertio aūt loco: ⁊ hec curiosum lectorē nō pigeat inscribere tumpta ex Homē. Odissea li. j.

Τὴν ποτε λαέρτης πῆ ἀτο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν
Πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν, ἐεικοσάβοια δεδωκεν.

Hanc propijs rebus laertes emerat olim
Vigintiq; boues prompsit pro pube puella.

Vocari.

¶ L. si merces. §. vis maior est: quaꝫ Græci exhibitiā appellāt qui quāpropxime velit impesse lectioni accedere: is necesse est reponat expuncta futili illa dictione exhibitiam: ἐξοικίαν δίαν id est vim indecētē: vastā: inusitatam. sed fortasse verius est scripsiſe iurisconſultū θεομηνίαν. i. tiram diuinā: vel quod idem valet μήνιμα: seu μῆνιν θεᾶν in Pandectis legitur θεοῦ βίαν: videlicet eñ Græci tempestates: procellas similiaq; mala diuine ire ascribere. Homerus.

ἤματ' ὀπωρινῷ ὅτε λαοὶ πρότατον χέει ὗδωρ
Ζεὺς ὅτε μὴ τ' ἀνέρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπῆνῃ.

Mense sub autumni ingentes cum Juppiter imbres
Jratus miseris mortalibus ethere fundit.

Quorum carminum ideo libentius facio mētionem: quoniam a Ciceronе ad. M. fratrē epistolarū libro. iij. in ea que Rome ⁊ magime Appia: incipit. allegantur: sed ⁊ scriptoris vitio deſiderantur in codicibus. Hic Appollonius argonauticon primo.

Ζεῦς ἄλλεσθαι βορέαο μένος κινήσεν. appellat enim iram Græce qō validiſſimus ruat: quin ⁊ Valerius Flaccus Arg. iij.

Quippe nec egro rem tantum nec lucis egentem
Jra tonantis agit: Typhonydes harpyiesq.

¶ Finxit eñ poeta harpyas esse ira tonantis aduersus Phyneum impulſas: ⁊ iratā terram celestibus prodigiſſe gigantas fabule tradunt. quecūq; eñ mala magima oriuntur deorum ire solent aſcribi: ⁊ Theophrastus hasce tempestates sterilitates ⁊ similia: que non vitio terre sed ex celo proueniunt ἀπὸ τοῦ ἄνω μονὸς αἰτίαν appellat. id est causam deorū numine vrgentē. que aūt sit vis maior: quoniam ⁊ hoc recentioribus ignotaꝫ: q̄ scire velit is legat Plin. lib. xviij. de sterilitatum causis.

De edilitio edicto.

¶ L. j. §. sed sciendum ego puto ediles tollende dubitationis gratia bis idē dixiſſe. in medio reponenda est dictio ἐκ παραλλάλου: id est per alternitatē siue (vt vertit Bellius) c geminatione. Locū restituit Budeus ⁊ ideo illi habenda est gratia.

¶ L. ⁊ quātū interest inter hec vitia: que Græci.) Legit hic locus

locus in Pandectis Thasios emendatus vt in disputationib⁹ annotauimus atq; ideo illuc recurrenduꝫ.

¶ Lidē o filius. vbi homo neq; matutino tempore videt neq; vespertino: qō genus morbi. Græci νυκτάλωπας vocant. Oculā hanc gracam restituit Hermolaus i cozollario Pliniano quē ⁊ alij sunt secuti. Et eadē. l. §. fi. ⁊ cantriph⁹. q̄d significet triph⁹ scripturiētes varijs locis addubitant: cozigunt; quidā ἀφὸρ φος. i. habēs aphtas alij atyp⁹: alij alijs modis. Jpse hic libēs legeri tripheros siue τριφερῶς vt intelligam⁹ blesos. Balen⁹ in aphorismis Hippocratis sicuti λελιξθαι. i. balbutire lingue vitium est non vocis: sic ⁊ τραυλίζειν. cuiusdē verbum significationis in sermone grecoꝝ non potentre lingua exquisite eas dearticulare voces que per. r. ⁊ l. proferunt: qualis ē hec ipsa traulosis: ⁊ he alie sīles trechi. tribi. trachi. trochos. tripheros. Fortasse igit ad siltudinē traulosis potuit iurisc. appellare triphos: vel potius tripheros. hoc balbutientes mō qui. r. ⁊. l. p. t. r. pronunciant. Laborauit simili vitio Alcibiades: vnde de labadacismo est orta paremia. Hoc modo corrigend⁹ quo q; Bellius lib. v. Lametti hac in re certam nō proferimus sententiam: sed solum studiosis opinionem nostrā tanquam diligētius scrutari volenti ansam damus.

De testamento militis.

¶ L. j. in fi. milites a numero mille hoīz dicti a grecoꝝ bo tractu χιλίας. nā grece mille hoīm multitudinē χιλιάδην vocāt q̄si milleſimū quēq; dicti: vnde ipsum ducē χιλίαρχον appellāt. reponendus est Græcus sermo ita vt voces ille penit⁹ nulli⁹ sensus inducant: deleanq; Tribunum aūt militum significat chiliarchos. Potes etiam hic legere μέτρον: nam vt Aurelian⁹ in libro de instruendis aciebus tradit duę cohortes quingentarie merarchiam: ideſt cohortē milliariam faciunt hominum M. cxiiij. centuriarum. lxiij. cuius prefect⁹ dicit merarchos. id est tribunus maior. Prima lectio plus placet. Jn Græcis scholijs περὶ ὀνομασίας τῶν ἀρχόντων. ideſt de noīb⁹ principum seu ductorum: habetur mentio etiam chiliarchi.

De legatis primo.

¶ L. an oībus. Julianus notat: si testamēti faciēdi tpe tabule nulle fuerunt vera ratione dici potest legatum deleri quia conditio pro non scripta habetur. in vacuo ordine adscribe grecam dictionem: ἀδύνατα. i. impossibilis. Cicero epistol. fam. lib. ix. me: περὶ δυνάτων scito κατὰ Διοδότου κρίνειν. id est de possibilibus scito me secundum Diodoꝝ iudicare.

De legatis tertio.

¶ L. cū q̄s decedēs. §. Titia testamento manu sua facto ita cauit. τιτία δὶς τετρεῖνα καὶ βούλομαι πότινα καλλιμαχῷ μιᾷ τοῦ χαρίνα ρίδα δύο. i. Titia tamentum condidi. ⁊ volo dentur callimacho mercedis gratia denarij duo. Locū ex Pandectis florentinis restituit Politianus.

¶ L. ligni. §. lignorum. quid mirū? cuꝫ greci ὀχεῖα. hoc est naues lignorum ductrices appellant ita arbitror: hoc loco legendum. ὀχεῖα enim nauicule sunt ⁊ trabibus incondite: in quib⁹ ligna vehuntur: hodie schepatas vulgus vocat. Potest etiam legere ξυλαφόρας ὑπάς. quod non reprobo: licet magis applaudat vt ξυλάγας dicamus.

¶ L. legatis. §. ornatricibus. ⁊ Homerus in Odissea ait. addendum est hoc carmen.

Δῖδο τόν γε σύεσσι παρὰ μέσον αἰ δὲ νέμονται
πὰς κορακὸς πέτρῃ ἐνὶ τε κράνῃ ἀρεθούσῃ.

Od carmē restituēdū quoq; est in. §. de suibus. insti. ad. l. Aqll. ⁊ si sibi vel certe hic alius etiā sit error: in noīe iurisconſulti q̄ ibi Martianus hic Marcellus prodit⁹.

¶ L. si cui lana. §. lana legata etiā lepozinam lanam ⁊ anserinā credo contineri. ⁊ de lino: qñ ῥιον Græci lanam vocant. ita legendus est hic locus hoc sensu: appellatione lane venire lepozinam: anserinā; lineam ⁊ si qua similis: quam quidem lanaꝫ ἔριον greci appellant: nam lana ouis propie ἄκτος. ἔριον vero ⁊ cetera comprehendit: sicut λάχνη que dictio lanam villum plumam significat. Jn antiquioribus tamen codicibus legitur ⁊ de lino: quam greci ἐριόξυλον vocant: de quo apud Plinium lib. xix. quod probo.

De fundo instr.

¶ L. ij. in fi. dotes prediorū q̄ greco vocabulo erotici id est impositiones vocant. in pandectis legit ἐνβήναι.

De supel. leg.

¶ L. labeo ait in fi. eos qui loqui non possunt conatu ipso ⁊ so no quodam ⁊ inarticulata voce bacarios dicere existimamus. legendum βατταρους id est qui articulate fari nequeunt. Battos enim huiusce modi mutientem significat. Hinc dictus Cyrenarum conditor. Battus apud Trogū li. xiij. Eusebio. Catullo. ⁊ ceteris. Sane in Pandectis sic legitur. ⁊ sono quodam κατὰ τὴν ἀνάρθρῳ φωνὴ dicere existimamus. Fuit et Battus quidam logus: vnde battologia figura. cū quis eadē repetit. ⁊ identidē inculcat. Hinc Ouid. nescio quem alium battū loquentē induxisse. Det. ij. sub illis montibus inquit erant ⁊ erant sub montibus illis. Cui persimilem figuram ridiculose respōderit: Ri fit Sthlantiades. et me mihi perfide prodis. Me mihi prodis ait. Qui loc⁹ aliter intellect⁹ inepte. cōduplicantēvoces poetā ostenderet.

¶ Ex legata dum iurisc̄sultus adducit Homeri testimonij eius carmina ex Odissee libro nos hic ponēda sic existimam⁹.

De lecto enim loquens τῷ δὲ λέχεος inquit. πάμον οὐδὲ τις ἄλλος

Et paulo infra.

Οὐδ' ἐνόσ' ἔφη τανύφυλλος ἐλαίης ἑρκεδὲς ἕντος
Δαιδάλλων χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἠδὲ λεφαντι.

Haud alius quisquam fabricani hoc ipse cubile:
Inter septa secans ramos virentis oline.
Argento atq; auro varium: leniq; elephanto.

Gellij locus

De alimentis legatis.

¶ Ex alimenta in princip. cui scribere solebat ita ῥυθμιζῶ ἀπελεύθερῳ ἐμοῦ εὖ πράττειν. id est Rufino liberto meo bene agere. dubitationis causa hic erat quoniam ἀπελεύθερος proprie is videtur: qui manu emissus est respectu manumittentis. Sane loc⁹ ad restituendum facilis Græce non ignorantibus.

De auro ⁊ argento leg.

¶ L. Quāuis anadematā. lego ἀναδέσματα. id est anadesmata: ea enim sunt ornamenta capitis: Suida autore.

De gradibus.

¶ L. non facile viri pater vxoriſq; socer: mater antez eorum socrus appellatur: cum apud Græcos proprie viri pater ἑκυρος: mater vero ἑκυρα vocatur: vxoris aūt pater ⁊ mater vero πενθερὰ vocātur. Sic legendus est hic loc⁹ qui ante nos pluribus scatebat mendis.

¶ Jn eadem lege sic quoq; legendum censeo: viri frater leuir est: apud grecos δαήρ appellatur: vt apud Homerum relatum est. sic enim Helena ad Hectorem dicit.

Δᾶερ ἐμοῖο κύνος κακομηχάνου ὀχροδοκοίο

Est autem carmen id insecto Jliados. Sequitur iurisconsul. viri soror: glos dicitur apud Græcos γάλως. huiusmodi fratrū vxores εἰνατέρες apud Græcos dicuntur. Quod vno versu idē Homerus significat.

Δαέρου ἢ γάλοων ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων.

Quod carmen libro vltimo Jliados reperies nostra opera iurisconſ. restitutum.

¶ Jn. l. iurisconsultus. in principio nomen cognationis a greca voce dictum videtur συγγενής: sic enim illi vocant: quos nos cognatos dicimus συγγενὲς vt barbara vox cisen: ab iperitis in iurisconsulti verbis relata: abradatur penitus.

De aqua pluui. arcen.

¶ L. prima sulcos tamen aquarios qui Græce incelices appellantur.) legendum ὑδραύλακες hydraulaces enim dicuntur ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ αὐλακος. Meminit huius dictionis Suetonius in Nerone.

De dona. causa mortis.

¶ L. senatus. donatio dicta est a dono: quasi doni datio: tracta a Græco δωρεᾶ: nam ita Græci dicunt. eam dictionem ita restituendam nemo est cui in dubium venire possit. Mas δῶρον donum significat: hinc proverbium δῶρον δῶρον ⁊ apud Euripidem πανοῦργος ἀνὴρ ἀφὸς δῶρα ὀνήσιν οὐδέν. Ideſt mali hominis vsum munera haud vllum tenēt. Sophocles ἐκ δώρων δῶρα δωρᾶ κοὐκ ὀνήσιμα dona hostium non dona sunt fructu carent: ⁊cetera.

De acqui. poss.

¶ L. prima Possessio naturaliter tenetur ab eo qui ei insistit: quam Græci dicunt.) in vacuo loco addenda dictio κτῆμα vel κτεὰς vel κτὲς vel κτῆσις. his enim modis Græci possessionem vocant. Homerus Odissee libro primo.

πολλὰ δ' ἀκτεάτεσσιν ἑοῖσιν. in Pandectis habetur κατοχή.

De vsucapionibus.

¶ L. rerū mixtura tria corpora sunt qō cōtinēt vno spū? grece φυσικὸν vocatur. aliud qō ex plurib⁹ inter se coherentibus qō τεχνικὸν dicitur. sic restituenda sunt hic verba greca: vt primū corp⁹ dicat naturale aliud vero artificiale. Jn quā sententiā iuit quoq; me audiente Demetrius Chalcodyles licet in pandectis συνημένον legatur ⁊ deide μνομένον. Illud tñ nō pterēdū sumpſisse hec Pomponiū iurisconſ. ex Plutarchi libro qui inscribit de præceptis cōiugalibus. vbi corpora: inquit: philosophi dicant alia ex discretis cōstare vt classem ⁊ exercitum alia ex coniunctis vt domū ⁊ nauem: quedam vnita esse atq; cōgenita vt singula animalia. De via publica.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

¶ Ediles. in fine vt tecto: Trochos exterius opponat. corrupta est dictio tecto: cuius loco reponēdū τέκτονι. id est tectō que vox fabrum significat. Hesiodus.

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέῃ καὶ τέκτονι τέκτων

¶ Faber aūt lignarius hac præsertim appellatiōe Hispecis nūcupatur.

De quid in loco publico.

¶ ij. §. viarum. publicas vias dicimus: quas greci nostri p̄ torias t cōsulares vias appellāt. Accursius videt legisse. quas greci τὰς ὑλοὺς βασιλικὰς: id est vias basilicas appellant: cui lectioni vt assentiam facit: quæ nos prætoria appellamus greci τὰ βασίλεια vocāt t basilicum apud atiquos non solum regius dicitur: sed t quicquid magnū t præsens ita nuncupabatur vt Cur. Plauti. Jacto hercule basilici. Sane vias publicas greci λεωφόρους vocant: sicut t ἐπισήμους. Cuius dictionis alibi memini minimus: t mentio est apud Hieronymum: dum Pythagoræ symbola interpretatur.

Vti possidetis.

¶ Si duo. §. plane. hoc modo legendus est hic locus. plane si cenaculum ex publico aditum habeat ait Labeo videri nō ab eo edes possideri: qui ὑπόγαιον hoc possider: sed ab eo cuius edes supra ὑπέρου essent &c. hoc sensu: vt quādo is cuius cenaculum est habet aditum ex publico: ille qui fundamēta superficiē q̄ domus possidet non censeatur possidere edes: sed is cuius edes ὑπερῶν idest cenaculum supra essent. De hypogeo meminit Vitruuius lib. vj. ca. x. ὕπερον vero cenaculum dicitur quod ea omnia in superiori domus parte essent: habitata præcipuevilioribus Jn pandectis non ὕπωγαιον. sed κρύπτας legitur.

De riuis.

¶ j. Riuus est locus per longitudinē depressus quo aqua decurrat: cui nomen est ῥύαξ. Hæc dictio hoc modo hic legēda vt nitori tandem suo restituatur iurisconsultus. dictus est autē ῥύαξ a Hiego ῥέειν quod est fluere.

De furtis.

¶ j. Sabinus ait a ferēdo: id est auferēdo dictū: vel a Hæreo sermone quod φῶρας appellant fures. &c.) sic legi debet hæc greca dictio. quā in codicibus omisere librarii.

¶ iij. fur manifestus est. quem greci appellāt.) legūt hic aliqui grecam dictionem ἑαυτοφώρα. quasi in ipso rei abstractæ puncto deprensum dicas. sed græcus legum interpres φανερὰ inquit. καλοῦσί τινες τοῦτον ἐπὶ τοῦ πράγματος ὁρώμενον καὶ ληφθέντα πρὶν εἰς τὴν γειτονίαν ἀπενεχθῆναι τὸ κλαπέν. id est manifestum furtum est. quo quis secundū iura quadruplū consequitur. Quamobrem hic forasse legendus: manifestus fur est quē Hæci κλεπτὴν φανερὸν appellāt. Qui locus corrigendus quo q̄ est in. iiij. institutionū lib. Aristophanes in Pluto. ἐγὼ γὰρ ἡμάτησείνας ἀγοντας λάμβανον ego quidem vos grauia agentes reperi. alludit enim ad hāc deprensionem manifestam. Hinc in euangelio Luce Zachens si quē inquit ἐσυκοφάντησα. Quadruplus reddo pauperibus. nisi quis malit alludisse eū in feneratores qui quadruplo multabantur. vt scribit. Cato.

¶ Falsus. §. plericq; quid ergo si ea que dicunt Hæci petat.) reponendum est. μυῦτρα ita enim greci præmia nunciationis appellant. alij legunt ἐνεγγέλια sed quid mihi placeat alio sum testatus loco.

De incendio ruina &c.

¶ iij. §. nō solum: vbi de naui eiecta iurisconsultus loquitur eiecta inquit est quod greci aiunt πρὸβλητα. Sed quid si legerimus ἐνβολάς quod alias opinatus sum dum. q. C. Justiniani libzum correctiorem reddere conarer.

De iniurijs.

¶ Lex Cornelia. in fine eadem pena ex senatusconsulto tenetur is qui aliudve quid fiue scripturā in notā aliquorum produxerit.) in vacuo loco Accursius legisse videt opythasim: tu potius repone ἐπὶ θεσίν: id est titulum lemma: inscriptionem ve. Potes t legere ἐπὶ δεσμὸν: quasi in molestiam alicuius quicquid sit. pductum puniat lex Cornelia.

De extraord. crim.

¶ Saccularij. sunt quedam q̄ more prouinciæ coertionē solent admittere: vtputa in prouincia Arabie σκαπελισμὸν. cui rei admissum tale est: plericq; inimicorum solent in prædium inimici σκοτελοῦσι. id est lapides ponere &c. restituitur est hic locus adiu etiam in quibusdā impressis codicibus: t si plures q̄ an notationes edidere sibi ascribāt digladienturq; tanq; de re maxima.

De effractoribus.

¶ i. expilatores sunt fures atrociores τοῖχωρυχοι τοιχώρυχοι. id est muricide sunt effractores parietum præsertim nocturni fures. Aristophanes in Pluto. τοιχώρυχος τις διαβαλλε. male hic expilatorem nō puto capiēdū p fure hereditario: q; nil faceret ad titulum. alioq; legendū esset; πλειονομιὸν πλέωτην. q̄ vox cum antique lectionis vestigijs nō admodum congruit.

De collegijs illicitis.

¶ vlt. sodales sunt qui eiusdē collegij sunt: quos greci ὁμοτίμους vocant) locum hunc: nisi fallor: restituit Beroal. in apuleio: nā collegia sodalitia idest conuiualia fuisse apud Cretes: appellataq; fyssitia: auctor est Strabo: t se questore Rome huiusce modi cōstituta fuisse tradit Cato apud Ciceronem. i pandectis tamen legit ἑταίρους. Sunt autem conuiuiorum tria genera que vno carmine Homerus cōprehēdit. τίωτε δὲ σε χρεὼ, ἐλαπίνη γε γάμοιο ἐπεὶ ὀνήρανος τὰ δέ γε δῖν. Ἐλαπίνη aūt t γάμος sunt conuiuia sumptu vocatoris facta ἔρανος: cum quisq; de suo conferet vt scribit Eustathius. Plane qō finem huius legis respicit. puto oū Solonis testimonium adducit iurisconsultus totum locum esse grecum: facile restituetur: si Solonis leges extarent: t si quasdam refert Plut. in eius vita inter quas hec minime est. Ceterum de hoc in disputationibus a nobis dictum est.

De custodia reorum.

¶ Diuus. t ideo cum quis δικαφὴν faceret iuberi oportet venire irenarcham &c. In lacunoso loco curani reponendum δικαφὴν idest denunciationem: nam grecus legus interpres non aliter fere eam appellat. Videtur aūt hoc magis ad rē facere quam κατάκρισιν: id est condemnationem vt refert Accursius vel ἐπίζητησιν seu ἐξέτασιν: id est inquisitionem: quod glosule cuidam placet.

Ad. l. Juliam de adulterio.

¶ Inter libros. lex Julia stuprum t adulterium promiscue φθορὰν appellat: sed proprie adulterium in nuptam cōmittitur &c. stuprum vero in virginem: viduazve quod greci δικαιόρρευτον appellant. restituende sunt hoc modo dictiones Hæcce que in oibus impressis codicibus desyderantur.

¶ Si vxor. vt Sextus ait hec lex ad omnia matrimonia pertinet: t illud Homericum affert.

ἦ μοῦνοι φιλέουσαλοχους μερόπων ἀνθρώπων
Ατρεΐδαι ἔσσεί ὀε τις ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων
τὴν αὐτοῦ φιλέῃ καὶ κήδεται ὡς γαρ ἐγὼ τὴν
Ἕκ θυμοῦ φίλεον δουριδατὴν περ ἐοῦσαν

Nec propria obseruant soli cōmubia Atride:
Sed quicunq; bonus sapienti pectore præstat.
Huic nupte stat firmus amor: stat maxima cura.
Ut mihi qui quamuis captiuam mente colebam.

¶ Hic t Verg. noster Homerū secutus Eneid. ii. si recte memini

Coniuge præcepta nec solos tangit Atridas. (ni. ir.
Iste dolor.

¶ Quē locum volens ostendere macrobius sumptisse Vergilū ab Homero. mutilus est librariorum vitio qui greca carmina omisere t propterea ex hoc nostro idiographo poterit diligens lector ea restituere.

Ad. l. Corneliam de sicarijs.

¶ Thi quoq; q̄ tibilias faciūt &c. legēdū βλεβιασ. i. thlibias: sicuti in. l. spadonū: de verb. sign. thlasias. Sic aūt dicunt q̄ fractos pressosve habēt resticulos: a verbo θλάω καὶ θλίβω. huiusce significationis quod est frando t premo. De penis.

¶ Aut facta. apud grecos exilio voluntario: fortuiti casus luebant: vt apud præcipuū poetarum scriptum est. qui locus ex Homero adducat: quāuis certi aliquid nō habeā. tñ si præcedentis locus est facile eos versus reor: hic apponēdos ex Iliad. ij.

Τλῶ ὀλεμος δὴ εἰ σὺν τράφεν μέγαρ ἐφθιμήτρ
Κύπρι ἦ τάχα τῶρος ἔοτο φίλον μήτρα κατέκτα.
Νῶϊν Υμᾶς πόντα Λιτνύμνιον ὄξυ δρόμοι
Κλῦθι δὲ νῆας ἑτοίμας πολὴν ἐς λαὸν ἀγειρας
βῆ φείγον ἐπὶ πόντον ἁλώμενος

Tlepolemus postquam benestructa per atria crenit.
Illius ceciditq; parentis auunculus armis
Jam senior: Martisq; Licymnius inclitus hasta.
Composuit classem populoq; implenit eunti:
Per mare diffugiens exul.

¶ Nam t huius consuetudinis meminit Papinius in primo Thebaidos de Lydeo loquens: fraterni sanguinis illum cōscius horror agit. Jn cuius interpretatione Lactantius Homerum quoq; autorem citat. t Ouidius in Metamor. Phocum tradit patria domo profectum non alia de causa quam q̄ imprudens frarrem occiderat. Que res etiam Plutarcho in parallelis explicatur. Jn pandectis tamen aliud legitur carmen: vt in dispunctionibus annotauimus.

De muneribus t honoribus.

¶ Lex

¶ Lex prima personalia sunt munera. legatio ad sensus accipiendos vt patrimonium scriberetur annonecue ac simili mum cura. Reponenda est greca dictio hec σιτωνία. quōma gistratus nomē est ea que advictum pertinent curātis ἀπὸ τοῦ οἴτου καὶ νομῆς. de qua quidem voce alibi complura retulimus.

De verborum significatione.

¶ L. iij. in fine. opere legato vel conducto. His verbis significari Labeo ait id opus quod greci τετελεσμένον ἔργον vocant. id est ex opere facto corpus aliquod perfectum: huius vocis mentio est apud Homerū in Iliade. ἐ. nisi fallor. Jn Pādect. legitur; ἀποτέλεσμα.

¶ In. l. Labeo contractum vltro citroq; obligatorium esse: quem greci συμμαλλωμα vocant. legendus t hoc modo hic locus alioqui sat intelligibilis.

¶ In. l. sylua. noualis est terra præcisa que āno cessat: quā greci νέομα vocant. ita legendum: scribendumq; est: licet impressores ingentem illic lacunam reliquerint.

¶ In. l. ostētū. in fine. alterū: cum quid prodigiosum videt: qō greci vocant. Et hic reponendum φάσματα. quod alia probatione non indiget cum vox sit grecis vsitatissima.

¶ L. carbonum in fi. sed t de ballarijs. puto castigate magis legendū de βαλανοῖς. nam balanus nucē glādēue significat. diogenes Laertius tradit: cum interrogatus esset Cynic? de quodam puero rñdisse esse Archadē. Cuius responsionis causam existimo: quoniā Arcades βαλανοφάγοι id est glandiuori dicūtur: celebraturq; hoc epitheto Græcis autoribꝰ præsertim Pausanie: vnde ozaculū: τοὺς ἀλλοι ἐν ἀρκαδίᾳ βαλανοφάγοι ἀνθρῶποι ἐασὶν βαλανοις antem in obscenā significationem græcis trahitur sicut glans a latinis. de qua apud Celsum. Quod ad presentē castigationem attinet: per balanos puto intelligisse iurisconsultum nucum: glandiūq; testas alioqui hec vox alio quoq; significatu capitur Paulo Egynete.

¶ L. natura cauillationis quam greci σοφίσμα appellant. greci illi apices ita sunt collocandi: alioquin imperfecta erit hec. l. Eiusdē monete alia in titulo sequenti de reg. iur.

¶ L. qui fundum vuas duracinas quas Hæci appellant τραγίμους. Hanc vocem ita reposuit Politianus in quadā epistola: t si alij contra. de quo ipse videndus est.

¶ L. si calūniet. sic legendus est hic locus telum quod in longicum mittit. a greca voce figuratum τυλωθι. nam t hanc significationem inuenire possumus in greco nomine: nam qō nos telum appellamus illi βέλος appellant: eoq; nomine vulgo ēdem id significat quod ab arcu mittitur: sed non minus omne signi ficatur qō mittit manu vt ἀκόντιον. t id quod arcu mittit: apud grecos quidem proprio nole τοξευμα vocant.

¶ L. qui venenum. cum id qō nos venenum dicimus greci φάρμακον dicant. apud illos quoq; tam medicamenta quā que nocens hoc nomine continentur: vnde adiectione alterius nominis distinctio fit. Admonet t nos summus apud eos poetarum Homerus: sic dicens.

φάρμακὰ πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά.

Plura venena quidem bona sunt: sunt plurima amara.

Sane carmine hoc nihil est celebratius vt vel in puerbiū cesserit: quin t epigrāmatum grecorū lib. j. εἰς ἰατρους circumfertur tanquā ἄπαλον. id est incerti autoris. cum tamen Homeri sit in Odyssea lib. iiij. nā t iurisp. opinione adiuuat idem Homerus i Odiss. j. qui φαρμακὸν ἀνδροφόνον dixit: quasi solum φαρμακὸν non sufficeret vt pote dubium.

¶ In eadem. l. glandis appellatione omnes fructus contineri. Jabolenus ait: exemplo greci sermonis: γεγάλανον sic legendum est de balano superius a nobis dictum.

¶ In. l. pupillus. incola est quem greci appellāt ibi vacuo loco reponendum est μέτοικον vel etiam si placet πάροικον. de quibus vocibus: quoniam alibi a me explicate sunt: hic dicere supersedeo. Quod sequitur aduena est quem greci repone προσλύτους: nā ita grece appellari aduenas omnes: vti arbitror: facile possunt nosse.

¶ In. l. vltima apud Labeonem pythanum. Hæcce legendum πιθανόν. idest verisimilium. est enim nomen operum quod Labeo scripsit: non autem propriū vt alij opinati sunt.

Finis.

Alciatus Minutio. S.

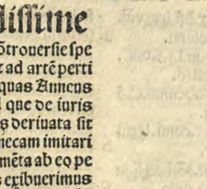

M candidissime minutti nouā quādā cōtrouersie speciē non q̄ suasoria sit t ad artē pertineat: quales ille sunt quas Annæus Seneca cōposuit: sed que de iuris ciuilis fōtibus a nobis deriuata sit ita tñ cōpacta vt Senecam imitari videamur tanq; lineamēta ab eo petentes materiam nos exibuerimus Scio quicquid hoc negotij est tibi placiturū: tū quod hic ostē damus que iurisperitorum cōsilia vulgo edunt: hac forma posciuitate Romana vel saltem latinitate donari: tum etiam qō frequens hec est questio t quotidie in foro versatur t fortasse tu secundum eam quandoq; iudicasti. Mihi certe cum coram Philippo Vicecomite iurisconsulto clarissimo t fisci aduocato in facto proponeretur: visum est in codicē rationum meaz huc in modū referre tibiq; nominatim dicare: qō is est meus erga te amor: vt in laudū tuarū præconio mihijpsi nihil satisfaciā. De exceptionis in hac controuersia partes. Burdeloto Turonensi tribui: quod videlicet publice interfit id munus non nisi innocentissimo cuiq; iungi: alioqui scio me rideres ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κριῷ τῷ κεῖ μενην vir enim ille vtriusq; linguæ studijs exercitatissimus tantum a delationibus faciundis abest quantū t a ceteris noxijs a quibus est oīno alienus. Narratione t eos se legi qui patrocinium præstarent hominibus quoruz doctrina cū pbitate summa certaret quiq; mihi t amici essent t collegæ: nimirum felices animas: quarum neq; cādidiores terra tulit: neq; quis me sit denictio: alter. Neq; tu mihi pindarū obijcias q̄ vno hymno in Olympiacis alcimedontem: Timocratem: melesiamq; celebrauit quod singuli non sat digni viderentur: quādoquidem ipse Flaccum nostrum maluerim imitari syncerius cum suis agentem: neq; grece illius scropulositatis obtenturem. His addidi Joannem Pyrrhum t Nicolaum beraldū: Gallie duo togatorum decora: quorum virtutes vel tuo ore mihi prædicatas non possum non amare: vel potius venerari. Merito igitur t inter amicos mihi eos reposui: rum quod q̄ tua sunt eadē nobis cōmunia habeas: tū quod Homerico carmini credendum fuit.

Νᾶσιν ἐν ὁμοίῃ νέῃ θεόσ ὣς τον ὁμοῖον.

¶ Sed t Albutio scribe personā sustinēdā tradidit vel Hæcos veteres imitatus qui hoc munus non nisi honestissimo cuiq; demandabant: vt Emilius Probus scribit. Accipe igitur q̄ quid hoc est nostri laboris nec eius opera lectione tua idigna ducas: cuius vitā t mores longa iam conuersatione approbasti Vale. Argumentum.

¶ Junius Attius a calusio bina milia petit: ex testibus primꝰ Afer mille t cc. numerasse Attium secundus Rauidus. Occ. quoq; attestatur. Publicatis testimonijs cōā questore rerum criminalium: vterq; torius se subornatū ab Attio falsum dixisse contendit qui superarat tertius vtriq; concors testis aufugit. Attius se innocentem asserens in carceribus constituit.

Procurator fisci.

¶ Joannes Burdelotus. Nomine manifesto delicto in legem Corneliā cōmissum esse indices perspicitis: testis vnus atq; alter propriis sibi scelus t ipsi Attio cōmune deterexerunt. Nō habet quod veritas diu in occulto esse non potest. Iccirco tradūt eam temporis filiam. an ignorabas Atti vulgo dici solere: instituere oculum quacunq; perspicere: cū subornabas testes cum illis vel auri montes pollicereris: num in mentem venit malos malis afferre pernitiem consuesse: detecta sunt consilia. reuelate frandes expectāda solū legis vltio: t ne aduersus dicta testium cauilleris absq; tormētis dixerim: torti pseuerarunt cur nō adhibēda illis fides[a]: sublata est ois exceptio. Reprobare nō potes: quos ea in iudicio ciuili pduceres approbasti semel. expecto q̄d risurus sis quēadmodū refeiles. Nū in delictis q̄ clā solēt cōmitti etiā socij criminis ad testimoniū recipiunt[b]: t habemus decretali epistola expositū posse pecūia corruptos cōspiratores tametsi tacere iurauerint: ad attestandū cogi: iccirco qō puri videātur coz fide nil derogari. At esto veritas elucescat: etiā probationes alioqui nō idonee fidē faciūt. Verum q̄d vltra dubitem?: nōne clarissimi iurisconsulti autoritate stat pecunia redēptos testes aduersus eū, pbare q̄ corruperit: hoc bal. hoc recentiores omnes tradiderunt. Sed t Bartoli tibi opponā[c]: qui in delictis que principaliter in alterius odiū nō fiūt sed facinorosi cōmodum respicium: scelestos de participibus interrogari posse asserit: sequiq; id cum quibusdam aliis Nicola? Abbas[d]. Jndubitatū quoq; illud est: tū ex Alexandri re-

a Ang. i. l. de tormētis cepol. cōsi. cxxviij Tindar? i tractatu.
b c. fin. ō testi. cog.
c Bar. i. l. repeti. ō quest.
d B. c. j. de consel.

Universidad del Rosario
Archivo Histórico

a Alex. Sfi. lxxxviij. in. v. volumi.
Wipp. in. l. j. §. diuꝰ. de questio.
b L. iubemus. C. ō proba.
c Curt. consi. lxxiij in fine.
d Cor. cōsi. cclxj. in quarto volu.
e Bal. in. l. ij. C. de fal.
f cap. sicut. de testi.
g c. cū in tua mo der. de testi.
h Ful. cōsil. clxxiij. cvij.
i Dec. cōsil. clxxxix.
k Anch. cōsil. cxiiij
l In tracta. malef. Ang. Iō bo fama. in v. col.
m Consi. clxxxix.
n Bar. in. l. marit⁹ de quest.

sponsis. tum ex recentiorū collectaneis mandatarium aduersꝰ scelerisq; mandatorem attestari posse[a]. Hoc ꝛ acrius tuū seclus ostēdit: qō primus testis schedulā quādā exhibuit quā tua ma na scriptā agnouisti: schedulā inquā nequitie tue indicem: qua testem admones vt reminiscat numerasse te Caluisio mille et ducenta hmōi cōclani: hmōi tempore. Cur ergo iudices ex tot indicijs non torqueſ Attius: ex tot probationibus non codē natur: presertim in crimine falsi in quo fit acerrima indagatio[b] ꝛ torture questionicq; subijcere reos facilius quaz in ceteris de lictis latrunculatores solent[c]. cum eteiū territ⁹ testis aufugerit: ꝛ ex lege municipali pro cōfesso ꝛ connicto habeatur: quid ob esse potest quomin⁹ firmissimo falcitatis argumēto cōtra Attium probet: Sed ꝛ in iudicio quo iuris solēnitates reiectantur (qualia sub nostro questore reddūtur) participem criminis iustum iudicem esse Cornen⁹ existimauit.

¶ Pragmaticus.

¶ Albutius Aurelius. In actis hec animaduertere est: icidēs testis audiusse ab Afro refert Caluisium illi promisisse si pre stitū testimoniū reuocasset se alieni eris indemnē eū facturum. Attius instruxisse eos testes pernegat: nec recordari schedulā cuiq; eoū dedisse. Eā vbi legit non diffitet se Afro dedisse sed vt existimat. iam prestito testimōio vt si repetere⁊ memoria nō excideret. nō tamē recordari. Lecta iterū schedula. cuz queda verba contraria obijceret dedisse anteq; attestaretur: dixit: a teste dictata a se scriptam. Secundus testis ranidus: prio vera esse que in iudicio ciuili diceret: asseruit: mox penitēs profitet esse falsa: perseuerat in tormētis. Interrogatus an tertium viderit cum Attio pecunias Caluisio in argentaria numerātez etiam in tormētis annuit: sed nescisse numerū. rursus paulo post interrogatus negat: nec vidisse vnq; nec argētariā Caluisij nosse. Grauissime autoritatis duo attestant Attium, pbatissime vite virū: cuius fidē explorat issimā habēt nec hominem esse qui trecēties tanta pecunia falsum committeret.

¶ Patroni.

¶ Bonsig. Womodeus. Falsi questio iudices hmōi est: vt in primis diligenter aia aduertēdā sit: is qui deferꝰ culpate sit ⁊ re probe vite: an vero vir bon⁹ ꝛ frugi qui verisimiliter huiusmo di crimina non machinaret[e] idq; maxime in Attio est quem probatum est optimū esse hominē. At afer ꝛ Ranidus aliter dixerunt. Videamus quantum illis fidei adhibēdum sit: quos periuros manifeste cōstat. Hmōi inquit Romanus pontifex[f] hominū testimonijs (cū peiurij sint) aliquatenus nō est admittēdū negat cōstitutio admittēdos ita vt nec in dicio aliq̄ faciāt: qō Inno. ꝛ alij annotarūt. qui ꝛ creberrima sua[g] est: ijs que primo dixerint: fidē prestādā q̄ posterius referunt repellenda: qm̄ a pte subornatos contradixisse lex presumit. At in iudicio ciuili loquunt autores: ꝛ quid tum: rō legis generalis est: nec facile differentiā assignaueris vt aliter in accusationib⁹ existimem⁹. Sz ꝛ in proposito casu inquisitionem iure scribi nō posse existimauerim: quā sua⁊ Fulgosius duobus consilijs[h]: ꝛ nouo respōso Decius probant[i].

¶ Hieronymus Archintus.

¶ Attium omnino absoluēdū preterea crediderim: qm̄ vt de falso quisq; cōdenet necessarium est: que per testes dicta sunt: esse falsa. Fateamur Ranidū nihil scire an iccirco sequit Attio Caluisium quātitatē eā nō deberꝛ minime vero. Puniri itaq; lege Cornelia Attius nō debet: sed de temeritate leui pena qō verū debitū egregere per testes veritatis non cōscios affectauerit: ꝛ id integro consilio tuetur Ancharanus[k]. Deberi quippe sibi mille ꝛ cc. Attius quoq; pbauit regij questoris rationibus que plenissimam fidem iure ciuili faciūt. Sz ꝛ vt hec argumēta missa faciā: ostēdo nedū cōdemnari: sed nec plecti eū posse: cū peruersi hi testes dubio procul cōsci sint criminis quos iudicium questioni nō facere oēs censuerunt. Suzarius: Augustinus: Ariminensis[l]: tum alij. Ceterum inq̄sitioni sufficientē cō iecturā ex eorum attestationibus solum oriri.

¶ Andr. Rubertus.

¶ Quod verū opinor in aliorum delictorum cōplicibus. verū periuros nec ad inquirendū satis esse: vt Fulgosius ⁊ Decius tradunt[m]. Deficit quippe in his ⁊ cardo oīs ⁊ fundamentum testimonij: videlicet fides ipsa. Cū igit constet eos fide carere quid hisce viris credam⁹? Possunt alij esse homicide possunt esse sicarij esse latrones: fidē tū seruabunt: quapropter nō oīno derogat eoz testimonio lex. sed q̄ dicunt non prorsus falsa cō iectat: iquirig propterea pmittit: aſt ei quē euidentissime constat periurū esse qui ppria confessione hmōi criminis reus est: quātum fidei adhibeat: nihil sane.

¶ Valterius Lorbetes.

¶ Eos qui iuris infamia notantur: tametsi questioni sub diros nullam tamen prestito testimonio probationem facere constat. vt neq; cōsci quicq; torture sufficies possit[n]. At Apphā ego ꝛ Ranidū infamie notam ciuili lege sustinere non dubitauerim. quandoquidem in hoc cōsentiunt autores quamuis periurus simpliciter de facto tantum notetur: eiusq; existimatio apō gra ones viros tantū deprimat[o]: cum tamen quisq; ex peieratione i deos atq; homines committi. veluti si aliquod inde detrimētū homines patiantur (quod in proposito casu est) tum iuris no ta affligi. tradiditq; id Joannes Lenianus ⁊ recentiores quidam[p]. Et parum Attio obesse possit. quod in tormētis deploratissimi testes perseuerauerint: quandoquidem nec tū eis creditur: siquidē legalis disciplina significr Barto.[q] tum Bretin⁹ ⁊ alij[r]. quāuis testi magis credi profiteanꝰ cum in tormētis secundo confitetur: si tamen de se ⁊ de alio interrogetur primum dictū extra tormēta efficacius secundo esse malunt. Sed ꝛ idē Bartolus[s] post publicatas attestationes nō ideo magis credi quoniam plectantur. autor est. cum ⁊ verisimilima sint q̄ prodixerunt[t].

¶ Nicolaus Beraldus.

¶ Annotasse memini si in eadem depositione testis aliq̄ neget dein torta fateaꝰ. posteriori dicto fidem prestari. alioqui semper prius testimoniuz prevalere. Videmusq; id quottidie: cū questor capitalis maleficum capit: quē si viderit in negatione perseuerantem per eculeum extorquere veritatē solet. Igit non puto Afri ⁊ Ranidi tormēta duriorem causam Attio facere. at fidem eorum semel approbauit Attius amplius reprobare nō debetꝛ approbauit quidem cum adhuc bone existimationis essent: non etiā approbaturus est. cum periuri scelesti fedifragi: improbi facti sunt an nescis que emergunt nouis indigere remedijs.

¶ Franciscus Reina.

¶ Obijcis decretalem epistolā[u]. tanq̄ eius legis aut mente: aut verbis offendamur: cū tamen neutrum obsit. cum verba et mens legis prius quam attestentur conspiratores absolui eos a iuramento velit: nonne ostendit periuros quales Afer ⁊ Ranidus sunt non admitti quid preterea cōmune habet q̄stio falsi cum conspiratione? Conspiratio enim solum ab his que ea dederunt nomen agnosci solet. Quamobrē ne veritas in obscuro sit ⁊ consci sceleris admittuntur. Falsum aliter probari quā ex participū testimonio regulariter potest. Quippe constitutionem eam sibi locum non vendicare plurimorum cōsensu traditur. cum delictum huiusmodi est quod generaliter per alios pbari potuisset[x]: quānis eo casu quo agitur non possit. q̄d item si dixerimus speciali iure illud statutū esse in conspirationib⁹ cum in crimine lese maiestatis constet singulari iure concessum vt de consceleratis interrogari quilibet reus possit: coniurare autem in archiepiscopum species perduellionis est[y]. Obijcis ⁊ quod Baldus[z] alijq; tradiderunt posse aliquem corruptum testem aduersus corrumpentem attestari. Quod vtiq; fateor ⁊ summa veritate nititur dum non accipiamus periurū hunc esse Quid enim si Titio centum dem: vt testimonium verum perhibeat. nōne de huiusmodi corruptela testari poterit: quid ites si vt falsum dicat: nonne ante q̄ dicat admittet[a]? Sed ꝛ q̄ de bartolo sumpta affers parum nos vrgent. asserit quippe Bartolus in delictis que dicentis commodum principaliter respiciūt interrogari de conscijs posse. concedamus hoc cum presertim non sequatur vt iccirco coniectemus ad torturam. Ex hac cē interrogatione inquiri solum potest: non plecti conscius quod consilio quodā Lorneus explicat[b]. Quamuis neq; nostrum causam Bartoli scripta attingere opinor: cum Afer ⁊ Ranid⁹ in sui cōmodum principaliter non deliquerint: sed ob vtilitatē Attij. Verum ⁊ probare possem eam Bartoli sniam cōi interpretum calculo non probari sed eam quā Azo. Accursius. archidiaconus cū innumeris alijs secuti sunt. Et ni huius operis ratio a tot autorum nomenclatura abhorreret: idipsum profecto ostēderē. Ceterū ⁊ q̄ mandatarium admitti aduersus mādatem allegas verum affirmauerim cū rē mandatam non exequat est alioquī repellet: qz cōscelerat⁹ vt Bald. ⁊ Wipp. autumāt[c].

¶ Joannes Pirrhus.

¶ Adducit tanq̄ questionis ois preiudiciū quod scripserit Attius notulam qua instruit Afrum subornatq; dicendo testimonio. Adducit q̄ incōstans ⁊ varius Attius nūc se nō meminisse nunc recordari quidē sed dedisse postea quā testatum sit dicat: nunc antea que incōstantia: ⁊ titubatio expressum dolū arguit: presertim cū ex Baldo constet[d]: eum qui se oblitum fatet eius quod sit verisimile non excidisse memoria plecti posse. Sedaudite queso quid respondeam quemadmodū dubio procul innocentem viruz tueat. Et sciēdū illud in primis est aliud esse te stē instruere: aliud μνημοσυνον: seu charculā aliquā memorie cā

prestare

o Jaſ. in. l. j. C. ō sacrosan. ecc.
p Fel. in. c. testimo niū. de test.
q Dec. clxxxix.
r Bar. in. l. j. §. questio. de quest.
s Bar. i. l. sed si negauerit. §. penul. de adulte.
t Soci. sfi. cclij.
v c. fi. de testi. cog.
x Jaſ. i. d. l. j. in fine
y Hi. in. l. repeti.
z l. j. ad. l. Juli. mat.
a Bald. cōsil. cxij.
b Jaſ. in. l. j. ff. de q di. ob tur. cau.
c Cōsi. lviij. in. j. i fi.
d Hi. in. l. fi. C. ō accusa.
e Wipp. in. d. l. j. §. diuus.
f Bal. in. d. l. §. hyteri. C. de epi. ⁊ cler.

Pertenece al colegio M.r de Nra Sa de Rosª de Stafeo.

a prestare. Illud prohibetur. hoc conceditur[a]. quia qua ratione capitula producimus vt dicta testium coherceantur vt que ad rem non faciunt explodantur. eadem ⁊ huiusce modi monumēta possumus dare. Memo est qui hoc abnuat. sed ꝛ testis q̄ dixit se non recordari deinde affirmauit vel negauit. non iccirco mendax est. aut inconstans. cum memoria plerunq; fragilis sit ꝛ hodie memīnisse possim quod heri excideratꝛ vt autore Bartolo: quamplurimi tradiderunt. Verisimile enim est. oblitū fuisse Attium eius quod ante biennū scripserat: presertim cum ex
b rore in tempore per quā probabilis sit vt Innocentius ⁊ Bald[b] asserunt. Nam ⁊ attius non admodū fide memorie est. qui q̄n q; etiā longe maioris ponderis negotiorum sit oblitus. At facilius in falsi crimine tormēta decernuntur quam in ceteris. ne
c go hoc. ꝛ crebriorem esse repugnantium sententiam affirmo. solumq; facilius in carcerem reum deduci cum Decio[c] magis sentio.

Anacephaleosis.

Hieronymus Zuranus. eo redactum negotium intelligo iudices vt. fateatur aduersarius: iccirco plectendum Attium: quoniam preterq̄ quod a conscijs reus delatus est. adsunt etiā adminicula quedam quale illud est. quod ex ipsa schedula deprehenditur. quamuis enim probationem non faciat: coniecturam tamen non modicam inde colligi existimandum esse. At qua sentētia tantum absum quam qui maxime: quinimo fortioribus ⁊ probabilibus magis argumentis: vt Attium ex actis quoq; ostenditur. Probatum est hominem hunc haud huiusmodi q̄ falsum committeret demonstratum est ex publicis rationibus verum creditorem esse: qualiquali probatione constat Afrum pecunia redemptum contraria iurasse vt ipso iure fallsitas lege Cornelia presumatur. Ranidus in criminali quoq; iudicio semel que in ciuili dixerat vera esse attestatur. idem vbi negauit vidisse eū quidem pecunias numerantem affirmat. ceterum nesciſſe quātitatem. que res maxime Attium iuuat. Idem pugnantia rursus enarrans nosse Caluisij argentariam nunc in tormentis affirmat: nunc negat. Sed ꝛ hi testes singulares sunt: ꝛ de diuersa summa attestantur: vt iudicium plane non faciant. Omni enī exceptione maiores hoc casu lex requirit non improbissimos: ꝛ sceleſtos: periurosq; nec quicquam numero adiuuantur. cuz in criminalibus ꝛ paulo grauioribus causis tam nullam fidem
d vnus testis reprobus faciat[d] quantus mille. Quapropter iudi
e cis officium non aliter exercendum cum Baldo[e] opinor: quam vt Attium absoluat. Nam quid de tertij testis fuga dicam? cui ipse Caluisius cum impetrare non posset vt testationem reuocaret[f] suasit vt solum verteret. Non itaq; Attio eius fuga[f] Sed Caluisio ipsi obesse debet. Non est ergo cur dubitandum sit attium absoluendum: si legem sequi questor velit: liberum quippe eius arbitrium principis diplomate hac in causa secundum
g iuris equitatem redigitur: vt minime cornel⁹ illud responsum:
h alioquin etiam falsum[g]: nobis obsit.

Declamationis. D. Andree Alciati iurisc. Finis.

a Feli. in. c. pterea. de test. cog.
b In. d. l. pres bite.
c Dec. cōsi. lxxxix. ⁊ in ca. porrecta. de constr. vtil.
d Bal. in. c. ad nostram. Dec. in c. licz in. vj. col. de probat.
e In. l. si filium. C. ō libe. cā.
f Bar. in. l. eius q̄. ff. de iure fisci.
g Cor. consi. cclxj. in. iiij. in. ij. col.
h Bar. in. c. testimonium. in. gv. co. de testibus.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

¶ Eloquentiss. eruditissimiq; iurisconsulti. D. Andree Alciati Mediolanen. Glossemata De stipulationum diuisionibus.

οὐ αἰτερεῖ οὐ κορβιτᾶν,
Δύσλυτα τῶν νομικῶν τε κάτων ὁ παλαιὸς ἐφῆυρε
Ἀλλὰ νέος τε κάτων λῦσεν ὁ ἀλκιάτος

Aurelius Albutius lectori. S.

¶ Cum in Alciati bibliotheca p ꝫsuetudie meaversarer: venit ad manꝰ meas eiꝰ liber: quo gꝛdianos illos indi nidnaꝫ obligationū nodos tā eleganter ꝫ dilucide explicat: vt plane chaos ipsum in nouā rerum faciē digessisse: videatur. Curaui ergo ꝓtinus vt publicum acciperet: tum in gratiam studiosoꝝ: tum quod ꝫ autoꝛi ipsi: non ingratam rem facturum me ꝑ abam: qui velis: remiscꝫ eo rendit: vt omnium vtilitati consulat. Quapꝛopter: non duce: augurꝛ quampꝛimum foꝛe. vt tandem in antiquam elegantiam: sermonisq; munditiem ius ciuile renouetur vt non magnopere Accursij: Bartoli: ceteroꝝq; voluminibꝰ nobis opus sit. cū eadem brꝫitas: eleganciꝰ: atq; distinctioꝛe oꝛdine haberi poterunt. Cuius rei vel locupletissimam fidem hic libellus fecerit: si modo doctissimi cu iusq; iudicio disputari contingat. Cum enim vel viginti versuum milia in Catonis responso extricando: aliozum in commentationibus extent: poterit vnusquisq; hic dependere quam brꝫitas: quam clarius: eadem atq; etiam melioꝛa possint Latine oꝛnateq; dici. Vale. Mediolani. IIII. Calendas Septembres. M.D.xix.

ἐς φάος οὖ τις ῥομβόλοισ ἐν ὁλονυάμπτοις λάβυρίνθοις
ἐκ τανύλου νομικῶν τῶν ἀλιαρετικῶν
οἰκῆσε τοῦ ἀλκιάτ ἐισαγάγη τῶνος εὐηολος ὄρφνη
καὶ σκοτίας τρεφλός, ἥλιον εἰς φανερόν.

¶ Andree Alciati iurisconsulti in legem. II. III. ꝫ. IIII. De verbo. obligatio. Scholia.

OBligationum: alie diuisionem non recipiunt: ex necessitate vt in seruitutibus: alie ex voluntate contrahentium ꝓsumpta: vt cum insulam edificari ꝓmittitur: nam videtur stipulatoꝛ operis effectum consideraſſe[a]. Alie quidam natura sui partium ꝓstationem recipiunt: sed ne in diuersis rebus contingat solutionem fieri nō liberank de bitoꝛe: nisi vbi in eadez specie satisfactum fuerit vt qui generaliter hominem[b] vel disiunctiue stichum aut Pamphilū debent. Ꝓsequitur que iurisconsult[9] hos casus.

Paul. Lib. XXVII. ad Edictū.

Stipulationum q̄dam in dando † q̄dā in faciendo consistunt[a]

a ¶ Et harum. Stipulationum que in dando cō assistunt: ex empla vsq; ad b ¶. item si in facto ponuntur atq; ibi de factis diſſerere incipit. vt ego sentio licet alij contra.

Et harū omnium quedam[b] partiū ꝓstationem recipiunt veluti cum decem[c] dari stipulamur. Quedam

b ¶ Partium. Qui ergo tenetur centum dare: ꝓ parte soluta liberatur: cogiturq; creditoꝛ partem vel inuitus accipere. In sponte enim recipiente verba textus non procedunt: alioquin ꝫ qui hominez debet partis ꝓstatione in ea liberaretur. nec ratio. ¶. ꝓ parte in sponte recipiente locum sibi vēdicare poſſer: cum sibi debeat imputare creditoꝛ: qui partem accepit: cuz non cogeretur. Videtur ergo fatendum posse cogi creditoꝛem vt partem recipiat: quapꝛopter eius cōsensus impurari illi nō potest licet communi calculo in contrariam sententiam itz sit. Nec quicquam nos mouerit: quod qui sub vsuris debet solutione partis non liberatur.[c] Nam vsure sub condictione debētur: videlicet si soꝛs soluta non fuerit. que conditio indiuiduuz contractuz facit[o].

c ¶ Dari. Quid si rem restitui: ꝫ aiunt eam obligationem recipere partium ꝓstationem: quamuis debitoꝛes non liberētur nisi in eadez re solueriut. Sed hec sententia plurimis argumētis subuertitur. Ego censeo si aliqui ea obligatione teneantur quia commodato vel depposito rem indiuiduam: puta lancē acceperint insolidum teneri[e]. Videtur enim creditoꝛ insolidū eorum fidem appꝛobasse: que ratio in heredibus locum sibi non vendicat. Quapꝛopter cum obligatione personali teneātur ex ꝑ legem. ḡii. tab. diuiditur (licet ex equitate heres: qui solus rei restituende facultatem habet: officio iudicis compellatur restituere)[f]. Nec eo casu aliquis liberatur donec in eadem specie sit in totum satisfactum[g]. Quod si res separabilis debeatur veluti quantitas. tunc neq; etiam principales: nisi ꝓ parte tenentur: ꝫ vnius dolus alteri non obest[h]. Sed qua ratione statutum est: vt obligatio dandi diuideretur: ꝫ in eo cōsensuz est quia dare dicitur qui dominium transfert: At dominus est: etiam qui ꝓ parte est dominus. Sed ꝫ qui tenetur dare nō liberatur: si id quod creditoꝛis interest soluat. Unde tali casu in diuersis rebus non poterit accidere vt solutio proueniat: qō in obligationibus faciendis secus est: quid enim si qui fossam fodere debet partim fodiat: ꝫ in reliquo dicat se id quod interest ꝓstiturum? Ceterum ꝫ quandoq; reperire est in obligatione dandi: eum qui ꝓ parte soluat ꝓ ea parte non liberari: vt si debitoꝛ fundi ꝓstet vsumfructum. Idem in eo qui tenetur da re sub pena ꝓpter conditionem que inest contractui. Idem ꝫ in herede: qui centum dare iussus est ꝓ theatro extruendo[i]. Videtur enim principalioꝛ esse obligatio faciēdi: vnde eius natura dationi assumit. Sed ꝫ is dominus qui actione noxali cōuenitur: insolidum defendit[k]. Non enim debet fieri actoꝛis cōditio deterioꝛ: quam si maleficum ipsum seruum conueniret seruus autem ꝓ parte noxe dari non potest.

d ¶ Etiam. Antiqua est altercatio: an qui tenetur ad seruitutem teneatur dare facere neq;[l]. Et communiter aiunt teneri: quoniam is qui seruitutem debet tenetur pati vt creditoꝛ eo iure vtatur: vnde ꝫ qui vsumfructum debet: si sit in moꝛa: in eo quod interest condemnatur. Sed hanc sententiam quamplurimi non iniuria repꝛobant: quoniam huiusmodi patientia in coꝛpoꝛalib⁹ loco traditionis succeſſit[m]. Unde sicut obligatio dandi rē coꝛpoꝛalem: traditionis naturam non assumit. licet debitoꝛ etiam tradere teneatur: ita ꝫ de iuribus dicendum est. Quapꝛopter ꝫ heres dare vsumfructum dicitur[n]. qui patitur legatarium vti frui cum enim illa patientia in consequentiam dationis veniat: facti naturam non seruat. Et licet condemnatio si nō deturvsus fructus fiat quanti interest[o]. id non instituꝛum est quod obligatio vsusfructus sit facti: sed quia vsusfructus incertus est ratione rei ꝓstationis ꝫ temꝓris. quapꝛopter merito fuit incerti agendum: Qui ergo seruitutem Titio spopondit: si eam cōstituat. liberatur: quod si deinde non patiatur Titium vti non ex stipulatu: sed possessoꝛio interdicto erit conueniendus.

c ¶ Recipiunt. Sed curtali casu ꝓmissio etiaz petitione non est indiuidua. Respondeo cū integer homo soluend⁹ sit ne particularis solutio: stipulatoꝛi sit damnosa: ꝫ ꝓter eius intentionē id quod stipulatus ē nō consequatur: merito cōtractus huiusmodi solutione tantum est indiuiduus: quia hec ratio solutionem solam respicit in ceteris adherendum fuit regule: que est vt ob

non recipiunt: vt in his que natura

d diuisionez non admittūt veluti cū

uia inter actum stipulamur. Que

partis quidē ꝓstationem natura

c sui recipiunt. sed nisi tota denē stipulationi non satisfit: veluti cū homine generaliter stipulor: aut lācem: aut quodlibet aliud vas. Maz ꝫ si stichi pars soluta sit nondum in

f ulla parte stipulatiōis liberatio nata est: sed[g] aut statim[h] repeti potest

g aut[i] in pendēti est donec alius de

h tur.[k] Eiusdem cōditionis est hec sti

i pulatio Stichū aut Pamphilum

ligatio dandi partium ꝓstationem recipiat.

f ¶ Liberatio. At qui videretur contingere liberationez: quia soluens partem Stichi videtur eligere solutionem in Sticho ergo non debuit posse variare. Interꝓtes extricare nesciūt. Ipse neganerim soluendo partem censeri eum elegisse in totū sed in eam partem tantum que soluta est. Nam actus qui ex tacita voluntate inducuntur nisi eatenus extenduntur: quatenus ex palam gestis ꝓsumitur[p].

g ¶ Aut statim. Dictioꝛ aut: hic non seruat naturam disiunctiue sed ex diuersitate facti supponit diuersum ius[q] Aut enim debitoꝛ hominis: qui omicidium Pamphilum soluerat: deinde stichum integrum soluit: ꝫ condicet illud quod in Pamphilo pstitit: aut adhuc integrum hominem non soluit: ꝫ interim in pēdentr. est liberatio.

h ¶ Repeti. Condictione indebiti: licet alij condici ob causam non solutam dicant: cum hic per errozem solutum non sit: qō tamen communiter non appꝛobatur. nam quotiescunq; soluitur id quod vere debebatur: deinde incipit non deberi datur cōdictio indebiti: si vero nondum vere debebatur. condictione ob causam agendum erit.[s] veluti cum legatarius soluit cā condictionis adimplende deinde legatum repudiat.

i ¶ In pendenti. Respectu debitoꝛis: alioqui poterit creditoꝛ interim cum debitoꝛe agere: vt integrum hominem det[t] Idem q̄ est aduersus eum qui disiunctiue teneatur: vt Petr. Lyno ꝫ Pontano videtur: que sententia plurimum quadrat verbis legum. Neq; nos monet quod alibi dicitur: si Stichus aut decē debeam: solutis quinq; competere creditoꝛi actionem ad reliqua quinq;[v]: quibus verbis arguitur non posse creditoꝛem integra decem petere. Nam respondendum est: consideratū ibi fuisse effectum: cum tametsi decem petat: non tamen in effectu vltra quinq; consequatur: quia accepta tenetur compensare. Nec enim illud responsum principaliter attingit de iure creditoꝛis: sed solum quomodo conducere solutam partem debitoꝛ possit: vbi in alia specie solidum ꝓstiterit. Communis tamen sententia aliter se habet: vt debitoꝛ hominis quāuis stichi partem ꝓstiterit: possit nihilominus interim in totum conueniri sed qui disiunctiue Stichum aut decem debet: parte Stichi soluta in reliquam solum partem conueniatur. In ꝓioꝛe enim casu Stichus non erat in obligatione: vnde soluta parte nihil dicitur solutum: in posteꝛioꝛe non ita est. Sed hanc ego differentiam non ꝓbo cum obligationem hominis ꝫ disiunctiuam vbiq; videamus equiparari. Et hec in ipsis principalib⁹ procedunt: quid vero in heredibus sit in seq. ¶. attingam. Ceterum hic generaliter queritur an semel nata obligatio vnq; suspendatur. Et in id deuentum est vt quoad substantiam nunq; suspendi dicamus.[x] quantum vero sit respectu executionis nō ambigitur posse eam in pendenti stare sicut ꝫ in pendenti esse potest nunq̄d futurum sit vt nascatur obligatio: cuius rei exemplum est[y] in eo qui fruct⁹ debet quos in fundo Trebatiano nascit hoc anno cōtigerit.

l ¶ Eiusdem conditionis. In hoc tñ est differētia qō cū aliqua disiunctiue debentur vtrunq; est in obligatione: sed in debito hominis nullus. verum is qui pstitus fuerit retro fingit fuisse ꝓmissus. Et ita aiunt cōiter. Ego has obligationes generaliter equiparari arbitroꝛ. Unde sicut ꝓmisso: hominis tenetur in vnumquēq; sub conditione si alios non soluerit[z]. ita q̄ stichū aut Pamphilū spopondit aut Stichum tenetur si Pamphilum nō dederit: ꝫ eodem modo ad Pāphilū si stichum nō

a L. j. exec. ¶. j. ſ. e.
b D. l. j. ¶. p. parte.
c L. tuto. ¶. lucius de vſur.
d L. cui fundus. ¶. de condi. ꝫ. demon.
e ¶. si duobus vehiculum. ¶. commod.
f L. iij. ¶. heres. ¶. cōmoda.
g L. si duo dep.
h l. j. ¶. si pecunia. ꝫ ¶. si apud duos dep.
i l. fideicō. ¶. pe. de leg. iij.
k l. si cum vno. ¶. si ex noxa. causa.
l L. fin. cum pied.
m D. l. quoties. ij. de ſer.
n l. iij. ¶. dare dvſuf.
o l. vbi. ¶. fundi. j. e.
p Bar. in l. titiꝰ. ¶ altero. ff. ō admi. tu.
q Idē. in. d. ¶. caro
r L. si nō sortē. ¶. si decē de cōdi. inde. d. ¶. si decem.
s L. j. de cōdit. ob causam.
t L. si stulatus in fi. de ſolu.
v D. ¶. si decē.
x L. quires. ¶. areā de ſolu.
y L. iter. ¶. sacram infra eodem.
z L. iij. ¶. q ꝫ a quibus man.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

a L. ꝙ. decē. ff. Stichum. j. de sol.
b L. si vnus. ff. j. ff. stipula. de pact.
c Jn. l. cū his. ff. fin. de condi. ind.
d l. ii. is cui de leg. ij
e L. necessario. ff. ꝙ si pēdē. dperi. reiue.
f l. j. ff. serui. ad syll.
g l. si itipu. j. de sol.
h D. ff. p parte.
i Jn versi. quo casu l: L. heredes. ff. si vnus. ff. fam. hercis.
l Arg. l. i die. ver. z iō. ff. de aqua pl. ar.
m d. l. quiserunt. ff. si. in eodem.
n l. incēdiū. C. si certum peta.
o D. ff. p̄o parte.
p L. i veditiōe. ff. si ma. ō bo. ant. iu. pos.
q c. iij. de iure pat.
r l. ea ꝙ. C. fa. herc.
s l. legatari°. ō le. j.
t L. nam absurdū. de bo. liber.
v l. qz. soluto. mat.
x l. cū hr̄des de acqui. poss.
y l. ꝙ in alterius. de reg. iur.
z l. fi. C. de euict.
a l. vt fundus. ff. cō. mu. diuidū.
b l. p. pte. ff. de ser.
c d. l. hr̄des. ff. anca
d l. j. C. fami. herci.

e l. plurib°. ff. si. j. e.

f l. fi. j. de p̄ict. stip.
g L. si. ff. cō. p̄edi.
h l. si via. de ser. rus.
i L. si cui. de serui.
l: l. itinere de seruit. rusti.

dederit. Solūch illā dām cōstituo: qō in obligatione disiuncti
na cū de pauciorib⁹ spēb⁹ agaf maiorē affectionē videf con
trahentes erga illas habuisse ꝙ in obligatiōe generis in qua
de infinitis spēbus agif. Ex qua dīa resultāt aliqui effectus.
Quap̄opter si dīs Pāphili stipulef stichum aut Pāphilum
darī in Pāphilo nō va
let obligatiovnde q̄uis 2 dari. † Ex his igitur stipl'onibus:
interī alienef nō poterit a nec hr̄des q̄dē, p parte soluēdo li
in eo fieri solutio: qō nō b berari p̄sit q̄din nō eādē rem[b] oēs
pcedit si dīs gñal'r ho c dederint: nō em̄[c] ex p̄sona hr̄dū cō
minē stipulatus sit[a]. Et ditio obligatiōis immutat. Et iōi
rō est qz i obligatiōe dis diuisione res, p̄missa nō recipiatve
tinctiua nō valuit, p̄mis luti via hr̄des, p̄missoris[g] singuli in
sio Pāphili cū nēo pos solidū tenenf[e] sed quo casu vnus ex
sit rem suā stipulari sibi heredib⁹[f] solidum p̄stiterit: peti
dari. Quocirca vī dīs
pure stipulat⁹ stichū sibi dari. Sz in obligatiōe gñis nō vī sti
pulato: aliquā spēm tūc ofideresse: nec magis de vno fuo egis
se q̄ de alio quāobrē attēdim⁹ solū tps solutionis: quo tpe ele
ctione debitoris incipit certū esse q̄s p̄stabit. Eo igit tpe pam
philus dari poterit tanq̄ dīs rē suā in eū casum sit stipulatus
quo sua nō sit. Ex eadē quoq; dīa illud cōsequens est vt si ho
minē mihi debeas: z ego tecū paciscar nō petere stichū rema
neas obligatus iquēlibet aliū p̄ter stichū[h] qō nō est si diuisicti
ue stichū aut pāphilū debeas. Nā cū par cāvtriusq; habitā rō
nē oñdat si, p̄mis erim alterū nō petere i totū liberaris nec a'ls
disiunctiua obligatio cōtra pacisc entis intētione[3] fieret pura.
Nec aduersus nōstrā hāc gñalē traditionē[k] z get qō ait iurisc.
si cū deberē tibi stichū aut. ꝙ. z credēs pure stichū debere: eū
p̄stiteri cōdictionē mihi cōpetere z tū hr̄s a quo gñal'r homo
legar: est: si credēs stichū legatū soluerit nō cōdicet. Nā id in
troductū est nō ꝙ dīa sit inter obligationē gñis z disiunctiuā
vt plerīq; oēs opinant: sz qz dīa est inter actractū z legata. nā
in actractū soluto sticho p̄ errorē si debitor. z. soluat: retro fin
git hec quātitas fuisse in obligatione qz in cōtractib⁹ cōdictio
nes trahūf retro[e] vñ sequr vt stich⁹ repetat tāq̄ id debit⁹. Sz
in legatis soluto stich̄o si q̄s offerat alīū: nō tū fingīf illū alium
fuisse in obligatiōe: z cōsequr stichū in debitū cū in legatis cō
dictiōes nō trahanf retro[f]. Superius aūt dixim⁹ vtriq; p̄mis
sioni mesue cōdictionē vt si vn⁹ nō detur alius detur.

¶ Ex his hr̄des, nō tū q̄ soluerit p̄o rata pte in aliquo seruo:
poterit interī cōuenirī anteq̄ cōstet alios coheredes i eodem
seruo nolle ptes suas p̄stare qō in ipso, p̄missore nō, p̄cedit.[g]
Et rō dse est qz hmōi heres soluit totū id qō debet lz nō, p̄sus
vt dz: sed principalis cū debeat totū solui nisi ptē merito pōt i
totū ēt iteri cōueniri. z in hoc fere oēs cōsentiūt. Sz nū pote
ritvn⁹ ex plurib⁹ hr̄dib⁹ soluere pte suā in aliquo fuo nō expe
ctatis alīs cohr̄dib⁹. ēt creditor. inuito ita qō interī nō possit
eū creditor. cōuenire? Et aiūt cōiter creditorē nō posse cogi vt
accipiat ne al's nō cōsequat qō est stipulat⁹[h]. Sz hec rō, pce
dit cū agit vt plēariā liberationē alīqs cōsequat: nos vero i eo
dubitam⁹ cū nō alia decā vn⁹ ex hr̄dib⁹ soluit q̄vt iteri nō cōue
niat. Forti⁹ i cā sniam aliqs mouebit q̄: hic p̄bat[i] hr̄di succur
rip actionē fami. herci. vt repetat ꝙ. p ceteris ipse soluisset. nā
si creditorē potuisset cogere vt ptē suā reciperet. si solidum ma
luerit soluere sibi iputādū fuerat q̄ spōte soluit cū solutiōe ptis
sue potuisset ipse liberari. Fami. aūt her. iudiciū nō dat nisi ei
q̄ cogi potuit[k] vt solueret. sz forte falsu est huic hr̄di, soluli fam.
herciſ. actione nā versiculus quo casu ad huius. ff. p̄incipiū nō
vī referēd⁹ licet alij oēs cōtra.

¶ Oēs dedcrit. q̄d si vn⁹, p alīs soluerit: Et cōiter aiūt fam.
her. iudicio eū repetere q̄, p alīs p̄stiterit q̄d fatis pōt defen
di cū volētib⁹ coheredib⁹ soluisse: alioquin poterūt cohr̄des
eā sol'onē nō approbare ne ius electiōis q̄ ipli hñt extīgnat cū
ei ad oēs ptineat electio tametsi vn⁹ p̄uenīat nihil ceteris ob
est[l]. Sz finge nō cōsentire eos in eiusdē hois sol'one qūo credi
tor. puidebit: Et Bar. ait qñcūq; iudici de disco: dia constet
cōdēnatione ad estīationē eē redigēdā. q̄ snia non plz tū q; ad
uersus regulā est[m] vt q̄ sibi dari stipulat⁹ sit nō rē lz estīationez
accipere, pellat: re p̄sterī exrāte: q̄ ei hoiem o, in gñe teneſ at
gen⁹ nūq; peri[n] nec debito: iter se dico: dia creditoꝝ nocere
dz tū ēt q: sicut ipe p̄incipalis rē ipsā p̄stare cogeret ita ēt here
des ne matef obl'onis cōditio. Dis accedit q; iō hr̄des nō nisi
soluto integro hoīe liberari leg⁹[o] ne in diuersis hoīb⁹ recte
ptes soluanf. ar si i estīatione cōdēnatio fieri potuisset: nō solū i
diuersis hoīb⁹ sed pti i re pti in estīatiōe potuisset cōtigere: vt
solueref. Alr ergo succurri creditori dicēdū est. z aiūt offō ind.
cogi hr̄des ad cōcordiā. Jd aūt fieri vel p pignoris capionēvel
etiā per indictionē multe vel (vt alij malūt) per cōminationem

quā nisi i eodē cōsentiaf dicat iudex se eē in creditorē ius eligē
di trāslaturū qō, pcederet si ptes nullo mō eligerēt: sz si eligāt
lz diuersos nō vf ad ber remedia diuertēdū cū oīz culpa nō ar
guaf. Nec essi q̄s in sniam college magis ire debuit q̄ colle
ga in suā. recti⁹ ergo fecerit iudex si cōmiet nisi intra certā diē
cōuenerit se electurū[p] q̄
tionē habebit a cohr̄de famil. ber casupoterit i ophīs gra
cisende iudicio. Ex quo quidem tificari maiori parti[q].
accidere posse Pōp. ait. vt z stipu ¶ Ex p̄sona hr̄di. Ubi
latoris vie vel itineris heredes sin ergo obligatio trāsfun
guli insolidū habeāt actionē. Sed dit de defuncto i hr̄dē nō
quidam hoc casu extinguī stipula imutat: qō verū esse tra
tionem putant: quia per singulos dūt oēs i obl'onib⁹ idini
acquiri seruitus non potest. Sed duis: nō aūt ceteris q̄s
non facit inutilez stipulationē[b] diff gij. tab. lex diuidit. Ego
nō, pbo regulā gñaliter
p iurisc. hic traditā sic coartari: nō ei ex. gij. tab. mutaf obl'onis
cōditio: sed cū hmōi obl'ones diuiderenf: ēt i p̄sonā p̄cipa
lis vt oñdim⁹ p̄ced. ff. Ea. l. fit ipso iure diuisio, p rata[r] tamesi
ēt nō negauerī q̄sq; mutari cōditionē obl'onis si aliqua ratio
hoc suadeat. Verbi. g. fauoze creditoris hic inducti est ne mu
tef cōditio obl'onis: pone ad ei⁹ fauoze p̄tinere vt mutef certe
tūc nō, pcedet regula q̄, propter q̄uis legatari[s] nō possit ptem
legati agnoscere ptem repudiare: aliqs tū ex eius hr̄dib⁹ po
terit partē ad se ptinētē refutare[s]. Nā hic q̄tū in se est indiciū
defuncti a quo legatū ēi totū appr̄obat z nemini p̄iudicat[t]. Ce
terum gñaliter fatēdū est idē de herede statuēdū cē qō i defun
cto cōstitutū fuit. Nō tū in iurib⁹ psonalib⁹[v]. itē i his q̄ meruz
factū respicit: nō, pcedit. q̄ſi ea i hr̄des nō trāsferunt. Sicut
ex dīo potio⁹ est cōditio hr̄dis rōne ignoratie q̄ i eo p̄sumit: q̄
in alteri⁹ locū succedit. Jdēq; in his que non ex defuncto lz ex
p̄opria persona heres consequitur[3].

¶ Singuli. at q̄ magis viderēt cōueniſe: si cōstitutū fuisset vt
hi hr̄des collective oēs tenerenf. Nec tū a regulis iuris fuiſz
digressus cū z potuisset tali casu cōstitui: vt cōmoda ad oēs col
lective ptinerēt. Et in hoc se aliq̄ plurimū intricāt. Ipse opio: ic
circo singulos solui cōstitui teneri vt q̄s fuerit ad q̄ē fund⁹ i quo
seruit, p̄missa ē ex diuisionib⁹ ptineat possit cōueniri z pelli
ipam fuiturē p̄stare. quod fieri non potuisset nisi stipulato: eoz
habęret insolidum obligatum.

¶ Sz quo casu. i. q̄b⁹ casib⁹ vt nō solū id, pcedat in, p̄missione
vie, sz ēt i, p̄missiōe hoīs i gñe z ita oēs sentiūt. Oīhi magis ar
biſerit sermōis, p̄prietatē tueri. nā nō video qño vn⁹ ex heredi
b⁹ possit cōpelli vt solidū hoīez p̄stet. cū ei creditor. solū, p rata
portiōe aduersus eū exp̄iaf (obl'o ei petitiōe diuidua est) non
poterit iudex cogere vt plus soluit quam fuerit petitus[a].

¶ Solidū p̄stiterit. Sz qño poterit id fieri cū i fundo cōi non
possit vn⁹ ex cohr̄dib⁹ p̄uiturē cōstituere: sz oīm cōsensus neces
sari⁹ sit[b]: z crebriore calculo post. Bar. solet dici. hic nō de fui
ture sz ei⁹ estīatiōe intelligēdū. fiet ei cōdēnatio i solidū. Et q:
ille cohr̄s rei solue de facultate nō habebit litis estīationē p̄sta
bit[c]: ceterꝝ q: hec iterp̄tatio cōtextis ꝛbis nō q̄drat: alij aliter
dixerūt. ego dū iurisc. inqt: quo casu vn⁹ ex hr̄dib⁹ p̄t. z. mouebit
ligēdū in eo casu i quo vn⁹ solidū p̄stare possit: veluti cū in dini
sionib⁹ inter ipsos factis fund⁹ ad ei⁹ puenit q̄ cōuēt⁹ ē. Nā is
cū sol⁹ sit ei⁹ obs potenit seruitutē cōstituere. Nectali casu per
diuisiones extra iudiciales fami. herci. actio peri mitur[d].

¶ Q̄: p singulos. Alia rō alibi afferf vcz qz stipl'o in eū casū de
uenit a quo icipe nō pōt[e] qō hoc mō declarādū ē: nā mortuo te
statore cui⁹ fundo fuerat, p̄missa seruit⁹ fund⁹ ille efficit oīz be
redū cōis. finge ergo vnū ex eis isolidū agere videreſ stipl'onē
extīguit: q: cū p ipsum seruit⁹ acq̄ri fundo cōi nō possit. sequit
in eū casum deuenisse a quo nō potuisse incipere. Sz tū al'r de
cidit: q: lz huic actori p̄stari neq̄at seruit⁹ p̄stabit estīatio seu
qō sua interest: q estīatio lz difficulter ineat[f] tū difficultas p̄sta
tionis nō vitiat stipulationē. Atq; ita ego sentio.

¶ Difficultas p̄statiōis. Verba iurisc. in eū casu z ex̄psse conci
piunt. quo velvn⁹ tūm agere velit. quē sensum p̄cise secut⁹ sum.
Eōis tū sniam al'r se hz. nimirū vt itelligam⁹ iurisc. loq̄ casu quo
oēs agere velit. Nā z tūc difficultas est in p̄statione tā ratione
plurū hr̄dū stipulatoris. q̄, p̄missoris: q: nō nisi oīb⁹ cōsentiē
tibus seruit? cōstitui poterit[g] z vel facilime discoz des erūt iter
se hr̄des stipulatoris cū ad eos ptineat eius loci electio i quo
seruit? cōstituat[h]. Ipse nō arbitro: recedēdū a regl'a vt electio
nē dem⁹ debitoribus? nisi simplex facultas vie in infinito sit reli
cta[i]. Nec obest q̄ itinere ad p̄dīa cōe duoz relicto: nihil vereāt
de loco itineris cōsentiat seruit? nō acq̄rit[k]. qz lz reāq̄rat cōsen
sus vtriusq; cū loc? p̄stitui debeat vtriq; cōmod? nō tū sequitur
quin heres ipse eligat. Enimuero admissa cōi interp̄tatiōe du

bitabatur

nisi, p parte obstit alij nō tenenf hinc inre deposita si vn⁹ ex hr̄
dibus dolū cōmittat sol⁹ tenef[m]: qz integrū p̄iudiciū nō fit cre
ditori. i cui salua est actio ad rē restituēdā aduersus cohr̄des. lz
hunc articulū vanissimi ambagib⁹ docto. nostri infarserint.

¶ Repetēt. q̄riesq; ergo aliena culpā aliqs p̄stat eq̄ssimum
est ei succurri vt a delin
tereſſe: dicem⁹ vtrū stipl'o insolidū quente repetat quod ei⁹
cōmittat[a]: an p pte eius q̄ p̄hibit? causa p̄stiterit. Qua
est. Nā si pena stipl'oni adiecta sit[l] propter si aliqui muni
insolidū cōmittet stipl'o. Sed q̄ nō cipes ins p̄liōis (rep̄
m sunt, p̄hibit[m] doli exceptione snb salias vulgo vocāt) ad
mouebunt: si vo pena nulla posita uersus finitimos decre
n sit tūc, p pte tm̄ ei⁹ q̄, p̄hibitus est[n] uerit coegerit q̄ aliq̄d si
committetur stipulatio. bi p̄stari succurretur ca
pto aduersus illos qui
Vlpianus. Lib. xviij. ad Sabinum. cām decreto dederit: q̄
oēs ita accipiunt si alio
¶ Deiuris est in illa stipl'o q̄n instā ex cā ius p̄sio
ne mihi † hr̄dicq; meo ha nis decretū fuerit[o] mis
bere licere. Sz hec dīa sis ite fecialib⁹ z admo
illā bz rōnē. Nō vbi vn⁹ ex hr̄dib⁹ nitis finitimis nisi iuria
p̄hibef nō pōt coheres ex stipula abstinerēt: z male facta
tu agere: cuius nihil interest nisi pe emēdarēt fore vt tale ius
nas subiecta est. Nā pena subiecta ef cōtra eos constitueret.
ficiet vt oibus p̄mittat: q: p hic nō ¶ Nō p̄stiterunt. et sic
querimus cuius interſit. Enimue quantumcunq; sit quod fuerit p̄stitum. Videamus ergo qua
tenus p̄missoris heredes versus stipulatore teneantur z p̄o
portiōe hr̄ditaria teneri ex rīsō Catoni⁹, p̄diti est[p] qō vī huic
textui admodū cōuenire dū oī repetēt qō p̄stiterūt nā si tene
renf insolidū sol⁹ q̄ solidū soluisse: repeteret. nō oēs nisi dixe
ris oēs repetere casu quo aduersus oēs stipulato: egerit vt, p
portionib⁹ hr̄ditarijs id qō sua interest cōsequereſ: nō iccirco
tū cōsequēs est quin possit vnū insolidū cōuenire quā sniam ip
se vcrio: e arbitro:. Nā z alibi lex ait[q] quoties singuli hr̄des in
solidū tenenf fami. her. iudicio cautiones iterponi debere sub
diturq; exēplū istī stipl'onis in qua vno p̄hibēte insolidū com
mittit stipl'o. Sed z iurisc. in executione, ob quas aliqua spēz
tradidisset[r] in qua totū peti necesse esset nec nisi solidū p̄stari
posset hāc stipl'onē in exēplū adducit. Nec ab hac snia dissidet
Bart. q̄ in Catonis rīsō in. vj. q. scribit quoties stipl'o ad here
dē nō trāseat: si ei⁹ fiat mentio nō, p pte hr̄ditaria sed insolidū
cōmitti. Qua rōne si, p̄mis ero nec, p me nec, p hr̄des meos fieri
vt tu vel hr̄des tui offendanf cōmittet stipl'o insolidū aduersus
offendēte. z ei⁹ coheredes. Quā sniam z ipse sequo. lz alij nō
nisi, p portionib⁹ hereditarijs cōmitti cōi calculo existiment.
Nec nostrā sniam Catonis rīsum oppugnat vt ibi dixeram.

¶ Insolidum cōmittet. Et hoc sniam nostrā cōfirmat. Sicut
enī stipulatio cōmittit insolidū vno ex hr̄dib⁹ stipulatoris p̄o
hibito: ita debet cōmitti aduersus vnū ex heredibus p̄missoris p̄ohibentē: z cōis expositio ridicula est: vt accipiamus in
solidum id est p̄o portionib⁹ hereditarijs.

¶ Doli exceptione. Nisi heres, p̄hibitus iret ad fundū here
ditariū cōem. Nā tic videnf oēs p̄ohibiti cum alio⁹ quoq;
nomine ire agere videatur. qō Barto. ait. sed id ego nō proba
uerim: tuz quia nimis coartarentur verba legis tum quia cum
omnes ēi dī agendi facultam habeant qualiber p̄cipaliter
sui causa ire credendum est: nec vtilitatem fundi verba stipula
tionis respiciunt: que vt supra diximus: non ad seruitutem sed
ad merum factum referuntur.

¶ Committetur stipulatio. quia amplius sua non interest hec
autem p̄missio cum sit facti in id quod interest committitur[r]
Et lz factū quoq; ipsum etiā post mortē possit peti: condēnatio
tamen redigetur ad estīmationē quod z Accursius sentit.

Item iuris. ¶ Licere. Sed cum hec stipula
tio controuersiam simmon moueat[s]. cur diuisionē
non recipit sicut illa stipulatio amplius non agit[t]. Et Ang. So
cynusq; ex natura rei in cuius cōsensione interponitur in
terp̄retari eā crediderunt qō probo dum id sciam? solitos fuiſ
se vereres hac stipulatione sibi in emptionibus consulere[v]:
merito igit hmōi cautio diuisionē nō recipit. quia eius contra
ctus indiuisa est natura. Jdēq; dicēdū est in stipulatiōe de de
fendendo[x] que z ipsa p̄opter enictionē interponitur.

¶ Nec nō querimus. Jdena cōmittitur tametsi nō interſit vbi
cunq; contra stipulationem directo delinquatur[y]. Tum enim
maxime fides videretur contemni: si vero obiter: z per obliquū
contrafiat non cōmittitur nisi interſit[z]: quapropter si vnus ex
pluribus heredibus stipulatoris p̄hibeatur lz alij mero iure
ad pēnam agant. Quoniam verba stipulationis hoc videntur
inducere obstat tamen doli exceptio: qm̄ non ea videtur fuisse

a L. ingenuum. de statu ho.
b L. loci. ff. si fund⁹ ff. si ser. vendi.
c D. ff. p̄o parte.
d L. si reus parat⁹ de p̄ocur.
e Jn. ff. z. harum.
f l. reos. C. ō fidein.
g l. ꝙ hoiez ō acce.
h ff. si plures. instit. de fideiuſſ.
i L. stipl'o ista. ff. hi qui. j. e.
l: L. stipulatio ista. ff. si quis vti.
l L. de pupillo. ff. si plurib. ff. de ope. no ui nunc.
m L. j. depositi. ff. ō positi.
n arg. l. si p imp: ndentia de euic.
o ff. Cato. infra.
p d. l. hr̄des. ff. illa.
q L. in executione. ff. secunda. j. eodem.

r L. stipulationes. versi. Celsus. j. eod.
s d. l. stipulatio ista ff. j.
t ff. Cato.
v L. habere. de verbo. sig. z de euictio.
x l. cū ex cā. j. codē.
y D. l. stipl'atio ista ff. alteri.
z l. aduersus. ff. de arbitris.

Archivo Histórico Rosario

intentio contrahentium vt oēs efficaciter agere possint: quoties nō tñ ab vno p̄eiudicatur: quantum ab cibus. In stip̄lonib⁹ vero p̄ozijs: alijsq; iudicijs in qb⁹ sola cā̄s obtinuit nō cōmittit vnq̄ pena nisi interfit. Satisq; est vel modicū interesse vt iregra pena cōmittat: q̄ Bart. sensit [a] dicēs q̄ stip̄lo penalis vbi q̄d̄ p̄missuz ē si ita factum nō fuerit, licet non sit additū pene noie dari. Atq; ita cōiter dici solet reijciturq; eoz sinia q̄ subditaz p̄omissiōi facti stip̄lone non cōmitti i nisi quatenus interest aic a bant. hec cñ stip̄lo p̄mittis Titio dare centū facti est[b]. Ertū in ea pena b cōmittit q̄nis nō iterfit c certe pecunie p̄omissa si quid aliter factū fit mox uo p̄missore: si ex

a §. cato. i. ſ. oppo.
b L. liber homo. § fi. j. eodem.
c Bal. si nō sortem. § libertus.
d L. ij. §. deide marcus. §. de ori. iuris.
e Arg. l. ij. §. ex his §. eodem.
f Arg. l. cuz filiꝰ. in p̄in. de leg. ij.
g L. rescriptuz. de his q̄b. vt indig.
h L. j. §. Quis. §. de his q̄ infrau. pat.
i Doct. i. c. j. §. siva- sall⁹. hic finit. l. cotra.
l: Bal. stip̄lo ista. §. si q̄s ita. cū sequē.
l L. inter cohēdes §. qō ex facto famil. erciscun.
m l. cū q̄. §. j. j. codez

EAdem dicemus z si dolum † malū abesse a te.[a] heredeq; tuo stipulatus sim: z aut p̄missor aut stipulator plurib⁹ hr̄dib⁹ relictis decesserit. [b] Cato lib. gv. scribit: pena c cōmittit q̄nis nō iterfit c

EAdem dicemus.

CHerede. Luz hec stipulatio dolum malu abesse ad hr̄des trāseat nōne heredis mentio superfluo adijcitur: Et ita cōiter creditur q̄ forte verum nō est. illā q̄ in p̄missione facti etiā heredis mentionē facit videt hoc agere vt stipulatio respectu heredis ab eo incipiat z exp̄ssa tacitis p̄ferunt p̄esumiq; idi factis potiusquā i dationibus: cum in persona cuiuslibet dationes sint cedem: at facta de defuncto in heredes variantur[a].

CCato lib. gv. Hactenus de principalibus dādi: faciendiq; obl⁹ dictū est: nūc p̄osequitur iurisc. quēadmodum stipulatio penalis subdita contractui cōmittat in quo articulo Catonis dictum extabat distinguentis an facto indiuiduo apponeret pena vt in stipulatione iter fieri: z p portione hr̄ditaria aduersus omnes in facto diuiduo: vt amplius nō agi z p portione contrafacientis penā cōmitti: sed in hoc dubitat iurisc. an stip̄lo ista amplius nō agi sit p̄omis illi per te non fieri: &c. Cōcluditq; non esse similem sed potius illi Titium heredemq; ratū habituz z ita fere se habet cōis sinia q̄ cōtegtis verbis minime congruit. Ego noua declaratione arbitroz rūsum id esse percipiendū. Distingerat cato inter p̄missionē facti indiuidui qualis est iter fieri z p̄missionē diuiduā vt est amplius nō agi: addideratq; p exēplo stip̄lonis indiuidue stip̄lonē p te nō fieri nec p hr̄dē tuū quominus ire agere liceret. Mō p̄bat hoc paulus iurisc. q: videret potius ea stip̄lo similis esse illi. Titiū herede

¶Que rubrice

iurisconsultorum responsa: cõstitutiones; aliecẽ iuris ciuilis sanctiones in presentem diem male intellecte: ius omne turbauerint: z hoc in opere tãdẽ vero sensu declarate sunt: propulsatis errorum nebulis.

Cur digestorum libros cum citatus hanc notam. ff. adscribi dimus fo. 36
In Rubrica an legendum assessores 35
In proemio lytas non hircos folio 57
¶De legibus.
L. ff. 38
L. iura 29
L. nam ad ea 29
¶De statu hominum
L. in vrbe 30
L. ij. perpetuum edictum ad 32
¶De officio procon.
L. me quicquam. ff. vbi decretum folio 6
¶De officio eius cui.
L. j. 6.7
L. cognitio 6
¶De offic. assess.
L. diem functo 39
¶De iurisdi. omn. iud.
L. imperium 7
L. si familia 9
L. si conuenerit 9
¶Si ds ius dicẽ.
L. j. ff. is videtur 8
L. j. ouumuir 34
¶Si quis, caut.
L. si seruus 4
¶De edendo.
L. j. seu m quoq; 32
¶De pactis
L. si vnus. ff. pactus ne peteret. 6
¶De arbitris.
L. Aduersus 29
¶Naut. cap. stab.
L. j. ff. j. 36
L. fin. ibidem
¶De iudicijs.
L. pars literarum
¶De inoff. testa.
L. filius 15
¶De vsu.
L. vsus pars 5
¶De seruitutibus.
L. lucius Titius 29
¶Ad l. Aquil.
L. qua act. ff. si quis in col. 47
¶Fami. herci.
L. heredes. ff. in illa 4
L. cum putarem 27
¶Finium regun.
L. vltima 29
¶De interrog. acti.
L. de etate. ff. quod autem 29
¶De seruo corrupto.
L. j. ff. sed persuadet 57
¶Simenso: falso mod. dix.
L. sine 36
¶De alee lusu.
L. ij. 47
¶Si certum petatur.
L. ij. in principio 9
ff. mutui datio 9
L. vinum 44
L. lecta 32
¶De iureiurando.
L. si duo. ff. idem Jul. 37
ff. fi. ibidem
¶De in lit. iuran.
L. videamus. ff. fi. 43
¶De condi. ob can.
L. vltima 5
¶De condi. tritic.
L. tertia 44
¶Commodati.
L. tertia 38
¶De pigno. act.
L. si pecuniam 29
¶De peculio
L. quam Tuberonis 29
¶Ad l. Rho.
L. de precario 29
¶Pro socio.
L. iij. ff. de illo 6
¶Depositi
L. publia. ff. lucius Titius 28
ff. Titius ibidẽ
¶Mandati.
L. creditur. ff. lucius 37
L. hominem 44
L. cum seruus 43
¶De contrahenda emp.
L. prima 57
L. cum manu fata. ff. fi. 41
¶De act. emp.
L. si iactum retis 41
l. titius 43
l. seq. ibidẽ
L. si sterilis. ff. cum per venditionem 45
l. tenetur. ff. si vas 45
¶Locati
lex integra greca restituta 29
¶De ser. fug
l. limenarche 50
¶De edil. edic.
l. mutum 30
l. z quantum 30
l. idem offilius. ff. fi. 58
¶De prescrip. ver.
Rubrica 38
l. quotics 18
l. natur. ff. quod si faciam 20
l. permisisti 18
l. vltima 9
¶De pignorib.
l. si is qui bona. ff. j. 29
l. cum tabernam 30
¶De probatio.
l. vltim. 26
¶De dona. inter virũ z vxorem.
l. prime ratio 36
¶Soluto mat.
l. dinoratio. in prin. 10
¶De testa. tute.
l. quod si nepotes 12
l. si hereditas 28
¶De admi. tuto.
l. quidam 49
¶De testa.
l. ex ea. ff. fi. 30
¶De lib. z post.
l. si quis posthumos 55
l. gallus 10
ff. z quid si tantum 11
ff. quid si is 12
ff. si cius 13
ff. forsitan 13
ff. in omnibus 13
ff. nunc de lege 14
ff. ille casus 14
l. vlt. 18
¶De iniust. rup.
l. j. 11
¶De here. instit.
l. si ita quis 25
l. si paterfa. 26
¶De leg. j.
l. cum filio. in fi. 21
l. si seruus lega. ff. si seruus alien' folio 3
l. pen. 10
¶De leg. ij.
l. Titia. ff. Titia cum nube 39
l. Venius. ff. donum 28
l. codicillis. ff. instituto 29
l. cum pater. ff. fidei 37
¶De leg. iij.
l. re coniuncti 25
l. pater. ff. j. 37
l. cum quis. ff. codicillis 38
ff. qui habebat 39
l. si cui lana. ff. lana lega. 58
¶De pecu. leg.
l. dns. ff. fi. 38
¶De supel. leg.
l. labeo. in prin. 26
¶De penu leg.
l. non omnes 47
¶De tritico vino. &c.
l. vinum cum vasis 39
l. si. ff. cui dulcia 29
¶De reb. dub.
l. si is qui. cc. ff. cũ ita 4
¶De condi. z demõstr.
l. mulieri z Titio 25
Ad l. falc.
l. ff. item si ita 4
l. precia rerum 40
l. in quartam 23
l. qui. cccc. ff. qui. cc. 24
De bo. poss.
l. iij. ff. j. 14
¶De succss. edi.
l. vltima 17
¶De gradib.
l. non facile 31
¶Unde legiti.
l. j 30
¶De suis z legi.
l. item pretor 28
Ad sc. Tertul.
l. j. ff. sed addita 18
l. equissimum 23
l. ij. ff. si sit agnatus 23
ff. si sit consanguinea 23
l. penul. 15
¶De dam. infec.
l. si finita. ff. si denicti. 35
l. a quo fundus 3
¶De publicanis.
l. licitatio 27
l. vltima 56
¶De man. testa.
l. Titia. ff. vlti. 19
¶De fideicom. libert.
l. Thais. ff. sorore. 28
l. Scenola 27
l. generaliter versi. cogetur. 27.
¶De acq. rer. do.
l. in agris 35
¶De acq. posse.
l. j. 26
¶De vsucap.
l. si is qui pro emptore 23
¶De re indic.
l. a diuo pio in prin. 7
l. a diuo. ff. fi. 23
l. duo iudices 7
¶De probat. credi.
l. Antiochensium 27
¶Ex quibus causis in poss. eat
l. iij. 30
¶Ulti possid.
l. si duo. ff. plane 54
¶De act. z obl.
l. vlti. ff. procurator 28
¶De ver. obli.
l. j. ff. primo 2
ff. si tamen hominem 3
l. ij. ff. item si in facto 4
l. quinta in principio 2
ff. finali 4
l. continuus 3
l. ita stipulatus magna 3
l. si Stichum. ff. fi. 4
l. qui Rome. ff. Seia 27
ff. Augerius 27
l. si fundum 44
l. in conuen. ff. fi. 41
l. insulam 44
¶De stipulatione seruo.
l. cum enim 30
¶De accept.
l. an inutilis 3
¶De solutioni.
l. creditor 31
l. Stichum. ff. naturalis 16
¶De furtis
l. prima 27
l. ob pecuniam 25
¶De iniurijs
l. iniuriarum 30
¶De adulte.
l. lex Julia. 58
¶De falsis
l. falsus 58
¶De penis
l. aut facta in prin. 28
ff. vltimo 28
¶De appellat.
l. prima. ff. j. 39
l. imperatores 27
l. imperator 27
¶De castr. pecul.
l. hereditate 39
¶De nundinis.
l. prima 38
¶Ad municipales
l. ea que 6
l. Roma 30
¶De iure immunit.
l. semper 36
¶De pollicit.
l. Septitia 32
¶De muneribus z hon.
l. munerum 46
l. vlt. ff. decapitoti 47
ff. item helephozia
¶De varijs z extraord. cogni.
l. j. ff. licita. 35
¶De decre. ab ord. faci.
l. vlti. 30
¶De decurio.
l. generaliter. ff. fi. 34
¶De censibus.
l. prima 31
¶De colle. illicit.
Rubrica 54
l. vltima 30
¶De verb. signi.
l. lege obuenire 16
l. licet 26
l. iter donum 35
l. natorum 38
l. carbonum. in fi. 5
l. vlt. Pythanum 59
¶De reg. iur.
l. iiij. 22
l. quatenus 41
l. omnis definitio 25
¶Ex codice Justiniani lib. j.
l. fina.

l. fi. C. de veteri iur. enucle. 28
Rubrica. C. de episco. z cleri. 55
l. archigerontes. C. de episco. z cleri. 36
l. parabolanos 38
l. placet. C. de episco. z cler. ibidem
l. formam. C. de offi. pref. preto. 7

Lib. II.

l. petens. C. de pact. 19
l. cum mota 19
l. transigere. de transact. 20
l. vbi pactum 20
l. verbum. C. de infami. 31
l. prouinciarum de fertis 36

Lib. III.

l. a iudice de iudi. 6
l. placet de peda. iudi. 25
l. secunda. de sponsalis 25
l. filium quem fami. herciscunde 24
l. quinq; pedum. fin. regun. 46
l. si quis filium. de inoff. testamen. 18
Authentica de alee lusu 54

Lib. IIII.

l. fina. C. de reb. credi. 17
l. quisquis si cer. peta. 39
l. prima z Rubrica de suffra. 27
l. secunda de pactis inter empt. 18
l. ea quidem si manc. ita fuer. 21
l. prima que res ego. non de. 38
l. prima que res alien. 49
l. vsurpatione. de vsucc. 55

Lib. V.

l. Sancimus de nup. 34
l. vltima de iure do. 49
l. ob es. de pred. min. 37
Rubrica de sponsalib. 27

Lib. VI.

l. tertia de ser. fugit. 52
l. si manumissus. de liber. z eorum libe. 36
l. vltima qui admitti 8
l. non hoc vnde legit. 27
l. si. de edi. diui Hadrani 26
l. cretionum 26
l. puberem. de iure delib. 14
l. eam quam de fideiusso. 27
l. vltima de fideicom. 3
l. prima in princ. de caduc. tol. 34
l. vt liberis. de colla. 17
l. ij. communia deleg. 38
l. meminimus. de suis z legiti. 12
l. fin. z authenti. defuncto. ad Tertul. 38

Lib. VII.

l. cum precum. de libe. cau. 19
l. fina. de bon. auct. iudi. 28
l. vnica de vsuca. transl. 55
Rubrica de sen. ex peric. recit. 28

Lib. VIII.

l. abdicatio. de patr. pot. 32
l. si. de insir. pen. celib. 34
l. scripturas. qui potiores in pig. 54

Lib. IX.

l. ij. de abolitionib. 20
l. si accepta de maleft. 29

¶Tres vltimi libri separatim declarati sunt.

¶Ex institutionibus.

De pat. potesta. ff. fin. 31
Qui dare test. tut. ff. si. 12
De pub. iud. ff. item lex Jul. 20
De succss. lib. ff. postea 37
De action. ff. triplici. 36

In authent.

De here. z falcid. in princip. 54
ff. nullam. de hered. ab intestato 11
Ut ab illust. in prin. 34
De armis 36
De consulibus 47

In decretis.

Distinct. quarta quedam 33
Distinc. xlij. cap. si quis despicit 53
Distinct. xxj. cap. primum 36
xxvj. q. vj. cap. fina. 48
xxxv. q. v. quod autem 31
De consecra. distt. v. non ministris 47

In decretalibus

Cap. forus. de verb. signifi. 31
Cap. vlti. de testi. cog. 59

Finis.

¶Annotationes inva

rios authores: Quib' aliter quam ab alijs quorum sit edita sententia, ob iter compilatores declarantur.

Apud Iucam in Euangelio cur quadruplum se pauperibus redditurum Zacheus dicat 58
Ciceronis in epist. lib. xj. ad Atticũ locus: z quid significet Exercitio: inemendata Ponponij editione: sed z que Aldi sit corruptio 34
In Catone de senectu. tanquam peliam recognouerit legendum non pilam: vt ceteri credidere runt 54
Vergilij emendandum carmen: sunt etiam Aimitiee. in Georg. 29
In iuuenilibus raptam Lysicos ostreosa dicam: non cocytos vt Merula repugnante syllaba legit 49
Quidij carmẽ ex Ibide: Atq; dedit saltus ex summo Thessalis ossa: aliter interpretatum quam ceteri faciant 48
Vulgares Grammaticos male intellexisse apõ eundem poetam illud carmen: Artificis periit cum caput arte sua 36
Sicut z illud in Sapphus epist. nec vos errorem tellure admittite nostrum. legendũ eñ erronem 36
Apud eundem poetam in. ij. Metamorpho. non intelligi vulgo illa carmina. Risit Arbantiades vt me mihi perfide prodis &c. sub esseq; non vulgarẽ eruditionem 58
Mihili cocio quid significet apud Plautus in asinaria non intellexisse eius interpretes: folio 48
Eiusdem in milite carmen. Nam hoc columnari poete esse inauditu barbaro declaratũ z in eo decipi Hermolaum 51
In captiuis tine sacris hereditatem sum adeptus offertissimam quid significet quod nec παροιμιογράφος ipse satis percepit 55
Declaratus Seneca de Clementia. ij. z imbi quedã ad Tranq. facientia 51
Eiusdẽ loc' epist. lxxxvj. in dictione quadratarij. quez alij male explicarunt 47.55
Papinius declaratus in Thebaidos. j. Arcades hic tua nec pudor est delubra nefastis imposuere iugis 48
Epistolã Augusti ad Tiberium apud tranquillum ab interpretibus eiusdem autoris corruptam in Tib. 26
In Uesp. etiam post tot censuras corruptus locum: vbi pro Trachea Cilicia Thracia supposititum est 56
Apud Quintilianum cur scriptum sit soluenti bus oram bene precemur an in o mutatum more antiquo 26
Martialem in primo epig. scripsisse: Assyrius iactet nec Babylona labor. nõ assiduus 53
Apud eundem legendum Synthesibus dum gaudet eques dominisq; senatus z vulgo nõ intelligi illa carmina 56
Corrigendum quoq; sequens carmen: Dum timer edilem: &c. 56
Apud eundem libro vndecimo in lydiam perpensum vltimum carmen. Et mandare semẽ harene: dici qui vetulis miscentur 48
Juuenalis carmen Satyr. nona non recte vulgo accipi: Jura parentis habes: propter me scriberis heres: legatum omne capis folio 34
Eiusdem carmen Satyr. vj. Nam placet Ursidio lex Julia non intelligendum de ea que adulteros punit: vt omnes vulgo credunt folio 34

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

Arabarches quid significet apud eundē poetam quod perperam quidam recentiores interpretati sunt in annotatione 33
Acerta russatus apud Iuue. quis sit: errare qui aliter apud eum legunt 50
Apud Persium castorius posse alind significare quam alij tradiderint 49
Cur apud Plinium lib. v. ca. xx. Berytus felix Iulia appelletur 47
Plinij iunioris vox explicata in epist. ad Trajanum atq; inibi qđ sit diploma. 33
In'hisdem obsonia Ilse lasticorum quid sint: ignorasse alios eo in loco quid significet obsonium 55
Eodem libro que fuerint collegia fabrum nec pertinuisse ad rem militarem vt credidit ei⁹ interpres in panegyrico 55
Sportulam libro secundo mercedem advocatorum apud eundem significare. idq; ex aristop. interprete. 36
Que sit sacrorum societas inter agnatos i panegyrico non intellexisse quamuis diligentem interpretem 55
Cur Apuleius libro tertio per iustitie oculum iuret 57
Apuleij locus libro. j. de asino non curiosus is qui velim scire cūcta ꝛc. aliter quaꝫ ceteri faciant intellectus 51
Quid sibi idem voluerit in. ij apologia cuꝫ sciebat inquit: se legitimum magis quam iustū heredem 16
Pastophoros Apul. non simpliciter accipiendos qui pallium ferant. lib. ix. 55
Magnarius negotiator: lib. j. de habitatu quis dicatur: ꝛ num Beroaldus recte senserit. folio 54
Antiqui Romani quo sermōe vulgo vsi fuerit expli catus idem autor 56
In vita Traiani quam He. Merula ex Dione transtulit male latinis quedam reddita. folio 56
Edictum perpetuum quid esset: pro Spatiano ꝛ centropio 37
Seuir equitum ꝛ lusi seuirales in vita. M. anto. philosophi quid sint: ꝛ corruptum vulgo codicem 56
In commodo etiam quedam verba emēdata. folio 56
Pacumenius ibidem legendum 37
Julianum iurisconsultum Mediolanensē fuisse: ꝛ in imp. Jul. vita annum legendum non p annum 37. 56.
Dagmarius equus in vita alagabali quis sit ꝛ declaratus etiam locus leui 56
Catacriticos libros videri legendū in Adriano ꝛ Callimachum horum autorem 56
Bene vasati potiorē lectionem esse in alagab. quam nasati quod alij crediderunt 57
Eodem loco pandorizare recta forma dici qō alij negarunt: ꝛ quid significet vox illa 56
Cursus fiscalis in Hadriani vita quid sit ꝛ male facere qui inibuit: pro instituit supponūt: contra veterum codicum fidem. 56
Flauij Vopisci locus emendatior redditus in Bonosi Ro. Imp. vita 56
Apud eundem qui sint monetarij in Aureliani vita: significatio huiusce dictiōis ceteris incognita 56
Ibidem quid sit Baptosericum pallium: ꝛ in vulgata lectione subesse mendam 48

Vopiscus in aureliano ꝛ Amian⁹ lib. xxj. a mēda librariorum vendicati 50
Lampridius in alexandro emaculatus in verbo baphȳs: apud quez vulgo legitur bassis fol 49
In eiusdem vita quid sit stellatura: errasse i huius vocis interpretatione etiam magni nominis viros 56
Paragaudes vestes que nam sint: vopisco et Treb. pollioni: atq; ibi quedā explicata cōtra Vermolai sententiam. 48
Ausonius poeta in Mosella quid sibi voluerit eo carmine: Aruaq; Sauromatum quōdam metata colonis 31
Quid item alio carmine: Prefecturarum titulo tenuere secundo. ꝛ ibi qui fuerint ordines dignitatum explicatusq; Amiani Marcel. locus 34
Apud eundem cur dicatur Papiam legem in risconsulto displicuisse ꝛ que lex ea fuerit: ꝛ decipi virum alioqui doctissimum. qui pertinentia illi legi ad legatum pene causa retulit. 33. 56
Decemprimi qui sint apud Jul. Firmicum: et etiam Ciceronem in oratione pro Roscio Amerino 47
Apud eundem declaratum qui sint curiosi 51
Archontes qui fuerint in vita Gallieni quorum mentio apud alios quoq; autores. 38
Hyneciarij qui dicantur Jolippo libro. vij. pe finem de bello Judaico: ꝛ quid sit Hyneium Paulo diacono 48. 54
Tertulliani vox Euclerio in apologetyco declarata. 49
Eodem libro quid significent illa verba labara vexillorum scole cruciū sunt 51
A. Gellius explicatus libro. iiij. apud quez triphus legitur: compluribus qui annotationes edidere vox non intellecta 58
Apud eundem lib. xix. ca. ix. circumferri grecū epigramma non integrum: ꝛ falso autoris nomine 48
Macrobio restitutum Homeri carmen. 57
Capita diminuta que sint apud Drepanū pactum contra recentiorum quorundaꝫ opinionem 50
Archimandrite vnde dicantur Sidonio apol. eius: quamuis peritum interpretem decipi folio 54
Rursus errare dum ibidem declarat: que sint Nymphea 49
Apud Augustinum de ciuitate dei quid significent pholeis trecenti: ꝛ error Beroaldi in iiij. lib. in Apul. 51
Cassiodorii in sacra historia locus 49
Apud Suidam in dictione Αἰβυτάνεοι: corruptum codicem ꝛ legendum Λιμιτανέοι. 50
Suidam deceptum dum atrebatie vestis etymum declarat: ꝛ non minus eum sequentem Merulam apud Juuenalem in Terampelina: sed ꝛ idem videri atrebaticam: qō Byrrus ꝛ Vopisci locus. 56
Apocham verbum iuris esse: ꝛ deceptum Demetrium Chalcōdylem in epig. ij. apud Lucilium qui distantiam verterit 53
Zithum Straboni vinum esse: quo Egyptij vtuntur: licet interpres Zigon transtulerit ꝛ ad pondera ridicule eo vsos digerit folio 54
Diogenis scomma explicatum apud Laertiū de quodam puero arcade 59
In statua Claudiani Rome illas notas. V. C non recte interpretatas quamuis a viro doctiss. in raptu proserp. 34
Apud Acronem Horatij interpretem satyr. vj. lib. j. quid significet collectarius 39
Apud eundem Satyra. v. quid sit cursus publicus quod alij non intellegere 55
Supremi ordinis antistites cur cardiales sint dicti: etiam quosdam doctos ignorasse. folio 54
Parochus: parochus: parochia: parrie⁹: qđ significent. Domitium Merula: Lonchiū lapsos dum alterum alter infectatur 55
Collegia que fuerint: ꝛ quomodo prohibita autorum quamplurima loca declarari folio 54. ꝛ. 55
Jus ciuitatis Romane itemq; ius latinitatis quid esset Cicero: Tranq. Lacitus atq; alij explicati. itemq; Lucas in actibus Apostolorum 30. 31
Fabricenses qui fuerint amiano Marcel. lib. xxiij. 55
Plumbate non in constitutionibus tantuꝫ sed in sacris autoribus in vita martyruꝫ quales essent tum duo earum genera 55
Apud amianum Marcellinum multe dictiones correcte 52
Baucalion ꝛ miliarion que vasa essent explicatum grecum epigramma 54
Limitari agri Frontino quomodo dicerētur. folio 54
Non recte restitutum a Politiano digestorum locum in Miscellaneis ꝛ quid sint aduersaria 51
Centesima usura quanta esset ꝛ defensa Vermolai sententia contra calumniatores 51
Decies sestertium differre a decem sestertijs ꝛ male locum hunc a recentioribus probari ꝛ Plinius Cecilius quadam epistola explicatus 32. 35. 56
Vectigales fundi qui proprie dicerentur 35
Exactores: exconsules: expatritios alios fuisse quam Ermitius tradiderit in libris de honesta disciplina 37
Nomen proprium ad gentilitatem referri: errare omnes Grammaticos recentiores in hacre 37
Baptistam Pium. licet virum doctum male emandare quendam locuꝫ in institutionib⁹ de public. delictis 20
Philelphum in epistolis falli in dictione licitator: ꝛ nihil adinuari iurisconsu. responso, qō sue opinionis argumentum habet 27
Eundem errasse in quadam oratione vna cum Isidoro in etymo fori 31

Finis.

Documentorum rerum in hoc opere contentarum index.

Archiereus qđ sit 29
Abdicatio qualis esset. 32
Aduersaria 32
Aureus quantum valuerit 35
Aduocatorum salaria 35
Antecessores 35
Assessores 35
Archigerontes 36
Archontes 37
Amphora 39
Argentarij 39
Acephali 53
Agape 53
Album 53
Arabarches 53
Anachorita 53
Apocha 53
Antapocha 53
Antipherna 54
Archimandryte 54
Ascetria 54
Arebaticevestes 54
Alee lusus 54
Agalochus 55
Arbilee therme 49
Adiutrix legio. 52
Actia vrbs 49
Agitatores 49
Alvini 47
Anthiochia. 50
Angaria 51
Aganothetici fundi 50
Anadesmata 58
Aqueductus Rom. 49
Articularis morbus 47
Agones sacri 47
Archiatri 51
Augustales 47
Augustanica 47
Auerta 53

B

Breuiculus 28
Buccellarij 36
Bacchatus 54
Basilica 54
Bancalium 54
Buccinum 54
Buprestis 54
Burgi 54
Byrrhus 54
Basilinda 54
Byssinum opus 55
Bandophori 56
Battologia 58
Baphia 48
Bastagiarij 48
Barbaricarij 48
Balluca 48
Ballantium 51
Baptosericum pallium 48
Barbari 52
Balanus 59
Berytus 47
Biarchi 51
Biblus 47
Blatta 48
Boethi 48
Boerij nomen corruptum 48
Bononiensis studij priuilegiū subditicium 49
Buccellarum 52
Buccellarij 36

C

Carrum 47
Cesares ꝛ Augusti differunt 48
Castrensiarij 52
Capitulum 52
Circentium magistratus 46
Circitores 45
Circuitor 46
Cyrus 49
Chlamis 48
Comiare 47
Comicularij 51
Congiarium 49
Comana 49
Comitatus 51
Cohortalis 53
Curiosi 51
Cursus publicus 52
Cyrene 52
Collegia 30
Ciuitatis ius 30
Controuersia 31
Centesime vsure 32
Consularis dignitas 34
Clarissimatus dignitas 34
Cretio 34
Cernere hereditatem pro cecil. 34
Christiani 34
Commilitium 39
Congius 39
Collectarius 39
Callimachus sculptor 40
Caballatio 54
Cardinales 54
Chartopatri 54
Castrati 54
Catoliciani 54
Caurela 54
Chamum 54
Chomata Mili 54
Corrector: magistratus 54
Chrysammos 54
Corycos pro pila 54
Catampos 54
Canephori 55
Centenarij 53. 54
Catacritici libri 56

D

Daphne 50
Designatores 46
Decaprioti 47
Decemprimi 47
Decoctores 48
Decani 52
Diabathrarij 48
Diatretarij 48
Diacatharotia. 50
Dignitatum species 52
Dicturei 57
Donatiuum 49
Doni 51
Domestici 51
Ducenmarij 51
Duumuiri 52
Dignitatum ordines 34
Defensores ciuitatum 34
Duumuiri in municipijs 34
Donum 35
Donatio inter virum ꝛ vxorem. 35
Diocete 36
Dacia prouincia 54
Decaneta 54
Dromones 54
Dendrophori 54

E

Ergasteria 50
Ergolabi 51
Exteria 49
Eulabes 51
Eraniste 30
Eranea pecunia 31
Edictum perpetuum 32
Ecōsules: exquestores: ꝛ similes 37
Entomie 54
Embamma 54
Elemphoria 54
Epistalma 54
Eschophori 55

F

Furtum vnde 27
Franci quomodo occupant Galliam 31
ff. digestorum nota 35
Fascia crurulis ꝛ pedalis 54
Fabricentonarij 54
Fabr. collegium 54
Folium barbaricum 55

G

Hyneciarij 48
Gallie diuisio 11
Gerontocomium 55
Gerusia 55

H

Heracleoticus agon 47
Hypomnemata 47
Hippocomi 53
Holitimentum 9
Hopistographi 32
Hisauri latrones 56
Hemina 39
Humanitatis studia honorata. 38
Habere 54
Honorati 54
Hame 55
Holobare vestes 48

I

Judaica superstitio 46
Justum quid differat a legitimo 16
Juuenum ingenia prestare senioribus 23
Imateres que sint 31
Judicium 31
Julianus iurisc. 32
Justiniani pater 38
Justinianus illiteratus 38
Justitia 38
Irenarche 54
Juuenari ꝛ iuuenescere 54
Idiochira 56
Justitie oculus 57

L

Lactarij 47
Lecticarij 47
Legati proconsulis quot 53
Lepti 51
Lex Falcidia 46
Limenarche 50
Limitrophi fundi 50
Limitanei 50
Litachus 50
Logiste 48
Logographi 48
Licitator 27
Latinitatis ius 30
Lis quando dicatur 31
Lustrum 32
Limitati agri 54
Lycarcha 54
Legatum pene causa 56
Labarum 51

M

Mathematici 48
Matrix 49
Masti 49
Maiuma 49
Magister equitum 51
Magisterianus 52
Magisterialis 52
Materna bona filijs famil. de iure veteri. queri 46
Metrocomia 49
Meteci 46
Metecia 46
Mensores 52
Medogrammatei 48
Mesia 52
Mittendari 52
Ministeriales 52
Monozoni 46
Monazonion 46
Monetarij 48
Muscarij 47
Musculi 49
Myrobrecarij 28
Mulier quot mensibus verum gerat 11
Monachi interfecti a Valente 35
Mynus 35
Mensoris officium 36
Mesonauta 36
Modius 39
Momus deus 45
Mancipes 54
Mancipires 54
Miliarium vas 54
Militie varia significata 54
Magnarij 55

N

Nisibis 50
Nymphea 59
Nauicepibare 36
Nomen proprie quid significet. 37
Nosocomium 55
Negus 55
Nema sericum 55

O

Obsonium 31
Oeconomus 57
Olympias 32
Ocinus libertus 55
Optio miles 46
Orobapta 49
Osdroena 50
Ostroen 52

P

Parthiarij 47
Pancratium 47
Paragaudes 48
Panis ciuilis 49
Pantomimus 49
Palmati equi 50
Palmatius 50
Palmata vestis 50
Palladius cursor 50

Universidad del Rosario Archivo Histórico

Index.

Patricij 51.
Prefectus preto. 51.
Parephippius 53
Periſſichoregia 49
Perequatores 49
Perfeis 50
Perfectiſſimi viri 34
Pentapolis 53.
Pholis 50
Pollex 47
Pieros 50
Primicerius 50
Primipilus 49
Procurator fiſci 50
Proſtates 47
Proſtaſia 47
Proſſeſſio vnde 26
Partenius ſeruus Titi Imp. 26.
Protopraxia 27
Prozenetria 28
Papia lex 33
Papie leges 34
Perfectiſſimatus dignitas. 34
Paragraphus 36
Pytania 36
Pancti ratio 37
Parabolani 38
Preſcribere: item preſcripta verba. 39
Preſcriptio quid differat ab exceptione 39
Pelias rurſus inuenis 54
Paſtophori 55

Prochotrophion 55
Parechus 55
Parricas 55
Parocus 55
Parochia 55
Plumbate 55
Penelope 55
Proauſtion 55
Programma 55
Promercalis res 55
Pandorizare 56

Q

Quadratarij. 47 55

R

Rationalis 50
Rheticus limes 47
Riparenſes 52
Roma communis patria 30
Rapiſma 55
Repedare 55

S

Sacri agones 47
Salgamum 52
Sericum 48
Scholares 52
Sitocomie magiſtratus 46
Sicilicus 48
Siliqua 48
Sitoſtaſius 49
Sigillultus 49
Silentarij 51
Stationarij 51
Stellatura 52
Statina 53
Stratores 52
Suffragium quid ſit. 8
Supellex vnde 26
Sycophantizare 51
Semiſſes vſure 32
Spectabiles 34
Sportula 36
Seſtarius 39
Syriarchia 54
Siphо 55
Sacra familie 55
Sandalium 56
Synthеſis 56
Sermo latinus 56
Strata. i. via 56
Synedria Judeorum 56
Synedre naues 56
Spurius 56
Seuir 56
Sagma 56
Sagmarius equus 56

T

Tamiaci fundi 50
Tamias. 50
Teloneon 51
Temonis tributum 51
Tractatorie 53
Trophima 28
Thiaſote 30
Tamias 50
Tribonianus 38
Thomas deus 45

Thladie 54
Teloſphoria 54
Teſſerarij 54
Trachea Cylicia 56
Trapeza 54

V

Venalitij 51
Vſure 32
Vigeſime 34
Vectigales fundi 35
Vindicta manumiſſi 36
Vina factitia 54
Vrephotrophion 55
Vaſati 56
Vaſorum nomina 57

X

Xenon 55
Xenotrophia 55
Xylocaſſia 55
Xygoſtates 29

Y

Yconomus 57

Z

Zytum 54
Zoſimus 57

Finis.

¶ In. L. Gallus et in. s. reſpõſa prudẽtum Paradora. Marij Salomonij Albertheſci Aduocati Cõ ſiſtorial. Ad reuerẽ diſſ. Card. Medices. S. R. E. Vicecãcellarium.

✠

Cum Gratia & Priuilegio.

¶ Eiusdem Varij Salomonij consolatoria. De morte Ducis Laurentij Medices. Ad Sanctissimum Leonem. X. Pont. Max.

Vlgaris in orbitate consolãdi ratio est. B.

PD. contristari: condolere: cõgemiscere dolori omnino indulgendum existimat imperita multitudo. ⁊ languentis meroꝛem leniri si lachrymis suam mestitiam quisq; Consolatoꝛ exprimat. Que vt mulieb⁹: sic (ni falloꝛ) stultoꝛ est opinio. Maꝫ lachrymis lachrymas cieri experimur. Meroꝛ langoꝛem auget non leuat: veluti hylaritas incunditatez gignit. Quamuis ergo alij de obitu tui Laurentij sientes: ad te consolandum venant (qui si plãctu ⁊ lachrymis quiret redimi) vsq; ad exhaustum humoꝛe coꝛpus lachrymas funderem. Meliori quippe ratione tibi gratuloꝛ. quod inter hec seuientis foꝛtune Jacula foꝛtitudinis prebes exemplum cunctis seculis memoꝛabile: ⁊ Pontificem quid agere conueniat doces. hominem natum nouer⁹as: nulli rei magis ac leto obnoxium: sine etatis discrimine: ⁊ non tibi sed in fide ereptum foꝛtune iudicris: que quo plus arriserit: tum suspecta ac metuenda magis. Hinc cum illo feliciter actum creditur: q; e sinu blandientis foꝛtune sublatus est. Non decessit. B. PD. tuus Lauren. sed precessit nos omnes mundi miseriꝫ liberatus. Nec te premat q; in eo omnis labentis gentilitatis spes esset. Ignauoꝝ ist hec proculdubio est querimõia qui nihil habent: quod eos post moꝛtez sequatur. Esto cum eo prorsus occidisset medica progenies: interrisset sane: quod aliquando omnino interiturum erat. nihil sub sole non caducum occiduum: fallit quisquis putat numerosa nepotum turba successiua prole eternitatem gigni: nisi preclara addideris facinoꝛa. Nullus fabie: Nullus portie: nullus Cornelie gentis: nec quisquam veterum superest illustrium: ⁊ tamen viuunt: cum monumentis litterarum occisure stirpes Maioꝛes tui Medice generi multum eternitatis contulerunt. tu tantum adiecisti: vt nunquã sit peritura. Per te enim auoꝝ tuos Medica de gente: ⁊ Thusci: ⁊ Romani: ⁊ Põtifici annales semper loquentur Vale feliꝫ diutissime.

¶ Conclusiones ⁊ questiones publice disputate.

1 Gallus Aquilius nihil noui iuris induxit. sed quod iuris erat ex mente. ꝯ. tab. in formulam redegit.
2 Aquiliana substitutio est quedam per se species a vulgari ⁊ aliꝫs.
3 In Aqui. formula nihil superfluum: nihil imperfectum ⁊ reprehensibile nihil.
4 Ille glo. in. ¶. quidam recte: conceptiões sunt falsissime: videlicet si filius meus sheres non erit: nepotez qui ex eo nascetur substituo ⁊ illa filiam ⁊ nepotem ex eo instituo.
5 In casu Galli non institutio sed substitutio emancipatione viciatur.
6 Captiuitate patris. filius nullo modo efficitur sui iuris. neq; nepos efficitur suus Ano.

Questio.

¶ Utrum casus nascentis post moꝛtem patris: ⁊ ani pariter moꝛientium ad Aquilianam pertineat.

Altera questio.

¶ Utrum casus nascentis eodem momento quo pater ⁊ auus pariter moꝛiantur: ad. l. vell. pertineat.

Summarium legis.

¶ Valet de nepote posthumo alieno substitutio concepta in casum si suus nascatur ⁊ Lege vellea si suus futur⁹ nascantur vel agnascantur.

W. D.

¶ Ex his pendent omnes Serbidij Scevole speculationes.

¶ Ampliss. Julio Car. Medices. S. R. E. Vicecancellario Marius Salomonius Albertheseus Aduocatus consist. S.

Assu tuo amplissime Juli Summo omniũ

fauoꝛe ⁊ plausu Aquilianas saleb⁹as publice disputando exercui in cõuentu. ꝯ. Cardinalium frequẽti epoꝛum inris Sapientum ⁊ omnifariam literatoꝝum concursu: sola foꝛtuna inuidit gloꝛie mee. q; pridie quam certaminis veniret dies: quasi e coꝛona discepta tum te cito cursu in Tusciam ire compulit: anteq; moꝛti cederet tuum ⁊ Sanctiss. Leonis. X. Pont. Max. vnicum solamen Florentinoꝝum decus: ⁊ delitie Dux Laurentius Medices tota (publico luctu) fletus vbe tota Tuscia. Eripuit sane quod potuit foꝛtuna vobis. ⁊ tamen quod suum erat eripuit. siquidẽ diuitie: honoꝛes: cognati: liberi: lõgeq; nepotum series in manu foꝛtune sunt. Quod autem tuum erat cripere non potuit animi magnitudinem humana despiciendi: quam cum subuertere grani plaga tẽtasset: eam in edito subtulit omnib⁹ cõspicuam: ansamq; prebuit palam faciendi quantum sapientie in isto pectoꝛe esset recondituꝝ ad res publicas constituendas: que sola via ad summum laudis fastigiuꝫ sine inuidia perducit. Multi cum toga tum armis nõ sine iniuria: ⁊ cede gloriam sibi pepererunt. Soliꝝ rerum publicarum cõstitutoꝛes longe maioꝛem. (⁊ quod optabilius est) innocie consequuti sunt: vt Solon: Lygurgus: Numa: ⁊ ceteri: qui ob hanc rem gentili ritu in deos relati feruntur. Oõ genus laudis tibi nostra etate vni contigit: Obitu Laurentij principis Florentinoꝝum consternata. R. P. ne quid detrimenti caperet: pio voto operã dari dignatus es: simultates odia: dissentiones succidendo: sanctissimis legib⁹ ⁊ institutis cõcta sic equasti vt ipsobi male agere nequeãt: boni ne velint. Et ne singula pequar: quantum tua opera tuaq; presentia gaudeat gens illa: inde vel maxime coniecturari licet q; te crebris literis: ⁊ oratoꝝibus ad se reuocare non cessat. Verum non est presentis instituti tuas ⁊ Leonis laudes recensere. q; alio stilo mihi pertractande sunt. Igit ad rẽ redeo ab auditoꝝibus meis ⁊ amicissimis multis q; disputãdo edisserã: queq; mecũ ipse collegerã: Impẽse rogatus sum copiã facere. Neq; pfuit diu repugnare: vict⁹ tãdẽ precib⁹ q; sine oꝛdie iacebãt disponẽti mihi creuit opus in cõmẽtarios varie lectiõis: ⁊ vt spero haud ingrate sniaꝝ in primis munime vulgariꝝ nouitate: quos ea pci pre rõne tibi dicaui q; totũ a te pẽder aduocatoꝝ collegiũ tuaq; ope ⁊ opa in eũ oꝛdinẽ adscitus sum: quo nihil Oa rito mihi cõdonari potuit ad dignitatẽ ampli⁹: ad studia accõmodatiua: ⁊ ad etatẽ expetibili⁹: distrigoꝛ tñ tot⁹: q; quas debeo nõ possum gratias referre: superãt me Deus: tua: ⁊ Pont. Leonis nostri in me bñficia oẽm referendi facultatẽ. Capias ergo qlecũq; mun⁹ hoc p addicti animi mei monumẽto nũ possum mai⁹ officioꝝ amoꝛis pign⁹ tra dere. scio delectaris lõge plus hijs: q; opulẽtis auaroꝝ muneribus: bonarũ qppe artiũ te studiosum poster⁹ testabunt hec. Et pciosa dare ditioꝛib⁹ sc: aut stultitia: aut aucupiũ (ni falloꝛ) est: ⁊ fame eoꝝ quib⁹ danꝫ insidiosum. Cererum proximam consolatoriam inuito mihi librarij extoꝛserunt: quam iccirco huic operi passus sum inseri: quod sub idem tempus germanaq; fetura cum disputatione in lucem apud te prodiit. Vale.

¶ Varij Salomonij Albertheseci

iurisconsul. equitis q. Romani ⁊ conciston. aduocati: in legez Gallus paradoxa enarratio.

Egressuro Nobilẽ

1 ac pernobilem. l. Gallus interpretationẽ †Non alienũ fuit quasdam veluti preludias questiones exercere q; facilioꝛem ad recludendos sensus prestant aditus ipse vero in recensendis Doctoꝝum sententijs vltra q; necessitas cogat haud immoꝛabor: ne recitatoris aut ambitiosi scriptoꝛis vitium incurram. Syuiꝫque accommodatioꝝa ac verioꝝa visa fuerint. Tam ⁊ si noua multa apparebunt: attamen equus lector studio prius asserende veritatis q; temeritati imputabit.

¶ Argumentum.

¶ Ante Gallum aquilium veteres putabant nepotes posthumos alienos. ꝯ. tabel. in permissum institui. Aquilius docuit quadaꝫ formula posse institui: cuius verba scenola hic posuit. Postea. l. Junio Velleio Cons. lata lex. qua cautum fuit post testamentum etiaꝫ viuo testatoꝛe nati si instituti foꝛent: non rũperent. Scevola vero ad formulam Aquilianam ⁊ ad legem Velleam presentem interpretationem subtexuit. Quam legem Vell. ante eum Salvius Julianus in
2 terpretatus fuerat. ¶ †Videamus igitur q̃d circa posthumoꝝ institutiones. ꝯ. tab. cautum inuenitur. in primis. vt omnino Sui heredes vel exheredes fiant. Alioquin testamenta infirmari. De alienis autem non instituẽdis haud satis liquet: nam scripto vel sententia comprehensum fuerit. At qui ex. §. incertis ⁊ §. posthumo. instit. de le. magis colligi videtur ex eo inutiliter institui alienos: q; incertoꝝum generi. Veteres adnumerabant vt paululum infra specialiter tractabimus. ⁊ plenius ex illo probari autumo q; si nominatim inhibitum fuisset institui nec bonoꝝum poss. capaces essent. l. non est ambigendum. infra de bo. pos. §. vbicunq; lex vel sen. cõ. vel constitutio capere hereditatẽ prohibet: cessat. ⁊ bon. poss. resistere eiꝰ hoc casu lex videtur. inquit glo. ibidem facit. l. si minoꝝ. §. de ser. exporꝝ. ⁊ l. non dubiuꝫ. C. de. l. ¶ Quos ergo intelligit lex alienos. eos doc. diffiniunt: qui institutionis tempoꝛe si nati essent futuri sui heredes non fuissent hoc est qui primum succedendi locum non obtinuissent. §. posthumo inst. de le. Jason non insubtiliter questionem facit: a diffinitione. vtrum de proprio vel alieno lex senserit. ⁊ ab retorta in contrarium diffinitiõe. colligit de proprio magis loqui in. §. posthumo illum alienum diffiniri putat: qui si nasceretur non esset heres testatoꝛi suus. ex contrario ergo qui suus nascitur alienus non est: q: primum in successione gradum obtinet: Cuncq; Gallus de eo qui suus nascitur loquatur ergo de proprio ⁊ non alieno loquitur q̃q̃ Bar. Pau. ⁊ Alex. contrarium sentiant. Non soluunt inquit hanc difficul
3 tatẽ quã nec ipse meo iudicio soluit. ¶ †Et ponderatis sane diffinitionis verbis difficultas vt diluatur admonendi sumus Galli de eo loqui qui suus nascitur. ⁊ dum instituebatur alienus erat. q; alius cum precedebat in suitate: queꝫ non suum futurum veteres appellabant. ⁊ iccirco inter illa verba nasci suum heredez. ⁊ nasci suuꝫ futurum heredem plurimum interesse. Suuꝫ nasci dicimus qui post moꝛtem nascitur: quoniam sicut viuentis nemo est heres: ita nemo testatoꝛi viuo suus heres nascitur. futurum autem dicimus heredez nasci qui viuo testatoꝛi suus nascitur. hoc est quem nemo dum nasci tur in suitate precedit. ⁊ futurus dicitur q; futurus pio parentũ. voto speratur. arg. l. scripto. j. vnde lib. Hec aperte probatur in. §. nisi delege. ubi qui cum nascerẽtur heredes sui futuri essent vbi plenius dicemus. ⁊ in. §. posthumo. Ait eñ est alienus posthumus q̃ inter suos natus. heres suus futurus non est. Verbis natus futurus indicatur qui viuo testatoꝛe nascitur. Nam si mortuo nasceretur non futurus heres esset: sed tunc suus nasceretur ⁊ esset. ⁊ verbo non suus quem alius precedit. ⁊ ideo est alienus. inst. de her. q̃ ab intesta. §. posthumi. dicit ergo nasci non suus futurus quẽ alius precedit. instit. de her. qual. ⁊ di. §. sui. Nulli ergo dubium illa diffinitione alienum dumtaxat cõtineri qui si inter suos nasceretur suus futurus nõ esset. De alieno instituẽdo ergo Gallus loquit q: oũ institutit vere alien⁹
4 est. ¶ †Nota. ꝯ. inter nõ significare equalitatẽ. ⁊ p hoc natus inter seruos nõ intelligit seruus: nec natus inter Romanos Romanus: sicut nec natus inter suos suus intelligit. ⁊ illi sui futuri dñr: ⁊ is nõ suus futurus q: gradu differũt. ¶ Et in summa posthumoꝝ alij sui sunt. vt qui si viuo parẽte nati essent in potestate eius fuissent nullo inter medio. instit. de her. q̃ ab intest. §. posthumi quoq;. ⁊. l. posthumoꝝum loco. de iniusti. test. ⁊ de her. q. ⁊ diff. §. sui antẽ ⁊ §. posthumoꝝ: alij nõ sui. Alienigenoꝝ duplex genus. vnuꝫ eoꝝ q̃ in potestate saltim habitu sunt. vt Nepotes in vtero ex vino filio vt tota hac. l. et d. §. posthumo. ⁊ instit. de patr. pot. aliud eoꝝ qui in potestate non sunt qui ⁊ extranei nuncupant vt. d. §. posthumo ⁊ instit. de her. qua. ⁊ di. §. ceteri. Et extraneoꝝ alij simpliciter extranei vt ex emancipato concepti. d. §. posthumo ⁊ qui. mod. ius pat. po. lol. §. fi. alij prius extranei. Ideest hi in quos nullo iure suitatis prerogatiua cadere potest: vt ex filiabus vel nepotibus geniti. ¶ De quibus ergo alienis sentit Gallus ⁊ lex vell. de his qui in potestate testatoꝛis sunt ⁊ possunt fieri sui heredes: ideest qui in suitatẽ testatoꝛis recasuri sunt ⁊ per hoc non de emãcipatis neq; aliꝫs extrancis. Alienus itaq; est in Galli formula qui testamenti tempoꝛe non suus est q̃uis moꝛtis tempoꝛe suus nascatur. Alienum quoq; nominamus magis ad dif
5 ferentiaꝫ eius qui vtroq; tempoꝛe est suus q̃ qui vere vllo tempoꝛe alienus esse potuerit q̃ suus nascitur. ¶ † Quid est q; quo ad instituest alienus cum suus nascatur: quoniam qualitas adiecta verbo reꝛ ritur secundum tempus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. ⁊. l. ritius infra de mil. test. sed cum institutionis prohibitio alienos respiciat liquet institutionis tempoꝛe quo ad vim institutionis suum esse oportere. ⁊ quoniam successionis ⁊ natiuitatis tempus. et ratio diuersa est ab institutione. Ideo varie iudicantur vt hic ⁊. d. §. sui. ⁊ instit. de her. q. ab intest. §. ita demũ ⁊. §. post humi. ¶ Propter quid est q; institutionis tempus spectamus nec inuet postea suuꝫ nasci. Bal. in. l. fi. C. de sen. pas. scribit actus in quibus inspicitur intitiõ non possunt esse in pendenti. l. j. §. si filius. de leg. iij. vt personaruꝫ capacitas vt solemnitatis observatio. l. j. de reg. cat. secus vbi cuẽtus cõsideratur. q; institutio sit quedam observatio text. est instit. de exhere. lib. in prin. ⁊ p to. ¶ †Sed quomodo potest anteq; in rerum
6 natura sit quisq; dici suus vel alienus: subiecto eiñ nõ consistente co herere neqeunt qualitates. l. fi. §. de vsuf. potest ⁊ non nasci. ⁊ nascẽdo non nisi cum altera qualitate nasci: anteq; nascatur. ergo impossibile est suus sit vel alienus. l. fi. infra de coll. bono. ⁊. l. quod in rerus de le. j. ¶ Ceterũ falsa qualitas vitiare nõ solet. l. pe. ff. de reb. dub. et ideo nascenti suo qui eadem cum instituto persona est: qualitas alieni que anteq; in humanis esset esse nequiuit. vitiare nõ debet. ¶ Postremo a declarante denominatio fit. l. si ita scrip. j. de cond. ⁊ demon. sed sola natiuitas declarat suum vel alienum: ergo talis debuit haberi qualis nascitur: vel saltim si p nato habẽdus erat sicut nasci suum est fauoꝛabile. ⁊ odiosum nasci alienum tota hac. l. ita p nato suo habendus fuisset. l. qui in vtero. ⁊ l. penulti. §. de stat. homi.
7 ¶ †Catoniana regula soluit difficultas ⁊ sup: ascriptis. Bald. rõnibus postq̃ placuit eos posthumos posse institui: quos certũ esset suos futuros. ⁊ non eos quos incertum erat an sui nasciturꝰ foꝛent quos alienos vocabãt. tristẽ eiñ a moꝛte filij vel alia capitis diminutione euentum tanq̃ pio parentum voto aduersantem in spe esse no luerunt. ⁊ igitur eodem in statu ⁊ qualitate institutum crediderunt simpliciter institutum quo iam iam moriẽti testatoꝛi nasci cõtigisset ⁊ iccirco si institutiq; nepos posthumus quẽ pater pcedebat tale sibi scripsisse existimatũ est ⁊ per hoc alienuꝫ. Nõ obstat q; qualitas nõ consistit sine subiecto: q: sicut nasciturus põt institui pari rõne ⁊ ta liter nasciturus quit institui. ⁊ id eo si suus nasciq; non est ille de quo loquitur institutio: meritoq; vt pteritus rumpit. faciunt q̃ no. Bar. Pau. Arct. ⁊ doc. in. l. commodissime. §. eo. ⁊ iccirco vera qualitas insti. tempoꝛe erat illa alieni non vt nati sed nasciturꝰ. q; alienus crebatur nasciturus. Non obstat. l. qui in vtero: neq; vis declaratis natiuitatis: qñ q̃tũ ad natiuitatem talis est qualis nascit: ⁊ quo ad vim. inst. tempus dilatat tex. inspicimus. optimus tex. inst. de her. qua. ⁊ diff. §. in heredibus. inspicitur quidẽ testa. facti tempus vt cõstiterit institutio. ⁊. l. pe. ff. de reg. iur. Nec cura est qualis nascat: sz qualis instituitur. l. si alienum. j. de here. inst. Nec immerito quom de ipso inst. actu ⁊ non successionis agatur. Quo antez ad successionez vtrũq; tempus est in cõsideratione. d. l. si alienũ. §. in extraneis: ⁊ probe non fingitur natus: alioquin frustra Gallus laborasset ⁊ peream lex. ꝯ. tab. inter incapaces cum connumerasset. neq;. l. qui in
8 vtero fingit vt als declarabit. ¶ †Cõtra natiuitatis ⁊ successionis magis est vt inspiciamus. Nã si vnũ quodq; denominatur a fine atq; dirigitur fm Bal. in. l. ex hoc iure. §. de iusti. ⁊ iur. ⁊ institutio. non propter aliud fit nisi vt succedat. l. j. §. de testa. ⁊. j. de vulg. l. potest. ⁊ instit. de vulg. substi. Mequitq; successionis votum impleri ante moꝛtem testatoꝛis ⁊ natiuitatẽ posthumi. l. ventre. j. de acq. here. consequens fit successionis tps spectãdũ. rñ. q̃q̃ finis sit successio tñ illa ex testõ ⁊ institutione vires ⁊ formã capit. inst. de testa. ⁊. l. hac cõsul. C. eo. ⁊ ideo nimirũ si ab ea regulaꝫ a qua tota pẽdet ⁊ nõ nisi per viã suã pueniꝫ ad finẽ. ¶ Obseruãdũ est fm Bal. in. l. in tps. j. de here. isti. incapacitatis vitiũ maius est peccato solẽnitatis omisse. Citriũ sane incapacitatis valet inter liberos: q; ex imperfecto nihilominus capiunt testõ. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. ⁊ facit cessare dispositionẽ. l. qui in vtero. vt hic est casus quod nota ab doctoꝛibus nõ obseruatũ. ¶ Quos posthumoꝝ appellatione. ꝯ. tab. cõtineri volunt. Eos qui posthumatũ testatoꝛe nascẽtur. l. iij. §. posthumos. de iniust. test. ⁊ hec pprie significatio. l. nomẽ

Archivo Histórico Rosario

filiarum.ſ.de verb.ſig. quod ad interp̄etationem statutorum Bar.
9 moner obſeruandum. ¶ Quidam putant poſthumos etiaꝫ eos
proprie contineri qui poſt teſtamentum viuo teſtatore naſcuntur
per.l.ſi quis ita.ff.de teſt.tu. Jn eo quod de odioſo tutele oneri lo
quitur vbi reſtringenda fore ſignificatio. Rſid.non omne onus eſt
odioſum:vt enim a tutela eſt infame eici.ita adminiſtrare honoriſi
cum.l.teſtamento centurio.in fi.ſ.de teſta.man.notant Bar.z Bal.
in.l.pe.C.de verbo.ſig. Sozi.filius in.l.vtrum ita.ff.cum quidaꝫ vlt.
no.ſ.de reb.dub.z caſus videre in.d.l.pe.vbi fanoꝛe tutele verba im
proprie accipiuntur.z dationi libertatis equiparatur tutele datio.
Adde q exuberantioꝛ fanoꝛ eſt pupillaris in quo publica verſat vti
litas q̄ inuidia oneris tutelaris.inſt.de exc.tut.ff.j.iuncta glo.z do
cto.facit lex diuus ſupra de confir.tuto.z Areti.in.ff.inſtituens non
in lepida rone confirmat tutele datione eē fanoꝛabilē:qſi ꝑma cā tu
tele eſt fanoꝛ pupillaris Jz ex ea aliq̄d ſequaꝫ tutozi icōmodū.ar.l.q̄
exceptione.ff.de cōdi.indebi.facit.l.j.ff.de auct.tut. vbi cōſideran
dum eſt qđ principaliter agitur.Et ſi diligenter ponderentur Jure
conſulti verba in ea.l.ſi quis ita colliget nec aliud ſenſiſſe vulpianū:
ait enim ſi poſthumis tutozem dederit:hiꝛ viuo eo naſcātur an da
tio valeat.z magis eſt vt vtilis datio fiat etiam ſi viuo eo naſcaꝫ: q
ſi ꝓprie contineretur queſitum fuiſſet de caſu indubio cōtra.l.qō
labeo ad Larb.Et noto mihi illa verba.z magis eſt vt vtilis datio
fiat ſubintelligendū eſt ex equitate fauoꝛe pupillozum.z voluntatis
preſumpte q non eſt ratio diuerſitatis cur maluerit de tutoꝛe ꝓui
dere filijs naſciturꝭ poſt moꝛtem q̄ poſt teſtamentum.arg.l.titius.
ff.lutius.ff.eo.quaſi dicat benignius magis eſt vt vtilis ſit datio q̄
uis ſe viuo nati vere poſthumi non ſint verbum vtile benignioꝛem
10 interp̄etationem indicare ſepiſſime in iure videmus. ¶ Contra.
l.iij.ff.nominatim.de inius.teſt.vbi appel. poſthumoꝛum continenꝫ
iam nati. Jaſon dicit fanoꝛe conſeruandi teſtamenti. facit.l. ſi ita fa
cta eo.titu.in contrarium vꝛget.l.cum quidam.ff.eo.cogita non poſ
ſit defendi ex lege velleia que ad natos poſt teſtm̄ eā appellationez
extendit.Me iurecon.contradicere videaꝫ ſibiꝑſi in.ff.poſthumis
eiuſdem.l.at.l.ſi ita facta non eſt fanoꝛ teſtamenti: ſed coniecturara
voluntas teſtatoꝛis vt glo.azonis ibiſentire videnꝫ dum allegantur
ſi ita ſcriptum.ff.eo.poſthumoꝛ itaq̄ ſpecies vna eſt eoꝝ qui poteſt
humatū teſtatoꝛē naſcunꝫ:alia eoꝝ qui viuo teſtatoꝛe Jz pōt teſtm̄ na
ſcunꝫ.Eſt z aliud genus eoꝝ qui ante teſtm̄ nati ſunt Jz ſublato. poſt
teſtm̄ de medio parente incipiunt eſſe ſui:qui niſi heredes vel eſhe
redes facti ſint ad inſtar poſthumoꝛ rumpūt ꝑpter qō gl.hic quaſi
poſthumos appellat.z loco poſthumoꝛ eſſe iureco.tradit.l.poſthu
moꝝ loco.ſ.de iniuſt.teſta.z inſti.de here.qual.z diff.ff.poſth.Pri
ma ſpecies eſt ꝓpria.de qua.ff.tab.z Galli formula alie impoꝛprie
que ad.l.vell.pertinent. Alias ſpecies enumerat glo.in Rubr.C.de
poſt.her.inſt.aliam addunt doc.de filio a patre naturali poſt teſtm̄
legitimato q̄ ad eḡplū arrogati rumpit:vt in autē.quib.mod.natu.
effi.ſui.ff.generaliter.plene Bal.in.l.cum in adoptiuis.C. de adop.
Saly.in autē.ſi quis ita.C.de nat.lib. Paul.de caſt.cōſi.ccxix.incip.
ſuper puncto ikto. Aliā addunt qn̄ teſtato: monaſteriuz ingredit q
quaſi poſthumus ꝓteritus rumpit.tex.in auten.ſi qua mulier.in fi.
vbi Ly.Bal.C.de ſac.ſan.eccle.z in auten.de ſanctiſ.epiſcis.ff. ſed hoc
11 de preſenti. ¶ Propter q̄d eſt q cū poſthumis alienis non erat
teſtamēti factio.doc.variāt z quozūdā.plinio:ſnia q nulla phalis
eſſet ratio an q non oīum rō reddi pōt.l.non oīum.ff.de.ll.veriſimi
le eſt illos decē ſapientes.ff.tab.conditoꝛes fine rone id cōſtituiſſe:
quibus non eg arbitrio:ſed e repub.leges ſcribere delegatū fuit.an
q qui in rerū natura nōdū eſſet heres ſcribi nō poſſet.An q vt Ra
phaeli placet incertis perſonis neq; legata neq; hereditates relin
quendi ius fuit inſti.de leg.ff.incertis Paul.de caſt.refellit q incer
titudinē que natiuitate poſthumi clareſcit obeſſe nō ſolere.arg.l. q̄
dam relegatus.z.l.ſi cognatis.infra de reb.dub. Alexā.defendit ſa
tis nō fuiſſe q poſt factum certificari poſſet per locū a ſpeciali.l. id
quod pauperibus.C.de epiſc.z cleri. Raphaelis autē opinionem ex
illo impoꝛobat q eadē incertitudinis ratio idem valeret ad impedie
dam ſuoꝛ inſtitutionē. Jtoꝛ Raphaele caſus eſt in toto.ff. incertis
Rigoꝛ enim.ff.tab.non tulit vt ſub incerto iudicio quis poſteritaꝛ
ti ſue cōſuleret Jmpe.ait ibidē ver.tutoꝛ. z ideo non admittebatur
q poſt factū certioꝛari poſſet. Sed initiū ſpectāduz veluti in reliq̄s
incapacibus caſus eſt ibidē ff. illud vbi iure veteri nō valere legatū
illis ꝓtinis poſt teſtm̄ q conſt.deſignati foꝛent.z nemini dubium ex
lege binos nō defuturos conſ.poſthumoꝛ magis incerta eſt condi
tio cū nec ex ꝓſenti matrimonio neq; qui in vtero eſt ſolus ſcriptus
videaꝫ.l.placet.z.l.ideo.ff.eo.Valeretq; Alex.obiectio q idē in ſuis
poſthumis icertitudinis rō operet niſi lex ſuos excepiſſet. Jtē alia
incertitudinis rō alienis:q; icertū erat vtrū ſui naſciturꝭ eſſent ſicut
certū eſt ſuos.ſ.naſciturꝭ.z lex voluit inſtitui illos poſthumos q̄s
certū erat ſuos naſciturꝭ:nō aūt illos quos incertū erat ſuos na
ſciturꝭ. Argumētatio itaq; Alex.de.l.id qđ pauperibus hāc cōclu
ſionē nō minus ꝓbat q impugnet:q veluti illic a regula.inquit pau
perū fanoꝛ excipitur. Jta z hic fanoꝛ ſuitatis excipiat. Nec iniuris
quidē ꝓrogatiua alios ſi ꝓcedāt quos neceſſitatis onere premi
noluerunt:vñ z neceſſarij etiā ſunt appellati.inſti.de her.qual.z dif.
ff.ſui. Alienis quicquid teſtō obuenit lucrū eſt ſuis debitū.ff.l.ſuis.
vnde fit nemini iniurioſum eſſe ſi quos ab inteſtato(neglecto incer
titudinis vitio) lex vocat:eoſdem ex teſtō ad eandē ſucceſſionē reci
piat. Regulare itaq; ſit cū incertis perſonis teſtamēti factionē nō
fuiſſet:fallit in ſuis poſthumis olim:z hodie. Jdē in alienis.d.ff.poſt
hu.z in his qui certificari poſſunt hodie.d.l.quidā relegatus ſecus
olim.d.ff.incertis ff.illud. Fallit in pauperibus Chriſti.d.l.id quod
pauperibus:q̄ q̄ fanoꝛ libertatis nō vincat incertitudinis vitiū.l.ſi
quis plurib⁹.infra de reb.dub.z.l.cū ex pluribus.ſupra manu. teſt.
12 ¶ Cōfirmat eadē incertitudinis ratio q̄ ſeruus alieni poſthumi,
z forte proꝛſus extranei qō plus eſt nō inutiliter inſtituebatur.l. ſi ex
ſeruum.ſ.de here.inſti.z inſt.eo ti.ff.ſeruus autem alienus. ¶ Que
ſitum fuit vtrū talis ſeruus heres ſcribi poſſet:nō poſſe vꝛgebat q
incapacis dñi ſeruus heres fieri nō poſſet.l.nō minus.infra de her.
inſti.labeo ſepius.rñdit recte inſtitui illa rone q ſi ſeruus hereditaꝛ
rius:ideſt nullius pōt inſtitui foꝛtius pōt ſeruus poſthumi extranei
ideſt incerti hominis qō dicebat eſſe manifeſtū argu.neq; mirum ſi
aliud in.l.nō minus:qm̄ ibi incapacitas vitioſa:que nō eſt in alieno
poſthumo. Et querēti vnde colligit:ex incertitudine id magis pue
nire q̄ alia re.rñderi pōt a ceſſante incertitudinis cā.incertitudo ic
circo vitiat:qꝛ latet.in quo inſti.fieri deberet ſub incerto iudicio va
gari vlt.elogia nō debēt.d.ff.tutoꝛ.z.d.ff.incertis.z.l.ſi q̄s patribus
de reb.dub.de ſeruo autē facta.inſti.vere in eius perſona.z interp̄
tatiue in dñi perſona fundaꝫ cuiꝰ ſerui perſona ſit certa dñi:non of
ficit incertitudo.cuius neq; vitiat nō exiſtēcia. Et vſq; adeo in ꝓſona
ſerui radicaꝫ.inſt.q in eius poteſtate ſit nō adeundo repudiare he
reditatē q̄ is dñs flagris.z nimis inbeat adire.l.cū ꝓponas.C.de
here.inſti.verū huic incertitudinis rōni repugnare vꝛ.l.titius.ff.lu
tius.ff.eo.vbi poſthumus proꝛſus extraneus valide eſt inſtitutus.
13 ¶ Gallus Aquilius nihil noui iuris induxit:Jz q̄ iuris erat etiaꝫ
ex mente.ff.tab.in formulaz redegit q̄ iuris erat dixi lex vetando
alienum poſthumum inſtitui:inſtitutionis fecit incapacē verū fic.de
incapace ſimpliciter facta inſtitutio nō valet.l.ſi alienus.infra de he
re.inſti.ita ex cōtrario.in eum caſum quo capere pōt facta valet.l.
in tempus.z.l.ſi alienum.ff.in extraneis.infra.de here.inſti. q ſi nō
amplius aquiliana preſtat formula:quid noui iuris induxerit ꝓeter
concepta in eam ſentētiam verba.nō video. Si filius meus me viuo
moꝛietur ait tunc ꝛc. Ecce nō ante vult intelligi inſtitutuz nepotem
poſthumum q̄ ſuus naſcatur qō nō aliter euenire poterat q̄ ſubla
to de medio filio q̄ precedebat.l.ſi quis filio.ff.j.infra.de iniuſt. teſt.
z.l.ſi quis poſthumos.ff.ſi filiū.ff.eo.z igitur ait. Si filius meus ꝛc.
confert enim inſtitutionē in tēpus ſuitaris. Aptiſſime iccirco Bal.
ex.l.in tēpus notauit paria eſſe quid fieri in tempoꝛe permiſſo.z idē
fieri tempoꝛe ꝓhibito ſi cōferaꝫ in tēpus permiſſum.facit vbi cūq;
aliquid obſtat irritatoꝛiū rei agēdi. Nihilominus recte geritur ſub
cōditione ſubmoti impedimēti.l.ſi rem meā.infra de verbo.obliga.
14 ¶ Huic ſnie Jmola repugnare.inquit q.ff.tab. huiuſmodi in
ſtitutioni reſiſtebāt.arg.l.ſi minoꝛ.ſupra.de ſer.exꝑoꝛ.z.l.nō dubiū.
C.de.ll.qđ Jaſon ꝛfirmat arguēs ex verbo induxit qđ dicit eē nouī
uris ſignificatiuū:quequidē mihi nullibi ꝓbant. At qui nec liquere
autumo vtrū ex verbis magis an ex ſnia.ff.tab. cū alienis nō eſſet
teſtamēti factio. Quinimmo cōtra eos apertus eſt tex.z gl.in.l.nō
ambigēdū.ff.j.infra de bo.poſ.verba ſunt hec vbi cūq; lex vel ſenat.
cōſultum vel cōſtitutio capere hereditaꝛē ꝓhibet ceſſat.z bonozum
poſ.vbi elegāter glo.querit cur ergo emācipatis.z poſthumis alie
nis bonoꝝ datur poſſeſſio:qꝛ lex inquit nō reſiſtit. Jtez eſt ratio q
nō ꝓhibetur actus inſtitutionis poſthumi: ſed qualitas alieni quo
caſu lex reſiſtere nō dicit tex.cā glo.in autē.decernimus.C.de arbi.
ita limitat.l.nō dubiū Paul.de caſt.ibidez.ff.col.z Jaſon.v.colum.
Eſto lex reſtitiſſet Gallus nō alienos:ſed ſuos.z vt ſuos:ſi oliz alie
nos docet inſtitui.z ſic nō alias:q̄ ſi ſui naſcaꝫ.z omni ꝓtius alieni
qualitate exuta patet ab effectu hic alienus in euentū quo ſuus fiat
inſtitutus ſi nō cōtingat fieri ſuus nō remanebit inſtitutus:ſecus cō
tingeret ſi ſimplr eſſet inſtitutus. ¶ Sic poſſe inſtitui induxit. Sce
uola ait nō ſimplr:ſed ſic:ideſt ſub tali qualitate glo.inquit.ff.ſuita
tis.z in.ff.inſtituēs recte inſtituiſſe videaꝫ.ait ſi ſuus naſcaꝫ rūperet
q̄ preteritus.ſimilē etiā cautelā introduxit vulp.aduerſus legē Ju
mā miſcell. Nec ꝓpterea:tñ illā corꝛexiſſe tradit.vꝛ.l.fin.C. de im
15 dic.vid.tol. ¶ Er q ex mēte.ff.tab.talē formulā Gallus compo
ſuerit ꝓbaꝫ.lege rone.z auctoꝛitate Gall. Aquil. hāc qōē diſputa
uit.cū ſapientiſſimis ſue etatis viris Balbo Lucilio.Sex. Papirio
Clubentio.z alijs multis vicitq; ſub hac foꝛ.cuius finis fuit oſtēde
re legitimos poſſe fieri heredes abſq; eo q ad ꝓtoꝛes decurreret
ꝓ bo.poſ.impetrāda.z ideo iurecon.in.l.pe. de leg.j. ait obtinuit
Galli Aquil.ſnia alienos quoq; poſthumos nobis fieri legitimos
heredes:ideſt ex.l.ff.tab. Nō Sen.conſ.aut plebiſcita cum nullus
de eo

de eo latum fuerit:neq; conſtitutione cum nondum Jmpe.eſſent.z
q̄ q̄ Gallus Ceſaris amicus fuerit:tñ in hoc felix obijt q Ceſaris
tyrannidem nō vidit. Nā ius qō ex interp̄etatione.ff.tab.venit le
gitimum appellatum eſt. inſti. de leg.pat.tut. tutela que ad patro
nos liberoſq; eoꝝ pertinet legitima dicta non q de ea in.l.ff.tab.
nominati caueatur:ſed q̄ perinde accepta eſt per interp̄etationez
ac ſi verbis legis introducta eſſet.ad idem.l.iij.ff.de leg.tut. eadem
ratione legitime actiones legitime ſucceſſiones.bonus tex.iuncta
glo.in.l.ſed cum patrono.ff.j.de bono.poſ.ibi ius legitimum glo.
16 ff.tab.interp̄etatur. ¶ Et heredes ait qō eſt nomen legitimuz
non autem bono.poſ.qō eſt p̄toriū inſti.de bono.poſ.ff.quos aūt:
probatur z infra.ff.ſi eius.vbi Scenola querit vtrum caſus ille aptā
dus ſit ad ius antiquū:an ad.l.vell.doctoꝛes dicunt ius antiquū eſſe
conſilium Galli qđ falſum puto.qꝛ ius.ff.tab.intelligendum ſentio
per.l.j.z.iij.ſupra de peti.heredi.z.l.tutelas.ſupra.de cap.diminut.
Jtem q Sicut Regula non facit jus.fortius nec formula: ſed ex iu
re fit.z regula z formula.l.j.infra.de regu.iur.z Scenola noſter ait
ſic poſſe inſtitui.poſſe.l.lege.ff.tab.non refragante: ſed annuente:
ea enim poſſe dicimur.que iure permittende poſſumus.l.nepos ꝓ
culo.infra de verb.ſig.l.filius.de cōdi.inſti.ff.j.c.facit homo.
Et ex verbis Alex.hic obſerua verbū poſſe vbi eſt regula negativa
17 inducere fallentiam. ¶ Ratione tollende abſurditatis. iniquita
tis z perplexitatis lex poſthumum alienuz vetat inſtitui. z ſuū oino
iubet inſtitui.ſi accedit q̄ inſt.tēpoꝛe alienus fuit z moꝛienti teſtatoꝛi
ſuus factus ſit:z legez ſic acciperemus:vt nullo modo alienus: et
ſuus omnino heres ſcribatur.ſummam quidē contineret iniquitatē
z pugnacitatis abſurdum.tantaq; implicaret teſtatoꝛem perplexi
tate q vt inſtituat vel nō inſtituat peccaret.alienū inutiliter inſtituit
quē ſi nō inſtituit. z tunc fiat ꝓteriſſe vult. Ecce q iniquiſſime:ꝓte
ritum diffinit qui inſtitui non valuit.z peccatū nō in alio q̄ eo tē
poꝛe nō inſtitutus eſt.quo ſcribi nō potuit. Nā veluti inteſtatus ve
re dici nō pōt qui teſtādi ius non habet.l.j.ff.de ſu.z leg.z inſti.de he
re.qui ab inteſt.def.in ꝓin.ita nec ꝓteritus dici debet qui inſtitui
non potuit aut nō debuit.l.ſi quis filio exheredato.infra.de iniuſt.
teſt.aduerſus quā legē teſtatoꝛ ſic reclamaret. Quid velis nō intel
ligo.ſi inſtitui hunc vis.cur facta de ipſo non valet inſtitutio. Si in
ſtitui non vis. Cur ex eo q non eſt inſtitutus irritas teſtm̄. Si rūpi
tur teſtm̄:qꝛ nō inſtituendi.peculdubio validū deberet eſſe in quo fuit
inſtitutus. Nō inſtituenti inbente lege irritationis pena minime oz
imminere.arg.l.graccus.C.de adul.z.l.ſancimus.C.de pen. ¶ Sed
18 quoniam omnis lex vitio vocare debet.iiij.diſt.erit.z.l. ꝓtoꝛ nō ſub
cond.de colla.bono. Sanctiſſime iccirco a Gallo lex nōꝛa intelle
cta eſt vt nullo modo alienus non poſſet inſtitui. quinimmo ſi diligē
ter aciē mentis intēderis:perſpicies non aliam.ff.tab.fuiſſe volun
tatē atq; Gallo fuit.potuit ne apertius nobiſcum lex agere:non ne
ipſius vocē audimus dum iubet ſuū oino heredē ſcribi. Quis eo tpe
quo ſcribit alienus ſit z ex eo q ſcriptus nō fuit.ꝓteritionis vitio
vult ſubiacere:nō vtiq; ꝓteritū diffiniuiſſet.ſi noluiſſet inſtitui.veruz
q aliquo mō poſſe inſtitui.z intelligebat.z volebat:ideo nō illo mō
quo poterat inſtitui.non inſtitutum rumpere haud iniuria vult teſta
mentum.eatenus ſane vetuit quatenus alienus eſſet:quatenus vero
ſuus iubet inſtitui:ergo non vt alienum: ſed vt ſuum vult inſtitui. vt
alienus autem intelligitur inſtitutus.ſimpliciter inſt.vñ not.q ſim
pliciter inſt.intelligitur ſub eadē qualitate qua eſt inſtitutionis tē
poꝛe.l.ſi alienū.ff.de here.inſti.cū itaq; alio modo q̄ quo Gall. ordi
nauit incapaq; inſtitui nequeat.ſtatim intelligimus iſto modo legez
voluiſſe inſtitui que omnino vult inſtitui. Nā qui vult oīno aliq̄d fieri
intelligitur inbens velle eo modo quo fieri poteſt.alioquin iuberet
impoſſibile.facit.l.ſi militari.de mili.teſt.l.ij.z ibi no.C.de colla.z.l.
ff.eo. ¶ Nec ad rē ſi lex nō diſtinguit:qꝛ oporꝛet nos diſtinguere:
19 vt tollatur iniquuz. z abſurdum.l.ſcire oporꝛet.ff.ſed aliud.ſupra de
exco.tuto.l.penul.ſupra ad ex̄hiben.Bar.z Bal.in.l.non dubiū.C.
de.ll.Jteroꝛ ſimpliciter edixit ne quis in ius vocatū vi eximat mul
tos nihilominus iurecō. caſus ex bono z equo excipiunt vt toto illo
tit.ipſemet.ff.tabu.ſuos ꝓteriri vetant:iurecon. excipiunt vtiles
ſuis ꝓteritiones. Nōne ꝓpe ſimilem cautelam introduxit vulp.
ad declinandam obſeruationem.l.iunie Miſcelle quibuſdam ver
bis conceptis.vt Jmpe.referit in.l.ff.C.de indic.vid. Ceterū ex bo.
z equo.ll.diſtinguere coartare.z extendere ꝓprium iurecon. eſt.l.j.
de iuſti.z iur. Nā ſi interrogati fuiſſent illi ſapientes.q.vir de volun
tate legis.ff.tab.nō aliud rñdiſſent arg.glo.in.l.tale pactū.ff.fin.ff.
de pac.ex officio.ergo. Gallus huiuſmodi perplexitatem interp̄etan
do extricauit. ¶ Accedit Jmo.diligētiſſimi ſcrutatoris auctoꝛitas
dic.z.ff.quidā recte ſentientis.puiſionē Galli manaſſe ex mente.ff.
tab.a rone ceſſante. ¶ Ex cōtrario ſi argumētaretur cōtra legez
20 eñ facere qui id facit qō lex vetat.l.cōtra legē.ff.de.ll.z.l. nō dubiū.
C.e.ergo cōtra legē.ff.tab. Gallus ꝑmiſit qō lex vetuit. Sol. Gal
lus nō ꝑmittit:ſz docet.eſto ꝑmittat.rñdeo vetare z permittere nō
ſunt cōtraria:niſi idē.z eodē modo reſpiciant gl.in.c. omnis.ll.j.di.
Bal.z Aret.in.ff.ille caſus:ſed lex.ff.tab.vetat ſimpliciter. Gallus
permittit ſub cōditione.ſimpliciter.z cōditionaliter ſunt diuerſa.l.
j.ff.ſi quis ſimpliciter.ſ.de ver.obli.ergo nō permittit eo modo quo
vetatur.z ſic nō ſunt aduerſa:ſed diuerſa.ar.c. cū apoſtolica. de his
que fi.a ꝓcla.z correctio ſit p directo cōtrariū. Beminia in.c. quis.
de pac.lib.vj. Jtem lex vetat alienum. Gallus permittit ſuum vt.ff.
fac.ꝓo hac parte.q.ll.correctio eſt fugienda.l. ꝓcipimus. de ap.
21 ¶ Wand ignobilis inueſtigationis eſt cuiuſmodi Aquiliana ſit
inſt.oēs vno oꝛe vulgarē dicit.ſz q alia p ſe ſpēs. ſit fortē nō teme
re poſſet:attētari illo vel magꝛe ar.illa ſunt diuerſa.quoꝝ diffinitio
nō ē eadē ſeu quoꝛ ſubſtātia nō eſt eadē quertunt hec.l.j.ff.de dol.
glo.in.l.omnis diffinitio.ſ.de reg.iur.Ly.z Bal.in.l.j.que ſit long.
conſue.z in.l.nō poſſunt.ff.de.ll. Vulgaris a doctoꝛib. ſic diffinit vul
garis eſt ſubſt.que a quocūq;.de quocūq;.z in quēcūq; caſum cōci
pi poteſt nihil ſpeciale habens.z recte vulgaris dicitur.cū z vulga
ria vaſa eſſe iurecōſul. diffiniat que non ſunt ꝓprio loco attributa.l.
ſuppellectili.de ſup.leg. Aquiliane vo longe diuerſa eſt natura que
nō niſi a parētibus aut̄s cōcipitur.z de poſt.alienis nepotibus qui
poſſunt fieri ſui.z in ſolum caſum ſuitatis.z ſub triplici cōditione vt
tota hac.l.ꝓtererea illa ſunt diuerſa que origine. z corꝛuptione ſunt
diuerſa.l.ſi mihi eodez tempoꝛe.de ſer.ruſti.ꝓed.l.ſi domus tua. de
ſer.vrb.ꝓed. Bal.in.l.ex hoc iure.de iuſt.z iure. Wam ſi Aquiliana
eſſet vulgaris a.ff.tab.in lucē veniſſet ſicut ipſa vulgaris.z nō Aqui
lium expectaſſet auctoꝛē.cccc.z.l.ꝓpe anni inter Aquilium. z.ff.
tab.inter ceſſerunt.vulgaris ſcitu populi. z publica auctoritate iſta
ꝓinata interp̄etatiōe vulgaris additione corꝛumpitur. Aquiliana
ſola ſuper exiſtentia corꝛumpitur ceſſa ſi ſe filius abſtinuerit glos. eſt
ab omnibus approbata.in.l.ſi mater.ff.j.infra de vulga. Rurſus il
la ſunt diuerſa quoꝝ ratio eſt diuerſa.l.iij.ff.de iniuſt.teſt. vulgaris
rō eſt in teſtatoꝛis volūtate Aquiliane in neceſſitate.in.ff.q̄da recte.
22 ¶ Poſtremo illa ſpecie differre dicunt que eodē ſita ſub genere
diffinitione ſunt diuerſa.l.j.ff.ſi cer.pe.l.j.ff.de dol. Rutuma com
modatū differunt ſpecie:qꝛ genere creditī continentur.z alia eſt dif
finitio vnius.z alia alteri⁹ ſimiliter alia eſt diffinitio doli boni z alia
doli mali:ſic alia homīis ſub genere animātium: pari
ratione alia diffinitio vulgaris.z alia Aquiliane licet ſub genere ſub
ſtitutionum contineantur.z ꝓpterea non inconuenit veluti illa vul
garis.ita iſta poſthumia nuncupetur.q̄ de ſolis poſthumis conci
piatur.vt pupillaris q̄ de ſolis pupillis. ſed vt ſuus auctoꝛi honos
reddatur Aquiliana nuncupeꝰ confirmatur.l.ſi mater.ff.j.de vulg.
vbi Aquiliana.z vulgaris vt differentes ſpecies poni videntur.
23 ¶ Mec refert Bar.ſcribere.in.l.j.de vulg.hāc eſſe vulgarem ex
preſſam ſingulariter q̄ in ea ſubſtitutionis cauſa nominatim exꝑi
mitur veluti illa ſi poſthumus nō naſcetur.l.ff.C.de inſti.z ſubſti. z
illa ſi heres capere nō poterit.l.j.C.de here. inſti. Similiter Aqui
liana ſi filius me viuo moꝛietur:quoniam adeſſe Aquiliane non illud
ſolum exigitur ſi me viuo moꝛietur:niſi adiceris:nepos poſt moꝛtē
ſuus naſcatur in.q.menſibus ꝛc.poteſt enim quis ſubſtituere ſi me
viuo moꝛiatur etiam extraneos.z q̄is talis conditio poſſit eſſe cō
munis vtriq; ſubſt.non ꝓpterea efficiuntur eedem: ſed in eo ſimi
les. Sicut enim hominē nō cōficit coꝛpus animatū: niſi addideris
ſenſus:z rationes. Jdē in aquiliana:niſi ſuas ꝓprias differentias
adieceris. Neq; per hoc Aquiliana efficitur vulgaris q̄ quedā iter
ipſas cōia ſint veluti homo nō ꝓpterea eſt arbos q̄ habet vege
tum coꝛpus aut̄ Animꝰ q̄ ſenſus eſt particeps. ¶ Quapropter mi
nime ad rē q̄ Aquiliana ſicut vulgaris ex parte inſtituti concipitur
verbis negatiuis. Si filius me viuo ꝛc.z ex parte ſubſtituti affirma
tiuis nepos ſi ſuus naſcet ꝛc.quodz in vtraq; poſt valere teſtm̄ ex
ſecundo gradu qñ vitiū ꝓuenit ex ꝓſona inſtituti:vt q moꝛtuus vi
uo teſtatoꝛe.l.j.ff.ꝓo ſecūdo de cad.tol.z in vtraq; defuncto ſucceda
tur.inſti.de vulg.in ꝓin.z hac.l. Quecquidē omnia q̄ ſimilitudines
arguūt potius ꝓbant q̄ impugnent noſtrā cōclusionē. Cū ſimilia
nō ſint eadē.l.qō nerua.ff.depo. Ariſt.ſimilitudo eſt vnitas qualita
tum qō aperte ꝓbaret.in.l.qui liberis.j.de vulg. Jo. And.in.c.nō pōt
de ꝓbē.in.vj. ſimilitudo eſt rerū inter ſe differentiū cōparatio Ly.
in.l.non pñt.ff.de.ll.illa ſunt ſimilia quoꝝ qualitas eſt vna:illa ſunt
eadem quoꝝ ſubſtantia eſt eadē vide Bal.in.l.neq;.ll.ff.de.ll.z.l.ea
24 que.C.de condi.inde. ¶ Ultimo nō omittēduz nunq̄d hec Galli
ꝓuiſio in vſu ſit vel aliquo iure ſit abolita doc.oēs inclinant aboli
tam per.ff.poſthumo.inſti.de leg.z in ꝓin.de bo.poſ. in cōtrarium
vꝛget q hec lex fruſtra huic opi fuiſſet ſerta imp.l.ff.C.de vet.iur.
enu. iactat nihil ſuperflue a ſe ſcriptū. aut cōtrariū ſi ſcrutatoꝛ ſubti
liſſimus adhuerit q̄ nulla re magis clareſcet q̄ tempoꝛū. quibus in
ra cōſtitura ſunt ſuppoꝛtatione. Primum ius fuit.ff.tab. quo ſuos
omnino inſtitui vel exheredari oporꝛebat.z alieni inutiliter ſubſti
tuebantur. Secundū ius pretoꝛiū quo emācipatos inſtitui oporꝛe
bat.z alienis poſthumis inſtitutis ſi ſui naſcebant bo.poſſ. dabaꝫ.
inſti.de bo.poſ.errāt:qui quartoꝝ vel quinto loco hoc ius ponūt:qm̄
ius pretoꝛiū eodem tpe cepit quo plebiſcita.z ſenatuſcon.l.ff.ſ.codez

tempore. de orig. iur. ad quid prætoria bo. pos. post Gallum ꝛ Velleiam si iure ci. poterant heredes fieri hoc cui disputauit vicitq; Gallus ex. l. qui. tab. legitimos fieri posse heredes alienos posthumos absq; eo q; ad beneficium prætoris recurrerent. l. pen. de leg. j. Lertius Gallus q. qui. tab. simpliciter institui non poterat: ostendit sub conditione in tempus suitatis collatâ institutionẽ recte fieri longe: post prætores Hall⁹ fuit Cesaris ꝛ Ciceronis amicissimus. Quarum leg. vell. auctore. l. iunio velle cons. lata ꝛ eodem auctore Sena. consul. velleianum sub claudio impe. qõ corrigendo. qui. tabu. voluit subtitutionis titu. posse hereditatẽ capere si nascerenꝫ vel agnascerentur vino testatori. l. posthumoꝝ loco. j. de inoff. test. Quintũ cõsti. iustiniana qua cautũ fuit vt q; beneficio prætorũ adipiscebantur emancipati. ꝛ posth. alieni iure ci. ꝛ sine Aquiliana observatione obtinerent. ꝛ sic simpliciter substituti ceperũt. d. ſ. post. ꝛ insti. de bon.
25 pos. in prin. ¶ † Casus aũt a iuliano decisus nõ facit ius nouum. cũ ipse ex cõiunctione duoꝝ capitũ legis doceat ad. l. velleiã pertinere ius enim interpretatum nõ est diuersum ab interptato. insti. de leg. pat. tur. ex quibus manifestum fit Galli formulam non esse sublatam si plures instituendi modi postea fuerunt introducti illaq; obseruatiõis necessitas nouis. ll. fuit remissa. Nihilominus qui voluerit in suitate instituere habet ex ea formula modum quẽ debet tenere. Loꝛrecta ꝛ abrogata foret si scõm eam instituens nulliter instituerit: ꝛ q; talis obseruatio hodie est voluntaria profecto magni effectus est. Nam conditiones in ea impleri debent in forma specifica. l. qui heredi. ſ. fi. ꝛ. l. meuius. de cõdi. ꝛ demon. de quo plenius. in
26 ſ. ꝛ quid si tantum dicemus. ¶ † Supereſt ad Galli formulam videamus. in cuius laudem prefari quedam operepreciũm est videre. Vir fuit magime ac probatissime scientie. q. Mutij. P. F. Pontifex Max. auditor. ꝛ eloquentissimi Ser. Sulpitij Præceptoris Ciceronis amicissimus de quo idem Cicero in orat. per Aul. Lecinnã sic loquitur hoc dicam nunq; eius auctoritatẽ minimũ valere cuius prudentia. P. R. in cauendo non in decipiendo perspexit. Qui iuris ci. rationem nunq; ab equitate seiungit. Qui tot annos ingenium laborem fidem suam. P. R. promptam expositamq; prebuit. Qui ita iustus ꝛ bonus vir est vt naturata non solũ disciplina consultus esse videatur: ita peritus ac prudens vt ex iure ci. non scientia solum quedã. verum etiam bonitas nata illi videatur. Cuius tantus est ingenium tam prompta fides vt quicquid inde hauries purũ liquidũ q; te haurire sentias hec Cicero. fuit in formulis concipiendis probatus multum. ꝛ inter ceteras de dolo mal. edidit cautissimas formulas que ad nostros nõ peruenerunt illarũ enim meminit cõmendatq; iij. offi. Cicero ꝛ de liberatoriis stipulationibus illam quam Aquilianaꝫ vocauit antiquitas cuius concepta verba Justinianus inseruit. ſ. quicquid quibus mo. toll. ob. item ꝛ hanc de instituendis posthumi nepotibus quã pceteris noster Serbidius Scevola interpretatus est qui apud dtũ ante philosophum auctoritate pluri mũ valuit insignis prudẽtie vir sermonis aliquantis per duriusculi atq; cõcisi: fuit preceptor Æmilij Papiniani. Est itaq; interptatio Scevole hec ad Galli formulã sicut etiã interpretaꝛ legem vell.

¶ Diuisio huius legis.

1 Qui nouã tris partes prodabilio: est † prima tractantur casus de quibus dubiũ non fuit anad Aquilianam pertinerent vsq; ad. j. q. ſ. et quid si tñ inclusiue. in secũda vsq; ad. ſ. nunc de lege casus de quibus dubiũ fuit vtrum ad Aquilianam an vell. pertinerent probatur ex illis verbis in. ſ. ꝛ quid si tantuꝫ: hi enim casus ꝛc. ad legem vell. non pertinent talia verba frustra posita fuissent si dubium non fuisset: ad idem illa infra. ſ. quid si is ꝛ melius est in hac vtilitate presertim post legem vell. clarius in. ſ. si eius verbi vtrum hic casus ad leg. vell. respiciat an ad ius antiquuꝫ. Tertia casus de quibus dubium nõ fuit an ad vell. pertinerent hãc id duas partes scindamus. Prima vsq; ad. ſ. nũc de lege tractat de Aquiliana. Secũda de vell. ſ. ille casus nõ habet diuersum tractatũ: sed incidentes questiones a Juliano excussas: sicut a scevola in tota lege subtiliter agitate sunt Prima autẽ pars. ꝛ relique in tot alias deducũtur quot. ſſ. habẽt.
2 ¶ † Principij vero huius legis due sunt partes vsq; ad. ſ. quidam prefatiuncula scevole ad cognoscenda verba Aqui. formule et ipsa Galli verba. Et ait scevola. Gallus Aqui. sic posse institui posthumos nepotes indugit: idest sub hac formula. Sic in hunc modum et tali cautela melius glo. inquit Mor. scõm glo. dictionem. Sic significare modũ ꝛ formã certam: est enim dictio demonstratiua forme et qualitatis vt hic: statim ipsa concepta verba subiciunt. Sic ergo non alio modo posse. ait nõ q; necesse foret omnibus his verbis vti sed ad sensum refert: vt in. ſ. quidaꝫ. ꝛ. ſ. instituens. Posse de iure cõmuni. l. in tempus. infra de here. insti. ea possimus que ꝛ de iure possumus. l. nepos proculo. infra de verbo. sig. c. faciat habet. xxii. q. ij. vel non obstante leg. xii. tab. Sed abnuente. vt supra declaratũ fuit ergo alio modo. ſ. simpliciter non possumus. l. xii. tab. repugnante. q̃ no. pro intellectu. ſ. quidã recte. Nec puto verũ legẽ. xii. tabu. restitisse: vt quidam sentiunt cum alieni posthumi non essent bono. poss. incapaces casus in. l. non ambigendũ. ſ. j. infra de bono. pos. de quo
3 latius supra in questionibus tractauimus. † Ex quibus aperte colligitur q; nõ facultatẽ simpliciter vt quidã putat: sed modum seu formam ꝛ exemplar instituendi Gallus indugit. ꝛ in hunc modũ posset intelligi. ſ. posthumi. insti. de leg. ꝛ glo. ibi sentit indugit. ſ. per interpretationem. vt in. ſ. videndum. ꝛ. ſ. fi. similiter visus est verbo inducere ergo nõ recte dicunt dictionem indugit esse noui iuris significatiuum. Confirmatur hec apertissimis rationibus q; si potestatẽ tantum fecisset Gallus alienos instituẽdi illa potestas fuisset indifferens ad omnes casus rumpendi testamenta. cum vbiq; eadem cõseruandi ratio. ꝛ ideo ad vtrunq; casum mortis ꝛ natiuitatis ac se vino ꝛ se mortuo pertineret: potuissetq; simpliciter institui. Quotiens enim dispositio est simplex indefinita ad omnes casus ptinet. l. commodissime. ſ. cod. Alioquin palam fieret superuacuo latam a. P. R. legem vell. Verum quia sic: ideſt in vnum casum mortis se vino ꝛ nascentis se mortuo Gallus concepit: perspicuum fit non potẽtiam: sed formulam ꝛ exemplar exhibuisse. Ceterum nugatoꝛ in hoc institianus extitisset. qui in. ſ. posthumo. de leg. ꝛ in prin. de bono. pos. se iactat potestatem sua constitutione fecisse simpliciter instituẽdi alienos posthumos: si ante cũ Gallus in communem vtilitatem id prestitisset. Quequidem conclusio obseruãda est vt multi momẽti ad ea que dicuntur. in. ſ. quidam recte. ¶ † Institui. i. substitui gl.
4 inquit q; omnis substitutio est institutio. ꝛ non econtra sentit gl. ita se habere institutionem ad substitutionem sicut genus ad speciẽ qõ non perpetuo verum est. Interdum enim se habet vt species ad speciem dum ponitur ad differentiam secunde seu sequentis conditionalis institutionis que est ipsa substi. l. j. j. de vulg. simile de adoptione ꝛ arrogatione dicimus. insti. de adop. Ratio est q; inst. pro genere complectitur omnes substitutiones: vt species sicut animal hominem leonem: bouem ꝛ hoc modo appellatione institutionis venit substi. alio modo magis continebitur q̃ hominis appellatione bos vel equus. Nam species omnes sunt quodammõ inter se contrarie: vnde regula topicalis est q; vnius speciei est non potest alteri conuenire: qõ proprium bouis est non potest homini conuenire. ꝛ hoc voluit dicere Aret. hic dum dixit q; nomen specieꝫ non potest significare suum genus in diuersa specie sicut homo nõ significat animal brutum. Ex his colligitur stante statuto q; pro qualibet institutione sol
5 natur vectigal non debebitur pro substi. neq; econtra. ¶ † Aduerte q; ratio glo. reprobat non probat suam expositionem institui: ideſt substituti: q: si institutio est genus ꝛ substitutio species sic enunciato genere non sequitur species: animal si est non ideo homo est: sicut si homo ergo animal. ita falsa expositio: institutio est: ergo substitutio ꝛ institui: ideſt substituti: q: omnis substitutio ꝛc. dicendum igit̃ sur
6 pari a iure communi alterum pro altero vt tota hac lege. ¶ † Pro glo. dic licet dato genere non sequitur hec vel illa: non tamen excludatur species. ꝛ licet si animal est: non ideo homo est: nec tamen impossibile quin homo sit. l. legato generali. de leg. j. ꝛ cogita: num sit differentia dicere animal est ergo homo. ꝛ dicere animal est. i. homo ꝛ ideo bene institui. i. substituti secus institui ergo substituti. expositiue enim ꝛ non illative procedit talis enũciatio qõ no. ¶ † Quid de
7 exheredatione an similiter potuerit posthumus exheredari ne natiuitate turberet. Pulchre Raphael diffinit potuisse ex Galli sentẽtia precipue ne essent meliozis conditionis posthumi q̃ iam nati qõ intellige iure veteri ꝛ Sozi. filius probat ꝛ iure quidem cum vtrobiq; eadez est conseruandi testamẽti causa. insti. de exher. lib. ꝛ in. l. inter cetera. legq; de vtraq; alternatiue disposuit. Et alternatiue ea natura est q; in eodem vt ita dicerim alternatiue nã cardine versant alternata: ideſt vbi vnum ibi ꝛ alterum possit vicissim consistere alternatoꝝm. ita q; res que non est capaꝫ vnius similiter nec sit alterius. ratio q; non esset oratio alternatiua si alterum desiderãt. hinc est q; sublato vno alternatoꝝm. vtrunq; intelligitur esse sublatum. l. si vnus. ſ. si stipulatus sim. ꝛ. ſ. de pac. ꝛ eodem modo ꝛ pro eadem parte qua vnũ eque ꝛ alterũ tollitur. l. qui hominẽ j. de accep. Que ab extensiua interpretatione colligit plus valere fauoꝛe cõseruãde voluntatis q̃ odiũ exheredatiõis. l. si ita facta. j. de ininst. test. similez interpretationem adhibuit Pau. de cast. ad. l. commodissime. ſ. eo. que loquit̃. de insti. vt trahaꝫ etiã ad exheredationẽ. sentit ergo Rapha. q; nõ poterat exheredari sicut nec istitui simplr de quo tex. est
8 in. l. posthumoꝝ loco. in fi. ꝛ insti. de exhere. lib. ſ. posthumoꝝ loco. ¶ † Si filius me vino moriet̃ tũc si q̃s mihi ex eo nepos siue q̃ neptis natus nata ve erit in. ꝛ. mensibus proximis quibus filius meus
9 moreretur. heredes sunto. ¶ † Verba sunt formule Aquil. cõcepta in persona testantis Aui: quo in summa sensus est. Recte instituit nepos posthu. alien. si in casum cõferaꝫ. insti. quo suus testatoꝛi nasci poterit. vel sic valet. de posthumo alieñ. facta institutio in casum suitatis. vel sic inst. de alieno posth. valet si cõferaꝫ in tps quo suus fiat Vel bzenius Alienus posthu. in casum suitatis põt instituꝛ. rõ huius

diffinitionis

diffinitionis esse potuit q; non vt alienus: sed vt suus heres scribit. ꝛ non ante vult intelligi institutuꝫ q̃ suus fuerit adeo q; si nunq; fuꝫ fieret nunq; crederet neq; esset institutus conditio anteq; existat ni
10 hil ponit in esse iur. vulg. ¶ † Unde notandũ est q; incapaꝫ põt institui si in tempus capacitatis conferatur institutio concordat. l. in tempus. infra de hered. insti. que basis est Aquil. formule. ¶ Item sicut incapaꝫ. ita ꝛ nepos posthu. alieñ. inuanum simpliciter institui tur facit. l. si alienum. j. de here. insti. ¶ Item nihil referre quid fieri tempore prohibito si actus conferatur in tempus permissum apte ergo Bal. ex. d. l. in tempus notanit paria esse quid fieri tempore licito ꝛ tempore illicito si conferatur in tempus licitum. Simile econtra non valet si conferatur in tempus illicitum. l. quod sponsi. C. de dona. etiam nupt. Et hinc nor. non inspici tẽpus quo res agitur. sed id in quod conferatur dispositio. ¶ Item nec status presens sed is in quem fundatur dispositio modo aliud non impediat. arg. l. si minoꝛ. ſ. eo. scr. cpoit. ¶ Item q; simpliciter institutẽs alienum vel incapacem presumitur voluisse succedere in eodez quo dum scribitur est statu. ꝛ propterea si fuit incapaꝫ ius presumit tanq; incapacem instituisse. Et ideo si postea contingat capacem fieri: non conualescit tanq; vel contra. ll. inst̃itutus vel non secundum voluntatem instituentis mutatam conditionem vel non ille sit qui fuit institutus. l. cõmodissime. ſ. cod. ¶ Item q; que simpliciter geruntur in dubio presumuntur fieri fm statum presentem etiam si nulliter gerantur facit. l. si stipuler. ꝛ. l. si rem meam. infra de verbo. ob. Et ideo si agẽs voluntatem suam declaret conferendo in tempus cessati impedimẽti presens vitium non nocet: qui actus declarationis est adeo necessaris q; omissus vitiat nec post factum conualescit quod nota cõtra glo. docto. in. ſ. quidam recte. ¶ Item illud vulgare. Actus agentium non operatur vltra voluntatem agentium. l. non omnis. supra si cer. pet. quando de voluntate constat. ꝛ congruo loco ꝛ tempore declarata. in dubio autem recipit interpretationem a iure cõmuni.
11 ¶ † Obserua quot requiruntur in hac Aquil. institutione. Primũ q; tempore testamenti vinus sit testatoꝛis filius qui pater est posthumi. ꝛ hoc modo posthumus est alienus. ¶ Secundum q; post testamentum testatoꝛis filius tollatur de medio vivo testatore. ꝛ hoc modo fit suus relicta vgore pregnante. ¶ Tertium q; postea testatoꝛ annis moriatur superstite nuru pregnãte. ¶ Quartum q; qui in vtero est post mortem patris ꝛ Aui nascatur in. ꝛ. mensib. proximis post mortem patris. ꝛ hec omnia requiruntur necessario vt posthumus nascatur suus. ꝛ institutio valeat si post. ꝛ. mens. nasceretur non esset iustus partus. ꝛ propterea nec suus nec posset rumpere testamentum preteritus. ¶ Quintum q; institutio concipiatur non simpliciter: sed in casum suitatis. ¶ Sextum q; filius omnino instituatur alias non valeret eo preterito. ſ. in omnibus. j. eo. ꝛ. l. inter, cetera. j. eo.
12 ¶ † Lunc dictio est extremitatis. l. iiij. ſ. fina. j. de condi. et demonstra. obserua q̃ caute vir prudentissimus institutionem concipit non vt nunc valituram: sed tunc. i. post mortẽ filij quando posthumus suus nascetur vt suum ꝛ in casum suitatis. instituit ergo non vt alieni fit institutio sed sui. ¶ Si filius meus me vivo ꝛc. hec verba substitutionis sunt glo. querit an preesseriꝫ de eodem filio institutio. ꝛ diffinit preceſſisse. Quod Bartol. ꝛ docto. omnes fatentur cuiusmodi aut fuerint verba institutionis non liquet verum illa estimanda sunt filius heres esto ꝛ congrue subnectuntur postea si fi
13 lius meus ꝛc. ¶ † Quid ergo cause est q; secuola illa q̃ba filius heres esto omiserit ꝛ solum a verbis substitutionis ego: ditus est. Veritas est q; hic agitur de substitutionis viribus: ꝛ non institutionis. ꝛ ideo fuisset impertinẽs recitatio verboꝝm institutionis. simile est in. l. coheredi. ſ. fi. ꝛ aliis. ll. per Barto. allegatis. ꝛ hanc rationem apposissime adducit hic Aret. contra Barto. facit quod imperator: protestatur subtiliter seruanti nihil superfluum. in. ll. compilatis occurrum. l. ij. ſ. siquid autem. C. de vete. iur. cnnc. ¶ Accedit q; institutiones ꝛ substitutiones vt inter se differentes diuersis titulis prenotantur ꝛ diuersis tractatibus explicantur ꝛ propterea obseruandum est singulas materias non nisi suis locis tractari debere. l. iam dubitari. ſ. fi. j. de here. insti. ꝛ. l. ij. de ſta. homi. ꝛ in eos Do
14 ctores qui secus faciunt acerrime inueditur Soz. pater. ¶ † Hoc loco acris ꝛ ingenua Bar. auctore inter Doctores orta contentio est nunquid testamentum valeat si alia expressa non fiat de filio instituto preterq; his verbis si filius meus ꝛc. glo. putat necessario precedat institutio. Bar. hic. ꝛ in. l. j. j. de vulg. nõ necessariam defendit. Et hec verba si me vino ꝛc. idem valere q; illa si non potuerit heres esse concludit̃q; satis videri institutum filium quem iure suo pater ab intestato sinit hereditatem capere qui si non potuerit: tunc scriptum volvit capere ex testamento heredem fretus. l. si ita heres instituatur. infra de here. insti. propter quod. inquit non obstare. ſ. in omnibus q; satis tacite institutus est qui scripto ab intestato preferꝛ confirmat. l. cum in testamento. infra de here. insti. l. coheredi. ſ. fina. infra de vulg. l. etiam. ſ. libertus si patronuꝫ. infra de bon. lib. ꝛ. l. si ita stipulatio. de op. lib. ¶ Nec ideo iniuriam fieri filio. inquit quoniam testamentario preponitur. argu. l. si emancipatus. j. de bono. pos. contra tab. ꝛ. l. multi non nore. ſ. eo. sentit ergo Bartol. illis verbis si me vivo ꝛc. ꝛ illis si heres non erit non ex testamento: sed ab intestato filium ad successionez inuitari proq; tacita institutione etiam ꝛ tali que satisfaciat obseruationi. ſ. in omnibus. ꝛ. l. inter cetera ꝛ propterea ex mente ꝛ verbis Bart. subiectas conclusiones
15 elicio. ¶ † Primam q; inter illa verba si me vivo ꝛc. ꝛ illa si heres non erit quo ad casum impotentie nulla sit differentia. ¶ Secundã q; in casu Galli ꝛ simplicis vulgaris sine alia institutiõe q̃ suprascriptis verbis si filius meus ꝛc. valet testamentum. ¶ Tertiaꝫ ex his de verbis tacita ab intestato inducitur. insti. eaq; sufficiat. ¶ Quartam q; est dare casum quo successor ab intestato preferatur testamentario data validitate testamẽti ad limit. l. q̃ diu. infra de acqui. her.
¶ Quintam q; iniuriosa tantum preteritio adnihilat testamentum ꝛ non iniuriosam satis est coniectura comprehendi. d. l. si ita heres.
16 ¶ † Ex quibus cõstat non existimasse Bar. institutione opus non esse alioquin contra dixisset. ſ. in omnibus. ꝛ. l. inter cetera. j. eo. sed alia non opus esse institutione preterq; que illis verbis si filius ꝛc. inducit̃q; putat ꝛ tacitã ꝛ ab intestato. ¶ His ergo stat in hoc vtruꝫ tacita institutio faciat satis. ꝛ vtrum illis verbis si filius meus ꝛc. tacita inducatur institutio etiam ab intestato. de quibus singulis dispiciamus. Et conclusiue omnium doctoꝝm confessione eque valet tacita q; expressa quantum ad obseruationez. l. inter cetera allegat. l. Latinus. ſ. titius. ſ. eo. l. iij. C. de inoffi. testa. l. fin. C. de posthu. here. insti. Quod Aretinus ita demum admittendum scribitur si ex verbis testamenti talis tacita cliciatur institutio ꝛ non iuris psumptione de qua in. l. confic iunt. infra de Codic. quod argutissime hic multisq; rationibus probat text. ad hoc in. l. j. infra si tab. test. ex. ibi ex coniectura propie scriptus non videtur. faciunt que scribunt bart. ꝛ Bali. ꝛ Pau. de castr. in. l. pe. C. de impub. vbi dicunt q; per coniecturas non potest fieri substitutio. idez probat Soz. filius. in repe.
17 l. cum Anus col. 891. ¶ † Quamuis Jason. infra de vulg. in. l. si pater filium in notabilibus: Sentire videatur. ꝛ hic in casu Galli non alia q; expressa institutione putat satisfieri: quod liquere. inquit infra. ſ. in omnibus vbi scriptum est filium ex aliqua parte instituendum de expressa. inquit intelligamus oportet cum tacita non aliter q̃ de tota fieri possit. verum licet iurecon. ibi non prohibet insolidũ institui pariter nec prohibet tacite insolidum institui. Item ꝛ tacite potest in parte institui dato vno vel plurib⁹ coheredibus. Quantũ ad vim verboꝝm excepto Paul. de ca. ꝛ Car. de Isolanis ꝛ Sozi. filio qui in vtraq; partem diffusius hic disputat omnes consentiũt ex illis verbis si me iuno ꝛc. ꝛ illis si heres non erit: neq; ab intesta to vtputat Bar. neq; ex testamento vllam induci institutionem: ea potissimum ratione: q; in conditione posita non disponunt. l. si quis sub conditione. infra si omiſſ. ca. test. l. ex facto etiaꝫ agitatum. infra
18 de here. insti. ¶ † Cõsideremus: tamen num diffingui possit inter illa si me vivo ꝛc. ꝛ illa si heres non erit. ꝛ illa si heres esse noluerit: ꝛ vtiq; illoꝝm verboꝝm: si filius me vivo moriatur si significatum inspicimus non magis institutionem expriment q̃ illa si me vivo natus ex asia venerit. Est enim conditio ad subiectam dispositionem que est in casu nostro substitutio: que mox exprimendo subicitur et non ad institutionem que dicta non est: de quo propie casus est in. l. si quis tamen. ſ. fina. infra de vulga. docto. allegant. ſ. in omnibus Alexan. addit. ſ. idem credendum. ipse aditio. ſ. quidam recte vbi casus est per communem opinionem q; Aquiliana procedit substitutio etiam si de morte filij non fiat expressa mentio: propter quod subtrahi de formula potest tota illa clausula si filius me vivo ꝛc. q̃b⁹ verbis putat Bartol. tacitam induci institutionem: quod si verum
19 esset nequirent omitti. ¶ † Ad. l. etiaꝫ. ſ. libertus si patronum. infra de bo. liber. ingeniose. respondet Areti. questionem ibi de substitutione esse ꝛ non institutione. Alij dicunt non male testatum iure pretorio. ꝛ quare nos possumus dicere non male testatum. quo ad substitutionem illam de qua sola agebatur Roma. in. l. si cum dot. ſ. solu. matrimo. propterea non male testatum scribit: q; filio preterito in vita substitutus reperit patronus legitimus ab intestato succes
20 sor. l. posthumus versi. idem ꝛ. c. infra de iniust. testa. ¶ † Similiter non obstat lex cum in testamento. de hered. insti. que loquitur in casu Galli vbi institutio precedat oportet. postea etiam dici Areti. auctore illic controuersiaꝫ inter gradatim substitutos fuisse: ꝛ ideo superuacanea fuisset institutis expressio. ꝛ hoc casu audemus dicere indubie loqui. ſ. in omnibus. ¶ Non obstat. l. si ita heres: quoniam loquitur in diuerso casu. ſ. si noluerit ꝛc. quam differentiam conside
21 rasse Pau. de castr. videre in repe. l. si filius qui. ¶ † Si vero scriptum est si heres esse noluerit: aut questio est de vi verboꝝm. nunquid institutionis habeant significatum. ꝛ proculdubio non habẽt: aut q; mentem testatoꝛis sic arguant q; institutionẽ verbis ipsis indicasse voluerit. ꝛ per hoc tacite instituisse. ꝛ hoc Barto. mea sentẽtia queritanit. Omnes negant q; in cõditione posita non disponũt. l. si sub conditione dando⁹num. ver. ij. ſ. si quis om. ca. ꝛc. Pau. de castr.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

licet indistincte vbicq sequatus sit Bart. opinionem tamen in repe. l. si filius qui. §. eo. distinguendo sentit in casu Galli recte reprehen-
22 di Bar. & in casu. l. si ita heres Bart. bene dicere. ¶ † Videamus num defendi possit in suis vel maxime. & profecto multum p Bart. facit q̄ suus est ipso iure heres. l. in suis. §. eo. & legitima hereditas testamento delata ad hanc legitima est. l. illud. infra de acqui. hered. Nec magis exigitur instituatur vt heres fiat q̄ ne preteritus videatur. insti. de exhere. lib. & d. l. si filius. Hinc est q̄ verius adimi eis hereditas dicitur q̄ dari & amitti ab eis q̄ repudiari & abstentio & in mixtio proprie est eorūdem: nec opus est dicant se velle sicut opus est declarent nolle: q̄ non als desinunt heredes q̄ si nolent. arg. l. iā dubitari. C. l. Cornelius. ff. de here. insti. & veluti requiritur in eis vt non immiscent ad hoc vt non sint heredes pariter exigitur declarent nolle: & propterea proprio: loquitio in suis est substitutēdo priuatine si noluerit: priuatio sane indicat habitum: ergo qui ita demū substituit si noluerit tacite videtur instituere sub contraria conditione si noluerit. arg. l. aliquando. infra de condi. & demon. & eum significatum habere videntur: sit heres si volet als titius heres esto. ergo si volet ex mente testatoris manebit heres. q̄ si testator noluisset illum heredem esse proculdubio exheredasset. Neq; verosimile est testatorem inter suos & in re tam graui luxisse si heres esse noluerit: quem noluisset heredem: neq; eum fugere debuit: si non instituisset ex testamento minime heredem futurum & propterea aliquid testator illis verbis voluit: vel tacite a se institutum intelligi eum qui iure est
23 heres si abstinere noluerit. ¶ † Verba sunt pregnantia cū in actib deliberatoriis ejusdem sit velle cuius & nolle. l. eius est nolle. de reg. iur. Finge q̄ velit esse quid futurum an non erit: negatorioq; hoc pacto fuisset & non testator: & in suum dispendium negator: quoniam nihilominus preteritus suus heres erit & non alius: testamento non iure facto. Neq; enim credibile est testatorem ad impugnanda sua iudicia sic instituisse. l. iij. de mil. test. facit. l. merito. §. p socio: iccirco testatore eo ipso quo dixit si noluerit si est in arbitrio filij velle et nolle relaganit ita voluntarium heredem fuisse credendum est. l. iā dubitari. & l. cornelius. ff. de here. insti. alioquin frustra digisset si noluerit & vtiq; nisi heres instituatur veluti non potest ex testamento heres esse pariter nec pōt nolle esse heres. l. is pōt. ff. de acq. here. cō firmantur predicta rōne. l. illud. ff. de acq. here. q̄ qō plus est in actu stricti iuris priuatino loquit ad idez. l. pro herede. §. Papinianus. ff. de acq. here. l. q̄nis. C. de fideicō. Et pro hac sniā casus videre in. l. hec verba. ff. de condi. insti. per locum ab oppositis vbi veluti institutus filius si volet hanc habet significationem vt si non valet non exi stat pariter adde invitatus si noluerit vt si volet existat. Imol. in. l. si pater de vulg. illa si heres nō erit. insti. suū sub cōtraria cōditiōe pu
24 tat. ¶ † Non obstat Saly. & alioṽ. in. l. si. C. de here. insti. obiectio dicentiū. l. illud nō habere locū q̄n antecedēs est invaliduz vt hic ob formā non seruatā. l. inter cetera: q̄m. §. ostendimus idē valere tacitam institutionē & expressa facit in. §. quidā recte, vbi fm cōem opinionē conditio substātialis tacita sufficit q̄nis cōditio sit actus. for. fm Bal. in. l. in hereditariis. C. de her. act. At qui satis expressum in casu nostro censeri potest vbi ex natura rei de qua agitur, de mente apparet test. & glo. in. l. que tm̄. §. interdictum. ff. de no. oper. nū. Haz quod ex mente est abunde dicitur expressum. l. iij. & ibi Barto. §. de leg. tut. l. nominis. §. verbum. de verbo. sig. Ang. & Aret. in. d. l. illud.
25 ¶ † Neq; obstat q̄ in additione posita nō disponit qō verū est: nisi in contrariū vigerit voluntas. Urget ait quoties in cōditiōe positum nisi disponat: cōsisteren pōt hec solutio cōuenit etiā. l. si ita stipu. ff. de op. lib. Exemplū in. l. denicq. §. interduz. ff. de pec. leg. vbi ex eo q̄ de peculio centū heredi dari preceptū fuit reliquū penes se retinere iussus intelligitur. alioquin inepte de peculio centum, dari heredi iussisset si totū testator: ad heredē pertinere voluisset: nam qui partē detrahit de toto reliquum indulgere videt. l. cum pretor. §. de indi.
26 ¶ † Nō obst. q̄ institutio directa cōiecturalis nō sufficit fm Bar. Saly. & Pau. de cast. & recentiores in. l. pen. C. de imp. & ali. substi. q̄ hic ex verbis colligitur fm sniam Aret. §. relatam. ¶ Nec ad rē pertinet si filij ex illa si decesserint sine liberis non intelliguntur inst. fm glo. & doc. in. l. lucius. ff. de here. insti. bonus tex. in. l. j. C. de pac. & ibi Aret. & Jason: q̄m aliud in casuali illa vbi nec verbis nec voluntate instituntur aliud in hac potestativa si noluerit in qua & verbis ipsis & rei natura q̄ nequit nolle: nisi sit insti. vigens voluntas colligit facium dicta Bart. in. l. centurio vlt. quero vlterius. ff. de vulg. & ex grauamine arguit. insti. licet docto. contradicant pro his facit pulchrum consilium anchara. 74. ibi vt iurecon. decet loquitur ad intel
27 lectum. ff. lucius. ¶ Non obstat. l. hereditas ad statium. ff. de here. insti. tum & hereditas non erat penes statium sicut in. d. §. interdum peculium fuit apud legatarium nec partem totius domino dare iussus statius: vnde argui posset penes se reliquuz esse voluisse: tū q̄ nouus mihi ad eam. l. succurrit sensus statius est nomen seruile vt herotes Amphilus stichus & alia multa que in iure non: nisi in personis seruorum, & libertorum leguntur & ex cōtrario Gaius, Se

uius Menius Sempronius Titius nomina sunt liberorum auctores sunt latinarum vocum observatores q̄uis Stacius Cecilius Comitus & Statius Papinius heroicus poete celebres fuerint. Mihilominus alter seruilis & alter libertine conditionis memoratur Statius a statione vnde & stationarij: huic apertus & sine lite sensus q̄ statius seruus potuit imberi vt de peculio vel aliquid hereditariū extraneo daret absq; eo q̄ heres existat. Exemplum lego titio centum que a statio dari volo legādo a debitore heres grauatus intel ligitur. l. si seruus legatus. §. margaritam. ff. l. si pecunia. de lega. j. cur non idem; legando a seruo statio & alium seruum eidem commodando heres & liber relictus non intelligatur: item commodando seruum sub libertini nomine liber esse iussus sit & iurecon. diffinit nō magis ille heres q̄ iste liber futurus: facit. l. ex his verbis. C. de mil. test. & l. ij. C. de necess. hered. Mirimur duo hic concurrerent specia lia tacite & datam libertatem & hereditatē cōtra gl. j. l. j. de dot. pro.
28 ¶ † Romanus & Jason in. l. centurio regulam. d. l. illud non habere locum scribunt quando maius est antecedens suo cōsequenti: qō est contra. d. §. interdum. item qui vult hominem vel bouem vult ne cessario animal quod maius est. item qui vult effectum sine causeni
29 hil agit que maior & potentior est suo effectu. ¶ † Iuuantur predicta. l. si ita stipulatio. de op. lib. optime per Bartol. allegata illa ratione q̄ si fauor facit verba condit. inducant obligationem in his q̄ stricti iuris sunt: vt stipulatio multo plus debet posse in vltimis voluntatibus & suorum institutionibus que fauorabiles sunt. & dicenti bus ibi speciale esse. nō deo ex causa fauorabili foret speciale: ergo vbi cadez vel maior fauoris rō cadē specialitas fauorabilis p ea que traduntur. in. l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. & l. j. eo. tit. adueṛte q̄ ibi fingitur insu pretoris stip. facit. l. ostendimus. de fidei. tut. nisi velis arguere a ratione equitatis pretorie qō vtq; posit cōtra. regulas iu ris cogita: est alius tex. in. l. inter socerū. §. cū inter. ff. de pac. dot. sol uit Aret. aduertendum tm̄ est q̄ fauor patrimonialis magnus est et maior illo sanguinis. l. qui duos. §. si cū filio. ff. cta. l. si mulier. de reb.
30 dub. ¶ † Et q̄nis indubitati iuris sit non esse in obligatione centū ex illa stipulatione si centum non dederis fundum dare spondes. l. stipulationum fere. §. si ita stipulatus sim. infra de act. & oblig. & simi liter neq; penum in legato illo sit penum non dederit. q. dari volo: & in solutione. l. j. §. item si ita q̄. j. ad. l. fal. l. penum. l. cuz sine. infra quā do di. leg. ced. q̄ intelligitur quo ad vim agendi. Non tamen ita ex tra obligationē sunt vt inuito legatario vel stipulatori solui nequeāt data quidem penus ex mente testatoris obligationē soluit. q̄ si vlla ratione debita non esset obligationem non obliteraret. propter vul gatas regulas q̄ aliud pro alio inuito creditori solui nō potest. vtilla solutione eius quod nō debetur non tollitur obligatio. qui solui deniq; non aliter q̄ ex voluntate testatoris collecta, solvit. & similiter sic ad hereditatē inuitatus non aliter q̄ ex voluntate testatoris erit
31 heres. ¶ † Non enim in casu nostro agitur de iure obligationis & quid in ea contineatur. Sed vtrum ex mente testatoris sit institutus eiq; ex testamento succedat. & sicut ille nō est obligatus penū dare: tamē si dederit. ex voluntate testatoris data intelligitur. Pariter q̄nis suus sic inuitatus non obstringatur heres esse. tamen si esse volet. ex mente & per hoc institutione erit heres. Accedit q̄ que in solutione sunt post solutionem in obligatione fuisse creduntur. l. cum incertus de leg. j. & l. meuius. §. cum duobus. de leg. ij. Amplius Paul. de ca. in. l. j. §. si ita legatum. ff. ad. l. falci. scribit. Nec verba si dare nolueris
32 esse in fauorem heredis. ¶ † Cur ergo & illa si heres esse noluerit non putanda in fauorem filij q̄ si tamen conditionem. & non institutionē inducerent nullius fauoris essent. subiecit deinde illa si non dederis fore in odium: q̄ intelliguntur. inquit si in moza dandi fueris facit. l. si penum. infra q̄n di. leg. ce. fm Dy. vbi iurecō. dicit legatam penuz censeri ademptam sub conditione si heres noluerit dare. & & sicut sub cōditiōe censet ademptra ita sub cōtraria cōditione censet data si noluerit dare. & l. aliquādo. infra de spōsa. & demō. & ba sunt Pauli.
33 ¶ † Fatet Bar. q̄ heres institutus intelligat. sed ab intestato. absurdū quidē ac repugnās vt q̄ valido testō vocatus successor: fiat in testati. Pugnāt inter se testati & intestati cause. l. ius nostrū. infra de reg. iur. l. q̄diu. de acq. here. intestati quippe causa non facit institutum. Aret. veniēs ab intestato nunc propterie dicit institutus ex tacita ḡtum vis veniat voluntate qō Jason cōmendat. ¶ Nō obstat. l. conficiunt de Codic. vbi codicilli non testm̄ sunt quibus: neq; dari neq; adimi hereditas pōt. inst. de codic. §. pen. Item q̄ loquitur de iure & voluntate per missiua nō aūt dativa. ¶ Nō obstat. d. l. si heres instituat. qua sola plus monet Bar. q̄ ceteris oibus: q̄m vt quibus dā placet de eo tractat legitimo quem nō oportebat instituī. & illis qui dicūt hoc esse diuinationē. replicari recte pōt. diuinare similiter illos qui defendūt contrariū. cum verbū legitimi generale sit & ambiguum a quo non recipi arg. docet Bart. in. l. in ambiguo. infra de reb. dub. in ea. l. duo in obscuro sunt. primum de quo legitimo loqua
34 tur scōm vtrum alia precesserit institutio. † Et cogit existimare de extraneo magis legitimo loqui alioq̄n testm̄ vinetis filij preterit esset nullū. l. si filius eius. §. cod. ¶ Misi tentares defendere ibi non rupi testm̄ propter reseruatū nō instituto filio ius succedēdi: q̄ si no luerit heres esse, nimirū si integrū remaneat testm̄ p. l. filio preterito infra de inoff. test. & sic vere extraneus sub cōditione institutus fuit & hic verus sensus illius legis. ¶ Imo. negat ibi esse substitutionez nec inepte quidem cū nulla precedat institutio. Sed conditionalem tantū institutionē putat. qō Soz. filius probat in. l. j. ff. de vulga. & le
35 gis verba colligentur. † Et vtiq; diuinantis est asserere ibi precesisse institutionē. scite igit Alexā. prefatam. l. in neutram partem allegari posse tradidit. & propterea q̄ maluerit testator: intestatus filio adeūte decedere q̄ nō adeūte testatus diuinatio est: quom nihil impediret magis filiū q̄ extraneū inst. tit. honorare. At qui credibilius est post q̄ testamento inuitat malit ex illo succedi qō instituenti & instituto honorificum est. verū testamēto inuitare & velle itestatus decedere. Itē ex testamēto voluntatē defuncti elicere & ad causam intestati in terpretatione trahere. que & ad testati & intestati cām est indifferēs: vt vero dissimile ita incōgruū videt. Sed postq̄ verba in testamēto expriman̄t que ad testati cām minime sunt inepta. q̄d impediret non
36 fm testati naturā accipiant. † Mā veluti ex facto animus itelligit. l. de quib. §. de. ll. p. o hered. j. de acq. her. ex solēnijs testandi discer nit animus. l. non codicillum. C. de testa. verba & mentem legis ad ti tulu in quo sita est accomodamus. l. ij. de stat. hom. & ex subiecta ma teria ampliamus restringimus. l. insulam. §. de pref. ex. c. constitutus de relig. do. Pariter conuenit verba in testamēto magime circa he redum, institutiones que caput sunt testamenti ad causam testati po tius accōmodemus argumē. l. non Codicillum de test. ¶ Nec sine dubitatione foze antumo etiam si testator expresse sic diceret. tibius heres esto si filius ab intestato esse noluerit. vtrū valeat talis insti. p pter. l. inter cetera qō sentiens Bar. dixit talez preteritionē nō esse iniuriosam & sic preteritū filiū intelligit de quo paulo post disputabi mus & testm̄ preteritione non prius nullū atq; filius velit. Attamē in dubia voluntate verisimillius est qui testando ad suā successionē inui
37 tat velit ex testō succedi. † Adde q̄ semper eam interpretationē seq̄ decet qua testm̄ non pereat. l. quotiēs. ff. de reb. dub. At nisi illis verbis (si noluerit) istituisse intelligamus: siue ab in testō imiscuit se suus siue abstinuerit testm̄ preteritione non est valiturum. Roborantur predicta q̄ res agit inter liberos vbi quo quomodo cōiecturata voluntas sufficit. l. cum Auus infra de cond. & dem. l. Pacumenius. de heredi. insti. l. fi. C. famil. hercis. Preterea nō nocet quotiens nemini damnosuz est relaxari solēnia scribit. Bal. in. l. cōditionibus de condi. & dem. per illū tex. Jccirco in casu nostro dici pōt vbi vel valeat testm̄ quia suus intelligit institutus vel non valeat quia preteritus. Ipse idem vtroq; casu succesurus est & non alius. Dium fore in eum casuz capiamus quo testm̄ valeat & testatus pater decedat casus videtur in. l. posthumus. §. idem & circa infra de inoff. test. Nonos ait instituenti & instituto ex testamento potius q̄ ab intestato succedi.
38 ¶ † Si quidem illa verba si noluerit diriguntur in extraneum. sub sisto Pau. de cast. j. in repet. l. si filius qui putat idē qō in suo. magne quidem significationis est hec voz si noluerit. Nō si voluerit an erit heres an frustra prolata sunt faciunt omnia que supra de suis dispu tauimus. Et ex diuerso est q̄ institutio de extraneo debet pala & articulata voce fieri. l. heredes palam. §. de testa. & l. iubemus. C. e. tit. & casus videtur in. l. ex facto etiā agitatū. ff. de heredi. insti. Nec frustra erunt posita ex quo cōditionalē institutionem fm Imo. in extraneo legitimo faciunt. & scriptus sub ea cōditione capiet vt institutus & nō substitutus. gl. & Bal. in. d. l. ex facto. sed si talis legitimus volet ab intestato heres erit. & legata non debebuntur vel tanq̄ condi tione defecta vel ab alio legata. In extraneo vero non legitimo nullius forte momenti quia non fm regulas iuris dicta institutio &c. a q̄
39 bus discedere nostrum non est. l. non potest, de leg. j. ¶ † Alia species est si heres non erit. in extraneis nihil valet. d. l. ex facto ibi quē non instituerat & talis conditio vt ridicula reicitur arg. l. cōditiones contra. ff. de condi. insti. cōsidera an possit sic interpretari si heres nō erit si pro quia heres non erit. Imo facient institutionem. casus in eadem. l. ex facto ibi q; huic pars esset data que nulla esset si in rōne decidendi iureconsultus dicit datam partē & Seio alilet nō appa ret data q̄ illis verbis nec refert subiecisse q̄ nulla esset q̄m satis est innui illis verbis dari posse. licet tunc nulliter data fuerit. ergo si valide fuisset data. illis verbis data esset & sic arguit aliūde q̄ ex vi ver borū dationis nullitatē & verba satis valida ad dationē. Glo. dicen do idest videt esse data corrupit tex. q; verbuz esset non est infinitiui
40 vt glo. detracto. t. vult. † Quid dicemus an esse nulliter datā ait ex traneo qō secus esset in suo quasi sentiat suo illis verbis valide. anvt cōmum seruiat sensui. tex. sic construemus. quia nulla pars esset que huic data esset & hoc modo relationū que refert non ens idest nō datā partē. sensus esset q̄ illis verbis nihil datum esse diligētioꝛes delibe
41 rent. ¶ † In suis aūt videamus an distingui possit. aut illa verba si heres non erit nō simpliciter, pferunt sed cuz adiectione aliqua que institutētis arguat voluntatē exemplū in. l. coheredi. §. fi. j. de vulga. si

heres non erit tūc in locū partez ve eius. heres esto. frustra testator digisset in locū partē ve eius si nullā intelligebat datā & hoc tenet ibi glo. & Bar. in vltimo intellectu licet in cōtrariū cōis sit opinio. Sine partē ve eius. ff. silij q; sui ipso iure locū & partē habēt & vere ille teg. de substitutiōe tantū loquit vt scribit Aret. Aliud exemplū si heres nō erit tirio substituo. casus in. l. cū in testamēto. §. hec verba & l. pater impuberes. j. de vulg. qui dicit substituo titio nisi titius intelligatur institutus non posset ei substitui & propterea vtrūq; significatur alter ū exp̄esse alterū tacite vt. d. §. hec verba: rō dyuit vnū &c. l. illud
42 infra de acq. her. & l. q̄nis. C. de fideicom. † Ex diuerso casus videt in. l. in libris vlpiani. C. de here. insti. vbi nisi precedat de Plocio institutio neuter intelligit institutus. nisi inuet hec opinio q̄ illa leg. lo quit de extraneis nos de suis & in casu nostro sunt hec verba si he res non erit ibi desiderantur. que si forte alijs probabuntur ex ea di stinctiōe liqueret in quib casibus loquuntur. ll. per Bar. allegate.
43 ¶ † Aut simplr̄ pferunt si heres non erit hoc opus. hic labor. bar. & Pon. de cast. idē putāt Jo. de Imo. in. l. si pater de vulga. similiter sentit sub cōtraria cōditione institutū per. l. aliqñ & l. q̄bus dicb. §. quidā titio de cōdi. & dem. secus putat in extraneis maxime q̄ tunc est supuacua talis cōditio. l. verba hec de cōdi. insti. de quo p Aret. in. l. j. de vulga. & plenius Soz. fil. in repe. quarta. q. principali de effectis vulg. ij. q. j. effectus. cogita q̄ rō suitatis multum valet. multi nō faciūt differentiā inter illa si noluerit & illa si heres non erit. tū aliud est quid esse exp̄ssum aliud subauditū. in illa si nō erit subintelligit per interpretationē si noluerit. l. cū proponas. C. de her. inst. actū vltra cōem opinionē cōtra Bar. vigeret teg. in. l. mozibus. §. pen. j. de vulg. ibi sed si ita scriptū est si filius mihi heres nō erit Seius heres esto filius heres esto. Mā si illis verbis si filius heres nō erit &c. in ducerez institutio supernacuo iureconsultus institutionē subiecisset
44 filius heres esto. ¶ † Superest vt illud Bar. de iniuriosa preteritione examinamus & quousum Bar. mens nō satis intelligo aut sentit illis verbis factā institutionē. & impertinenter ego excusat nō iniuriosam preteritionē cū institutus tacite vel expresse omniū cōfessiōe etiā ipius met Bar. nō sit preteritus. aut sentit nō factā institutionē neq; necessaria & similiter nō est de preteritione disputādū. aut sentit necessariā esse & non factaz. tunc insta esset inquisitio nisi repugnaret Bar. pre positioni contendentis in casu Galli & simplicis vulgaris aliam nō desiderari institutionem preter illaz quā illis verbis si heres nō erit
45 vel illis si me vino &c. ipse putat tacite induci. ¶ † Nihilominus di ligens scrutator Imo. validissime Bar. contra dicit. negari non po test inquit quin filio fiat iniuria statim q̄ non instituitur. Nam sicut honorificum est instituī. l. Julianus infra si quis omiſ. ca. test. ita con tumelioſum est exheredari aut preteriri. l. filium. §. sed si portio infra de leg. præst. auten. vt cum de app. cog. §. illud quoq; col. viij. & antē. nouissime. C. de inoffi. test. facit ratio contrariorum &c. ¶ Ipse vero non facile mihi persuadeo satis esse non iniuriose preteriri nisi vigēs impellat vtilitas. l. multi non note. §. eo. ¶ Igitur diligentius per
46 scrutemur. Iniuriosum hoc casu quomodo accipiēdum. ¶ † Verū ex animi affectu. ¶ An ab effecto id est damno. ¶ † Et non iniurio sum. An ab eo q̄ non damnosum oītigat. ¶ An q̄ vtile. ¶ Rursus vtrū sufficiat non esse iniuriosam preteritionē. ¶ An q̄ emolumētū omnino sit allatura. ¶ Et q̄ ex animi affectu iniuriosa accipiat teg. arguit in. l. si patronus. §. si q̄s nō mala mente. j. de bon. lib. & hūc sen sum Bar. hic habuit. ratus qui ab intestato instituit malā mentē nō habuisse. Verū ex cōtrario vigeret q̄ ab ignorante preteritus nihilominus rumpit. l. sicut certi z. l. si cū invtero. C. de mil. test. facit. l. titi
47 §. j. §. eo. Ergo non satis est q̄ nō mala mēte preterear. ¶ † An ab effecto ergo idest q̄n preteritio nō est dānosa. nullo enim iure pbat q̄n preteritus ab eo cui hereditas nō est soluēdo nō possit testm̄ nullum dicere satis dānosuz fuit vt suū nō tractari. ergo nō ab eo q̄ nō dānosa preteritio. vitiosa est. cōsequēs sit igit illā nō esse iniuriosam. q̄ vtilis preteritio sit. & propter ipsaz vtilitatē facta est. q̄ oēs meo iudi cio. ll. pbāt. in primis. l. si emancipatus filius. ff. de bo. pos. cōtra tab. que loquit in preterito & ab instituto extraneo acceptuo hereditatē post mortem aui in cuius erat potestate vnde constitit euidentem vtilitatis causaz aui de bonorū dilapidatione suspecti ad idem. d. l. si patronus. §. si q̄s non mala mente vbi iureconsultus non fuit con tentus dicere si non mala mente adiecit sed alia causa idez in. l. Pau lus respondit co. titu. de bo. lib. ibi non note sed alio consilio. §. in. l. multi. ibi sed vt eis consulatur. clarius in. l. si filijs matrem. C. de inoffi. testa. ibi nullam iniuriam fecit sed potius putauit prouidendū. Nec mirum meo iudicio q̄ taliter preteritus nō est vere preteritus sed quodāmodo institutus cuius cōtemplatione z ad eius vtilitatē alius institutus est vt. d. l. multi ibi fideicōmissam hereditatē dant idē in. d. l. si patronus &. l. paulus respondit. & ille sic institutus cōtemplatione preteriti ppie fiduciarius heres dr. l. seius saturninus ifra ad treb. facit. l. dedit dotē. ff. de colla. bo. l. de dona. inter vir. & vxo. & deniq; filius ex iudico testamētario licet interpositis pſonis capiet si igit nō iniuriosam. ll. diffiniunt que in apertā vtilitatē fit preteritio

Universidad del Rosario Archivo Histórico

iniuriosam fateamur oportet q̄ sine vtilitatis cā fit. vñ palaz fieri vī omnē simplr factā pteritionē foze iniuriosam qō aperta rōne demō
48 strari posse autumo q̄ q̄ sic pterit. Justa rōne quodammō coactus pteritū qō cessat in casu Bar. vbi sponte alios instituit z ex hoc ipso q̄ suos ex cā testati z alienos ex cā testari vult capere ita suos despicere vī q̄ indignos habuerit testō scribi. Maz nobis caros testō prosequi solemus z proculdubio minime defendi pōt non videri iniuriosam ex quo testator declarat nolle suū ex testō succedere quasi indignū habeat istitutiōis tit. honozari. Nec aliud illa verba sonāt si filiꝰ ab itestato heres esse noluerit. titius heres esto q̄ illa vba ex testō volo titiū z nō filiū. si filius ab intestato vult capere capiat q̄si iure suo nō meo bñficio alias ex testō hꝰs sit titius. z vtiq̄ idignātis est dispō. quid impediebat eque filiū vt titiū instōnis tit. honozare? certe nihil. Nec me fugit eundē Bar. in. l. iuris iurandi. §. liberi. j. de op. lib. scribere in dubio oēm exheredationē pfumi nō mala mente factā allegat. d. l. si pfonus. §. siqs nō mala. j. de bo. lib. quā. l. in con-
49 trarium valere pxime demonstrauimus. ¶ † Attamen nō eadē rō est exheredationis z pteritiōis. exheredatio legis impler volūtatē: pteritio secus. Illa solidat testm: ista infirmat. illa lege pmittit ista prohibet: qō arguit magis legibus odiosam pteritionē. Nec mirū q̄ paternā arguit ipietatē liberos nō agnoscere exheredatio eūt si li in reuerētia. Sisuapte natura illicitus est pteritionis actus qūo poterit simplr gestus cēseri licitus z nō mala mēte gestus arg. l. nō dubiū. C. de. ll. z. l. cōtra legē. §. eo. tit. cū vulg. ¶ Preterea si veruz est q̄ ap. l. Julianus. j. siq. om. ca. test. notat q̄ instōnis honos pzponēdus sit vtilitati. Nō essi dolo caret pr̄ qui honoze pprīa omisso ppter cōpēdiū aliēnā instōnem maluit. vñ colligi posse reoz q̄ non ois vtilitas pteritionē honestet nisi forte magna appareat sane ridi culosa res foret ob minimū emolumentuz instōnis honoz dispiciaꝰ.
50 ¶ † Unde liquidū fit sicut nō ois cā exheredationē iustificat pariter nec ois vtilitas pteritionē. Et ppterea sicut testatoz oneratur legitimā exheredationis causam expzimere. pariter dicendū nō ex causari preterentem nisi instam vtilitatis speciem expzesserit. ¶ Et vt fructus aliās ex p̄dictis z doctoz traditionib' in p̄senti Bartolina qōne colligaī nō nullas pclusiones breuiter duci adnotādas. ¶ Primam q̄ in casu Galli z simplicis vulgaris etiā Bar. cōfessione hic z. §. in oibus opus est saltz tacita precedat institutio. ¶ Secundam similiter omnium consensu eque valet tacita institutio q̄ ex pressa pzo observatiōe. d. l. inter cetera quā Aret. admittit si ex verbis testatoris z non iuris pzesumptione colligitur. ¶ Tertiā q̄ talis tacita institutio nō ab intestato: sed ex testō fit: est necesse z in his iure Bar. ab omnibus impugnatur. ¶ Quartam ex Aret. sententia q̄ succedens ab intestato non pōt dici institutus quantumuis ex ea cita mente defuncti succedat. ¶ Quintam plurimum cōsensu q̄ ex illis verbis si me viuo ꝛc. z illis si heres non erit. Neq̄ ab intestato vt Bar. neq̄ ex testō vlla inducaī instō. Reliqua multa que disputationis gratia in medium adduxi z magime de iniuriosa preteritiōe quisq̄ diligens lector ex suo ingenio duce rōne metiaī atq̄ emēder.
51 ¶ In. g. mensibus. † Proximis quibus filius mens mozietur. De partu humano variatū legimus. Bellu. j. noct. acth. meminit a. g. viris in. g̃ij. tab. scriptum. g. mense Signi hominē post mortē. f. patris Docer Paul. j. de suis z leg. l. intestato. §. post. g. menses. mortis natus non admittitur ad legitimam hereditatez. Plin. vij. nat. hist. refert Massurium Sabinum scribere Lat. Papirium pretorē secundo herede lege agente bo. poss. contra eum decisse. cū mater partū se. g̃iij. mensib. tulisse diceret. qm̄ nullū certū tēpus parienti ei statutum videret. ✠. Varro. iij. diuin. z hum. rerū. z. vij. z. g̃. mense instū partum nasci pdidit auctoze Aristotele. Idē Varro in Satyza quā testm inscripsit pari eodēq̄ iure esse vult in. g. mensibus natos z. g̃. Idē Plin. Homo alius. g̃. mense alius. viij. signit z vsq̄ ad initia g. g̃. q̄ añ septimum mēsem haud q̄q̄ vitalis est. Divus Adrianus causa cognita decreuit. g̃. quoq̄ mēse partū edi posse. Idē Bell. est auctor. Quas vt declinaret varietates nostez Gallus mentem. g̃ij. tab. sequutus vt iustū pariendi tp̄s diffiniret ait Jn. g. mensibus ꝛc. quoq̄ certioz post humi foret proles. Nam quo plus varium ac instabile pariendi tp̄s eo plus post humoruz incerta ac litigiosa foret cōditio. facit qō elegāter. §. in. l. cōmodissime notauit Bar. inquiēs conditionem in futurum persone incerte adiectam non modo vim conditionis: sed etiā demonstrationis obtinere: qō Aret. z omnes
52 cōmendant. ¶ † Quas quidē vilas varietates in vnā cōsonantiaz reducere z idem iuris z hodie z olim fuisse nō in lepide inquisitiōis vī Papirius Preter nō male dixit nullū pariendi tp̄s prefinitum. l. lege a ceptu lex. g̃ij. tab. a morte. g. pscripit mēses. Divus Adrianus longo post tēpoze causa cognita a cōceptu. g̃. mēses decreuit a morte aūt nihil immutauit ab eo qō. g̃ij. tab. scriptū erat a Gallo declaratum fuit: z hoc iure vtimur a divo Justiniano cōpzobatuz. l. fi. C. de posth. her. Varro autē Plin. z ceteri a cōceptione dinumerāt quā quidē dinumerationem nostris. ll. vsq̄ adeo cōprobataz video
53 q̄ aulim affirmare. g̃. mense iustum partū nasci. † Nam si nouissima die. g. mēsis post mortē patris iustus partus nascīt a cōceptu. g̃. mense nasci fateamur oportet. Non enim eadem ipsa die mortis cōcepisse verisimile aut possibile est nisi morte repentina coreptus pr̄ fuisset puta naufragio aut ruina vel cede quid si longa egritudine expugnatus obijt qō frequentius accidit ad qō. ll. accōmodanī. l. nam ad ea. §. de. ll. z satis est prima vel secūda die z inter ipsa initia. g̃. nasci sicut prima. vel secūda. vij. d. l. intestato. §. fi. z. l. vij. §. de stat. hom.
54 probaturq̄ hec sententia in auten. de rest. z ea que parit. ¶ † Nota paria esse dicere. in. g. mensibus z intra. g. menses vt hic z. l. fi. C. eo. sicut ipsis calendis z intra calendas sicut vltimus calendarum dies quinimmo z nouissimi diei vltimum momentum includitur tam mensis quam calendarum. l. si ita stipulatus fuero. g. z. l. qui hoc anno. j. de verb. oblig. Doct. in. l. qui ante calendas z. l. eum qui ita. §. q̄ ita. co. tit. ratio q̄ inter istas dictiones in z intra nulla est differētia significationis Ser. Sulpitius tres iste voces intra citra vltra quibus certi locoruz fines demonstrantur singularibus apud veteres syllabis appellabantur Jn. cis. vls. Me deinde particule quoniam paruo exiguoq̄ sonitu obscurius pzomebantur addita est tribus omnibus eadem Syllaba z quod cis tyberim z vls Tyberim dici ceptum est citra Tyberim: z vltra Tyberim. Jtez q̄ erat in acceden
55 te eadem syllaba intra factū est q̄ quibus intra. Jn: significat Nam q̄ dicit intra oppidū intra ferias. Intra Kalēdas nō aliud dicit q̄ in oppido in ferijs in Kalēdis. Nec seruius auctor est Bellius lib. g̃. noct. act. q̄ ergo pzio scdo vel alio quouis mēse añ. g. finitū post mortez natus erit. in. g. pxi. mēsib. vel intra. g. mēses natus intelligit vt hic
55 z. d. l. fi. C. e. ¶ † Quid si Kalēdis. g̃. mēsis aut postridie nascaī erit ne pteritus. glo. istitutū intellegit idē gl. in aute. de resti. z ea q̄ parit. §. fi. vñ Bal. no. paruū excessum nō foze in cōsideratiōe. p glo. l. vbi leg duoz. mēsiū. ff. de reg. iur. ¶ Mozosuz sane videt ac in rōnabile nimis ad vngue rescare q̄ in pāte nostra nō sunt. at q̄ nec ipsius interdū diligētissime nature q̄ q̄nis eodem modo semp agat z pfecte agat attā plerūq̄ nō pōt. auctoz est Arist. ij. de rep. z ob id cōsiderādam naturā monet in his q̄ frequēter accidūt z non in monstruosis. cōcedāt. l. nō sunt liberi. §. de stat. hom. l. ostentū z. l. q̄ret alijs. j. de ꝛb. sig. Quibus natura rebꝰ certa crescēdi mera est. q̄nq̄ tñ excessus videmus. statuarij certā boibus mēsurā diffiniunt. plurimi aut longioze aut breuioze habēt. nō nullos nostra etate Rome vidimus supza humanā spēm Balmara quēdā semicubito ceteris eminētioze: z Beltramū Sutoze Palmo excedētē ita si minimo. g. mēses preter
56 gressus est partus nō ideo minus iustus baberi debet. † Cū in potestate nostra nō sit adamussiz pariēdi legē custodire: nec est q̄d patrui iputet q̄ fataliter ei accesserit arg. d. l. q̄ret aliās. j. de ꝛb. sig. z pgnantes falli in dinumeratiōe dierū minime nouū est. Nec lex hoc semper vt plures nullo modo sint. q̄ de. g. post mortē mēsibus loquit: ipsa enī mortis die incredibile est semp cōcipi vnde quotquot añ mortē dies tot. g̃. menses admittit lex z p hoc. g̃. mēse gigni posse intelligitur
57 q̄uis. g. post mortē iustos menses pfinierit. ¶ † Jn cōtrariū viget q̄ lex statuit post. g. mēses mortis natū inter legitimos nō baberi: z hoc pbat glo. in. l. septimo mēse. §. de stat. hom. quā plures sequunt cuius diffinitioni nec probationibus contra iri post. Areti. allegat glo. in. c. ferrum. l. dist. Panoz. in. c. is qui. de spon. scribit quādo lex diffinit aliquid obtemperandū est q̄ per eam inducitur pzesumptio iuris z de iure que impatiens est contrarie probationis. clem. litte-
58 ris. de proba. † Ex diverso idez Aret. subtiliter distinguit. verbum post esse ambiguū vtrum ad longū interuallū vel ad breue tēpus respiciat ex auctoritate Bar. i. l. fructus. §. q. §. fol. mat. Doct. in. l. quoties. §. si quis ita. j. de here. inst. z ppterea infert ex interuallo accipiendum z non incontinenti post. g. menses natum cum liqueat post g. menses nasci posse z ita inquit interpzetari Jmp. in. d. auten. de resti. §. fi. ex cuius verbis dicentis impossibile esse. g̃. mense completo nasci a contrario argumentatur ante completuz in aliqua parte. g̃. mensis possibile est nasci Pace tanti viri nefas non sit dicere talem consequentiam non plus valere quam illa tempus pariendi in. g̃. mensem non extenditur. ergo ad. g̃. extenditur. Jn numeris negati-
59 ue non recipitur argumentum. † Ex facto illic accidit Mulier. g̃. mense a morte viri partum edidit quem a defuncto conceptum asserebat. Etvr imaginoz obicienti de partu post. g. iustos mēses respōdebat a conceptu quando liqueret aliam dinumerationē esse legib' non impzobatam. Sed in re dubia legem a morte. g. menses Jmperator autem eadem ratione qua se mulier tuebatur confutat ingens negligēs in tantū tēpus cōceptionis extenduz. quasi dicat dato a conceptione fieri debere dinumeratio. tēpus conceptionis neq̄ in tātū id est tempus. g̃. mensium extenditur. z propterea non est possibile q̄ a defuncto esset partus Jmp. ait nondum essi completo anno. g̃. mense perfecto peperit. Ecce q̄ aperte meminit. g̃. attigisse mensem. statim essi perfecto. g̃. ingressus sit in. g̃. Nondū completo anno ait. idest. g̃. mense completo quem mox attigerat perfecto. g̃.
60 ¶ † Nō ab re ergo paulo añ disserimus q̄ alia esset dinumeratio a cōceptu. z alia a morte z q̄a conceptu. g̃. mēse iustum partū gigni z in hoc

t in hoc a phisicis nō discrepare legulcios vt. §. in declarato. §. finā. manifestatur. Et observādū est abnegatiuos iusti partus duos pre finitos terminos. vnus citerioz est ali' vlterioz citra. vij. mēses z haud q̄q̄ vitalis gignit. z ideo iniustus. l. septimo. §. de stat. hom. vltra. g̃. observata nature lege gigni est ipossibile. z ideo iure ci. est in legitimis. verū qm̄ dies cōceptionis aut obscurus aut oīno icognitus. z ideo ab eo dinumeratio fallaz. Sciri pculdubio neq̄t eius tp̄s aut dinumerationis finis cuius initiū ignoraī doct. in. l. de diuisione. §. fol. mat. z. l. fi. in diē. j. de cōd. z dem. Jdeo pudēter legislator: noluit in re tam graui sub incerto z vanis assueratiōibus vagari. Sz ex certo initio certum finē prescribi quē egredi pēsata nature lege censetur impossibile. z ciuili equitati z partus indemnitati conuenire. Ad duo legislatorem respicere oportuit. Primum vt partus rō integra seruaret' ideſt q̄ vere filius defuncti tp̄s per angustiā pariēdi nō excluderet. Scōm ne ex infinito pariēdi tpe viduis stupri occasio pzeberet vtriq̄ cōsequi ratus duce. nā certā nascendi metā a morte pzestituendo cum a die conceptionis fallaz z omnino periculosum
61 videtur z pculdubio nulla alia rōne melius lex nature cuſtodiri potuit quā. g̃. iustos a morte statuisse mēses. † Nā si nonē a morte pzestituisset. a conceptione vtiq̄ essent tm̄. g̃. cuz detrimento partus cui nec. g̃. mense nasci a natura denegatuz est. Ex diverso si. g̃. a morte pzestituisset similiter a conceptione cōtra nature legez essent. g̃ij. Dez ergo optima considerationē a morte viri iustos menses prefinuit. Tum vel magime q̄ veluti incertum est quo die ante mortem cōcepisset: ita indubitatum post mortem concipi non potuisse. z propterea si ante initium. g. oportuit concepisse. Palam fit. g̃. paritura que. g. mortis parit. Ut res partu in tuto esset merito. g. pzestituit
62 arg. l. quoties in stip. j. de verb. oblig. ¶ † Nec refert si viduis nono quoq̄ mense gignere assuetis incesti occasio non tollaī: que post mortem viri ex stupzo concipiens. g. mortis possit parere: qm̄ huius rei natura ea est vt per omnia fraudibus sine partus detrimēto obviari nequeat. Satius ducit lex posse falli quam ob talem suspitionem per inscitiam humanam verum filium excludi. Nec dissimiliter in aliis multis statuit vt illud Melius nocentem absolvere quam innocentem per inscitiam condēnare. z exheredatum alere quam non exheredato per inscitiam alimenta denegare. l. j. §. sed si incertum. j. de vent. in poss. mitt. Cōtra cōceptus pridie quā moreret pater ista rōne. g̃. mensis potioī parte fraudaret' respōdeo lex quod potuit: z ad ea que frequentius accidunt se accomodauit nihilominus
63 Plin. scribit inter initia. g. z. x). mensis Signi hominez. ¶ † Quid si palpatu exultantis in vtero partus z aliis manifestis signis nō minus tribus mensi. pregnantem constet relictam coniugem. z ex eodem vtero. g̃. post mortē viri peperisse prevalebit ne legis rigoz manifeste veritati an princeps omnino consulendus. Nec existimo universo casu Papirium pretorem de quo. §. g̃iij. mense natum secūdo pretulisse heredi. nimirum quia Pretores ad moderandam. ll. severitatem pzo principe erāt. ¶ Quid si testator pater instituat in. vij. mensib. nasciturum. num postea natus iure preteriti rumpit: z conscientia conceptionis moueatur: in potestate nostra non est actus nostros a. l. nexibus subducere. l. nō potest de leg. j. ergo preteritus casus est. in. l. j. §. sed siquis ventrē. infra de ven. in poss. mit. ¶ Quid si instituat intra. v. menses nasciturum. vtrum non solum fragilis institutio sed etiam nulla iniusti partus. l. septimo. §. de stat. hom. Jdē de eo qui in rerum natura futurus non est z sic de nō ente pzo nō scripta sit. l. fi eo tempoze. j. de his. q. pzo. non scr. Jn contrarium. l. j. §. sed z siquis ventrem. infra de ven. in poss. mitt. vbi intra tres mēses nasciturus exheredatur: fortius ergo valebit inst. ad hanc. q. vide Soz. fil. in rep. l. cum anus col. lxxxj. ✠. sed queritur. ¶ Quid si simpliciter sine adiectione temporis instituat filium nasciturum vtrum vltra. g. mensem natus intelligitur institutus. z puto sicut non intelligitur filius ita nec iusti tutus. d. l. intestato. §. fi. Ergo talis adiectio est supernacua. l. iij. de leg. j. verum hodie. Sed in Galli foz. necessaria fuit de partu humano ad tollendas diffidentium altercationes.
64 ¶ † Quero in. l. fi. C. eo. sunt eadē prope verba intra. g. mēses post mortē meam ꝛc. z tñ nō eandē habēt significationē. Illic simplicem dispositionē faciunt hic conditionalē illic vivo testatore nascētes nō intelliguntz preteriti. hic secus. cur tam diuersa. ¶ An q̄ suus ibi instituitur hic alienus q̄ simpliciter nequit institui z forte verum nisi. l. cōmodissime de suo loqueret'. ¶ An q̄ ibi moribundus pater sic testatus est sine spe se vivo giguende sobolis q̄ si se victurum crediderit idem de nascituris in vita statuisset arg. l. iij. C. de inoff. test. z. l. titius. §. lutius. §. eo. z quamuis pocliuioz in hoc snia sit. vere tamen diuinatio est: z in vnū moribundi casum restrictio. Quid si nō egerit testaretur vt sepe sapientes faciunt. Justinianus essi generaliter ea verba vult intelligi. ¶ An vt Paul. de cast. existimauit in. d. §. lutius z Jason in. l. j. j. de vulg. probat de certo ibi posthumo cogitatum: z hec similiter diuinatio vt Idē Jason in. d. l. fi. scribit. ¶ An vt Cyn. putat ibi verba sunt ambigua. hic z in. l. cōmodissime sunt clara: qō z Bar. in. l. si cum dotem. §. sol. mat. non displicuit. Si verum ama-

mus vtrobiq̄ scriptum est apertum in illa licet questio sit voluntatis. ¶ An q̄ ea verba post mortem meam non respiciant nascituros sed initium dumtaxat. g. mensium vt glo. forte non male sentit: tam z
65 si ad vtrumq̄ possit referri. † Attamen congruentius videtur ad fauorem restringere. vnde observandum quando verbum simpliciter pzolatum ad fauoꝛem z odium est indifferens. foze ad causaz fauoꝛis dilem redigendum. ¶ Neq̄ mirum si non idem in Aquiliana fo. in qua computatio. g. mensium non a morte testatoris: sed filij exprimitur incohanda. vnde fit illa post mortem meam. aut excludant in vita nascituros aut nihil operentur contra. l. si quādo de leg. iij. ¶ Et eadem ratione neq̄. l. commodissime obstat in qua talis. g. mensium necessaria non est numeratio. ¶ Et vtiq̄ in. l. fi. verba post mortem meam propter expressum. g. mensium spatium plusq̄ necessario posita fuerit. Nam nisi expzimatur vnde incipiant. g. menses. qm̄ delinat semper foret incognitum. Et quia voluntatis illic questio fuit nō an
66 tem scripti quod apertum est. ¶ † Alia ratione meo iudicio Imperator: voluntatē testatoris sic interpretatus est eo illo vel magime q̄ testatoꝛ verbis vsus est legis de partu disponētis. Lex enim. g. a morte prescripsit pariendi menses: ad excludendum tm̄ illos qui post ea nascerent non aūt illos qui nō post mortem nascerent'. Nec mirum illos cicit vt in legitimos bos amplectitur vt legitimos. Siquidem testando quis legis prouisione vtitur merito credit Jmperator: eodem cōsilio sic testari quo legislatoꝛ motus fit statuere si legislatoꝛ nō ea mens fuit vt q̄ vivo testatoꝛe nasceretur a successione huiusmodi verbis excludant. similiter dicēdū est nec testatoꝛi fuisse in animo vt pteriti intelligerent'. Verba enim ad vnū effectū pzolata in diuersum valere non debent. l. legata inutiliter de leg. iij. Unde observandum occurrit actus ab ea lege interpzetationem capere cuius pzouisione agens visus est. Simile dicimus Glos. z Doctoꝛum dicta fm ll. quas allegant intelligenda. faciunt scripta. j. l. heredes mei. §. cum
67 ita. infra ad treb. ¶ † Jacobus de Belviso pulcherrimaz questionem disputauit quam Barto. hic retractat de vidua que humato viro nupsit. z in. g. vel. ix. mense peperit cuius esset partus. inextricabilis quidem questio in iuris canonici seminarijs orta: quod intra luctuosos dies nubendi potestatem fecit. c. pen. z fi. de secund. verum Bal. in. l. decreto. C. de infam. meminit se legisse in consilijs Paul. de Liaz. sapientissimi canoniste z Rayneri fozl. Quamdiu imminet conturbati sanguinis periculum z partus incertitudo causari pōt: viduaz non sine infamia nubere: z iccirco idē Bal. diffinit post tres aut quatuoꝛ menses iure nubere quod a glo. in. l. liberoꝛum. §. de infam. didicit ratio q̄ latere diutius venter non potest sterili autem z annose nullo tempoze pzohibitum probat. Pet. de Ancar. in rep. c. j. de cōst. Panoz. in. c. fi. de sec. nup. z in rep. c. ecclesia Sancte Marie de cōsti. Baldi opinionē impugnat quē Felinus sequi vī Paul. de cast. in. d. l. decreto non pzobat nec impzobat. Amplius insignis Doctoꝛ Thomas Doccius Seneñ. Quem vbiq̄ Doctoꝛem veritatis laudat Soz. fil. hi sdem auctoꝛibus: tradit Branide non licere ante partum nubere. de qua nō est verisimile Apostolum dixisse. viro mortuo nubat in dño. magime propter periculum aboꝛtus ex frequenti coheuntiū cōfrictatione: sapiēter ergo maioꝛes nostri aīa luctuosa tēpoꝛa secūdas dānauerunt nuptias. l. liberoꝛū. §. de infam.
68 ¶ † Nec eadē ca est nefarii in muliere magis adulterii ac stupzi quā in viris habituz: z probaī in auten. de resti. z ea. q. §. fi. propter qō dixit Cato in oratione de dote. Jn adulterio vxoꝛe tuaz si deprehendisses sine iudicio impune necares: illa re si adulterares digito non audaret contingere: neq̄ ius esset. Alioquin absurdum fuisset: continentie atq̄ constantie plus exigere ab infirmioribus. quā natura z lege potioribus. ac monstruosum muliebrem fragilitatem superare fortitudine viros. ¶ Et vt ad me redeam multum interesse autumo quemadmodum cōcipiaī questio. Siquidem pzoponimus viduā post duos a morte viri nupsisse mēses z nono peperisse vt queꝛit Bar. aperienda est ambiguitas. vtrū nonus mensis a morte viri
69 numeraī an a secundis nuptijs. ¶ † Siquidem a morte nonus pzeponitur qui est post nuptias septimus z liqueat nono mense natum nō dubiū est ad primū virum pertinere. Si nō liquet pendebit multum a iudicio obstetricū z Medicoū partus qualitate pēsata. natura quidē nouenarius perfectioꝛ. z ideo robustioꝛ ac magis vegetus z multo plus is q̄ a cōceptu esset mēsium. g. nisi aliud exiganiue
70 rit puta maternus langoꝛ: z similia. ¶ † Septenarius aūt quātus sit iustus tñ inmaturus z imbecillioꝛ: iustus vero quo ad successiōis iura que id tantū exigunt vt eo a nuptijs edatur tēpoze quo humana cōditione victurus sit. Nā si septo a nuptijs mēse natus viueret. vulgo magis q̄situs credit. l. septimo. de stat. hom. l. intestato. §. fi. j. de suis z legit. l. quod dicitur. §. eo. z. l. pen. C. eo. Si vero ex aspectu discerni non posset vtrum septenarius an nouenarius sit. Bal. in. d. l. septimo putat ex naturali z communi consuetudine pariendi nasci nouenarium z per hoc ad primum virum pertinere quod Aret. placet. iuuatur ratiōe q̄ natura semper operatur. ✠m physicos potioꝛi quo post modo z pzo perfecto potius quaz imperfecto pzesumitur

Universidad del Rosario Archivo Histórico

Imperfecta essi sunt inimica nature. l. non sunt liberi. ff. de stat. hom. l. ostantum z l. queret aliquis. j. de verbo. sig. Cogita tamen q probabiliter magis hec quā necessario cōcludunt. Nam z septimo nasci potuit. multumq; valet q in domo secundi viri publice visa est pregnans: crevitq; venter z enixa est. l. filium. ff. de his q sunt sui vel.
71 z. l. vicinis. C. de nuptijs. ¶ Si vero nonus mēsis post secundas nuptias preponitur z sic. gl. a primo matrimonio natus nō existimo habere dubitationē quin secūdi sit viri. gl. mense mortis natum non recipit ius. d. l. intestato. §. post. g. z casus est in. d. §. fi. auten. de restit. z ea que parit. gl. mense etc. ¶ Si queritur de vidua que statim huc mato viro nupsit neq; constet cuius concepit cohitu z quocunq; mē mato viro nupsit neq; constet cuius concepit cohitu z quocunq; mē
72 se pariat potuit. ig. vel. g. ex alterutrius cohitu peperisse. ¶ Sol nat Apollo quo plus distinguis plus involuis. Patris assereratio plerūq; fallax: rare aut nulle mulieres ex ipso cohitu cōceptionem sentiunt. l. j. §. si mulier. ff. de lib. agn. cōsuetudinis observatio hoc ca su in accessibilis cū ab utroq; viro que nouē z. g. menses sint. nisi primus vir longa egritudine expugnatus defecisset aut in peregrinatione periisset. l. filium. §. pen. z fi. ff. de his q sunt sui vel al. iur. ex adiunctis iudicatio pendet. Ubi vero vir primus repentina morte occubuisset q illa ipsa die aut pridie potuit concepisse: hoc opus hic labor. Bal. in. l. si matrez. C. de suis z legit. z Imol. hic putant in dubio iudicari filium illius in cuius domo nascitur. d. l. filium. Idem Bal. in. l. liberorū. §. j. ff. de infam. sentit neutrius esse z Areti. sequit per. l. si fuerit. j. de reb. dub. Ang. in. l. duo socij. j. de her. institu. tradit utriq; adiudicandum quod omnes damnant. Bar. distinctio nō pertinet ad presentē articulū. Jacobus Raueni q; patrē demōstrare nō pōt nō admitti ad successionem yllius. l. vulgo. ff. de stat. hom. Bal. in. l. septimo. ff. de stat. hom. Aretinus digredit ad ea que tradunt canoniste in. c. afferte de presump. vbi tractatur utrū p possessore an petitore presumēdū. Nos aūt querimus ex nudo facto cuius sit filius non autem quis ex petitore vel possessore potior. Quid dicemus. qui recte iudicare volet dubitā est diffiniat utriusq; esse. Nō eadem sane conditio seruorū libertorū ve cū filijs. Nā veluti seruus z libertus pluriū esse pōt: pariter proculdubio impossibile est vnus ex plurium gigni cohitu. Iniquius etiam neutrius arbitrari quē certū est alterutrius esse. nō obstar. d. l. si fuerit vbi agit de lucro captādo hic de dāno vitando immo facit p hoc in. §. fi. quia casus est fauorabilis. Jacobi Raueni ratio fortis est. An ius sit cui assimilatur vt Jacobo de Balusio placuit. vetus ac celebris inter physiologos agitata questio. de corporis similitudine. Quibusdā existimantibus genitali lege trahi vt in animalib⁹: z plantis sibi similia gignētib⁹. Quibusdā mortaliū fortuitas species. q; ex speciosis plerūq; deformes z robustis imbecilliores nasci videmus. Bar. z omnes Jacobo cōtradicunt dicētes ex imaginatione mulieres in receptione seminis plerūq; partus effigiē capere. ll. quib. nitunt nihil faciūt vt illa queret aliquis. j. de verb. sig. vbi scriptū est parentibus nihil imputādū in his que facto eueniūt q; si ex cogitatione mulieris accideret esse imputandū. Jason laborat in exēplis q; plus Jacobi opinionem cōfirmant. Et illud in primis auctore Dino Hyeronimo Manerio accusate de adulterio q; dissimilem marito filiū genuisset z comento sapientissimi Hypocratis liberate q; in cubiculo inuenit pictā imaginē puero similem: quā cōceptionis tpe respexerat mulier. Et illa quintiliani q; Ethyopo similem genuit cuius figurā cōtemplata fuerat. Ex quibus palam fit quantuz similitudinis rō valeat q; in suspitionem adulterij illas adducerat: z nisi legitima rone excusate.
73 dānate fortassis fuissent. ¶ Cur boc nisi q; natura similē exigit z similitudo suā arguit sicut dissimilitudo nō suū. excusata per locum a spāli in, contrariū ergo generalis regula iudicio Hypocratis probata q; nisi spālis dissimilitudinis cā aducat naturale esse z ordinariū vt assimilenk. Rari profecto sunt qui genitale aliqd ex vtero nō referant: z si ab initio in ipso partu manifesta signa vt neuicatrices nō apparent. attamē per etatē recognoscimus aut in ipso ortu z corporis habitu aut voce pronuntiatione incessu Hestu morbus. Mone quotidie gentilitias virtutes ac vitia morbos egritudines rescimus vt articulares Iliacas Thyricas podagras. quor vidimus apoplesi genitali cecidisse quot lippolos luscuiosos surdos balbutientes parentibus suis similes etiā Auis vel proauis: tres in lepidoū gente intermisso ordine obducto membrana oculo genitī memoratur. z Niceus nobilis poeta in Aynō degenerasse etchiopem cōfirmatq; magis quā infirmet illud hic Bar. inspiciendū q; frequentius accidit. qui filium patris imaginē reddere ordinariū ac frequentissimū est. sepe et solet filius similis esse patri eadē rone retorquent in Jasonem alia sua exēpla que innuunt industria z studio hominis dissimires gigni z nō natura vt in genesi Jacob versicolores pecudes generari. peraunt z q; hec instabilis rō videat q; alie anis alie sibi similes paruit quedā viro q; dā nulli q; dā pri femina marem sibi. quoq; cogitationū animiq; celeritas z ingenij varietas multiformes noras in hoie potius imprimit quā ceteris animātibus. quoq; immobiles sunt animi z similes oibus singulisq; in suo cuiq; genere Nihil ominus minime aspernandā mihi psuadeo similitudinis rationem.
74 ¶ Raro est coheētes animos i diuersa distrahāt dulcedine operis q; omnes sensus occupat languescentes: z vt plurimum in tenebris cū Maritis res ista geritur. Apud Lucilium Manilius pictor deformes filios nec sui dissimiles cū haberet a Feminio percūctatus q; non similiter fingeret z pingeret respondisse fertur in tenebris fingo luce pingo Phauorinus haud vulgaris philosophus asserebat plurimum valere ad fingendas animi corporisq; similitudines vim z naturam seminis facit. c. fi gens Anglorum. lvj. distin. l. quod si nolit. §. qui vendunt supra de edil. ed. Plinius meminit eius q; Femino partu alterum marito similem alterum adultero genuit. Item Proconesie Ancille que alterum domino simlem alterum procuratori eius. Divus Augustus cum prouincialis quidam ad eum perductus esset sibi simillimus interrogauit A dolescens fuit ne aliquādo Mater tua Rome. negauit ille. nec contentus adiecit: sed Pater meus sepe existimauit Augustus tantam similitudinem vix aliunde quam ex natura seminis procedere potuisse. z ille vt Matrez impudicitie nota purgaret. similitudinis rationem per lepide in Cesarez retorsit. Videmus preterea quanto studio Patres fam. curare canum atq; equorum generationem ex optimis atq; pulcherrimis fieri quod de rep. Plato sapienter admiratur simul: z ridet quod non id idem opere in copulandis hominibus nauant. Quod custoditi in bet Imperator in. l. super statu. C. de quest. ad idem. l. j. §. de vent.
75 insp. ¶ Nec ad rem quod aliter euenire potest ex bonis bonum generali natura vult quamuis plerumq; non possit auctor esse Aristoteles secundo de rep. Illa enim. ll. notant ac probant que naturaliter z frequenter accidunt. l. Nam ad ea. supra de. ll. Nec nouum nullis necessarijs probationibus filium posse demonstrari: z ideo verisimili contentos nos esse oportet. l. filiū supra de his qui sunt sui vel al. z l. Lucius. infra de cond. z dem. Non enim inspicimus q; euenire potest: sed quod naturaliter euenire solet. Similitudo igitur vt nature magis consentanea multuz valet. verum non ausim affirmare vt sola sufficiat nisi alio inuetur vt si domi natus est. d. l. filiuz. Neq; aliud sil
76 suadeat sicuti ex dissimilitudine. neq; opinor. adulterimus. ¶ Et auertendum quosdam in hac questione dicere cui magis assimilatur inspiciendum. Aliud quidem est dicere cui similis est z aliud magis similis dicere sermo comparatiuus est quod vtriusq; similitudinem referat. Sed alterius magis. z hanc vt in stabilem z vtriusq; similitudinem gerentem nihil valere arbitror. Rursus an eius existimabitur in cuius matrimonio nascitur: vt Bald. censuit in. l. si matrem. C. de suis z leg. sequitur hic Imo. z Alexan. per. d. l. filiū z. l. si vicinis. C. de nupt. Satis nimium valere autumo post huius nuptias. Tumidus visus venter z in eiusdem domo creuisse peperisse. Nam sic natum Maritus nisi aliud impediat cogitur agnoscere. d. l. filium Impia vox illa. ll. visa est que negat filium ex illo vētre qui post nuptias domi creuit cui si iungas similitudinis argumentum lis omnis dirimitur. An benignioriem in ambiguo rationem amplecti conuenit. id est quod nato fauorabilius sequamur. argumento. l. si fuerit. §. fi. z. l. qui duos. §. Sed si filio. infra de reb. dub. fauorabilius est alteri adici quam neutri. Mobiliori quam humili. Ditiori quā Pauperi. An sorte dirimenda controuersia. Nec in lepida Immole hic mia qō verecundius cum muliere agitur si ex secūdo concepisse dixeris sic non peccauit contra. l. liberorum de infam. z semper pro innocentia
77 presumendum. l. merito. ff. de pro soc. ¶ An calculationes Astronomorum probabimus qui ex hora nativitatis. momentū conceptionis recognoscunt Ptolomeus in centiloquijs verbo quinquagesimo primo. locus lune in nativitate est ipse gradus ascendens in circulo hore casus spermatis. i matrice z locus lune hora casus Spermatis est gradus ascēdēs hora nativitatis. verba sunt Ptolomei.
78 ¶ Si vero mox post mensem a primo viro nuptiz z. g. mense peperit ad hanc spectant Barto. distinctiones cum vtrouis concepcrit legitimus est partus nec ex cuius coitu cōceptus sit facile dignoscitur. Si contemplanda signa sunt accurrate deliberandum est. Menstrua non semper eadem repetita die redeunt z plerunq; in duos differuntur menses. Finge illo mense qui inter primum z secūdum matrimonium inter cessit passa non fuit menstrua z statiz in ipsis nuptijs ex secundo viro concepit pridie quam redirent. vnde caussatur ignoratio ex cuius coitu menstrua retenta sunt. multe etiaz post conceptionem primis mensibus nihil minus menstrua eiciunt. z fortassis haud impertinenter distinguendū. Aut passa est mēstrua post mortē primi viri nec illi post conceptionem cōsueuerunt defluere z clara res est: si vero passa non fuit proculdubio res non est sine dubitatione. Signa dixit Bar. Rofredi auctoritati inuitus q; non videt contentus cessatione menstruorum nisi alia comitent bodices fastidiū. ait eā asserebat pregnās ab obstetricibus. puta q; forte cessauerāt mēstrua habebat dolores habebat fastidiū: neq; his oibus cōtentus nisi ab obstetricibus probarent. adde vel medicis quoz studiū est ista diligentius inspectari. De signis cōceptus Plin. sic loquitur a conceptu. g. Die dolores capitis. oculoz vertigines. tenebrisq; fastidium

fastidiuz in cibis. redundatio stomachi indices sunt hominis incohati. Sed quia Talia non accidunt semper cessatio menstruoū adiuncto aliquo ex predictis accedente peritoū assensu validissima sunt si
79 gna. ¶ Esto passa fuit z nequit probari quonia pudice mulieres verentur scire z ideo occultant semper assecuratioi Patris stari. Doctores negant. Quid ergo. z forte Patris assertio non tam facile aspernanda. l. etiam supra de prob. creditur de etate cur non de cōceptione que probatu difficilioz est. l. de etate de interro. act. z causs videtur in. d. l. intestato. §. fi. de suis z legit. Abi inreconsultus, ¶¶¶¶. dic natum iustum diffinit partum: que diez supputatio nisi a Patre. vnde disci queat nō video facit. l. septimo supra de stat. hom. retulimus supra. Plinio z Vassurio sabino auctoribus. Paparium. Pretorem credidisse. Patri q; gij. menses tulerat puerperium. Ex contrario. Patris assertio suspecta sepe aut gratie cū nouo viro ineunde aut cōtinētie. Matrimonialis protegende. Nā pudoris simulacra amant videri etiam petulantissime. propter hoc multe aborsus procurant. multe necant aut exponunt. exempla nobis domestica sunt in ipsis Urbis conditoribus. Dum Campanie presiderem prope muros oppidi quod Collem pardum vocant repertus est infans sub terram defossus z ad me delatum nutricibus tradidi. sumpto de Patre supplicio duos superuixit annos cū quo multum spei mihi cecidit quasi ad aliquod fastigium fortuna reservasset: vt Moses. Legiferum z Cyrum persarum Regem Romu
80 lum. ¶ Illud quod indicio Medicorum z obstetricum terminatur impertinens videt. Non enim artis est: sed diuinationis ex aspectu huiusmodi partum cuius editus sit cohitu. cognoscere vtro vis lune. ig. vel. g. mense perfectus est. Item subdit inspiciendum q; frequenter accidit. aut intelligit de Patre z ad consuetudinem eius pertinet: aut de vniersis Mulieribus: z debuit dici quod vniuersaliter accidit. Innuisse videt ergo: vt nono z non. g. credatur enixa mense: z sic erit secundi viri quoniam vniuersaliter sic accidere consueuit: z propterea quoniam non liquet de particulari: attendenda
81 est generalis consuetudo. ¶ Haud inepte quidē inquit obseruandā consuetudinem Malieris nisi sit infida vestilia. C. Verditij ac postea Pomponij atq; Horatij Clarissimoū Liuium cōiuz ex his quatuor partus enixa semper. vij. mense genuit: tamen sullum Ruffum. gj. z postea Cesonium Gai principis cōiugem octauo. Mater mea. gij. partus edidit omnes. g. mense preter duos. Nō semper ergo eodem modo gignitur. Syderum influxu aut alia occulta causa quoridie cernimus Messes vindemias fructus interdum citius interdū tardius maturescere iam duobus cōtinuis annis duplicato vere letati fuimus. Septembri. Octob. Nouemb. Mensibus nouella poma legimus. Arescentes vidimus. Spicas prata floxida herbidos colles violis acrosis rubentibus: olentia rosaria. qui recte Judicare volet multa habebit percuntari z nihilominus ex ambiguo indicabit semper.

1 Didam recte admittendum credunt etiam. ¶ Si non exprimat de morte filij. sed simpliciter instituat. vt eo casu valeat quiex verbis concipi possit. Glo. z Doctores fere omnes hic incipere reprehēsiones in Balli formulam dicunt: z omnium vna voce huius. §. sensus est talis. simpliciter oe Nepote posthumo alieno facta institutio intelligitur secundum consilium Balli facta: z proinde valet ac si omnibus Balli verbis concepta esset. Unde norandū occurrit hoc casu paria esse simpliciter z conditionaliter substitutionem concipere. z ideo nihil referre si conditionaliter vel simpliciter. Aquiliana concipiatur: ex quibus consequens fieri videtur q; qualitas extrinseca presumatur contra. l. sciendum. j. de verb. oblig. Ratio q; aliter valere non potest: hinc illud generale obseruandum dicunt: quoties certa forma quid fieri oportet: si simpliciter fiat censebitur factū eo modo quo deber de quo Jason dicit hic Textum esse peregrinū: z singularem: multisq; similibus cōfirmare nititur: quā presumptionē induci. Pan. de cast. nō in lepide hic inquit ex qualitate persone cui fit z illius de quo fit. idest alieno posthumo qui nō poterat aliter instituj. Corroborant hec q; dispositio simpliciter facta refertur ad intellectum iuris. facit. l. qui iure militari. j. de mil. testa. z. l. dotis fructus. §. fi. cū seq. iuncta glo. de iur. dot. z. l. generaliter. C. de inst. z substi. Hinc glo. quatuor modis formar talem substitutionem z vltimo pulcram subnetit questionem. ¶ Et q; omniū cōmunis hec tot seculis probata sententia: cui acquiescere religiosum foret cōtra q; temerarius nimis ausus impugnandi: quod semper certam interpretationem obtinuit: verum quia nō eadem causa iudicātis z speculantis est. decet eū iudicantē receptas sequi sinias. nō iuris nouator sed obseruator esse debet. veritatis aūt indagatori liberū z laudabile semp in vrinam singula repetere: z noua meditari veteres quotidie cernimus nouari sinias. multeq; nūc vsu, pbanf q; olim obliterabunf. gaudet eronaq; rerū nouitate parens ipsa naturata. vbi rōnibus certamē cōficitur nulli os clausum esse cōuenit: sicq; aut quotidie ingenue excogitank multa aut ab alijs excogitata perpoliuntur ortosum z sterile deus odit ingenium psallente psalmista qui nō accepit inuanū animā suā blandictione habebit a dño z q; uis virtū mearum id onus non sit: satis tū erit si parsisse semina alijs ad speculandū ab imbecillioribus semper ac lenis armature: quos velites dicebāt initur pugna. z a Paludatis ac toto exercitus roboze prelium cōfi
3 citur. ¶ Ad crucndā veritatem nonnulle gradatim tractande sunt questiones. ¶ Prima vtrū Aquiliana conditionalis vel simplex sit substitutio. ¶ Secunda vtrum Ballus potestatem tantum alienuz instituendi fecerit an formam indugit. ¶ Tertia vtruz vtrū sit Hic. Ballum reprehendi z de qua re z a quibus. ¶ Quarta de vero sensu huius. §. ¶ Quinta de exemplis glose. ¶ Sexta de vltima illa z subtili glose questiōe. ¶ Quod sit simplex hoc. §. liquet. Sol remota mentione mortis. verba si spectes est simplex: si effectū cōditionalis: z quia nō dubiū duabus aliis cōditionibus etiā implicitā. Z gif ad secundā questionē trāseamus. ¶ Bar. potestatem tantum instituendi a Ballo factā sentit. z ideo inquit posse indugit posse instituj non erant necessaria tot verba. vnde Pan. de cast. notanduz monet frustra fieri per plura quod potest fieri per pauciora. Jason fortissime contra Bar. insurgit: sed meo iudicio non soluit inquiens. Ballus induxit sub duabus conditionibus posse instituj. Sed conditiones per legem imposite formam inducunt necessariam ergo etc. allegat Bal. in auten. matrj z ante in fi. C. quādo mul. tut. off. z. l. j. in pri. de coll. Alex. z Aret. in. l. ij. §. primo. infra de vulg. eundem Aret. in. c. in cautis. iiij. col. de testibus. qui ideo esse scribit q; conditiones important causam finalem vt per Bar. in. l. ij. §. fi. de don. z soluēdo pro Bar. inquit idē Jason quādo dispositio non potest produci nisi certo modo si simpliciter fiat censetur fieri eo modo quo debet vt bic.
4 ¶ Aduerte q; rō z dictū nō possunt esse eadē z igit vitiosa hec solutio. z nihilominus si hec doctrina esset vera nemo cogeret seruare legē formarū z conditionū cōtra. l. Meuius z. l. qui heredi. de cōdi. z dem. de ḡbus latius. j. in. ij. z. iij. exēplis glose. ¶ Secundo Jason soluit q; cōditiones imposite per legem tunc important formam necessariam quando imponuntur precise aut simpliciter. Sed in casu nostro Ballus vtitur verbo posse etc. z ita iactat enuclearum sensum. §. nostri. Attende q; hec verba sic posse non sunt Balli: sed Secuole. z solutio est contra mentem z verba iureconsulti. dictio sic est demonstratiua certe forme fm tex. z glo. ff. si sic fieri voluit. ergo nō aliter z magime si sumus in correctoriis: vt ipsi putāt que correctio sicut odiosa ita stricte interpretanda est: vt vno potius q; pluribus modis corrigat. l. precipimus. C. de appella. Ceterum vercor ne non sit vera Talis de forma legali distinctio: nimis enim stringit neq; hoc. §. probatur Bar. sententia procederet si satis fuisset simpliciter posse instituj. Sed quia nequit instituj nisi in casum suitatis expressium vel subintellectum qui formam respicit ergo etc. ¶ Accedit
5 alia inconuincibilis ratio q; si potestatem tantum fecisset. Ballus alienum instituendi. illa potestas esset indifferens ad omnes casus rumpendi testamenta. cum vtrobiq; eadem conseruandi ratio z ad vtrūq; casuz z se vino z se mortuo testatore pertineret: quia simplex z indefinita dispositio ad omnes casus pertinet. l. comodissime. ff. eodem. vnde consequens fieret super vacuo latam a Jo. Ro. legez vell. quod est absurdum. Verum quia in vnum casum tantuz mortis se vino Ballus concepit. ergo non potentiam: sed certam formam induxit. ¶ Ceterum si Ballus potestatem fecisset mēdaz Justinianus esset inst. de leg. §. posthumo: z in princ. de bo. poss. vbi iactat a se simpliciter instituendi posthumos indultum. De hac re satis abū de diseruimus supra in precindijs in illa. q. vbi ostendimus Ballum nihil contra. gij. tab. Sed ex earum mente induxisse instituendi modum. Nam. gij. tab. alienum posthumum institutionis incapacez fecerunt. Ballus autem non fecit capacem: sed docuit quamadmodum incapacitatis impedimentum posset declinari. concludo velutineq; lege ratione Barto. probatur opinio ita certo certius esse Ballum nullam potestatem fecisse alienos instituendi. Et fortassis non iniuria attentari quod nec formam ex se induxit: sed a iure traditam incapaces instituendi declarauit: z ad tollendas dubitationes conceptis verbis presentez formulam edidit qua testantes sine
6 estatione uterentur in quibus concipiendis delectatus plurimum autoritatis queſuit. ¶ Maiores enim nostri. Jo. vtilitatis studiosi formularum vsum probauerunt quas vrinam z hodie nos haberemus non subiacerent vinentium: z moriencium voluntates imperitie z malignitati tabellionum: quorum plurimi vocum latinarum sunt expertes. testator sentit aut exprimit: vnum vel certo mō. tabellio aliud vel aliter. q; si formule in vsu essent non peccarēt. formulas nō habemus: z formulis subiecti sumus vagis z incertis. heu quotiēs accidit q; nec testōr nec tabellio scit quod sentit exprimere. Imperator: scribit inst. de inutil. stip. obseruationem conceptorum verborū in stipulationibus sublatam z glo. recte inquit non referre quibus verbis stipulatio concipiatur dummō sint apta z congrua: interroga tabelliones que verba sunt cōgrua quomō sc solutionib?

Archivo Histórico Rosario

extricabunt in quibus concipiendis non minimus sudor est doctoribus. Hinc omnes fere lites q in arbitrio imperitorū cōmisse sunt hominū voluntates. Nō vt periculosum z nocium reip. ita maiores nostri non permittebant. anteq sub principibus tribunalia pro mere alia fierent. magnam sane curam habuerunt fundatores Ro. reip. Ne homines faciles essent ad litigandū auctoritate Iustinianus. instit. de pen. tem. lit. qō magime ex ipsis formulis cōsequebātur. Nā illa heres esto z exheres esto si heres nō erit z id genus reliqua nō alia sunt quā formularū verba in quibus interpretandis iurecōsulti incubabant: habebātq testatores in promptu cōcepta verba ad vnāquāq institutionē. simile videmus in stipulationibus vt illa habere licere z illa per te non fieri z huiusce modi cetera. Nūc minimum si litium infinitus numerus quoniam qō iureconsultorum fuit: nunc est imperitorum verbis concipere hominum voluntates facit in arg. l. codicillis. §. fi. de leg. ij. Ad me redeam mirū esse nō debet si incapacitatis hoc vitium veteres fecerit dubitare quoniaz maius est vitio solēnitatis omisse propter qō Bal. in. j. si alienum. §. in extraneis. j. de per. inst. scribit. §. ex imperfecto. l. hac cōsultissima
7 C. de testa. non iuvare cōtra vitium incapacitatis. ¶ Tertia que stio est biceps. l. de quo z a quibus Gallus reprehendit glo. in prin. precedentis. §. inter ceteras reprehēsiones primā memorat: que ad presentem. §. pertinet q superfluo fecit mortis mentioné cum simpliciter facta institutio idem valeat: vt hic z doctores sequunt. pcns inquisitio perutilis quidē ac necessaria vt q ab ea exemplorū z mul
8 tarum decisionū glose z Doct. veritas pendeat. ¶ Et quā iniuste incuseturr superfluitate Gallus ex cōmuni ipsorū sensu, ac verbis nō dubium est liquere. Dum dicunt simpliciter facta institutio accipit vt eo casu valeat qui ex omnibus verbis Galli quit intelligi: respon deant si Gallus verbis illis vsus non fuisset quomodo nunc intelligerent conceptionē istam. instituo filium z ex eo posthumū nepotē. quod debeat valere eo casu qui ex verbis Galli cōcipi pōt. vbi desicit exemplar nō pōt duci exemplum Cardinalis cōsilio. cxix. incipit Monasterium Sancti Juliani dispositio facta ad instar alterius nisi pl valet eo non apparente vel data invaliditate eius ad qō fit relatio. no. glo. pen. in. c. si romanorū. xix. dist. z. c. veterum. xx. dist. Ang.
9 in. l. si donatio. C. de donat. ¶ Nulla quippe virtus referentis nisi ap pareat quāta z qualis sit virtus termini ad quez. l. in testō. j. de cōd. z dem. facit. q causa secunda tantū valet quantū in prima exprimit. l. peto. §. predium de leg. ij. verū qñ Gallus sic loquutus est substitutionem in casum mortis filij intelligunt. Verba ergo non fuerunt superflua sed necessaria z vtilia. alioquin nescirent nunc paucioribus verbis formare institutionem. Absurdius dicere videntur reprehensibile esse eam conditionem exprimere sub qua institutuz intelligi volunt cum qui simpliciter institueretur. Quorsum hec fatētur omnes cōditionalem esse institutionem z tantum virum audent incusare q non simpliciter concepit qō suapte natura vsq adeo cōditionale est q simpliciter conceptū volant cōditionaliter omnino intelligi. si cō ditionalis est z facta simpliciter censenda est cōditionaliter facta:
10 quare non melius fuit fm naturā suā accipisse. Prestigie sunt hec. ¶ Quero vnde hoc vt id qō esse debet in sensu necquit sine reprehensio ne esse in verbis. vt quid ergo inuenta sunt verba. l. labeo de suppell. leg. mira res q sensus sit necessarius z verba eius sensus significan tia sint superflua. Atqui ridiculosum magis q si in casum mortis nō exprimitur oportet sic accipi ac si esset expressum. z fas non sit sic exprimere qō non expressum nihilominus subaudiri oportet. vt quid sic intelligis si ita exprimi non convenit. si simpliciter vis omnino di ci simpliciter intelligas. Mū sunt enim eius generis hec q expressa noceant. l. expressa. j. de reg. iur. Quoz magis stupeas istoz incōstantiam hic Gallum reprehendi dicit: q expressit qō tacite conti netur z in. §. z quid si tm. glo. iure reprehēdi dicit q casus de qbus disputat scenola non expressit q nis ex mente cōtineri fateatur. Mō obstant illa verba si non exprimat que mentionem mortis non super fluam sed magis non necessariam arguunt. Mō valet consequentia. non necessaria est ergo superflua z superfluum credunt ex eo q non expressa subintelligit z per hoc expressa nihil operetur. l. iij. de leg. j. Ista rōne verba in illa institutione. Lu. Licius heres mihi esto vi delicet Lu. z mihi z interdum esto z interdum heres. essent supflua quia non dicta subintelliguntur. l. j. j. de per. inst. Jo. And. in. c. mandatum de rescriptis super glo. ij. z in. c. certificari. ij. q. de sepul. non est absurdū q in rescriptis conditiones apponant que subintelligā
11 tur. ¶ Regula enī illa expressio eius qō tacite inest nihil operat nō sic recipit vt nihil omnino operet. Nā in hoc valere scite. Bart. docet qō amplius vim taciti non habet sed expressi. Et nihil opera tur quo ad augendam vim z effectuz dispositionis nihilomagis sane contrahitur obligatio. exemplum in. l. cum quid si cer. pe. Item nihil operatur ad esse rei: sed ad bene esse satis valet. l. stipulationes cōmodissimū infra de verb. ob. z quia talis regula simpliciter non est vera q nihil operetur. melius diceretur expressio eoz que tacite insunt non est necessaria z ista semper vera. aliud p̄oculdubio est aliquid non esse necessariū z aliud superfluū. Non necessario exprimuntur que tacite insunt. sed quia imperitorum z caullantium mi me aspernanda est multitudo ad resecandas lites maiorcmq rei ge ste declarationem expressa non sunt superflua sed comoda z vtilia. d. l. stipulationes z. l. que dubitationis. j. de reg. iur. datur ergo me-
12 dium inter non necessarium z superfluum id quod est vtile. ¶ Ob serua itaq ad statutorum interpretationem tria. hec: quorum vnum nō est alterū: nō necessariū: vtile superfluū. probant in. l. j. z toto ti tulo. §. de impen. in reb. dot. Accuratius ergo Bar. loquutus dixit non necessaria tot verba. Meniq si cōtuleris cum Aquiliana a glos. excogitatas conceptiones plane palpitabimus nihil in Aquiliana superuacuū aut reprehēsibile: sunt em̄ ille glosarū cōceptiones anci pites scabrose imperfecte z tales q nisi interpretatiōe suppleas nō intelligunt. Aquiliana vero p se clara lucida omnes partes necessa rias explicans. ille non nisi tacite z per subauditum. Den quā male te lacerāt sapientissime Aquili de eo propter qō summe laudandus es q plenam apertam nihil qō intellectū remoretur neq ipsum in terpretē desiderantē edidisti formulam vitio ascribunt qō fuisset vi tiosus si non sic fecisses. Quid em̄ cogere Gallū debuit concise z ob scure dicere aut dicendo non explicare dilucide: que omissa aut ob scure dicta interpretatione omnino supplenda erāt. Ecce quicquid plene z numerose Gallus enarrauit. In glo. conceptionibus inter pretatione supplendū est. vt quid igitur talis suppletio si superflua illa Galli verba. Si necessaria vel vtilia quare stare prohibent cur magis laudatur oratio imperfecta z eclypsata quā q omnibus suis partibus cōstat. Nouū quippe est cōmodare orationē que interpre ratione egeat z eam que per se pateat damnare quod non solū cōtra omnē dicendi rōnem est: sed etiā iurecōsulti traditionem qui nos ad
13 monet in. d. l. stipulationes cōmodiss. semper fore nominatim inseri que tacite possent exaudiri. nō em̄ illi quidē de quibus loquitur scenola superflui vitio laborare Galli formulam putauerunt: sed que stionem agitarunt. quid si Anus posthumi instituendo illa de mortis verba non exprimat ex quibus palaz fit male a Pau. de cast. hic ob seruatum frustra fieri per plura qō pōt fieri per pauciora. qō auctore Aristotele recipitur quādo eque bene paucioribus pōt. verū nō eque bñ dicitur quid obscure z p subauditū. sicuti aperte idē z luci de. z quod sine interprete nequit intelligi velnti quando per se patet immo illud vitiosum quod eclypsim rectores vocāt. istud laudabile ex his liquere non dubito quid sentiendum de eleganti traditione illa Bal. hic dicētis superflua nocere in dispositionibus z. ll. oibus que per modum regule procedunt vt hic inquit. z in. l. j. j. de reg. iur. si equivocum tollas quoniā multa superflua dicunt que nō sunt z nō
13 omnis superfluitas in iure est vitiosa. z igitur diffinimus in oratio ne superfluū auctore Quintil. in Tropis. ¶ Quicquid dicitur quod sententiā nō adiuuat. est em̄ vitium quod Paryssologia grece dicit. Aliquando tuaq significari quid breuius pōt z cū ornatu latius ex tendimus quod superfluitas nō est: sed laudabilis eloquutio si apte fiat quam greci Perypbrazim nostri circiloquutionem nominant exempla nō desunt: sed vno contētus in. l. titius testō. §. lutius. §. eo. ibi calescēte sole. brevius dicebatur aurora. Aliquādo pluribus verbis vtimur clariozis demonstrationis causa que minime superuacua: sed recte posita probamus vt. l. q dubitatiōis de reg. iur. que male allegatur a quibusdam q superflua non nocent: quia nullū vtile superfluum. caueant breuitatis studiosi ne incidāt in illud fracidum brevis esse laboro obscurus fio: qō est valde vitiosum. perspicuus sane z apertus debet esse sermo. Similiter. ll. z regule licet breuiter concipi conueniat. hinc Jurecōsultus ait. regula est que rē que est breuiter enarrat. idest lucide explicat enarrare est declarare exponere diomedes Grammaticus enarratio est obscurorum sen suum questionumve explanatio vel exquisitio per quā vniuscuiusq rei qualitatē Poeticis Glosulis exoluimus. non ergo cū sensum ha
14 bet. l. j. de reg. iur. ad quē allegat Bal. ¶ Aliquādo impertinēter quid adicitur exemplum. in. l. que extrinsecus de verbo. obli. quodvi tiosum quia dictum non adiuuat qua nihilominus vt inutili adiectio ne spreta dispositionē recipimus z hoc casu loquitur. l. non solent de reg. iur. Aliquando quid superfluo dicitur quod diuersam quali tatem aut significatum inducit z est apprime vitiosum z subtrahen dum exēplum in. l. j. §. quod mer. ca. z hoc casu procedere Bal. tra ditione puto. Et notat ex diffinitiōe superflui quod si exornat si pla nius z clarius exprimit si figurate Quintilio auctore suas iuvare di citur. Nunc reprehēsionis auctores dispiciamus. glo. z doct. sce nolam faciunt. ipse vero preter glo. z doctores alios non video: tum q Aquilius nihil reprehēsibile dixit: tum q nihil a scenola cernitur in hoc diffiniri. Cuius rei gratia admonēdi sumus multi interpre rati sunt Galli formulam inter quos noster scenola presentem enarrationem per questiones contexunt qui post recitata concepta verba ab hac exordium est questione per quosdā agitata superillis verbis. si filius meus vivo me moriet̄ ꝛc. quesitū fuit quid si de morte filij illa non exprimantur verba, nunquid valeat substitutio. respon dit scenola

15 dit scenola quidam recte admittendus credunt. §. q valeat. ¶ Et observandum est q verbum recte adiectum esse verbo admittendō z non verbo credunt. ait ergo quidam credunt recte admittendum non propterea sequitur q ipse scenola senserit illos recte credere. re citatio proculdubio est opinionis aliene z non approbatio. Nba sunt aperta a quibus recedere nefas est. l. in his de condi. z dem. z. l. non aliter de leg. iij. confirmatur q scenola vbiq servauit contrarium in questionibus a se excogitatis dicēdo si me vivo ꝛc. testator: dicat nō dixit taceat. non est verisimile in quo ipse volens peccat alium repre hendat aut reprehensi opinionem sequatur qui verborum fuit par cissimus z veluti approbatio nō minus valet facto q verbo pariter z improbatio. l. Paul. in rem rat. hab. z. l. recusari infra de acqui. her. Accedit q vtitur verbo quidam observanti pler q̄ a iurecon sultis vsurpatum q raro improbatarum suarum nominant. Aucto res verbo quidam vel alij exemplum in. l. quidam extimauerunt su pra si cer. per. l. ij. §. ex his de verb. obli. l. j. j. ad municip. Innocen. si militer vsurpavit. facit glo. in Rubr. §. si cer. pet. iuncta gl. in. l. certi conditio. eo. titulo. Que quidē verba sic contexenda arbitor: pre posita questione quid si testator de morte filij illa si me vivo ꝛc. non exprimat respondit scenola etiam si non exprimat de morte filij sed simpliciter instituat. Quidam recte admittendum credunt vt eo ca su valeat qui ex verbis concipi possit sic etiam intelligit glo. in ver bum credunt ibi vel dic admittendum ꝛc. z contempla q̄ bene con structus iste verborum cōuertitur questioni. Et vt verus sensus
16 planius ex̄tiatur q̄d est illud qō non opus est exprimi. ¶ Mo ta non dixit mortem sed de morte filij nec declarat illud tale de mor te non exprimendum. glo. recte inquit non exprimatid est non dicat illa verba si filius meus ꝛc. de verbis ergo ad mortem pertinentib loquitur z non de casu mortis. Et latere non debet q aliud est senti re de verbis ad mortem qō accipiendum est de expressione tantum vbis faciēda. Et aliud de casu mortis q mortis rōnē, faciat imptinē tem z quia hoc esset contra reg. ibi vt eo casu valeat ꝛc. fateri opor tet q non excludatur mētio neq casus mortis. sed expressio dirogat illorum verborum de morte: Sensus itaq est eriā idest q̄ vis sen da to non exprimat idest expresse non dicat testator illa verba de mor
17 te filij ꝛc. ¶ Quare est nō opus est exprimat an q mors filij sit im pertinens minime quoniaz nepos suus fieri non potest nisi filius de medio tollatur. An q non expressus subintelligitur glo. z doc. incli nare videntur. z quodāmodo non videtur dicere qui expresse nō di cit q̄ vis subintelligatur, sicut nec per mittere videtur qui tacite per mittit vt in. §. ille casus. Cogita quia conditiones non intelliguntur nisi exprimantur. l. ita stipulatus. §. chrysogonus de verbo. ob. magi me q extrinsecus hinc ex ordinatione testatoris proveniunt. casus apertus in. l. comodissime. §. eo. z. l. conditiones extrinsecus. j. de cō di. z demon. z non ex natura rei aut legis dispositiōe substitutio sim plex de posthumo non est suapte natura conditionalis in casum mor tis filij. Aliquin non opus fuisset Galli formula neq. l. vell. Nec na turaliter ineſt q filius sit vivo patre moriturus qui centū annos spe ratur victurus. arg. l. fi. C. de sacr. sanc. eccle. z patri superfuturus. l. qui duos. §. cum in bello z. §. fi. de reb. dub. Neq ex voto parentum similiter inesse potest. l. scripto. j. vnde lib. Quod Bar. vitare volēs dixit potentiam a Gallo inductam alienos instituendi quod falsum
18 §. ostendimus. ¶ Si dicerent inesse ex iuris constitutione querē dum est quo iure z vtiq nullo etiam Aquiliano quoniam in hoc re dargui dicunt q non simpliciter z per subauditum sed expressis con ditionibus inducit. scenola inquit vt eo casu valeat q̄ ex verbis con
19 cipi possit non qui iuris presumptione. ¶ Doctores dicūt inesse z intelligi ex natura actus. Bal. interdū conditio intelligitur ex na tura actus vt hic. interdum ex natura rei. l. j. §. fi. de condi. z demon. interdum ex tacita repetitione. l. item quia. §. idem Julianus. §. de pact. l. tritia. §. idem respondit de verbo. ob. Discutiamus quomō ex natura actus. Nam ex natura actus simpliciter gesti est simpliciter intelligi. veluti conditionalis est cōditionaliter intelligi. l. de pre tio. §. de public. l. j. §. generaliter. j. de leg. prestā. Et si quis dixe rit simplr stare nō pōt ideo intelligo eo modo quo valeat. respōdeo hoc nō esse ex natura actus sed iuris presumptione cōiecturate vo luntatis. arg. l. cum Anus de condi. z demon. qō an sufficiat videbi mus in conceptionibus glo. satis est q non ex natura actus simplr gesti imo impossibile potius cum simplex z conditionale inter se pu
20 gnent. l. j. §. si quis simplr de ver. ob. ¶ Hzterea suitas ex trinse cus substōi accidit sicut pupillaritas. z cōditio dispositioni. differunt vtiq inter se cōditio z dispositio vt ex diffinitiōe. z glo. ac bar. traditiōibus in. l. j. de cōdi. z demō. z ppterea sicut cōditio nō ineſt naturaliter dispositiōi nisi adiciat. d. §. chrysogonus eque nec suitas substituti. Nec ineſt ex natura posthumi qñ posthumus ee po test ablq eo q̄ sit suus z substōnis forma est extra essentiā posthūi. Neq ex natura alieni cū institutiōis sit incapazz sic ab enumera tione partiū argumētari lz tales cōditiones nō ineſſe cū neq ex na tura actꝰ simplr gesti neq ex natura substōnis neq ex natura post-

humorū quit ineſſe fz ex ordinatiōe solū testatoris q̄ sic voluit institue re. nec ipse ex sola voluntate nisi deducat in actū cōditionaliter intuēdi. Nec ad rē si cōditiones ex natura actus nō faciūt dispositionez cōditionalē neq̄ suppēdunt fm Jmo. z Paul. in. l. q liberis z. l. j. de vulg. z. l. cōditiones q extrinsecus. j. de cōdi. z demōst. z vbiq Bar. Quia de hoc nō queritur iter nos fz de cōcipiēda in suitate institutio ne. virū q ad esse ipsius desiderant ex se ipsis iliabank vel ſint ablq eo q a testatore adhibeank. vt in ceteris cōpositis quoz rūi partes formales iungank nihil agit z ppterea in pspicuo fit q q̄ preterit ta lem cōditionē partē subſtantialē pterit. patet in. l. q liberis allegata q licet illa cōditio si intra pubertatē decesserit sit de subſtātia tamē nisi exprimatur non liquet vtrum voluerit pupillariter substituere.
21 ¶ Et ſō necessario exprimēda. aliter erit vulgaris z q̄nis vulga ris expressa cōtineat pupillarē. l. iam hoc iure de vulg. illa nō conti nēt ex natura vulgaris fz iuris pſumptiōe. filiter p ſimplicē ſubſtitu tionē posthumi ēt alienī liquere non pōt more Aquiliano instituisse vt paulo post in cōceptionib⁹ gl. latius dicemus. An nō opus est exprimat illa de morte verba q tacita mortis mētio ſufficiat ex reli quis vbis in eadē formula remanēnibus: z hoc placuisse gl. vī ibi fz simplr id est ita dixit si quis mihi ex eo nepos ex. An q aliis mo dis pōt suus fieri. vt in. §. z q̄d si tm̄ z quocūq modo suus fit ipletur cōditio vltra casum mortis filij z ideo si simplr ſtituat idest indistin
22 cte z indifferēter vt in. §. institutes qō, pbabilius videt. ¶ Et qui bus palā fit q nō fuit questio vtrū ſine vlla mentione mortis filij pro cedat Aquliana fz an tacita mortis mētio ſufficiat vel verbis ſignan tibus vel generali casu ſuitatis cōprehensa. An expressa oīno requ ra tur z verbū exprimat stat. ppzie id est expresse nō dicat illa de morte. ergo qō fuit de expressiōe illoz verboz z nō de casu mortis. neq de illo an ſubandiat naturaliter vel iuris constitutione. Decisio vero q ſufficiat tacita q̄ nō excludit illis si nō exprimat. Contra inreconſultus nō cōtentus verbo exprimat adiecit sed simplr ſtituat. respō deo verbū simplr est equivocū ad multa. Bald. in. l. j. C. de edil. act. idē z doct. in. l. j. §. si quis simplr de vb. ob. Non em̄ hic positum ad excludēdas cōditiones. alioqn quo in eō casu valeret quo filꝰ suus esse vivo testatore desineret z nepos posthumatū testatoris suus na
23 scaſ an simplr idest ſine illis verbis si me vivo. Unde notandū verbum simplr aliqn accipi pro eo qō brevius exprimit ad differentiaz illius q pluribus verbis extendit. z ſimiliter simplr idest ſine circū loquutione. Nec mirū q alter figuratus sermo. z alter nō figuratus iure simplex dr. Subſisto tum ppter dictionem sed q denotat diuer sum factū. instit. de test. §. sed neq heres. l. sed z si lege. §. de per. her. tī q si accipimus p ſine illis verbis: nō differt a significato si nō ex primaſ z sic nihil operarer. z ra. l. si qñ. de leg. j. An ergo ſimpliciter quo ad formā verboz z nō quo ad ſensum vt in ſimili ſcribunt Dy. z Bal. in. l. j. de vulg. Unde notāduz q aliqua enūciatio pōt esse quo ad verba simplex z quo ad ſensum cōditiōalis. facit. l. ſi qñ de condi. z demō. Verū qño intelligā cōditionalē si nō exprimiſ rūdeo ſim plicē si verboꝝ cōceptionē ſpectes sed talibus q̄ cōditionem vi ſua cōtinent vt est verbū posthumus z verbū ſuus in futurū prolatum. effectu, pfecto paria ſunt z cōceptione diuersa dicere posthumum z illa q̄ post mortē meā. Itez qui mihi seu meus erit heres esto z illa ſi filius me vivo moriet̄ nepos ex eo heres esto de quibus verbis pre gnantibus pulchre tractat Bar. in. l. j. iiij. q. de cōdi. z demō. An simpliciter. ſ. nō exprimēdo casum mortis instituat indefinite in casu simplr ſuitatis ita quocūq casu intelligaſ instituꝰ qō verius est in. §.
24 vt institutiones vbi conclusorius omnium. q. est epylogus. Colli gamus ſensum ſi testator nō exprimit ꝛc. q̄d futurū valebit ne vt ſim plex institutio. minime. ſecuola ait quidā recte admittendū credunt vt eo casu. valeat qui ex verbis concipi possit. Nota q ex verbis ait dictio eg. innuit causam proximam z immediatā. l. j. §. ex incendijs. §. de inc. ru. nau. Bal. in. l. nō dubiū. C. de. ll. idē Bal. in. l. ſi de interpre tatione. §. de. ll. eg. ſignificat cām p ſe z non per accidēs. Si ex vbis vult casus concipi ergo nō iuris pſumptione neq ſubintellectu. Si deamus de q̄bus verbis loquiſ nō de cōcipiēdis p arbitrio cuiusq testāris. q̄dā putauerūt. quoz opinio forte nō improbabilis q: hic de Aquliana cōcipiēda a testatore. q videaſ Aquiliane for. ſatiſfeciſſe ſi ſimplr in casum ſuitatis ſtituat idest nulla facta mētione mortis z va lebit illo casu q̄ poterit colligi ex verbis testōris. nā verbū exprimat z vbū ſtituat testatoꝝ ſpectāt. ſil̄r dicēdū de illis q̄ ex vbis cōcipi indefinitis verbis oīs casus ſuitatis. colligiſ ſi specialibus illa tm̄z ideo ait, vt eo casu valeat. ergo nō alio. facit. l. cōmodissime qō no. p §. z q̄d ſi tantū. glo. vlt. in fi. improbat. An intelligēdū de verbis Galli. de ipſis gl. z doct. ſentiſt sed nō declarāt vtrū ex verbis subtractis vel remanēntibꝰ vel oībus simul q̄ꝝ sentire videant q̄d significant oī verba Galli. Jdē ſignificari simplr institutione posthumi credit valere eo casu q ex verbis cōcipi. i. formari possit glo. cōcipi p o in telligi accipit. Dy. elici ſine cōprehēdi. Sed nihil nos cogit a ppzio ſignificatu recedere. l. nō aliter de leg. iij. z eo magime q̄ ſecuola to ta hac lege cōcipere p formare vſurpauit. agaturq de cōcipiēda z

Universidad del Rosario Archivo Histórico

nō interpretāda institutiōe accedit & ait cōcipi possit z nō poterat vel potuit q si referri volauisse ad omnia galli verba z sic ad integrā cōceptionē nō dixisset concipi possit sz poterat vel potuit cum post subtracta illa ꝟba ex ofbus cōcipi nō possit sz verior ē supio: sensus diuersis testatoris vt ptz. j. ff. s. ꝑpi. maxie ibi restō: dicat. ¶ Videamus ergo q ex remanētib⁹ casus cōcipi possit. z pculdubio relinquat hec si ꝙs mihi ex eo nepos: sinec⁹ neptis post mortē meam natus natue erit heredes sunto. ecce in istis nulla est expssio mortis filij nec⁹ sub figura cōdi. cōceptio. Et tñ vtrāq; ex vi verboꝝ cōtinet. si ꝙs mihi id est q̄ meus erit. verbo mihi significat suitas si suitas ergo z mors filij vel aliud p qō de medio tollit filius me vivo. Et sane mihi nasci nepos posthumus nō pōt q̄ diu in medio est eius pater. sed patri suus nascit: hinc potuit esse. q illi credebāt nihil referre si nō exprimant illa de morte filij. cū satisfactāt ista si ꝙs mihi ꝛc. z ꝓbat hic sensus. j. ff. istitutēs nec refert q ibi sibi suus dixerit ad mariore declarationē alioq̄n si sibi tm̄ dixisset erat accipiēdū p suo z ex contrario si suū dixerat dixisset iter pratiōe supplēdū erat sibi. plenior ergo oratio si sibi suus: ptz ergo ille idē cōcipi casus ex remanētib⁹ ꝟbis q̄ tota galli fer. cōtinebat. ¶ Postq̄ multifarias ex ꝑmissis cōstat excussum sensum cōuenit summarium eliciamus vz. ¶ Aquiliana valet institutio etiam si expressa mentio de morte filij non fiat. ¶ Vel sic in Aquiliana sufficit tacita de morte filij mētio. ¶ Vel sic eque valet tacita in Aq̄liana sicut expssa de morte filij mētio. ¶ Secundū vero aliā casus positionē. h. d. Valebit eo casu Aquiliana qui ex verbis testatoris formari poterit quāuis de morte filij nihil expri matur. ¶ Scōm tertiā positionē simpliciter idest idistincte quo ad casus Aqui. fer. institutio valet vel sic simplr idest generaliter in casu suitatis institutio formata Aqui. valet vel sic simplr in casu suitatis nascentis se mortuo Aqui. valet institutio. ¶ Scōm quartā positionē etiā si nō exprimant verba de morte filij recte ex Aqui. formule verbis poterit institutio posthumia concipi vel sic valebit Aqui. si ex reliquis concipiēt formule verbis q̄uis illa si filius meus ꝛc. nō exprimant vel sic ēt post subtracta de Aqui. formula illa verba si filius meus ꝛc. poterit ex reliquis concipi verbis vel sic idēvalent hec verba in Galli formula si ꝙs mihi nepos sinec⁹ neptis post mortē meaz natus natue erit heredes sumpto q̄ omnia alia integra formata. ¶ Ān q̄ ad glo. cōceptiōes veniamus defendamus q̄ notat hic Bal. ex glo. relata ad tex. Notat cūi simplr dici q̄ conditionaliter fit dum cōditio inest ex natura actus q̄ monet observandum ad statura cautēla positionibus simplr rūdendū q̄ rūdens cū conditione naturali satisfacit statuto. ¶ Aret. Bar. reprehēdit q; contra hunc tex. inquit Jason cōfirmat inducēdo tex. nostrū dicentē simpliciter institui ex eo q̄ non exprimit id q̄ est de actus substantia ergo a cōtrario sensu inquit si expressisset cōditionē nō diceret simplr institutus. cogita q; hec cōsequētia videt cōtra. l. q̄ liberis. infra de vulga. ¶ Itē addit etiā Bal. in. c. q; ꝑter. de elect. stāte statuto q̄ pure z clare rūdeat q̄ nō pōt adici cōditio q̄ tacite ex cōiecturis intelligitur. ¶ Cōsidera an hec snia sit cōtraria prime z magis est aliud esse pure z clare z aliud simpliciter respondere. Item aliud est quid ex cōiecturata mēte itelligi aliud ex natura actus vt paulo ante ostendimus. ¶ Artū. pbabilio: videt Bal. snia quā potior doctor⁹ pars sequit z tu nō illis verbis si me vivo ꝛc. ꝓbat illis post mortē meaz ꝟbis dubiū nō est cōditionē inducivisse adeo q̄ si non nascatur post humatū testatorē Aq̄liana euanescit z tñ qui sic instituit si quis post mortē meā ꝛc. dicit simpliciter institutus hic est casus nec cōredi pōt vtrū simplr nō respicere hāc cōditionē q; regit ab hoc verbo instituat: z ꝑpterea de tota institutione loquit in qua cōtinet taciturnitas illoꝝ verboꝝ si me vivo z expressio istoꝝ post mortē meā ꝛc. perspicuitāq; fit qui instituit sub ista condītione expressa dicit simpliciter instituere nō alia rōne q̄ inest ex natura institutionis posthumie z hoc modo Bal. snia probat. ¶ Scōo roboratur q̄ quicquid est ex natura actus est inseparabile ab illo q; essentialia non possunt deserere suū esse paret ad sensum z Arist. est auctor. † Cur ergo expressio substātialiū nocere dz nō video exēplū Bal. in l. j. C. de edil. act. pono q̄ vendidisti p̄dū quare ille nō pōt respondere vēdidi pretio. x. duc. Cū fine pretio nō consistat venditio similiter substituit in casum suitatis quare non pōt rūderi substituit si se vivo filius de medio sublatus esset alioq̄n esset imponere legē verbis. ¶ Nūc ad gl. cōceptiones z quidē prima z seda inter ab omnibus probant z apud me precipue. ꝑpter verbū mihi quo significat casus suitatis vt pau lo ante disseruimus. ¶ Ex seda conceptione observandū est q̄ in istitutio z substitutio vna z eadem oratione pōt fieri ad idem in. iiij. conceptio. ¶ Itē verbū instituo vnica enunciatione potest significare institutionē z substitutionē. ¶ Itē verbi instituo relatū in cadēplatione ad filiū importat primū gradū institōis relatū ad nepotez fm gradū z sic exponis subiectis significatio variatur. simile sentit glo. in. l. si cū dote. Sol. matri. ibi si vero a patre ꝛc. vbi vult verbuz pepigit relatū ad patrē suppleat p stipulationē relatū ad extraneū p pactū nudū. vnde Romanus notat nō esse absurdū verbū vnū ad diuersas psonas relatū intelligi diuersimode cū vniformiter nō pōt intelligi. hac gl. optime probat. ¶ Itē vna z eadē oratio ac verbo rum conceptio pro duabus accipitur fm rei exigentiā z proinde ac si dixisset filiū instituo z posthumū ex eo substituo. ¶ Ultimo vnica z eadē prolatio vnius verbi duas diuersas dispositiones inducere potest z vnū verbū ad duas diuersas species significādas vt institutionem z substitutionē. put sunt specie inter se differentes. q̄ nota cōtra illud Aret. in. ff. primo vbi tradit vnā speciē nō posse significari sub nōe alteriusz cōfirmauimus p regulā topicalē probatarq;. l. iiij. de leg. j. z. l. labeo. de supel. leg. z cogita solutiones quia doct. ponderant. z hac ratione duo quoruz alter sui iuris alter non sui iuris non possent vnico verbo adoptari dicēdo vtrūq; adopto nisi dicamus aliud in verbis aliud in nominibus vere enim hic vterq; adoptat sz aliud arrogatio sit aliud adoptio. inst. de adopt. nullū ꝟbū est significatiuū specierū q̄uis secus sit in nominibus verbalib⁹ z sic vere hic vterq; instituit licet aliud sic institutio z aliud substitutio q̄ nota si verum est. ¶ Adde gl. in. l. ij. ff. de offi. pcon. z gl. in. l. certi cōditio. ff. si cer. pet. in verb. potero obseruantes vnūverbū posse stare propie z improprie. ¶ Nec omittendus verbum subtritio fine vlla conditione dictū intelligi de vulgari q̄ Bal. dicit se didicisse a bar. extra scolas q̄ nota: contra tertiam proximā cōceptionē. ¶ Tertia z quarta conceptio apud me multū habet difficultatis sz omnes probent igit exercitiamus: Si filius heres non erit nepotez qui ex eo nascetur instituo. Nec simplex videtur vulgaris differtq; a precedētibus: q̄ in ea non est verbum mihi nullaq; de morte fit mentio testatoris nec⁹ filij nec⁹. z. mensium z ideo simpliciter pura vnde patet glo. simpliciter instituat intelligere sine vlla expressa conditione instituat se tamen declarando. ¶ Quarte cōceptioni filium z nepotē ex eo instituo subicit sentiēs de nascituris. Unde facile dignoscit ipsaz glo. sentire supra scripta sola verba non sufficere z ideo subdidit se sentire de nascituris a qua audacter queri pōt quomodo intelligam si verba non sonant z tu non exprimis damus sum non edipus. Nec satis est ad Aquilianā de nascituris sentire nisi de veris posthumis nascituris. Et hec quarta eo improbabilior quo obscurior. ¶ Ex quibus conceptionibus notant doct. simpliciter gestum presumi eo modo gestum quo debuit. Et propterea substituens simpliciter nepotem nascituruz q; nō potest aliter q̄ in casu Galli valide institui censendus eo modo instituisse. Unde Jason trahit notandam regulam quoties dispositio non potest nisi certo modo vel conditione fieri. simpliciter factam censeri vt debuit facta q̄ multis similib⁹ nititur confirmare z certe magna ac pulchra ad subtilitēdas actus regula: que si vera esset verior ne multa in iure nostro subuerti contingat. Et primū ne inter conceptiones vis vlla esset vtruz conditionaliter vel pure expriimat postq̄ a validitate actus penderent z vtcūq; concepta dispositio trahenda sit contra vim verboꝝ z sermonis naturam ad eū casum quo valere posset contra. l. labeo. ff. pen. de supel. leg. z. l. iiij. de lega. j. l. in ambiguo de reb. dub. frustra notasset Soz. fil. in. l. vbi verboꝝ de reb. dub. Nō esse tanti fauozem conseruandi actus vt a verbis recedatur z similiter ad excusandum ne videat ex contra. l. facere q̄ a verbis recessus nō admittitur z solēnitates bac ratione coniecturate sufficiant contra. l. sciendum de verb. oblig. Et filius scienter preteritus intelligeretur exheredatus contra. l. inter cetera z in. ff. idem credendum cum aliter testiū nō valeret: Seruus alienus pure heres z liber scriptus accipiendus cum liber erit contra. l. si alienum. j. de her. instit. z. l. seruus alienus. infra de condi. z de mon. eque seruo heredis z filiosa. simpliciter rite legaretur cōtra. l. fideicōmissa. ff. si filio de leg. iij. z. l. si legatarius. ff. si eo. tit. z insti. de leg. ff. an seruo. ¶ Et res legatarij simpliciter legata valeret contra. l. propzias. C. de leg. z insti. eod. ff. si quis rem leg. Et simplex rei sue stipulatio non esset inutilis contra. l. si rem meam z. l. nemo rē de ver. obli. z in summa tota catoniana regula esset submersa: z qō plus est omnis observatio solēnitatis iuris presumptione crederet observata cum in ambiguo nō sit quēcz desideraret dispositionē sua omni modo validam fieri. l. iij. de mil. test. Denicz omnis incapax q̄ est casus nōster simplr posset institui contra. l. si alienuz de her. instit. z hāc legem z tex. nostrum ibi yet eo casu valeat qui ex verbis concipi posset ex verbis concipiendū ait. yt. ff. declarauimus nō diuinatiua presumptione. ¶ At qui coniectoz nolusse valere in casu Galli qui non seruauit formam Galli. arg. l. non Codicillum. C. de testa. quomodo vis in eum casum valere si nec verbo nec congruo signo enuntias. facit. l. fideicō. ff. si filio de leg. iij. z que tradit Alegā. in. l. cum filiosa. de leg. j. q̄ nō dicit q̄ vult nihil agit. l. in ābiguo de reb. dub. ¶ Manifestū sit igit Mugas esse si actus aliter nō valeret. imputet sibi qui ll. traditiones sequutus nō fuit. nostrū nō est efficere nostris volūtatibus leges nō dominent. l. nō pōt de leg. j. ff. tab. verantibus simpliciter alienos institui qui non obedit in culpa est quo minus rate sint sue voluntates. quo casu lex merito testatoris voto non opitulatur. Hec est notabilis doctrina Bar. ab oībus cōmendata in. l. j. de vulg. ij. effe. pen. q. per. l. quidā testamēto proculum. eo. tit. z ad similem. q.

lem. q. adducit Soz. fili. in repet. eiusdem. l. j. primo. ff. q. vlr. sed hic testator in culpa est q̄ voluntatē suā nō satis expressit ut partes substantiales ad Aquilianā omittēdo vñ nō in lepide Soz. fil. dixit sic tolli illā regulam fi nō valet. vt agitur. ꝛc. que locum non vendicat: quādo actus peccat in for. l. in inutilis. j. de accep. z. l. si vnus. ff. acceptilatio. ff. de pact. Et si accurate verba ex aduerso ruminabimus manifeste otradictiōis implicatio palpabit. dicit cūi actus simplr gestus presumendus eo mō quo debuit gestus ꝛc. Si cōiecture loc⁹ nō est in rebus certis. l. cōtinuus. ff. cū ita. de verb. ob. l. sine posſidetis. C. de prob. c. si is qui. de spon. l. nō est verisimile. ff. q̄ met. ca. vbi glo. differtiā explicat inter fictionē z psumptionē ipsiꝰ assecurant actū simpliciter: z sic certo modo gestū non ne fruſtra z repugnāter contendunt presumēdū cōditionaliter seu eo modo quo debuit si liquidē est alio modo idest simplr gestū. ¶ Ipresumptio ꝙppe tūc regnat qñ apparet q̄d gestū. qualiter aūt fuerit gestū in obscuro est vbi humanius est credere vt debuit gestū ex emplū in illa fide iussit. l. sciendū de verb. ob. z illa. pmisit inst. de inutil. stip. ff. si scripti. non obstat q̄ dispositio simplr facta accipit fm iuris dispositionē. l. dotis fructus. ff. ti. z. l. seq. z ibi gl. ff. de iur. dot. z. l. q̄ iure militari. j. de mil. test a. l. generaliter. C. de inst. z subst. Idē in cōtractibus. l. quoties in stipulationib⁹ de verb. ob. l. dāni verbo in stip. de dā. infe. l. si stip. ff. de usur. qñ hec magis cōfirmant nr̄am sniam de iuris ordinatione est q̄ dispositio simplr facta simplr intelligat. l. de pretio. ff. de publi. l. j. ff. generaliter. j. de leg. pcst. Et vt instō simplex de posthumo alieno velut reliquis incapacibus vt nō valeat. ipobat cūi lex hoc casu aciū simpliciter gestū: vt. ff. latissime demonstratū fuit. nō est in ptāte nr̄a. ll. iussa a nostris actionibus submouere. l. nō pōt de leg. j. ¶ Postigatis p glo. rōnibus superest pfatas cōceptiones apertius demōstremus esse falsas. In ꝑmis q̄ posthumus alienus (vt sepe dictū est) simpliciter institui nō pōt velut nec alius qui uis incapax. Cateterū Gallus cōditionalē fecit. z glo. male q; simpliciter z vult intelligi cōditionalē. qō est impossibile. pugnāt iter se simplex z cōditionale. l. j. ff. si quis simplr de verb. ob. A forma enim cōprehēdimus testatoris voluntatē. l. nō codicillū. C. de testa. ¶ Et bellissime Bal. dixit in. l. si filijs matrē. C. de inoff. testa. q̄ debet instituī pure nō pōt institui cōditionaliter z suspēsiue. Et ex cōtrario num eadē disciplina codē auctore audemus dicere qui debet cōditionaliter institui nō potest simpliciter. ¶ Secdo q̄ sunt de for. omitti non possunt. c. cū dilecta de rescriptis. c. pisanis de rest. spo. vt iste cōditiones in Aquiliana qō multis modis ostēdit. primū ex natura conditionis q̄ in dispositionibus inducit formā necessariā fm Bald. in autē. matr. z aui. C. qñ mul. off. tut. z in. l. pretor. de coll. in pun. Aleg. z Aret. in. l. ij. ff. prius de vulga. ¶ Item ex dictione sic qō est indicatiuum certe qualitatis z forme vt in glo. ff. in prin. l. eiusmodi essi verba sic ita. Ita demū in dispositionibus formā inducunt Felin. in. d. c. cū dilecta. ¶ Itē quoties rei aliter geste lex resistit vt in casu nostro de forma est ille actus per quē nullitas legalis vitat vt hic z. l. in tēpus de her. inst. z. l. si alij fundū. infra de usufr. leg. Barto. in. l. si. C. de vēd. rerum. Si. lib. ij. Romanus cōsi. ccccij. incip. in prepolita cōsultatione. faciunt scripta Bal. in. l. j. ff. eod. ꝑtr. de anchar. in regula ea que. ff. col. z in repet. c. j. de const. lib. carta. faciunt scripta Aret. in. l. j. de vulg. versiculo circa secūdā. q. principalē dicentis qñ inducitur noua forma in actu celebrādo tūc nō sufficit expressio verbis generalibus: allegat Bar. in. l. pretor. ff. hoc interdictum de no. op. nunc. z. l. vt legitimos in prin. de leg. tut. vbi voluit q̄ si turos iuret vtilia facere z inutilia pretermittere nō sufficit nisi expresse defensionem promittat. l. si. ff. defensionē. C. de admiss. tut. Ang. in autē. de trien. z semis. ff. illud. col. iij. qñ res corrector. iuris antiqui aliquid requirit expresse fieri a testatore nō sufficiunt verba generalia exēplum in autē. ex testō. C. de coll. z autē. de her. z fale. ff. si vero ex presſim. ¶ Tertio per locū ab impossibili illud est impossibile cuius cōtrarium est necessariū per se patet. z Bald. hoc dicit in. l. non quicquid. ff. de iud. z. l. ij. ff. his. ll. ff. de or. iur. Sed q; instō de posthumo alieno necessariū est sic cōcipi vt a Gallo est ordinatū ergo aliter cōcipi est impossibile. minorē probo: lege. ratiōe. z auctoritate: lege vt ff. in prin. z. l. nō pōt de leg. j. ratione q̄. ff. tab. inhibitū fuit simplici ter institui ergo impossibile simpliciter institui. l. si minor. ff. de seru. expor. z. l. nō dubiuz. C. de. ll. Itē vbi cōditionalis regnat dispositio nō habet locū simplex q; cōtraria arg. l. iij. ff. ex contrario de acqui. poss. z ad institutēdū incapacē cōditionalis est necessaria vt hic z. d. l. in tēpus. postremo quo ad esse Aquiliane plures necessarie sunt cōditiones. Auctoritate. f. glo. Bar. Bal. z doct. ff. in princ. in verbum posse qō pro necesse esse accipiunt. ¶ Quarto tales cōceptiones necz ex vi verborum necz orationis cōcepte queunt cōditiones Aq̄lianas continere salua rōne recti sermonis arg. l. Plautius de aur. z arg. leg. z cui nō cōueniunt verba similiter nec sensus veluti qui q̄ vult non suo vocabulo exprimit nihil exprimit. l. iij. de leg. j. pariter nec qui suo sermone loquitur nihil loquitur. l. labeo de suppell. leg. non videri quemq̄ dixisse id cuius non suo nomine vsus sit. Mā z si

prior ac potentior: sic mens quā vox dicentis tñ nemo sine voce dixisse existimatur facit. l. si alij fundū de vsufr. leg. vbi nō sufficit voluntas nisi extet scriptura voluntatis expressiua ad idem. l. in ambiguo de reb. dub. Et catenus dictū credit quatenus est i scriptura dicit bal. in. l. cū proponebatur z per illam. l. de leg. ff. z omissio inquit Idem Bal. in prolatione verboꝝ: vitiat. ¶ Ultimo rōne irrefragabili tales cōceptiones cōsistere nequent q; sunt indefinite z cōmunes vt. ff. diximus ad casus nascentis se vivo z se mortuo. d. l. cōmodissime z ꝑpterea non Aquiliam dumtaxat respiciunt: sed etiam vell. z ideo male. cum hic de concipienda Aquiliana tantum agatur. ¶ Nec obstat rō subintellectus ꝑpter. d. l. comodissime z alias causas superius latissime deductas: tum q̄ subintelligi non potest vnum quādo verba aliud significare possunt. l. ita stipulatus. ff. ch: si fogonus de verbo. ob. Soz. fil. in. l. j. de vulg. in lect. cōi. Bal. in. l. si quis ita. ff. si. de test. tut. verbum simpliciter prolatū q̄d habet plures significationes ad quālibet significationem adaptat ingit no. in rubrica. C. de posth. her. inst. ¶ Nec potest subintelligi ex natura. huius actus quoniam ad essentiam defiderata nisi adhibeantur actus non conficitur in quo quia facto opus est nec sufficit volūtas vt supra demonstrauimus. ¶ Monissime glo. pulchre tractat q̄d si filium z nepotē iam natum ex eo instituo z in vtrāq; parte disputado diffinit. primo filium secūdo nepotē in casu suitatis videri institutum duplici ratione ne testamentū nepotis agnatione rumpi cōtingat. l. posthumoꝝ de iniust. test. secunda q̄ inutilis quo ad nepotis comodū talis foret institutio cum nec momento apud eum mancret hereditas. l. placet de acq. her. Cōsidera num hodie aliud cum filio fam. queraī proprietas. l. cū oportet. C. de bo. q̄b. nisi profectitū censeatur arg. l. decet. ff. de coll. bo. z. l. in. iiij. j. ad. l. falc. z. l. pro fectitia. ff. de iur. dot. q̄d fortassis glo. sentit post q̄ indistincte loquitur. sed verius aduentitium post q̄ in bonore institutionis nepotem patri equauit eque z in amore habuisse credendū. l. Auus. ff. de iur. dot. doct. ex mēte glo. tertiā addunt. l. sanguinis z affectionis ratio nem ꝑpter. ll. quas allegāt. ¶ Jacobus de Arct. cōtradicit apta distinctione q̄ in casu Galli nepotis posthumi cū filio instituti procedat glo. decisio. in casu autē nepotis ex nato instituti ꝙuis. l. vell. ꝑteritus augmento rumpit. tuz ꝑpter cōiunctinā. z que suapte natura pariter ingit vtrūq;. l. reos. ff. cum in tabulis. j. de duob. reb. nihilq; cogar a ꝓpria significare recedere. l. non aliter de leg. iij. cōcludit itaq; vtrū q̄ pariter institutū quā suiam Jmol. sequutus adducit. l. in codicillis. ff. instituto de leg. ij. cōfirmat Saly. etiā. l. cū in testō. j. de her. insti. a contrario sensu z Aret. nouis rationibus defendit. ¶ Cogita ad. ff. instituto vtrū positi dici nimirū q; dicto. z. ibi posita videt pro cum sine vna cū. Alioquin ratio recti sermonis non seruaret cōtra. l. Plautius de aur. z arg. leg. scriptuz est enim instituto filio z ex eo nepotibus: dicēdū erat institutis filio z ex eo nepotibus. ¶ Od autem coniunctiua. z. talem significationem q̄nq; exerceat aperte legitur in prin. l. si. C. de impub. vbi imp. declarat. z pro vna cū ibi vna cū alio in hec verba quisquis mihi heres erit z titius idest vna cuz. Titio cogita etiam vtrum leg cū in testō per Saly. allegata melius probet per locum ab oppositis hoc modo sicut institutus z substitutus non possunt pariter succedere ita cōiuncti instituti non debēt posse gradati succedere. In glo. opinionē proclivio: aliorum oium snia: que q̄uis auctoritate vaīcat Jacobi fortassis rōnibus prestat: pro qua meo iudicio glo. est in. ff. idē credendū in versi. Mā z si in. ij. positione casus vbi preponit filium z nepotē coniunctim institutos vt opinor ex illo q̄ duos institutionuz gradus facit dicēs filius z nepos fuerūt instituti z proinde pos substitutus vtrocz mortuo tractat q̄ de Aquiliana fm quā natus vivo testatore nepos nisi ꝓximo gradu non instituitur. de quo latius suo loco. ¶ Ipse aūt sentio nec iure veteri nec iure nouo glo. opinionē precedere iure veteri q̄d pulo ante falsas glo. cōceptiones ostēdimus q̄d simpliciter vt ꝓpo nit ff. ti. tutus z celligi nequeat i suitate istituz? nisi in casu. ff. institutēs. Jure nouo q̄ hodie liberū cuicz est alienos posthumos simpliciter instituere. inst. de leg. ff. posthumo z de bo. poss. in prin. z ꝑpterea qui filiū z nepotē instituēdo iungit. Idē z in successione iunxisse existimandus est z eo in primis q̄ explosa est Bar. snia de ratiōe successionis caritatis z affectus imminente magine. c. rainutius z. c. raynaldus de testa. Mō limita nisi institueret in suitate videlicet filium z nepotem ex eo in suitate instituo vt in. ff. z. q̄d si tantū. ¶ Ceterum speculemur quorsum ea affectionis rō nisi q̄ pater credit precipere filios z eodem tenore appetere prius a filijs deinceps a nepotibus sibi succedi etiā si pariter instituat que rō si valet ad disiungendum nepotes multo ꝙppe valere plus. dz ad disiungēdū extraneos cū filijs institutos vt subtituti intelligant. † Qui extraneos instituēdo filijs equat credibile est aut illos eque in amore habuisse arg. l. publius. j. de cōd. z oem. aut non paterna caritate filios adamasse. Et ꝑpterea sine q̄ in alterius amore refriguerit sic in alterius extenuauerit veluti q̄ extraneos filijs in honore institōis socians creditū

Universidad del Rosario Archivo Histórico

est etiam in successione sociasse. Ita ꝛ nepotes coheredes filijs scripros in successione pares esse voluisse credibilius est in q̃bus ꝛ fortuitus ꝛ naturales amor cõcurrere est, pbabilius q̃ cũ filijs in institõe iungũtur. Et, pculdubio nepotes ſm iureconſultũ. in.l. liberor. ff. de verb. ſig. nõ minus quã filios aut forte plus diligemus q̃ peos diutius nos victuros ꝛ in sempiternũ eũ memoriã nſi extẽdi spera
4 mus. ¶ Qui iungit nõ diſiungit. ſi gradati inſtituere voluiſſet nõ deerãt vocabula ſi ſciuiſſet, ꝛ ſubſtituere arg. l. j. §. finanꝛ. C. de cad. toll. Jaſon plepide improbat illã quã facit Bar. diſſerentia iter oratione copulatam dictione cum, ꝛ illã que fit per cõiunctiuã. ꝛ. ¶ Ad arg. Bar. d. l. generaliter. C. de inſt. ꝛ ſub. nimirũ ibi q̃ ex pſumpta volũtate defuncti diſiuncta oratio accipit, p cõiuncta: q̃d hic ceſſat. Alia etiã rõne puto Bar. fundamẽtũ corruere q̃d de caſu dubio ad apertũ nõ valet arg. ſed de re nõ dubia ad dubiã fit fides. oratio eſt copulata ſcripti ꝛ volũtatis dubitationẽ nullã habet quin vtrũq; pariter cõplectaꝛ. l. j. §. ꝛ ibi Bar. de pecul. leg. Nec in caſu nſo aliq̃ abſurdũ aut iniquũ vel teſtãris voluitas cogit a, ppio ſignificato recedere. l. nõ aliter de leg. iij. cũ vulg. In oratione aũt diſiunctiua licet ſcripti apertũ ſit volũtatis eſt queſtio caſus in. l. ſi is qui. ec. §. ſi. de
4 6 reb. dub. ibi nõ ſatis voluntarẽ ſuã declaranit ꝛc. ¶ Et ſicut contra naturũ cõiunctoꝝ eſt vtrũq; pariter nõ eſſe ita nõ eſt ꝺ natura diſiunctoꝝ vtrũq; eſſe ordine ſucceſſiuo: q̃uis altero cõtẽti eſſe poſſimus. in ꝓmo eſt ꝓpoſitio. in ſcõ nulla. ꝛ ideo facilius diſiuncta reſoluit in cõiunctã vt ſubtiliter Aret. hic tractat ꝛ veluti in primo ſcripti ꝛ volũtas eſt clara q̃ vtrũq; pariter exiſtat. Ita in ſeõ dubiũ volũtatis eſt quẽ teſtator ex diſiunctis voluerit preferi. Igit̃ ad iuris cõiecturas recurrit ex ordine affectiõis vel ſcripture. l. cũ pr. §. pen. de leg. iij.

1 ITem credendũ eſt Galluz exiſtimaſſe ꝛ de pronepote vt dicat teſtator. ¶ ſi me vino nepos decedat tũc qui ex eo, pnepos ꝛc. Sed ꝛ ſi vino filio iã mortuo nepote cuius vxor pregnans teſtamentũ faceret. põt dicere ſi me vino filius meus decedat tũc q̃, pnepos. ꝛc. Mã ſi ꝛ filius ꝛ nepos viuant cõcipere vtriſq; mortuis vino ſe tũc q̃, pnepos naſceret q̃ ſimiliter admittendũ eſt ita ſane ſi prius nepos deinde filius decederet ne ſucceſſione teſtamentũ rumperet. ¶ Tres decidunt hic queſtiões quas ſi explicitius deſideras lege Bal. ꝛ Pau. de caſt. hic glo. ꝛ doct. Crediderũt hic repehẽſiones in Gallũ cnarrari Jmol. Rapha. Pau. Soꝝ. fil. ꝛ Jaſon hic ꝛ Alex. in. §. inſtituens interpretatiões a Scevola ſieri putant q̃ certo certius exiſtimo. ¶ Propoſitio Galli fuit alienos poſthumos nobis poſſe fieri legitimos heredes ꝛ alienos poſthumos indefi-
2 nite dixit non magis nepotes q̃ pronepotes ſi reconſultus in. l. pe. de leg. j. Et explũ exhibuit in nepote quomõ id fieri poſſet ex mẽte ꝛ. tab. Mã explana nõ reſtringunt regulas: ſz patefacta rõne potius ad ſimiles caſus trahendi viã aperiũt. l. ſcire oportet. §. fi. ꝛ ibi Bar. de exc. tut. Scevola aũt ex ſingulis verbis queſtiones fecit primam ex, ſi me vino ꝛc. Nũc ex verbis filij ꝛ nepotis Quid in, pnepote tres incidẽtes dubitationes enodando, pnepotũ gradus nõ egreditur. Sic Gallus exemplo nepotis cõtentus fuit q̃ ſi in hoc errauit. nõ minus errauit Scevola q̃ de ab nepotibus ꝛ aliis vlterioris gradus nihil diſſiniuit q̃ q̃. j. §. inſtitutẽs oẽs implicite cõplectaꝛ. Alio quin recte Põponius a Pau. de caſt. repehẽderet q̃ in. l. comodiſſime nõ idẽ in exheredatiõe q̃ in inſtitutiõe, pdidit obſeruãdũ. Similiter ꝛ Gallus a Rapha. hic qui ingenioſe ꝛ vere ſupplet. Idem obſeruandũ in exheredatiõe poſthu. alieni q̃ in inſtitute Gallus cẽ ſuit. Nec minus iuſte noſter Scevola a glo. repehẽderet q̃ ſupplet de pronepote nõ diſſimiliter cõcipiendũ quã de nepote. Adde ſi vitium eſt nõ oĩa perſequi ſigillatim male omiſit in verſiculo ita ſane Querere quid ſi filius inſtitutus ꝛ nepos preteritus vna pariter moriaꝛ aut ignoreꝛ q̃s prius deceſſit de quo in. §. Quid ſi is qui dicemus. ꝛ ſimiliter in. §. ꝛ quid ſi tũ omiſit q̃d ſi in caſum interdictionis vel emancipationis cõcepta ſit inſtitutio ꝛ contingat caſus mortis vel aliius vt. l. ſi mater. C. de inſt. ꝛ ſubſt. generale proculdubio tradẽ tis dogma nõ eſt ſingula perſequi. vt infra de regu. iur. per totũ q̃ interdũ impoſſibile vt. l. nõ poſſunt. l. neq̃. ll. §. de. ll. interdum multitudine vitioſum cũ vnius exẽplo ceteris eque cõſulaꝛ vt hic ꝛ. l. j. de
5 reg. iur. ¶ Tunc q̃ ex eo, pnepos. Nota q̃ ſemp repetit Scevola dictionẽ tunc. caute ne videaꝛ ſimpl'r inſtituere moꝛq̃ illa ſi me vino ſubdicit. vñ ſpicuũ fit q̃ Talia verba in Galli formula nõ ſunt ſuperflua nec a Scevola ſpprobanꝛ Alioquin ſuo ſeligone penteret. Nec valet glo. excuſario qñ loquit̃ de inſtitutionibus, pnepotũ a ſe excogitatis ꝛ cõceptis. ꝛc. ¶ Nota ſcõm Bal. q̃ eſt dictio repilogatiua ꝛ forme precedẽtis repetitiua ſub qua intelligit inquit oratio cõ
4 pleta de qua latiſſime Bar. ꝛ doct. hic. ¶ Mã ſi ꝛ filius ꝛc. duob' modis glo. caſum imaginaꝛ primus fuit Placentini q̃ veriſſim' eſt. Secundus a Lex. remotus q̃ magis in vim dubitationis accipiendus. in primo ſolus filius inſtitutus. In Scõo querit Quid ſi filius ꝛ nepos inſtituti ſunt ꝛ pnepos vtriſq; mortuis ſubſtitutus vtrum aliquid interſit quis prior decedat glo. vis nõ eſt inq̃t quã nota ſentientẽ cõiunctim patrẽ ꝛ filiũ ab Auo inſtitutos eque pariter inſtitutos videri ꝛ nõ ordine ſucceſſiuo. Tũ q̃ in Aquiliana natus vino teſtatore nepos nõ niſi in primo gradu q̃t inſtituꝛ. tum q̃ alioquin forſitan vis eſſet quis prior decederet tribus inſtitutionũ gradibus factis argu. l. cũ in teſtamẽto. infra de here. inſt. premoriẽte nepote, pnepos poſthumus qualis a ſcõo gradu preteritus rũperet. l. iij. §. fi. ꝛ l. poſthumus a ꝓmo. §. eo. Jherusini dicũt nihil referre ſi nepos prius moriatur vel cõtra vino Auo q̃ iure ꝓtorio reconualeſceret teſtamẽtum. l. poſthumus. infra de inioff. teſta. Quorũ opinionẽ Soꝝ. filius hic reprobat vera ſolutio eſt q̃ tota hec lex loquit̃ de iure ci. adde. ff. tab. Illa vero iure pretorio. iſta in ſuitare ꝛ hereditate. illa in bo.
5 poſſ. inſt. de bo. poſſ. §. quos autẽ. ¶ Ultimo nota Scevolam preſupponere hic filiũ inſtitutũ ꝛ nepotẽ preteritũ propter q̃ ait ita ſane admittẽdũ ſi prius nepos deceſſerit ne ſucceſſiõe. ſ. nepotis preteriti rumpaꝛ. rũpi niſi iure preteritionis nõ pdꝛerat. Quid aũt ſi filium ꝛ nepotẽ pariter inſtituat pronepote poſthumo in caſu ſuitatis vtriſq; mortuis ſubſtitutos. Scevola nõ queſuit. ꝛ puto ad Aquilianam hũc caſum pertinere nec referre q̃s prior decedat vr. §. in glo. Vtriſq; mortuis nota hic nepotẽ in cõditione poſiti haberi preteritũ q̃ doct. nõ ponderant facit. l. latius de here. inſt. Bal. duas concluſiones cõtra Bar. elicit primã. q̃ ſubſtitutio facta hnic preterito nõ valet ꝛ ſtatim q̃ nepos agnaſcitur ſubſtitutio rumpit cuius cõtrarium inq̃t tenuiſſe Bar. in prin. l. Secũdã q̃ ſubſtituendo vulgariter non videt tacite inſtituere illũ cui ſubſtituit. cũ verba ponant inquit ad trãſferendum non debẽt operari inſtitutionem vr. j. de her. inſt. l. ex facto ꝛ glo. ord. in. l. ſi quis heres ꝛ de cond. ꝛ demon. l. cũ tale in fi.
6 ¶ Cogita q̃ hic de nepote ſicut nec iſtitutio facta colligitur. Ita nec eidẽ facta videt ſubſtitutio. Non enim, pterea magis inſtitutus videri debet ex illis verbis Si nepos me vino deceſſerit atq; ſi dictũ eſſet ſi nepos me vino ex Aſia venerit q̃ ſi nõ inſtitutus. Nec eidem dici põt ſubſtitutus aliẽ qui ſub prefacta cõditione inſtitutus eſt. Nec̃ facta dicit ſubſtitutio illi qui in conditione ſubſtitutionis poſitus. l. latius de her. inſt. ꝛ. l. ſi quis ſub conditione dando rum. g. j. ſi quis omiſ. ca. teſt.

1 ET quid ſi tantũ In mortis Filij caſum cõciperet. ¶ Quid cũ ſi aque ꝛ ignis inter dictionem pareret. Quid ſi nepos ex quo, pnepos inſtituereꝛ vt oſtẽdimus emãcipatus eſſet. hi eñ caſus ꝛ oẽs alij ex quibus ſuns heres poſt mortẽ. ſ. aui naſcereꝛ nõ pertinet ad. l. vell. ſed ex ſnia legis vell. ꝛ hec oĩa admittẽda ſunt vt ad ſimilitudinẽ mortis ceteri caſus admittendi ſint. In enarratione hoꝝ verboꝝ variatũ legiꝛ. Pilens tagari precedentẽ caſum putat ex ꝓpria filij ꝛ verbo tm̃: vbi facta fuit ſubſtõ de, pnepote in caſum mortis vtriuſq;. ſ. filij ꝛ nepotis quaſi nũc mutet caſum ſcevola q̃d ſi concipe retur de ſimili, pnepote inſtitutio in caſum mortis filij tm̃ ꝛ ſuccedat mors vtriuſq;. Accurſius nõ admittit ſentiẽs vnã hic fieri q̃nes ex verbo mortis q̃ oẽs, pbant q̃ abſurdũ foꝛet inquit q̃ incontinenti ſe corrigat. veruꝫ in quo ſe corrigat nõ video magis vtiq; intelligenter interpretantis officio fungiꝛ Scevola varianda caſus q̃ poſſent accidere Aret. adicit q̃ talis q̃ ex ſupraſcriptis ſatis deciſa fuit quaſi ſuperuacuo repetereꝛ q̃ nec dñi: meã haud diſſimiles vero dixi: alſequi valeo. Illud ſatis certe ſcio q̃ expreſſim nõ decidiꝛ. ſin forte tacite vel cõiectura colligereꝛ: q̃d etiã ignoro: nõ repehẽſibile foꝛet,
2 nunc ſi enucleare idẽ explicareꝛ. ¶ Nota nihilominus ex Accurſij ſnia abſurdũ videri q̃ quis ſe incõtinẽti corrigat. Unde deducit interpretatio ſic tẽperãda vt talis correctio: q̃n fieri põt: cuitef. fac. l. nã ad ea. j. de cõd. ꝛ dem. Ex quibus colligo pulchꝛã limitationem ad illud q̃ verba debent aliq̃d operari nõ habere locũ quoties per ea q̃s videreꝛ ſe corrigere. patet hic multa verba fruſtra poſita. Si Accurſij intellectũ recipimus vt ſtatim docebimus. Et ſi absurdum eſt verba inutiliter dicta eſſe absurdius ex his colligiꝛ vt quis ſe corrigat. ꝛ ex duobus abſurdis nota minus abſurdũ amplectẽdũ. Mã ꝛ minus malũ in rõne boni conſtat. facit. l. ſi pcu. rei de dol. excep. Quare eſt abſurdũ q̃ nõ eſt veriſimile q̃ q̃s in cõtinẽti ſe corrigat. l. nã ad ea. j. de cõd. ꝛ dem. Ergo nota id q̃d nõ eſt veriſimile eſſe abſurdũ ꝛ alibi Bal. q̃d nõ eſt veriſimile hz falſitatis imaginẽ. Quare aũt nõ eſt veriſimile q̃ corrigẽdo q̃s ſibi ipſi cõtradicit. nec credendum quẽq̃ aliq̃d dicere p q̃d velit ſua dicta impugnari. arg. l. iij. j. de mil. teſt. iunaꝛ hec opinio q̃ melĩ eſt verba nihil operenꝛ quã q̃ operenꝛ abſurdũ. ex ſnia inlignis doct. Jo. de mont. ſperello perutili in
3 l. j. §. de eo q̃d cer. lo. ꝛ. l. ij. §. hui' rei de off. eĩ'. ¶ In cõtrariũ eſt q̃ melius eſt aliq̃d odioſum ꝛ cõtra iuris regulas verba operentur: quam nihil operenꝛ. c. paſtoralis de appel. ꝛ q̃ plus eſt q̃n de pena agitur impropriantur vt aliquid operentur. c. ſi ſententia. §. fi. ꝛ. c. cives tas de ſen. excõ. lib. vj. Quare eſt abſurdũ verba ſi nihil operẽtur: q̃ nemo exiſtimãdus eſt dixiſſe q̃s nõ mẽte agitauerit. l. labeo de ſupell.

pell. leg. ꝛ ideo vero diſſimile eſt vt quis inutiliter verba effundat ſapienti quidẽ verba in cor de naſcunꝛ linguaci ꝛ ſtulto in ore. Et propterea tẽtabã poſſe dici abſurdũ: q̃s ſe corrigat ſine cã: ꝛ abſurdius multo ſi de bono in malũ ꝛ de malo in peius mutaꝛ cõſilium: q̃d non eſt animalis rõne pollentis ꝛ his caſibus ſatius verba nihil operentur. ſecus aũt ſi rõne mutet ꝛ maxime ſi de malo in bonũ aut ex bono in melius. Et hec quoties queſtio eſt voluntatis. illud aũt nõ ꝓſumitur correctio incõtinẽti opinor habere locũ q̃n fit tranſitus de vna opinione vel actu indifferenti ad aliã indifferentẽ: vbi nihil ꝓ rõne voluntas. q̃ tũc eſt leuitatis inditiũ. ꝛ quantũ ad q̃nẽ noſtrã inclinat animus abſurdius eſſe verba inaniter enũciata q̃ inconſideratẽ ꝛ ſtulte loquẽtis ſemp eſt vitiũ. ¶ Ex diuerſo ſapienter ratiocinãtis plerũq; de ſnia in ſniam trãſire ꝛ ſic alterũ perpetuo ridiculoſuz alterum plerũq; laudabile eoꝝ differunt. Iterũ cõtra ſapientis eſt mutare ſniam. c. cum ceſſante de appel. ꝛ in prouerbio nõ pudeat nos ſtros errores nos corrigere. Alioquin abſurdiſſime Aur. Auguſtinus libros retractationũ cõpoſuiſſet. Sed an diſtinguẽdũ illud incõtinẽti. iſtud ex interuallo: q̃d nõ placet. Mã velox in ratiocinando animus momẽto ꝑ infinitos decurrit cõceptus ꝛ fanthaſias actrãſnolat. nec vnq̃ ꝺeſcit. donec puenerit ad id q̃d verũ putat. obiectuz q̃dem intellectus eſt veritas ꝛ ꝓterea quanto titius tãto melius.
5 ¶ Et ſimiliter ex verbis Aret. notãdũ eſt q̃ fugienda eſt eiuſdem ſnie repetitio maxime in iure nſo admonẽte Juſtiniane. ¶ Ego aũt credo hic quinq; fieri q̃nes Accurſij ꝛ doct. ſenſum manifeſta demonſtratiõe cõſiſtere nõ poſſe ꝛ in primis q̃ eũ intellectũ amplecti cõuenit q̃ quẽ nihil efficiꝛ ſupuacue dictũ. l. j. ſi. ꝛ glo. j. ad municip. l. ſi q̃s de leg. ij. c. ſi papa de priuileg. lib. vj. ꝛ in. ll. maxime ſic accipiẽdum vt aliq̃d noui decidat glo. notabilis in. c. j. de temp. ord. lib. vj. Eyn. ꝓſi. iiij. ꝛ cipi. Queſtio talis eſt. facit. l. q̃ labeo de Carb. edict. Quẽ Accurſij intellectũ ſi reciperemus multa ſupfluo poſita eſſent.
6 ¶ Et primũ cõiunctiuã. ꝛ cuius ꝓpriũ eſt copulare ꝛ ampliare. l. ea tñ adiectio de leg. iij. cum vulg. vr q̃d ergo adiecta ſi nõ copulat. ¶ Et bñ annecrit pcedẽtibus vbi q̃nes de ſponſis, pnepotũ ꝛ progime de conceptione vtriſq; mortuis nũc ſubiciens ꝛ q̃d ſi in caſum mortui tm̃ filij cõciperet inſtõ ꝛ ſuccedat mors vtriuſq;. Itẽ ſuperuacua dictio q̃nalis q̃d bis repetita ſi q̃ ſola fuiſſet de caſu mortis ad caſum interdictiõis Abſurdũ quidẽ foꝛet ad vnã q̃nez duas fieri interrogationes. nõ eſſi cũ ſurdaſtris tũ agebaꝛ ſi prima interrogatio vꝫ ꝛ q̃d ſi tm̃ nõ habet aliã q̃nem q̃ illam ſubinterrogatione q̃d eñ ſi aqua ꝛ igni ꝛc. certe due ſunt ad vnã. q. interrogationes: Similiter fruſtra poſita taxatiua tm̃ ad caſum mortis filij. Et ſi dixerit q̃ſpiã ideo poſitã q̃ alioz caſuũ nulla fit mentio. rñdeo ſatis erat dicere quid ſi in caſum mortis cõcipereꝛ ꝛ ſuccedat interdictio. Me q̃ filij adiectio neceſſaria fuiſſet ſi agebaꝛ vtrũ verbũ mortis ad interdictionẽ poꝛrigereꝛ. vltimo dictio eñ in ſcõa iterrogatione ſuperflua fuiſſet ibi q̃d eñ ꝓ aũt aduerſativa ſi nõ eſt cui aduerſet: cauſatiue quidẽ ſtare nõ põt cũ nullius rei rõ illic reddaꝛ. Nec nouum in iure noſtro vnã cõiunctionẽ ꝓ alia vſurpari glo. ꝛ tex. l. l. eas cauſas. j. de cõd. ꝛ dem.
7 ¶ Multũq; facit caracter ipſe dicendi ꝓpriꝰ ſcevole q̃ minime verboꝝ fuit prodigus: ſed ad vitiũ vſq; parciſſimus. q̃ obſeruatio in quolibet auctore haud q̃q̃ eſt aſpernãda facit. c. ſolite de maior. ꝛ obe. Pilei igit̃ verior videt caſus niſi in eo de repehẽſionibus deliraret cum ceteris. Mihilominus alia ſuccurrit mihi cõſideratio proſequi arbitror: Scevolã tractatũ inſtõnis de, pnepote, ꝛ, pptera hec clauſula ꝛ q̃d ſi tm̃ in mortis filij caſus cõciperet nõ faciat principiũ. §. Sed precedentẽ claudat. diuidunt enim doct. hũc Scevole tractatũ in perſonas ꝛ caſus. de perſonis vſq; ibi q̃d eñ ſi aqua ꝛc. Et quã bñ ad pcedentẽ tractatũ de ꝑſonis ea ptineat clauſula inde cognoſcere lz q̃ primam. q. fecit ſcevola ex verbis nepotis. Quid de pronepote ſubſtituto Nepote inſtituto ꝛ filio mortuo. Secundã Quid de, pnepote ſubſtituto ex nepote mortuo, ꝛ filio inſtituto. Tertiã Quid de nepote viuo preterito. filio inſtituto ꝛ pnepote ſubſtituto in caſum vtriuſq; mortui. ſ. filij ꝛ nepotis. Quartã bis verbis ſubiungit eodẽ retento themate. Quid ſi filius inſtituaꝛ. Nepote preterito pronepos ſubſtituaꝛ in caſum mortis ſi lij tantũ hoc eſt nulla facta mentiõe de nepotis morte ꝛ ſuccedat caſus mortis vtriuſq;. dubiũ faciebat q̃ facta eſſet ſubſtõ de, pnepote in caſum mortis vnius. ſ. filij ꝛ ſucceſſit mors vtriuſq; in medio exiſtẽtis an eſſet caſus omiſſus arg. l. cõmodiſſime q̃ quidẽ. q. ad perfectionem tractatus ptiner nulla dubitationis relicta ſimbria ex q̃ oibus ſuis numeris cõſtaret. Alioquin diuiſio, fuiſſet vitioſa ſm Ciceronez in topicis. Si proxime queſitũ fuit de concepta inſtõne vtriuſq; mortuis. Mõ ne cõſequens ꝛ bñ colligata hec quid ſi altero mortuo cõcipiatur inſtõ ꝛ accidit mors vtriuſq; ꝛ ſic diuerſus ab expreſſo caſus. Optime ſane ſpeculantis eſt oĩa minutatim perſequi. Et ꝓpter ea accõmodatius hec clauſula pcedẽtibus iungit q̃ ſequẽtibus. neq; temere cõtẽdi. ſicut tractatus caſuuz incipit ibi q̃d eñ ſi aqua ꝛc. Ita ꝛ. §. incipiat ꝛ de q̃nibus de q̃bus dubiũ fuit an ad. l. vell. pertinerent vt in prin. partitil egẽ fuimus. Et dictio eñ ꝓ coniunctiua ꝓpriꝰ ſtaret ꝛ hoc modo oĩa quadrant nihilq; ſuperflue dictuz ne
8 ſyllaba quidem. ¶ Oõ ſi ſequẽtibus iungaꝛ hec clauſula vt oẽs ſentiunt fruſtra queſitũ fuiſſet inter alios caſus de iſto mortis vtrũ pertineret ad. l. vell. vt patet ibi hi eñ caſus ad. l. vell. non pertinent. cuz indubitati iuris eſſet caſum mortis eque ad vell. ꝛ Aquil. ptinere. ꝛ ſic ea verba reſtringenda ad caſus primiores duos vt colligitur ex illis ad ſimilitudinẽ mortis admittẽdi ꝛ ſm hunc intellectũ. §. q̃d eñ vſq; ad. §. q̃d ſi is qui. in duas principales q̃nes deducit in prima an caſus interdictionis equiperẽtur vel cõtineaꝛ ſub caſu mortis.
9 Jn ſecũda vtrũ ad Aquil. an ad. l. vell. ptineaꝛ. ¶ Si vero a clauſula hac ꝛ quid ſi tm̃ initiũ. §. eſſe volumus vt doct. placet. alius adhuc mihi nouus ſuccurrit haud foꝛte deſpiciẽdus ſenſus: q̃ hic continuatio fiat a. §. quidã recte vbi queſitũ fuit q̃d ſi de morte filij nihil expriꝛmaꝛ. Ex cõtrario nñc quid ſi in caſum mortis filij tm̃ concipiaꝛ idẽſt ſi de morte teſtatoris nihil expriꝛmaꝛ. We due principales q̃nes in hac materia nõ temere videtur poſſe agitari. ꝛ veluti ille alie de pronepote incidẽter, ante ſimiliter hic q̃ ſequuntur ex verbo mortis q̃d ſi q̃ aliũ modũ inſtitutus deſinat eſſe ſuus. An idẽ q̃ in caſu mortis incidenter tractari dicamus. Cõgruũtq; illa verba hi eñ caſus ꝛc. vt nõ iniuria dubitaſti vtrũ hic caſus ad Aquil. ptineret: cum Aquiliana nõ niſi de vero poſthumo loquaꝛ ideſt qui põt humatuz. teſtatoꝛẽ naſcit. Et igit̃ mẽtionẽ mortis teſtatoris exigiꝛ. rñdit ſcevola hi eñ caſus ꝛ oẽs alij q̃bus ſuus heres poſt mortẽ. ſ. aui naſceretur nõ ptinent ad. l. vell. quaſi dicat nõ referre ſi de morte teſtatoris facta nõ eſt expreſſa mentio modo poſt mortẽ naſcatur teſtatoꝛi ſuus. Videamus vtrum ſic accipiendũ ſit vt nullo modo de teſtatoris morte dicaꝛ. An ſufficiat mẽtio ſaltim tacita vel ipſis verbis pregnantibus que vi ſua mortis caſum includant ſicuti. §. de morte filij in. §. quidã recte diximus: verbi gratia ſi filius me vino moriẽs poſthumus qui mihi naſceꝛ heres eſto. verbum Poſthumi inclusum de morte teſtatoris ſignificatione habet. ꝛ q̃uis ad eũ qui vino teſtatoꝛe naſciꝛ poſſit poꝛrigi poſt leg. vell. tñ verbum ſimpl'r prolatuz in
10 proprio ꝛ portiori ſignificato accipiendũ eſt. l. ij. §. in perpetuum. §. ſi ager vecti. vel emphi. ¶ Ex quibus deducitur q̃ equevalet tacita de morte teſtatoris mẽtio in Aquiliana q̃ expreſſa. Et hec proceduntꝛ ſi fuit queſtio de cõcipienda Aquiliana inſtõne. q̃d multum arguit verbũ concipereꝛ. ¶ Sinaũt queſitũ fuiſſet vtrum concepta iã inſtitutio ſine aliqua mẽtione mortis teſtatoris vel etiã ſi cõcipereꝛ ꝛ eueniret casus naſcentis poſthumi poſt mortẽ teſtatoris vtruz ad Aquilianã pertineret ex quo in inſtõne nihil de naſcituro poſt mortem cõtinetur neq; tacite neq; expreſſe: ſed indifferenter. exẽpli gratia ſi filius me vino deceſſerit tũc nepos qui mihi meus ex eo naſceꝛ heres eſto. faciebat dubitationẽ q̃ formula non fuit ſeruata ſed potius velleiana que non exigit mortem teſtatoris ꝛ per hoc nec eius mentio facienda tamen ex quo ꝓponitur ex facto natus ſuus poſt mortẽ teſtatoris rñdit Scevola hi eñ caſus ꝛ oẽs alij quibus ſuus poſt mortẽ naſcereꝛ nõ pertinẽt ad. l. vell. quaſi dicat ſed ad Aqꝛl. ex quo poſt mortẽ teſtatoris natus eſt ſuus nec refert q̃ indiſtincte inſtitutio formata fuit ſatis eſt q̃ poſt mortẽ natus eſt ſuus ꝛ generali
11 tate formate iſtitutiõis poſt mortẽ natus nõ fuit excluſus. ¶ Vñ obſeruandũ q̃ ꝓpoſiũ ſubſtãtiale in Aquiliana eſt q̃ ſuus poſt mortem naſcatur ꝛ cõferatur inſtitutio in tẽpus ſuitatis. Et hec ſola vt formalia in Aquiliana inſpicienda ſunt vt ſupradiximus in prin. ꝛ. §. quidã recte ꝛ probatur hic ꝛ in. §. fositan ibi hic eñ heres ſuus naſcitur ꝛ poſt mortẽ naſcit. ¶ Itẽ notandũ q̃ valet de Nepote poſt humo inſtitutio collata poſt mortẽ filij ſe viuo etiam ſi de teſtatoris morte nihil dicatur. Et ad Aquil. pertinebit ſi ſuus mortuo teſtatoꝛi naſcatur. ¶ Ex quibus deducitur q̃ ſufficit in qualibet diſpoſitione ſubſtantialia attingere tacite vel expreſſe ꝛ etiã generali ſermone apto talem caſum de quo agit cõprehẽdere vt hic eſt caſus ꝛ notanter doct. in. §. in oĩbus ꝛ. l. inter cetera. j. eo. facit glo. fin. c. ſi manetis. exẽ. diſt. ¶ Qñmodo expreſſio non ſit de forma. ¶ Iterũ qñmodo nõ agatur de cõceptiõe in ſpẽ. verbi gratia ſi ageretur de cõceptione Aquil. inſtitutionis in ſua ꝓpria ſpẽ vt in. §. quidã niſi cõtineat expreſſiz partes formales per quas differt ab aliis nõ ſufficit
12 iſta generalis ꝛ ad plures cõmunis. ¶ Quid ſi de neutrius morte. ſ. teſtatoris ꝛ filij nullo modo fiat mẽtio verbigratia nepotem in ſuitate naſciturũ inſtituo. Nec nõ minus tacitã cõmemoratiõnẽ mortis cõtinet quã illa ſi meus naſceꝛ ꝛ illa q̃ mihi naſcerꝛur veluti verbo mihi ꝛ meus vtriuſq; mortẽ cõplecteꝛtur vt. §. oſtendimus pariter ꝛ verbo in ſuitate naſciturus ꝛ ſicuti hec vox pupillariter ſubſtituto idẽ valet q̃ illa ante pubertatẽ mortiẽti ſubſtituto: eque iſta in ſuitate inſtituo denotat poſt ſublatũ de medio filiũ ſubſtituiſſe. Et ꝓpterea nõ puto poſſe cõcipi in ſuitate inſtõnes niſi de morte ſaltim tacite ꝛ alterutrius fiat cõmemoratio vr. §. §. quidam recte abunde diſſeruimus. ¶ Cogita tamen nunquid proxime ſpecies potius Aquiliana reſpiciant, ꝓpter verba ſuus ſeu in ſuitate naſciturus cum ad. l. vell. pertineat is tm̃ qui ſuus futurus naſcitur: ꝛ non ſuus ſimpliciter vt paulo ante diximus niſi dicamus verbum ſuitatis eſſe generale etiã

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

13 ad.l.vell. ¶ Quid si dixerit filiꝰ ⁊ nepotē ex eo in suitate instituo hic nō est ꝟbū nascituriū. Et ꝓpterea hec instō videt generalio: etiā ad oēs casus velleie apta ⁊ ad iā natū nepotē si agnasci cōtingat q̄p pe ab enētu applicabit Aquiliane si mortuo testatore suus nascatur sinautē eo vivo vel agnascak vell. Hec est natura indefinite institutionis. l. cōmodissime. ś. eo. quicūq; casus inciderit ille cōprehēsus intelligak arg. l. cū incertus de leg. j. Nec copula hoc casu filium ⁊ nepotem ex eo in successione cōiungit cū impossibile sit liberos nō eiusdem gradus in agnatione simul suos existere ⁊ dū hoc puto ꝓpter verbū in suitate cōtēdi ordine successiuo instituros etiaꝫ bodie neq; hec pugnant cū his que. ś. dixim⁹ maxime in. ś. q̄dam recte q: ibi
14 de cōcipienda sola Aquiliana hic de cōmuni ⁊ indifferēti. ¶ Ceterum si ex cōi opinione. ś. principiū hic admittendū est animus tñ assentiri nequit quin hac clausula nō fiat diuersa qō ab ea que est in verticulo. Quid enīz ⁊ p hoc Scenola inaniter interrogādo tot verba prulisset. Neq; assentioꝛ hic instituti nepotē sed pronepotē vt sequētia ⁊ precedētia indicāt arg. l. qui filiabus ⁊. l. si seruus pluriū ś. fi. de leg. j. in cōsuetum proculdubio est nullo ꝓposito themate qōnes fieri. quod hic esset nisi a proxime precedenti. l. filij instituti ⁊ pnepotis ex ꝓterito nepote subtituti: qōnes oriunk. Nullicq; cōgruentius subijcit hec qō quid si in casum mortis tñ concipiatur de pronepote instō quā pcedēti quid si in casum mortis filij ⁊ nepotis ex eodem themate instituti filij ⁊ preteriti nepotis ⁊ vtriusq; mortuis ⁊ igitur existimo hoc. ś. quinq; qōnes decidi ⁊ in quinq; partes diuisionem ducendam. ¶ Doct. aūt aliter diuidunt ⁊ summant. Et in primis Bar. ꝓmisso facta in vnū casum ꝓrigitur ad oēs alios sibi similes. Si verū est appellatione mortis Ciuilē ⁊ naturalē cōtineri vt oēs fatenk hoc casu q: eiusdē effectus sunt. hoc Bar. nō probatur hic q: dispositio cōcepta verbo ad plures casus communi nō potest censeri in vnū casum facta. l. cōmodissime. ś. eo. ⁊ sic nō ꝓrigeretur sed cōpleteretur vt glo. sentit in verbō emancipatus. ⁊ dato hic probarek non esset summarium sed notabile cū summarium non aliud sit quā breuis enarratio omniū que decidūtur ab eo qō sum-
15 matim breuiter ⁊ enucleate omniaq; explicat. † Notabile vero est cōclusio que a decisis aut decidēdi ratiōe ingeniose colligitur vt hic prouisio in vnum casum ⁊c. ab hac particulari institutoria dispositione colligitur hoc generale q: prouisio in vnum casum ⁊c. summariuz faciendū erat de instōne ipsa de qua agitur. plenius tamē summariū est Bal. Paul ⁊ Aret. q̄uis (vt mea fert opinio) non oia complectatur. q̄ri qōnes quinq; hic diffiniri autumo. ¶ Prima q̄d substituatur ꝓnepos ex nepote ꝓterito in casum mortis filij instituti tantum ⁊ accidat mors vtriusq;. ¶ Secundā retento eodem themate quid si filius nō moriat: sed aqua ⁊ igni interdicatur. ¶ Tertia q̄d si nepos ꝓteritus emācipetur. ¶ Quartam nunquid hi casus ad. l. vell. pertineant. ¶ Quinta an ad. l. vell. ex sñia. ¶ Decisio sit ex illo generali oēs casus quibus post mortē testatoris nascit suus posthu-
16 mus ad Aquilianam pertinent. Illa quinta est incidēs. † Et summa omniū talis est decisio. Pronepos in casu mortis filij tñ institutus si suus post mortē testatoris nascit ꝓmortuis nepote ⁊ filio ex Aq̄l. succedit: ⁊ qō de morte dicit idem valet in deportatione ⁊ emancipatione. Idēq; in Velleiana ex. l. sñia q: in Aquili. ⁊ intelligen nō tagatiue dici tantū sed expositiue ad differentiam q̄n institutio feret in casum mortis pluriū. Vel sic in Aquil. solū inspicitur q: post mortē testatoris suus posthumus nascatur suusq; nascitur quotiens precedētes: morte naturali vel Ciuili aut emācipatione de medio vino testatoꝛe tolluntur. Nō ⁊ in velleiana similiter ex sñia. l. admittendū est. ¶ Vel sic casus nascentis post mortē testatoris suus ad Aquil. pertinent nec impedit q: in vnum casum vnius ve mortis concepta sit institutio si duo qui precedebantvel deportati vel emancipati faerint: Nec diuersum in velleiana est ex sententia. l. ¶ Vel sic ⁊ breuius in Aquil. quocūq; casu post mortē testatoris natus sit su⁹ posthumus refert si in vnum casum cōcepta sit instō qō ⁊ in velleiana similiter ex
17 sñia. l. obseruandum, est †. Que quidē summaria intellige ꝓout statim in singulis huius. ś. partibus declarabitur. Nunc particulatim discutiamus. ex hoc. ś. añ omnia obseruāda sunt duo essentialia Aq̄liane q: que ab aliis instōnibus discernik. Primū q: suus nascatur ⁊ post mortē testatoris nascak. Idē in. ś. fositā ibi hic eiū suus nascatur ⁊ post mortē suus nascik: ad que duo respiciēdū semper quoties dubiū est an casus ad Aquil. spectet. ¶ Hinc maxima in iure ꝓpositio cōficitur q: oēs qui post mortē testatoris fui nascunk ad Aquil. instōnem ꝓtinent. ¶ Hinc iudicationem attulit Scenola ad oēs sequētes qōnes ⁊ ante oia ad primam q: nō interest si instō concepta fuit in casum mortis vnius ⁊ successit casus mortis duoꝝ qui in suitate pecedebāt. dubitationē mouebat q: videbak casus omissus arg. l. cōmodissime. ś. eo. ⁊. l. si cū dote. ś. fol. matr. Et q: plus est instō de alieno collata nō esset. j. tempus suitatis. Nam morte solius filij locus suitatis vino testatoꝛe nō fit vacuus. quod necessario exigit ꝓ in prin. ratio decisionis quia suus ⁊ post mortē ꝓauis suus natus est.
18 ¶ Nota q: in Aquilia non inspicitur sub cōditione mortis cuius in medio existentis de posthumo facta sit institutio si integro testamento testatoꝛi mortuo suus nascatur. ¶ Quid si facta est institutio de pronepote in casum mortis nepotis instituti ex filio preterito igitur dixi ex integro testamento quia hoc casu iniustum foret. j. ś. in omnibus ⁊ idem si nepos preteritus superstes esset filio. ś. ś. idē credendum ininstovel rupto testamēto nō succederet ex Aquil. institutione vt. j. ś. proximo ⁊ in. ś. omnibus. ¶ Quid si filiū instituit ⁊ nepotē ex eo preterit: ⁊ in casum deficientis nepotis pronepotez instituit: ⁊ mortuo nepote ꝓximum deinde filio atq; testatoꝛe pronepos suus nascatur. Et q: suus ⁊ post mortem testatoꝛis nascitur vt Aq̄l. respicere. Ex contrario hoc casu dispositio omnino inutilis futura est nepos vel filio predecedat vel superstes fiat nunq̄ is pronepos per mortem nepotis huius ex Aquil. succedat quippe si predecesserit nō ꝓpterea vocabit suitatis locus q̄uis deficiēte postea filio pronepos posthumus suus nascat rūpetur testamentū quasi nō in eum casum mortis filij: sed nepotis sit institutus. Sinautē filio nepos preteritus superstiterit vivo testatoꝛe testamentū fit iniustū ergo cū talis institutio effectū sortiri nō valeat vt frustratoria reicitur. Effectū
19 q̄n per eū nō efficitur quominus testamētū rūpatur. ¶ Nota mirabile hic nepos moꝛitur ⁊ pronepos posthumus post mortē testatoꝛis suus nascit vt in instōne cōprehensum erat. ⁊ tñ ex Aquil. non succedit: q: nō suo tēpoꝛe successit institutionis dies. ¶ In hac instōne duo sunt peccata vnū intrinsecū alterū extrinsecū primū q: nō debuit cōcipi in eū casuz qui frustratoꝛius oīno futurus esset. vñ nota nō debemus sic nostras dispōnes cōponere vt inutiles oīno future sint. ⁊ q: nos in culpa sumus ius nō succurrit. l. quidā testō procul. ś. fi. de vulg. scīn. Bar. in. l. j. eo. titu. aliud q̄ venit extrinsecus est q: q̄n casus institutionis cessit testamēto vivēntis preteritiōe annullato institutio evanuerat. ¶ Nota tria ad cōplemētū Aquiliane necessaria. Primū q: institutio cōcipiatur in forma. Secūdo q: casus in institutiōe comprehēsus eueniat. Tertiū q: integro testamēto dies institutionis cedat ⁊ idez in qualibet dispositiōe. ¶ Quid dicemus
20 ꝓpositā. q. Scenola nō tractat ⁊ vtrū cōsulto nō liquet multū valere vt nihil interesse quid ex equipollentibus fieri. Collata est institutio in tēpus mortis testatoꝛis si suus nascatur ⁊ ita natus est nihil referre debet per mortē cuius suitas vacauerit. Eum nō propterea minus post mortē suus natus. Ex diuerso q: nō in hoc tēpus suitatis collata fuit institutio sed aliud ⁊ inutiliter subtiles speculentur ⁊ sapientes diffiniant. ¶ Sadē ratione. ś. q: casus nascentis post mortem testatoꝛis suus ad Aquil. pertineat diffinitur sequentis versi. q.
21 ¶ Quid cūm si aqua ⁊ igni interdictionē pateret hic a Secunda agitak. q. ex verbo mortis vt paulo ante contra cōmunem opinionē tractatū fuit. aprissimeq; probak q̄stionali dictione. Quid: q: frustra iterrogarek iterū sup eadē. q. si ꝓcedēs ab hac nō esset diuersa. ⁊ silr dictio. enim. aduersatiue inutiliter posita si nō ꝓcederet cui aduersaretur eūm ꝓo aūt. nec nouū postq̄ causatiue vt ꝓpriū sibi est stare nō pōt. Eas causas iunct. glo. j. de cond. ⁊ dem. melioꝛ tex. in. l. intercidit. ś. q̄d ergo si non deceserit. p quo aūt eo. tit. de cond. ⁊ dem. que quidem. q. duob. mod. formari poterit. Queri potuit. quid si is in casum mortis cuius facta est institutio non vere sed ficte moꝛiak: queri etiā potuit an sicut Gallus cōcepit in casum mortis eque possit a testatoꝛe cōcipi in casum interdictionis ⁊ mouebat dubitationē vtrū ad. l. vell. magis ptineret q̄ generalius loq̄ vt oī casu quo q̄s desinit esse suus ⁊ Aq̄lius solū mortis casuz exꝑsit Scenola rñdit ad vell. nō ptinere si post mortē testatoꝛis suus natus est. ergo ad Aq̄l. q̄ hoc exigit. vñ nota eque suū fieri nepotē interdictione filij instituti sicut morte ⁊ p hoc idē valere hoc casu morte Ciuilē ⁊ naturalez ratio q̄ hīsdē modis soluit pria prās inst. q̄b. mod. ius parr. po. fol. ex visu
22 tatis vt hic ⁊. l. ler Corne. ś. fi. ś. de test. ¶ Interdictionē pateret q̄d si pronepote substituto vtrisq; ś. filio ⁊ nepoti fuisset interdictuz distinguēdū aut simul vna vtrisq; fuit interdictū ⁊ idez q̄ in vtrisq; pariter moꝛtuis vt. j. dicem⁹. ś. quid si is q. aut vtrisq; ś. vni post aliū scz nepoti primū deinde filio dicendū vt. ś. ś. idē credēdū. ¶ Quid si filius ⁊ nepos pariter fuissent instituti ⁊ vni tantum interdictū dico nō esse locū instōni cū nō dū suitatis locus vacaret. sed q̄d si pariter instituti intelligunk ordine successiuo vt in gl. ś. q̄d recte ⁊ interdicak nepoti tñ debunde ostendimus. ś. Aquil. fo. nō corigere sed interp̄ tari legem. ¿ij. tab. ⁊ Alex. hic scribit nō corrigi sed limitari fauoꝛe testamenti ⁊ in limitatiuis fauorabilibus extensiones esse licitas.
23 ¶ Dixi ꝓtēderit⁹ plures eē mortis spēs. nō dubiū q̄libet appellatiōe mortis q̄si suo generi cōtineri. nili mortis vocabuli equinocū esset ad genus ⁊ speciē vt in adoptione Sozi. auctoꝛe. vis itaq; stat. vtrū plures sint mortis species: q: vbi nō sunt spēs nec gen⁹. Is ens per se quodā singulare: imo nec ens scōs phylicos cū nō aliud mors sit que entis priuatio vt cecitas. doctoꝛes variāt ⁊ q̄uis Dy. Ly. et Bar. distinctio plurib⁹ placeat Senēces tñ impugnāt ⁊ iam discrti Papiēñ. vtroq; refellūt sñias. ⁊ ad summū oēs eodem tēdūt vt sit mortis gen⁹ ⁊ spēs diuerso q̄uis calle. qō nec lege nec rōne tuentur oēs nāq; ll. q̄b⁹ nitunk. aut moꝛtuoꝝ loco dñt deportatos esse aut p

multabatur. q: sicut his duobus caloꝛe ⁊ humoꝛe vitā hominis cōstare ita interdicto eoꝛūdē vsu nō cōsistere credebāt quoꝝ se indignos malefactis reddiderūt. ¶ Ob hoc ipsuz instituerūt sacramēto aque ⁊ ignis nuptiarū federa sancirī q: his fetus viuentiū coꝛporenk atq; animank ad vitā. auctoꝛ. lactāt. libz. ij. diui. instī. ⁊ Plutarchus in problematibus. ¶ Deinde ꝓpagato ex insularū adiectione imperio facinoꝛosos deportādi vsus inuasit q̄ veluti moꝛtui electi in alias sedes migrare credunk. Ita in insulas quasi in alterū oꝛbem delati omnibus eguti bonis inter moꝛtuos cōnumerati sunt quo ad ea que iuris ciuilis essent. l. eius. ś. de testā. l. quidā sunt. j. de pen. ⁊ q: post deportationē introductā ille interdicēdi vsus abolerī cepit deportatiōis pena in illius locū subꝛogati fuit. l. ij. ś. cōstat. j. de pen. ⁊ l. iij. ad. l. iul. pecul. ¶ Ex hoc tex. Bar. summariū elicit q: pulsio facta in vnū casum ꝓrigik ad oēs similes. Et doc. ex eodē notant ꝓpellatiōe moꝛtis ciuilē etiā cōtineri. Si diligēter cōsideꝛabimus p̄ sens notabile pugnat cū Bar. summario. Mā si cōtinek ad interdictionē nō ꝓrigik. ⁊ ecōtra si ꝓrigik nō cōtinek. extensio fit ad extrinsecus posita ex paritate rōnis. cōprehēsio fit ex ꝟbis vel sñia iura ⁊ doctrine sunt clarissime in. l. qō vero de. ll. ⁊. c. ñ. de cōl. l. nō pūt cū seq. de. ll. l. ñ vero. ś. de viro. ś. sol. ma. si moꝛs est genus ad plures species vtriq; nō est aliud in subꝛtāria a lua specie cui ꝓtinuo inheret nec ab ea diuelli pōt. l. j. si cer. pet. queq; species pars sui generis ē ⁊ eius ambitu cōtinek ⁊ igik ad suas spēs genus nō ꝓrigik. ꝓterea nulla species suo generi similis est veluti nulla pars suo toto. aut ergo ꝓrigik ⁊ nō cōtinek. aut cōtinek. ⁊ nō ꝓrigik ⁊ ꝓterea alia est interpretatio extēsiua alia ɔ de q̄b⁹ Bar. in. l. oēs populi. ⁊ doc. ī lo-
24 cis vulg. ¶ Videamus qō ꝓbak hoc notabile dñt enim ex eo q: institutio hic indistincte sub verbo mortis facta verificak in interdictiōe: q̄ ciuilis moꝛs est. Ista cōsequētia fi vera esset emācipatio ⁊ moꝛs esset idē amplius ista rōne interdictiōis appellatiōe moꝛs ipa cōtinerek vt interdictiōis spēs qm̄ fi cōcipiak instō in casum interdictiōis eque verificak moꝛte vt. ś. in qōnibus diffinitū. Et audacter asseuerare possumus tale notabile hic nō ꝓbari ⁊ Bar. summariuz esse verissimū. q̄nimmo defendi hoc tex. pōt ꝟbo mortis simpl⁹ enūciato nō venire interdictionē ⁊ ad id genus reliqua. ⁊ hic esse casuz. Alioquin nō minus ridicule q̄ssset Scenola nunq̄d mortis vocabulo veniret interdictio si moꝛs genus est ⁊ interdictio moꝛtis species q̄ si animalis ꝟbo homo cōtinerek. ⁊ subꝛtōnū appellatiōe pupilla-
25 ris. ¶ Dubitatiōis cā fuerit necesse est vel q: mortis species nō est interdictio. vel q: simpl⁹ enūciatū moꝛbis ꝟbū nō genus significaꝛ q̄p probabilius vt illa in primis rōne q: omne ꝟbū dz accipi in potiori significato. l. j. ś. q̄ perpetuū. ś. si ag. vect. vel emphi. Bar. in. l. si q̄s. ś. differētia. j. de acq. poss. ⁊ potior significatio est ꝓpria ⁊ specialis ꝑm quā vnūquodq; est simpl⁹ tale ⁊ p ꝓprius ista dilucide in sili argumentaꝛ ⁊ pbat Sozi. fil. in. l. j. de vulg. in lectura cōi ⁊ firmat exēplo accōmodatissimo ꝟbi adoptionis q̄ simpl⁹ dictū intelligiꝛ vt species. ¶ Et limitat illā regulā q̄ species ꝓprie ꝺtinek significatione generis. l. si q̄ ex eā. ś. interꝑtū. de leg. iij. ⁊. l. iter agnatos. j. vñ leg. nō habere locū q̄n idē nomē cōe esset speciei vt adoptio q: accipik in significato speciei vt potiori ⁊ merito glo. Dy. Bar. Bal. et alij multi de moꝛte naturali intelligūt. Accedit q: singula ꝟba accipi debēt in casu vero ⁊ nō ficto. l. iij. ś. hec verba. ś. de neg. gest. Bar. in l. oēs populi in tractatu interꝑtatiōis exꝑtēsiue. itē in ꝓprio significato bonus ⁊ez. in. l. lege Cornelia. ś. de testa. ⁊ ibi Areti. ⁊. l. nō aliter.
26 de leg. iij. ¶ Et iccireo multū interesse puto si querak vtrū appellatione mortis Ciuilis moꝛs cōtineaꝛ: an simpl⁹ verbo mortis enunciato ciuilis intelligaꝛ. Primo casu cōcedētibus plures mortis esse species nō est dubiū significatione generis cōtineri. de quo postea. Secundo casu naturalē tantū venire hic casus. ⁊ in hunc sensuz oēs tex. loqui videnk. ⁊ verā puto glo. in. c. suscepti. de rescrip. lib. vj. quā inter ceteros haud modice auctoꝛitatis Alexā. in. l. ex facto. ś. ex facto. ⁊ treb. ¶ Licet Areti. in. l. ex ea ꝓte. ś. in insula. de ñ. ob. ⁊ recentioꝛes hic cōtra sentiāt. ¶ De Dy. ⁊ Bar. distinctione postea dicemus. firmū itaq; sit tale notabile ne dū hic nō ꝓbari. ⁊ ꝑtiū liq̄dius esse. ¶ Nec moueat si nō cōtineret hic sequi absurdū cōtra iuris regulas. q: in coꝛrectoriis admitteret interꝑtatio extēsiua: vt q̄d dñt qm̄ satis habunde ostendimus. ś. Aquil. foꝛ. nō corigere sed interꝑtari legem. ¿ij. tab. ⁊ Alex. hic scribit nō corrigi sed limitari fauoꝛe testamenti ⁊ in limitatiuis fauorabilibus extensiones esse licitas.
27 ¶ Dixi ꝓtēderit⁹ plures eē mortis spēs. nō dubiū q̄libet appellatiōe mortis q̄si suo generi cōtineri. nili mortis vocabuli equinocū esset ad genus ⁊ speciē vt in adoptione Sozi. auctoꝛe. vis itaq; stat. vtrū plures sint mortis species: q: vbi nō sunt spēs nec gen⁹. Is ens per se quodā singulare: imo nec ens scōs phylicos cū nō aliud mors sit que entis priuatio vt cecitas. doctoꝛes variāt ⁊ q̄uis Dy. Ly. et Bar. distinctio plurib⁹ placeat Senēces tñ impugnāt ⁊ iam discrti Papiēñ. vtroq; refellūt sñias. ⁊ ad summū oēs eodem tēdūt vt sit mortis gen⁹ ⁊ spēs diuerso q̄uis calle. qō nec lege nec rōne tuentur oēs nāq; ll. q̄b⁹ nitunk. aut moꝛtuoꝝ loco dñt deportatos esse aut p
mortuis. l. j. ś. q̄dā filiū. de bo. pos. Itab. l. in actiōe. ś. publicationes. ś. p̄soc. l. si neceꝛ. ś. si patronus. de bo. lib. sunt ex diuerso. ll. q̄ negant moꝛtuis eē similes. l. intercidit. j. de odi. ⁊ demon. l. ꝛ si alia. j. de bo. dā. l. ex ea ꝓte. ś. insulā. de ñ. ob. l. deo nobis. C. de epis. ⁊ clc. si semel deportatio vel interdictio moꝛs est semp vtiq; moꝛs est vel ut bomo semp animal: nec pōt ducelli genus a sua specie. l. j. si cer. pe. ⁊ fi moꝛti similis q̄ idem. l. q̄ nerua. ś. depositi. ⁊ si dissimilis q̄ similis. l. intercidit. p moꝛtuis ⁊ moꝛtuoꝝ loco habēdos. ll. dñt certis q̄busdaꝫ casibus nō aūt eē moꝛtuos q̄. p necessario herede habeī nō est necessarius. ś. de testa. l. lege cornel. Areti. hinc nota distinctionē. p fictionem significare. ¶ Alterius generis sunt a vero fictiones ⁊ mēdacia q̄uis nō dissimiles plerūq; effectus pariant vt in Cornelia ⁊ postliminio liquet Panoꝛ. no. tex. pbantē moꝛtis appellatiōe ci. cōtineri in. c. nili esset de ꝑben. Areti. dicit tex. regularem. in. l. ꝛ ⁊ fi quis. ś. si quis caut. melioꝛ tex. meo iud. est in. l. si mater. C. de instī. ⁊ substi. ibi deportatus vel aliter moꝛtuus. Sed omnibus facilis est responsio.
28 ¶ Adsciunt ꝓterea rōnē ab effectis cōcludētes moꝛtis nūcupatione venire: tum interdictionē q̄n nō diuersos ꝓducūt effectus nihilominus ista nihil valet cōsequētia illud ⁊ illud eiusdē sunt effecti ergo sunt idē hac rōne emācipatio moꝛs esset ⁊ ex cōtrario moꝛs et deportatio nō aliud ab emācipatione esset. ⁊ simil⁹ capi ab hostib⁹ ⁊ nasci ex Ancilla ⁊ ad ꝓtiū participādū venūdari sicut eiusdez sunt effectus eque in substātia nō differēt. Nō est nouū ex diuersis cadez prodicek effecta qō est ex buerātis nature specimē. l. iij. ś. ex plurib⁹ de acqui. pol. l. nō vt ex pluribus. j. de reg. iur. talia argunt similitudinē in effectis nō idemtitatē in subꝛtantia. ¶ Nec obstat q: ex dissimilibus causis similia nō ꝓdeunt: vñ illud variata cā aliūs ⁊ alius effectus. l. an eādē. ś. actiones. de exceꝑ. rei iudi. q̄ Bal. ī ꝓbemio. foꝛ. declarat de cā ꝓncipali. c. cū cessante. de ap. secus in cā instrumētali materiali ⁊ efficiēti in q̄bus illud nihil refert q̄d ex equipollē-
29 tibus: fieri. l. si mulier. j. ad treb. ¶ Nec asseuerare licet (vt ex eorum dictis colligitur) moꝛs est vbi idem sunt effectus. ⁊ ex cōtrario moꝛs nō est deportatio vbi diuersi. Nimis quidē ꝓtohagoꝛice absurdū asserere vnū aliq̄d sit idē ⁊ nō idē vt moꝛte esse ⁊ nō moꝛtez q̄st nō cuiusq; rei sua ꝓpria ac cōstans natura esset cōtra cōem oīum recte philosophantiū rōnem: sapienter celsus iureco. in. l. eum q̄ edes de vsuc. traddidit nō posse quid diuersō iure censeri. ¶ Ceterum si moꝛs et deportatio sunt similes in effectis non tñ in omnibus sunt similes. vt. d. ś. publicatione innecta glo. l. statius ſlo. ś. cornelio. j. de iure fil. ⁊. l. ex ea parte. ś. insulam. j. de verbo. obli. ⁊. d. l. intercidit: q̄si nullum simile tam per omnia simile. quin in aliquo sit dissimile. alio-
30 quin essent idem. l. j. de leg. j. ⁊. l. quod Merua depos. ¶ Quapꝛopter rectius dixisse glo. videtur in. c. placuit cōi nostro. xvj. q. j. equiparari moꝛtiin casibus quibus similes sunt. ⁊ idem de eisdem sit iudicium. l. non possunt de. ll. in quibus dissimiliter iudicandum: vt de diuersis. Et equiparari recte dixit non contineri. ¶ Sed cōi oium doc. sñia male restringit ad casus oītatat similes in iure exꝑssos ꝓpter generalē eqtatis regulā. q̄ i parib⁹ causis paria iura gubernāt. ⁊ cū similitudines ⁊ dissimilitudines infinite sint ⁊. e. tit. die nouerc nascunk. ꝓter hāc regulā difficile est ad alias traditiōes. vt docto. tē tant redigere. ⁊ hec illa fortassis piculosa diffinitio de qua iurecōsultus nos admonet. in. l. oīs diffinitio. de reg. iur. Ex q̄b⁹ manifestū fit vox mortis naturali tñ in iure nō ꝓtat q̄ quā dissociat aia a coꝛpoꝛe ⁊ in hūc significatū oīa iura loquunk vt hic. ⁊ q̄uis deportatio ⁊ id gen⁹ reliq̄ i multis moꝛti eq̄parek. ⁊ dispositio moꝛtis nūcupatiōe poꝛrigibilis sit ad deportatiōis casum: tū similitudinis rō in eo quo similes sunt cōiūgit. nō vis vocabuli. Similitudinē quo ad effectus testatoꝛis facit volūtas etiā a iure ꝓiectaꝛa. ⁊ idipsuz de quo agik vt hic vbi agik de dissolutēda suitate aut asserēda in locū deficiētis ne testū rūpak: q̄ nō solū moꝛte. Is etiā deportatiōe ⁊ emācipatio-
31 ne dissolnik. Qui ergo casus nō veniūt ex vi vocabuli. Is similitudinis rōne. vt apte Scenola inquit. vt ad similitudinem moꝛtis ceteri casus admittēdi sint. ⁊ ita accipit. ⁊ interꝑtatus subtilis Areti. hic. ¶ Attū cōtēdēti plures moꝛtis spēs cōuenit diffinire sicut moꝛs vite ꝓpriatio est. ita oēm actū ꝓpriatiuū alicuꝰ status cōditionis vel dignitatis q̄dā moꝛs sit. Deinde multiplex de hoc habēda cōsideratio. Alia scōm Phylicos Alia scōm Moꝛales. Alia scōm Platonicos Alia scōm Theologos ⁊ Platonice philosophātes. De q̄b⁹ oīb⁹ iura nra loquunk. Que hoicm Primo cōsideꝛat vt animal. Secundo vt hoicm. Tertio vt Ciuē. Quarto vt sapiētē quē nīi p fectus vocāt. Hinc quaternaria iuris diuisio. Naturale gētiū Ciuile theo-
32 logicū seu diuinū. ¶ Primū ins qō animātiū dicit nō sec⁹ de hominib⁹ statuit q̄ ceteris animātib⁹ q̄b⁹ solius vite cōmodis ꝓpriatio moꝛs est: q: a Platone animalis moꝛs dī. ¶ Ius gētiū ad cōtinēdā inter vniuersi oꝛbis gētes: q̄si vni⁹ oꝛbis ciues societatē insudat cuius vt ꝓcipuū mun⁹ est libertas ita sūmū detrimētū est seruit⁹. Mas cū oīa deus vt placet stoicis ⁊ iustiniano instī. de rerū diui. ś. partus hoium cā gennerit ⁊ qō veri⁹ dauid cecinit hoium pecidbus subꝛtara uerit omes ⁊ boues vniuersas ac pecoꝛa cāpi volucres celi ⁊ pisces

Universidad del Rosario Archivo Histórico

maris plane intelligimus cetera animantia ad seruitiū. Solos ad
imperiū natos homines: quare ꝓspicuū sit qñ in seruitiū deprimun
tur de imperioso dignitatis gradu atq; humanitatis deici z in bru
talē cōditionē detrudi: que est seruire. Optima itaq; ratione seruī
tus homini altera mors est: q̄ humanitatis priuat cōmodis: z inter
iumenta nobis imputat. l. qō attinet. z. l. seruitutis. j. de reg. iur. inst.
de iur. perso. §. fi. ¶ Hinc omnis pena que perpetuo libertatē adi
mit morti cōparat. l. quidā sunt. j. de pen. l. sed si alia de bon. dam. l.
intercidit. de cōdi. z demon. z sicut illa animalis ita hec a quibusdā
mors hominis dicitur q̄ de statu dignitatis humane detrudit.

23 ¶ Pari rōne ius ci. inter ciuisdez Ciuitatis Ciues cōem societa
tem arctius deuinciare studet. Ex iustitia munera distribuens bene
meritos vt honorib⁹ auget: male sic meritos de statu ciuilitatis de
turbat ad peregrinā conditionē redigit que vtiq; altera mors est
z sane mortuus Ciuitati q̄ nullū ab eo vt Ciue sperat cōmodū z sibi
ipsi quo ad Ciuilia munera mortuus q̄bus ꝑpetuo se priuatū sentit.
¶ Hinc ireco. deportatū aliū hominē esse dixit in. l. ex facto. §. ex
facto ad treb. Idē peregrinū appellat. in. l. sed z si sub condi. §. sole
mus. j. de here. instī. z. l. j. C. eo. z Apolides dicunt ideſt sine Ciuita
te. d. l. quidā sunt. Et q̄uis inter dū que iurisgentiū sunt z que anima
lis adimat: non simpliciter tñ Ciuē punit sed vt Scelestissimum ho
minem z Nogium tollit animal. Et enim reip. interest z bonos Ci
ues z viros bonos in Ciuitate habere. l. j. de iusti. z iur. qui Ciuilez
z humanaz diligunt societatem. Tam z si nō omnis homo Ciuis sit
omnis vero ciuis idem vt continuo homo pariter z vir bonus esse
debet Ciuitas Arist. in rep. inquit Ciuilis quedā societas est nō so

24 laz simul viuendi sed etiā bene viuendi cā cōstituta. ¶ Jgitur ius
ci. diuersas ꝑ qualitate delicti penas in Ciues irrogat tum vt Ciuē
z hominē libertatis adēptione Tum vt Ciuem dumtaxat Ciuitate
mulctādo. Tum vt nogium animal capite feriendo. ¶ Et veluti Ci
uilis cōditionis priuatio mors quedā est eadē rōne in Ciuitate qñ
plures sunt ordines z dignitatū gradus quolibet de gradu exacuto
ratio similiter mors quedā est qz status est priuatio. ¶ Et idē in ec
clesiasticis ordinibus: statuendū qō degradatio dicit. c. j. de peni. in
vj. Mortis aūt appellatione solā animi z corporis dissolutionē ve
rius contineri puto: qz ꝓprie significatio z per Anthonomasiā ab
surdum vtiq; videtur quotquot graduum ordinū ve priuationes to
tidem mortes recte dici veluti Mors priuatio quedam semper est

25 pariter omnis priuatio mors esset. ¶ Quartus mortis genus est
ſm Platonice sapientes z nostros theologos cum sese sic abnegat
homo saluatore docente calcatis voluptatum illecebris ac passioni
bus domitis Mundus ipse omniaq; que in mundo sunt despicies
iugi diuinorū cōtemplationi adictus solutus liberq; domino famu
latur vt mundo non in lepide mortuus predicetur qui nullis mundi
affectibus tangitur de quo loquitur. c. placuit nostro colū. xvj. qō. j.
clemē. exiuit. de verbo. sig. z. l. deo nobis. de epis. z cleri. l. in bonoz
rijs. §. philosophis. ff. de vac. mun. z. l. j. de var. cog. l. professio. C. de
muner. patrim. lib. x. ¶ Quid si filius institutus religionē profiteť.
distingue si religionē profiteťur bonoz incapacē vt cle. exiuit. de ſ.
sig. quia inter mortuos computatur scōm Bar. z doc. in antē. si qua
mulier. C. de sac. san. eccle. l. j. §. de testa. Panor. z doc. in. c. in presen
tia. de prob. eque locū habebit Aquiliana vt in interdicto z mortuo
z decedente apud hostes. j. §. videdum. Alia est questio de rogato
post mortem restituere vt per Bar. in. l. cum pater. §. hereditatē. de
leg. ij. Dy. Bart. z doc. l. ex facto. §. ex facto ad treb. z. l. deo nobis.
C. de epis. z cle. Lano. d. c. in ꝑsentia. Qui vero aliā religionē q̄ me
dicantium profiteťur non idem. Cuz ius scitatis nō perdat. d. l. deo

26 nobis. z. d. c. in ꝑsentia. ¶ Quid si testator ipse religionē bonoz
incapacem profiteatur post mortē instituti filij an nepos natus post
eius religionem ex Aquiliana succedet. Nona est questio qua facit
hic princeps iurisconsultoz Cathedratiū in Gymnasio Bononiesi
Carolus Ruꝫ. Ferrarien. z concludit talē posthumū perinde habē
dum vt post mortē testatoris natum ex quo religionis huiusmodi p
fessio quo ad hūc effectū altera mors est. Nō magis enī q̄ mortuus
testari aut vetus testū renocare pōt quinimmo tali professiōe eque
ac morte cōfirmatur testū scōm Bar. z doc. d. antē. si qua mulier. et
d. c. in ꝑsentia statimq; succedentes ab intestato vel in testō institu
ti ad eius hereditatē admittunť inuatur Galli intentione q̄ fuit in
uare testamēta ne rumpanť natiuitate posthumi qō stingere ſi illo
professo quasi viuo natus diceretur. l. cōmodissime facit. j. §. quid si
ts qui z idemptitatis ratio suadet in hoc casu idez quod in morte cū

27 in casu simus vbi nihil refert quid ex equipolletibus fieri. ¶ Bul
garis sic agitur questio vtrū cōditio impleri valeat equipolleri hoc
loco arguiť posse. Idē. z Bar. bellissime distingūt inter cōditionez
necessariā ad actū vel effectū z volūtariā: ea rōne q̄ in necessaria de
effectu cogitatū dicūt. Jn volūtaria ō mō forma. ¶ Recētiores q̄
dā nihil iteresse putāt z vtrobiq; implerū: z nō implerū multis iure
exemplis laborant ostēdere longaq; iccirco distinctione retractāt:
cuius rei fortissimū colligūt. arg. ex. l. si cū dotez. §. solu. ma. vbi lect

conditio si matrimonium soluatur sit necessaria ad effectum repre
hende dotis. l. ij. eo. titu. tum pactum in casum mortis non impletur
diuortio neq; econtra. Bar. Sapide dixit casum omissum dissimilē
expresso. Recentiores dissimilitudinis rōnem non admittunt pro
pterea q̄ mortui valde dissimilis est emancipatio: z tamen mortis ca
sus ad emancipationem bic porrigitur. rūdeo q̄ in dissoluenda' suī
tate. de qua hic agitur morti simillima est emancipatio. instī. quibus
mod. ius pat. po. so. Similitudo enim sufficit in eo de quo agitur. l.

28 qui liberis. j. de vulg. ¶ Et ideo similia dicunť omnia que nō sunt
eadem: sed in quibusdam etiam dissimilia. l. qō Merua. §. depos. Ve
rum scrutemur in quo ista similitudo. doc. nō declarāt. Et vtiq; quo
ad vim soluendi matrimoniū olim vel minima aut nulla. At quoniaz
ibi non agebatur de dissoluendo matrimonio sed dote repetenda in
qua non eadem ratio dissimilitudi matrimonij per mortem z dissoluti p
diuortium quorum diuersi sunt effectus. l. lutius. z per doc. in. l. ij. §.
solu. mat. z. l. consensu. C. de repud. Ceterum mors soluit honeste di
uortium tam z si licite non tamen honeste. non omne quod licet ho
nestum est. l. non etiam. de reg. iur. amplius. z si omnia licent nō ōia
expediunt. Nam z primus ille spur. Scarbirius qui diuortium Ro
me fecit nota nō caruit ira alterum necessarium alterum legibus in

29 fensum vt dictis iuribus patet. ¶ Jn casu autem nostro agit de
reparandis rupturis testamentorum z vt alieni posthumi nobis le
gitimi heredes efficiantur. qō quoquomodo cōsequimur. Idē ins
z implementum voti. Nec diuersum si morte instituti vel interdictio
ne suitas cōtingat in posthumis. Non similiter quoquomodo ma
trimonium soluitur dos reddenda est. sed illi tantū z in eum casum
quo stipulator dotans voluerit. z. d. l. si cum dot. z. l. ex morte. C. de
pact. connen. z. l. j. §. accedit. z. d. rei vxo. act. ¶ Accedit q̄ ibi dire
ptio Matrimonij non facit pactionē cōditionalē cum non expressa
subintelligať. arg. l. iij. de leg. j. l. in cōditionibus. §. hec scriptura. de
cōdi. z demon. l. nō recte. C. de fideiuſ. ¶ Nam qua rōne res date si
nuptie nō cōsequunť cōuenisse intelligimus vt reddantur. l. si extra
neus. §. de cōdi. ob cau. z. l. dotis fructus. §. fi. cū. l. seq. §. de iur. dot.
eadem rōne si matrimonium viduatur vt dos data reddatur etiam
vbi nominatim nihil conuenit. mors enim seu diuortiuz condēnatio
nem adiecit. in. l. si cum dotem: non ad reddendam doteꝫ que nihilo
minus reddēda erat. Jz ipsi dotāti reddēdā. itē ibi est volūtaria: qñ
in electione dotātis fuit cauere in quē casum sibi redderet. Et ideo
alios casus cōsulto credit omisisse. arg. l. si maritus. C. de ꝓcu. z hāc
sniam gl. Bar. z doc. ibi amplecti videnť. Nic aūt nōnihil in casuz sui

30 tatis aduersus rupturas iri pōt. ¶ Si iō diuersum est in. l. si cum
doteꝫ q; volūtariū est stipulari in quē casum velit z cui dotem reddi.
Quare nō idē hic vbi nemo cogit in alterū casuz instituere q̄nimmo
liberū est nullo expresso casu nisi suitatis instituere. Itē z in vnū ita po
test q̄ nō in alterū intelligať institut⁹. in. §. vt institutes. z sic vtrobiq;
actus oino volūtari⁹ appet. ¶ Si supascripta diligēter rumināt̄ur
diuersitatis rōnes nō latent z vltrius deffendi posse arbitros aliō
hic cōiectura voluntatis veluti in vulgari tacitā pupillarē cōtineri
iuris ꝑsumptiōe dicimus. l. iam hoc iure. j. de vulg. pariter expressiōe
vnius casus ceteros eiusdē effectus cōtineri. aut ad illos extendi p
batur. d. l. mulier. j. ad treb. d. l. si mater. C. de instī. z substi. z aliis si
milibus. Neq; mirum quando liquere non possit cur maluerit testa
tor in alterū casum intelligi institutū q̄ suus nascitur? est z in alterū
testū rūpi veri simili? est oimō suū testū valere valuisse. arg. l. iij. j. de
mili. test. ¶ Adde q̄ in his latio: sit interpratio. l. in testis. de regu.
iur. At in. l. si cū dot. angustioris interpratiōis res est stipulatoria. l.

31 q̄dā stringēde. de ſ. ob. facit. l. veteri⁹. §. de pac. ¶ Itē multe
cause accidere pñt ꝑpter q̄s malit in alterū casuz sibi aut alij dotem
reddi. ¶ Et si verū amamus illa hic nō, pbať cōclusio q̄ subtō in
vnū casuz facta ad similes porrigať. Sz illud solū q̄ veluti pōt in ca
suz mortis instituti sic posset in casuz interdictōis. ligt illis ꝙbus ad
similitudinē mortis ceteri casus admittēdi. Sz mortis casus est ex
pressus. ergo simil⁹ ceteri expimēdi clari⁹. §. §. q̄dasz recte. ibi vt eo
casu valeat. q̄ ex ꝙbus cōcipi posset. ex ꝙbus ait testōris nō aūt cōiec
tura. itē in. §. eriā infra ad oēs casus. quos in Balli snia supplēdos
diximus si subintelligunť. aut eqtēdunť. frustratoria fuisset suppletio.
Verū postq̄ recepta est hec snia q: ꝑiū z publice vtile est defuncto
rū elogia interpratiōe iuuare religiose cōmēdāda z custodiēda ē. ar.
eoz q̄ Scevola dixit. in. §. q̄d si is. z. §. ille casus. z ꝑ hac snia est. d. l.

32 mulier. z. d. l. si mater. z. l. si ita eēt. j. q. o. leg. ced. ¶ Superest nō illi
pide mestigatiōis postq̄ obtinuit Raphaelis snia. q̄ eadē Balliana
observatio fuisset necessaria in expheredatiōe sicuti in institōne hu
ius posthumi. z satis. pbať. l. posthumoz loco. in fi. j. de iniust. test.
z instī. de here. qual. z diff. §. posthumoz. z meli⁹ in. l. iij. §. ij. z sequē
ti. j. de iniust. test. ¶ Quid si iuvnū casuz expheredare? Nū porrigeť
ad alios similes. doctores nō monēt. Si ꝙba inspicimus nō cōtine
tur neq; porrigunť. si mētē. an veluti i istōne. Eque ī expbdatiōe. sit
ꝑsumēda volūtas. pugnāt iter se fauor: cōcrudi testū. z odiū expbe
redatiōis. Si cōiectura est. q̄ testator amet suam voluntatem non

infringi

infringi. eque ea voluntas valere debet in expheredatione vt in instī
tutione. Si odium expheredatiōis tam ingens est q̄ voluntatis con
iectura obumbret. aut ꝙtrariā ꝑsumptionē inducat. l. testatore ma
luisse in casum dumtaxat expressum expheredatū intelligi. z alios con
sulto ꝑteriisse. ꝑo hac parte est. l. cū quidā. §. eo. z. c. odia. de reg. iur.
in. vj. Ex diverso. l. si ita facta. z. l. iij. §. nominatim. in fi. j. de iniust. te
33 sta. ¶ Nec eadē valēt ad refellēdū obiecta. l. cōmodissime. in q̄ ni
hil cōtrarij video nec illis accedo q̄ putāt cōditionē esse i illis ꝙbus
si nascaňk. cū de nascituro alr instītutio fieri nō possit. ar. l. j. j. de con
di. z demon. z. l. nomē filiarū. j. de ver. sig. ¶ Et simil⁹ valēt contra
l. sed interim. §. fi. l. que tñ. z. l. sed si mors. §. de dona. inter vir. z vxo.
Mā donatio diuortij cā simlitudinē habet cū don. cau. mor. qz aūt
diuortij fit. ll. z mortbus est impbata quasi ad diuortiū inuitamē
rum. alia aūt donatio que nō ꝑpter diuortiū: sed in ipso diuortij tem
poze vt bona gratia diuertaňt fit quasi discedēti cōmeatus. vt. l. q̄ tū
l. victricis. §. donationes. z. l. z iō. §. de dona. inter vir. z vxo. nimirū
si nō cōpleat cōditionē mortis vbi nihil cū ea habeat cōez similiter
nec deportatiōis casus per quē minime dirimit matrimoniū. d. l. §z
34 z si mors. z. l. j. C. de repudij. ¶ Uereor tñ ne nō sit vera hec pe.
z Bar. distinctio in ea pte qua cōditionē necessariā ad actū ponit vt
diuersam ab ea que ad effectū. Quāuis eiusdē virtutis esse cōtēdāt.
qñ nullus actus est tā volūtarius q̄n habeat sua essentialia vt testa
menta stip. pacta. z Iz ab initio in arbitrio fuerit illud vel illud agere
Attñ postq̄ delegimus vnum aliquid agere statim illius essentialia
sunt necessaria. facit. l. sicut. C. de act. z obli. ex ꝑplū veluti ad actū pu
rum simpliciter est necessaria. l. j. §. si q̄s simpl⁹. de ver. obl. eque ad
oēm actū conditionalem cōditio est necessaria. ¶ Quid dicēdū an
vbi cōditio adicit semp de effectu videbit cogitatum eū cōditio ad
actū cōditionalē semper sit necessaria. An fatebimur talē distinctio
35 nem nō ꝑsq; quaq; veram docto. nō considerant. ¶ Et verius vt
q̄ regula ꝑcedat qñ actus cōditionalis est necessari⁹ ad effectū q̄
stant ista simul q̄ actus cōditionalis sit voluntarius z cōditio sit ad
actū necessaria vt ia dixim⁹. Nec iniuria dicebā melⁱ? dici actū adi
tionalem cū ipsa per se cōditio nihil valeat nisi actui tanq̄ subiecto
adiciať per quā actus efficit cōditionalis q̄ sic qualificatus ad tales
effectū est necessarius. Nō enim per se qui vis actus nec ipsa condi
tio ad desiderati effectū nos ducunt nisi iungaňk vt hic aptē. pbať.
Distinguendū itaq; fuit inter actū cōditionalē seu necessariū ad ef
fectū. z volūtariū: z si cōditionē simpl⁹ digeris ad effectū necessariā
vel voluntariā eum significatū nihilominus habebit vt non per se: sz
actui herentē: ideſt ꝓ actu cōditionali intelligamus. ¶ Ex ꝙbus
plane deducit sicut omnis cōditio ad actus cōditionales est neces
saria ita nō omnis actus cōditionalis ad effectus cōcupitos est ne
cessarius. ¶ Qui aūt sint necessarij qui ve volūtarij Idē. z Bar. nō
declarāt neq; doc. ceteri nisi q̄ in rōne differētie scribūt in necessa
rijs de effectu in voluntarijs de modo z forma cogitatum credi.
36 ¶ Unde colligitur tūc de effectu cogitatū qñ cōditionalis actus
est necessarius. tūc de modo z forma qñ actus est volūtarius z ex
rio. Tūc necessarius qñ de effectu. qñ aūt effectus gratia adhibita
sit cōditio vt necessariā intelligere valeamus alr nō explicāt. ꝑter
qō huiusmodi doctrina plenioz indiget enarratiōe. ¶ Scrutemur
q̄ q̄d est dicere cōditionē seu actū cōditionalē ad effectuz z. ꝑfecto
haud aliud succurrit: nisi q̄ necessarius is sit q̄ alr geri nō pōt. Volū
tarius. q̄ multifariā geri pōt. alioq̄n si effectus respicimus ois actus
cōditionalis fozet necessari⁹ qō ex illo vel maxime intelligere Iz q̄
omne agēs agit ꝑpter finē. ideſt effectū aliquē Aristo. primo ethic.
ergo omnis actus est ad effectuz si ad effectū omnis igit actus eēt
necessarius ſm diſtinctionē ꝓpositā. z ꝑ hoc nulluseſſet quin equi
polleret posset impleri. z ꝓterea diffinire nos opz actū cōditionalē
ad effectū illū necessariū esse q̄ alr q̄ cōditionaliter geri nequit. ideſt
nisi sub tali cōditionali gerat ad ꝓsitum effectū puenire nō potest.
37 ¶ Volūtari⁹ aūt q̄ diuersimode geri pōt nec desunt exēpla ex ipsis
met legibus q̄bus agit petita. hic repugnātibus. q̄. tab. posthum⁹
alienus simpl⁹ nō poterat instituī. ergo necessaria est cōditionalis
institutio in tēpus suitatis collata. vt in reliquis incapacibus in tem
pus capacitatis. l. in tps. j. de here. instī. ex cōtrario in. l. cōmodissi
me cōditionalis nō est necessaria: qz suus poterat etiam simpl⁹ instī
tui vt elegāter scribit Bar. neq; cōditio cōsistit in eo si nascaň vt q̄
dam putant de nascituro. arg. l. j. §. fi. j. de cōdi. z demon. z. l. qui libe
ris. j. de vulg. Similiter mater cupiens bona sua filijs z non patri q̄
ri non potest aliter id consequi nisi alium roget filijs factis sui iuris
restituat. l. si mulier. j. ad trebel. z. l. si mater. C. de instī. z substi. q̄nis
non in lepide quidam dicant ibi non agi de implēda cōditione. Sz
q: finita est causa suspensionis morte patris. igitur ex interpretata
mente defuncti admittuntur. arg. l. a filia. §. alumno. j. ad treb. Facit
q̄ finita causa odij finitur odium. l. Titia Scio. §. vsuras. de lega. ij.
¶ Ex diverso in. l. si cus dotem. §. solu. matrimo. potest quis stipu
lari simpliciter vel conditionaliter dotez reddi soluto matrimonio
potest z non stipulari ergo nulla necessitate coactus in alterū casuz

stipulatus recte dicitur voluntarie. nec soluto matrimonij sibi actuz
facit conditionalem vt. §. ostendimus. Vera est igitur Pet. z Bar.
Doctrina sic declarata q̄ cōditio seu actus cōditionalis ad effectū
necessarius est ille qui aliter q̄ sic conditionaliter geri non pōt z iu
re dicitur necessarius. Et ex diverso volūtarius qui varie geri pōt.
38 ¶ Quare est q̄ actus qui diuersimode geri pōt dicit volūtarius
z ex cōtro. qui nō nisi vno modo geri potest dicitur necessarius. q:
omnis electio actus est voluntarius Arist. iij. ethico. z hic probatur
in. l. verba hec. j. de condi. instī. l. Cornelius. l. iam dubitari. de here.
instī. vnde differentia inter heredem necessarium z voluntariū. instī.
de hered. q. z. d. §. sui autez. Et electio est de multis. l. qō in heredē.
§. eligere. §. de Trbut. l. plerūq. §. fi. de iure do. z toto titulo de opt.
z elect. leg. igitur sicut conditio que nulla necessitate cogente adhi
betur est voluntaria pariter necessaria est quā nisi adieceris in casu
39 sum laboratur. ¶ Propter quid est qñ actus cōditionalis est vo
luntarius creditur de forma adde z effectu cogitatum cum omne
agens agat propter finem vt. §. ostendimus. in necessario autem de
effectu tantum an q̄ qui necessitati obseruationis se subicit solo fine
trahi videtur. cum omnis actus voluntarius gratioz sit atq; experi
bilioz. Non est verisimile omittatur nisi inutilis esset ad finem. An q̄
actus voluntarius recipit formam a disponente veluti opifice. necess
sarius aliunde vt hic z ꝓpterea veluti ille formaz dando de ea co
gitasse est necesse. ita qui aliena vtitur non de forma sed effectu cogi
tasse est necesse. An q̄ credibile nō est nō sine cā inter modos agēdi
differentiam fecisse qui vnum ceteris ꝓetulit.

1 Quid si nepos ex quo princeps instituere retur. ¶ Emancipatus esset. hec tertia questio an idem valeat emancipatio ad tollendam suitatem qō interdictio z mors re
tento eodem themate persona tantuz mutata: quis gl. z docto. Secundam qōnem faciant putentq; emācipa
tum eundemq; institutum nepotem z substitutum princepotez vnde
Jan. de castr. hic dicit mirabile q̄ emancipatio vitiat institutionē
quando eidem fit in suitate substitutio idez sentit Bar. i fi. z omnes
sequuntur. quod nullo pacto mihi persuaderi potest cum sit contra
omnes iuris regulas. at qui apertissime hic probari video institu
tionez emancipatione nō aboleri. cuius rei gratia inuestigandū est.
Quid causeq; in superioribus casibus in persona filij instituti mors
z interdictio. nunc in ꝑsona nepotis emancipatio concipitur. si emā
cipatio est ciusdē effectus. cuius z mors est. glo. z Bal. dicit digref
sum e per sona filij ad nepotem vt ostenderetur idez in vtroq;. quod
minime fuit necessarium cum satis. §. Scevola declarauerit prone
potem in casum suitatis eque vt nepotez posse instituī. an q̄ ex facto
ita agitatum fuerit. nequaq̄. dogmatice enim loquitur hic Scevo
la. superioꝛes casus ex quatuoꝛ personis concepti sunt. Pro Auo.
scz testatore. filio instituto: nepote preterito: z pronepote in casum
suitatis substituto. Nec aliquid hoc loco variatuz ab his necesse est
2 dicamus vt statim ostendam. ¶ Primus tamē egentiamus. Quid
de filio: fuit ne institutus. an preteritus: si preteritus frustra labo: ar
ne nativitate pnepotis testamentū rumpatur. institutus ergo filius
est necesse vel q̄ nō viuerer: non dicit Scevola instituti nepoti: sed
emancipatum: si volumus vaticinari premoꝛtuū filium z institutum
nepotem, atq; emancipatum etiā rumpi testamētū fateamur est ne
cesse nativitate sui pronepotis post humi q̄ extraneus. §. emancipa
tus cum in institutione precederet. ¶ Qui dicunt emancipatione
aboleri institutionē cōtra regulas iuris dicūt vt. j. §. fi. z instī. de here.
instī. §. seruus vbi manumissio qō plus est nō vitiat institutionez.
Neq; a regulis iuris discedendum est nisi iusta impellat causa. nulla
ex subest cā cur magis nepotē q̄ filiū instituti dicamus. immo vt fi
lius sit institutus ꝓcetus ꝙba z iuris canones summopere suadēt.
3 ¶ Dicēdū ergo nō ab aliud mutatam personam nisi q̄ emancipa
tione non abrogatur institutio. z q̄uis emācipatione quis suus esse
desinit z inter cgnatos cōmmerck. nō tamē desinit esse institutus
vt hic. z in. §. fi. emancipať aūt hic nepos ne ꝓteritione rumperet
iure ci. vbi filio instituto subst ituitur in suitate pronepos: z ideo ne
cessaria emancipatio in nepote preterito secus in filio instituto.
¶ Concludamus igitur filium hic institutum z pronepotem si suus
nascerur substitutum q̄uis in medio sit eius pater qui testatoris est
nepos: q: emācipatus est: z iccirco iure ci. preteriri potuit z valet
Aquiliana hoc casu mortis institutū filij et bene consonant verba.
Quid si nepos ex quo pron pos. vt. §. diximus. s. in casum mortis
instituti filij tantum instituat, erur. emācipatus esset. idem nepos in
4 medio existes preteritus. ¶ Et sensus est nihil referre nepos ꝓte
ritus morte vel emācipatione vel alia ratione de medio tollatur. qō
forte non idem in instituto. cum institutio emancipatione non vi
tietur. sicut morte. Galidio: quidez mortis vis est q̄ emācipatiōis.
Neq; valet illa ratio substitutum intelligi in casum quo quis simpli
citer desinat esse suus: q: ad substitutionē in casu Balli nō requirit
q̄ institutus sit suus. cum extraneus posset instituī. verbi gratia filiū
apud hostes habens sic cōcipiat Titius heres esto q̄ si me viuo de

Universidad del Rosario Archivo Historico

ecesserit nepos qui mihi ex captiuo filio post mortem meā nascetur heres esto. q. hic poterat nasci suus ⁊ non suus qō ex reditu patris pendebat: qui si illic apud hostes moritur valet institutio de nepote in casum suitatis extraneo instituto ⁊ vino testatore decedēte. probatur in §. proximo. ⁊ §. videndū: vnde colligitur q̄ substitutio fieri pōt si suus erit etiam extraneo instituto. ⁊ sic suitas in institutione non est necessaria: sed in substituto tm. an suus nascatur. non autē an suus fuerit institutus vt hic ⁊ tota Halli formula ⁊ casus est. in. §. q̄d
5 si is qui iuncto. §. videndū. ¶ Ex quo infero q̄ emancipatio si fieri posset de posthumo vitiaret substitutionē in casum suitatis factam q. non suus nasceretur qui sicut in potestate non q̄ fuit ita neq; e po testate mitti potuit posthumus. l. fi. j. de coll. Bal. in. l. qui se patris. C. vnde lib. ¶ Posset tñ cōtingere per emācipationē patris de nepote post humo vitiari institutionē si suus nascatur q̄n̄ exceptus cēt post emācipationē instī. q̄b. mod. ius pat. po. fol. valet enim de posthumo nondū cōcepto institutio. l. placet. §. cod. l. suus esse nō possit l. titius cū seq. j. de suis ⁊ legit. ex q̄bus vī posse defendi. ¶ Nō in casu Balli emācipatione nō deficit institutio sed substitutio. q̄ō dili gentius perscrutemur: q. cōtra totus mundus cōtēdit. facit q̄nem q̄ mors ⁊ emancipatio hic equiparanť: ⁊ q. nulli dubiū morte desice re institutionē ergo idē emancipatiōe probatur hic. ⁊. l. mulier. j. ad treb. l. si ita esset. j. q̄n̄ dies leg. ced. l. si mater. C. de institu. ⁊ substit.
¶ Fateo: equiparari quo ad dissoluendam patriam potestatem ⁊ ius suitatis instī. quib. mod. ius pa. po. fol. bis casibus loquunť su pradicta iura secus est quo ad dissoluēdam institutionem. vt hic ca
6 sus apertus ex mutatione personarum. ⁊. j. §. fi. ⁊ instī. de here. instī. §. si seruus quem tex. ad hoc allegant Bart. ⁊ doc. hic. ¶ Ratio q̄ si emancipatio vitiaret institutiones emancipatus vtiq; esset institutionis incapax sicut incapax est patrie po. per locum ab oppositis q̄ emancipatio. ⁊ institutio non possent simul concurrere in eo dem subiecto. argu. l. iij. §. ex contrario. j. de acqui. pos. ⁊. l. vbi repugnantia. j. de reg. iur. ¶ Itē probať ex verbis ⁊ suis Bart. hic. ⁊. l. j. de vulg. in illa q̄one quid si emācipato esset substitutus extraneus ⁊ decidit nō corumpi institutionē secus si suus substituatur. ar. l. cū auus. j. de condi. ⁊ demon. sentit ergo Bar. nō ex vi emācipationis sed substitutionis. Si hoc esset verū sequeret absurdū q̄ institutionis robur penderet a substitutione. mens Bar. est q̄ sicut ex coniecturata mente defuncti liberi p̄feruntur extraneis substitutis. d. l. cum auus. ita hic nepos suus emancipato filio. ⁊ sic procedit argumentum. Respondeo vtrobiq; non est eadem ratio nā plus potest causa naturalis q̄ accidentalis. l. filio quem. §. c. Et propterea licet emancipatione filius desinat esse suus. sicut nō desinit esse filius. ita nec desinit esse institutus. Mirum rū si diuersum in extraneo q. nihil de eo remanet si desinit esse istitutus sicut emācipatus remanet
7 filius. ¶ Nihilominus diuersi termini sunt. l. cum auus. a nostris ibi substituens intelligitur sub conditione si sine liberis decedat institutus in casu nostro agitur institutione de ibi non retractatur institutio: sed substitutio per natiuitatē liberoꝝ que semel sortita fuit suum effectū hic agitur de institutione pura. illic de substitutione q̄ impēdenti est. ¶ Neq; eadē vtrobiq; cōiecturate volūtatis ratio. si illic pietas est substitutos p. o liberis excludere. hic cēt in pietas filios excludere. dilexit hic procul dubio filiū institutionis honore p̄ ferendo. ar. l. publius. j. de cōdi. ⁊ demō. l. Julianus si quis om. can. test. ⁊. l. iij. §. j. j. de leg. pf. nō minus vtiq; dilexit institutē donando. Si emancipatio beneficium non esset. non adimeretur ingratis. ar. l. j. C. de ingrat. lib. neq; p̄mijs remunerarek. l. si quis a. §. penul. C. de bon. mat. ⁊. l. cum oportet. §. cum autē. C. de bonis q̄ lib. ¶ Qui beneficijs auget non est verisimile velit ea in detrimentū cedere. l. qō fauore de. ll. ⁊. l. legata aut liter. j. de adimē. leg. ex beneficio ergo
8 emancipationis. non pōt argui voluntas adimende institutionis. ¶ Ꝛrerū cōtra quoties in defectū suitatis alius substituť vitiať institutio deficiēte suitate: sed hoc casu substitutus vocāt in defectū suitatis institutiergo ⁊c. maior. pbať hic. ⁊ doctrina cōminor. pt̄s ex eisdem. ¶ Prima est falsa nisi institutio facta sit gratia suitatis ⁊ in defectū suitatis substitutio. Mā simplr facta est institutio vt oēs cōsentiūt filius heres esto. ⁊ sic nō magis q̄ suus q̄ filius: pt̄s diligenter cōsideranti in. l. suus quoq;. j. de here. instī. vbi soli filij hūt hanc p̄rogatiua q̄ nequeūt sub oi ꝺditione institui ⁊ nō ob aliud est nisi q. filius. Mā nepos l̄z suus bene pōt sub oi cōditione institui: et sicut l̄z desinat esse suus emācipatione non desinit esse institutus sic nec desinit esse filius facit in ratione sui. l. iubemus. C. ad treb. sentit ita q̄ Bar. ⁊ doctores hic emācipatōe vitiari institutionē q. facta est in suitate ⁊ datus substitutus in casum quo suus etiā desierit nō ex vi emācipationis sed natā institutionis ⁊ volūtatis testatoris cō
9 fecturate q̄ instituto detinēte etiam suo substitutus suus succedat. ¶ Si esset id verū in casu Balli semp̄ necessariū eēt institutus sit suus. ⁊ sic substitutio in suitate nō posset fieri nisi suo instituto cuius cōtrarium. pbať lege ⁊ rōne. lege. j. §. quid si is qui vbi filius institut̄ est seruus hostiū. Nemini dubiū Captiuitate amitti Ciuitatē. pp. ⁊ suitatē instī. q̄. mo. ius. pa. pot. sol. §. fi. si ab hostib⁹ captus parens. ⁊ in. §. videndū. ¶ Aliud exemplū. s. posuimus de eo qui filiū in seruitute hostiū habet instituit Titiū extraneū. Qui si se vino decesserit ne pos ex captiuo filio qui sibi suus post mortem nascetur heres esto. ¶ Aliud exemplū exheredato filio instituitur Titius sub cōditiōe qui si heres nō erit institutitur nepos posthumus ex filio exheredato si suus nascet primū moriť testator: quo mortuo exheredatus deinde pēdēte conditione extraneus institutus nouissime nascet nepos posthumus certe hic succederet: q. suus ⁊ post mortē nascitur. §. fin tan ⁊ erit in suitate substitutio extraneo instituto probatur hoc exē plū in. l. qui in aliena. §. inter dū. j. de acq. here. patet ergo adesse Ag̃ liane non exigi institutum etiā sui q. subst̄itutio fit si suus nascať nō autē si institutus suus esse desierit. q̄nis aliud in. l. velleia. quā differentiā fecit elegātur glo. instītu. de exheredatio. lib. §. posthumoꝝ.
Itē Scevola nō recitat alia q̄ substitutiōis verba ergo de sola sub
10 stitutione hic agiť. ¶ Alia rō me mouet q̄ isto mō filius nō eēt institut⁹ simplr l̄z sub cōditiōe si suus erit. si est simplr institut⁹. pendu bio sublata suitate non deficeret institutio: l̄z filius⁹ suus neť sub ea q̄ nō in eius est arbitrio cōditione institui. ergo invalide institueret. l. suus quoq;. l. l̄z ⁊ si sub cōdi. §. nepotes. de here. instī. l. j. §. sciēdū. de suis ⁊ leg. ¶ Mouet tñ dubitationē vtrū talis institutio fieri possit si suus erit. tū q̄ regulariter emācipari inuitus nō pōt. l. cū q̄dā filiū. de ꝛ. ob. si nō aliter q̄ volēs emācipať ergo in eius est potestate desinere ee suū. Ꝛū etiā q̄ instō si suus erit vī facta sub ea qualitate. ⁊ cōditiōe. ꝑpter quā lex iubet institui. l. inter cetera. j. c. nō est peccatū ei instituere quē lex iubet. l̄z appareat aliter nō facturus: nisi lex iuberet. nō refert vtrū inbens an inuitus. q̄s legi obediat. ¶ Ex diuerso negari nō pōt q̄n filij debeat simplr istitui aut saltim sub ea cōditiōe q̄ in eius arbitrio solo est: arbitrariā siue potestatiuā desi nit Bal. ullā et q̄ mere pēdet a ptāte institut⁹ ⁊ nō mixta facto alte rius neq; subiacet volubilitati fortune facit. l. luti⁹. de cōdi. ⁊ demō. l. j. C. de instī. ⁊ subst̄i. l. instī. talis. l. seruus instī. de cōdi. instī. igit̄ l̄z in
11 nitus emācipari nō possit tñ a seipso emācipari nō pōt: videō nō esse in ei⁹ libero arbitrio. ¶ Filij heres esto si codicillis scripsero l̄z testō institut⁹ intelligať: ⁊ tñc codicillek nihilominus invalida est in stitutio nō ob aliud: nisi q. cōditio est. l. illa instī. j. de cōdi. instī. rō eo ipso q̄ institutio suspēdit etiā momēto. cōditio est. de cōdi. in. d. l. institutio talis posset ei accidere interim illū mori p̄teritū. ¶ Esto cōsentiat emācipatiōi nō sequiť remittit institutiōis ius. nō enī iter se pugnāt emancipatio ⁊ institutio Sozinus qui remittit ius ciuile nō remittit p̄torū. ar. l. pbere. C. de in. deli. de hoc latiť. j. in alia op
12 positione. Pōt ꝑterea ignorare se institutū sub tali cōditiōe ⁊ bis a testō veniūt cedi nō pōt nisi lectis. pspectis ⁊ bis testamēti. l. j. q̄ ad test. ap. ⁊. l. de his q̄ de trās. Accedit q̄ multe sunt cause q̄b⁹ pōt ēs inuitus emācipari Bar. doc. in. d. l. q̄dā filiū. de ꝛ. ob. ¶ Non obst. q̄ instituit sub ea qualitate. ꝑpter quā iubet lex instituī nā satis peccat si nō instituit eo mō quo lex iubet. l. sine cōditiōe q̄ in eius po testare nō est. ¶ Et hoc apertissima rōne ostēdit: q. si interim pendēte cōditione moꝛieret filius fuisset ꝑteritus viuens quo casu iniustum sit testīm. l. filius a patre. §. eod. ⁊. l. si pater. C. de instī. ⁊ subst̄i. ¶ Contra in. §. institutiones valet talis institutio si suus nascatur quem nō vī differre ab ea si meus erit. ¶ Rideo loquiť in nepote qui pōt institui sub oi cōdi. d. l. si suus. Et loquiť de nepote posthumo qui nō pōt aliter institui in quo nō suspenditur suitatis effectus sicut in iam
13 nato. ¶ Et ideo Dy. distinguit ibi elegāter q̄ quedā est cōditio que nō est apta institutionē suspendere post existentiā suitatis vt. d. §. institutes nō enim est posthumus ꝓnis natus q̄ suus. ¶ Quedaꝫ est apta suspēdere. ⁊ loquiť. d. l. si pater. hinc Bal. elegāter infert q̄ si talis cōditio adiciať instōni iam nati filij nō valet testīm. si vero na sciturꝰ ⁊ existit ante natiuitatē cōditio nō rumpit testīm. l. cum posthumus. §. eo. aut post natiuitatem. ⁊ rumpit. l. posthuma. §. eodem.
¶ Facit. l. si seruus. cū. l. seq. de cōdi. instī. vbi nō valet institutio de seruo ꝓpꝛio cum liber erit: q̄n̄ iureconsultus rīdet q̄ in ei⁹ erat arbitrio facere nō debuit testator: arbitrio fortune cōmittere l̄z con currat ratio perplexitatis scōm castren. quia libertas nō competit anteq̄ sit heres ⁊ heres existere non poteſt anteq̄ sit liber.
14 ¶ Adhuc. q. facit q̄ in. §. institutes vī tradi regula q̄buscūq; casibus sicut nascit rumperetq; ꝑteritus locus sit Ag̃liane sed hic secus nascit emācipato patre ⁊ rumpit ꝑteritus ergo per emācipationem locus sit substituto. ¶ Aduertēdū est q̄ in pandectis Pisanis nup recognitis ꝑcedit dictio vt. l. dicēdū est vt institues ⁊c. quo casu alius sensus est illius tex. vt ibi dicemus: sed ex tex. vulgato fortissima est obiectio quā miror doctoriby⁹ nō pōderatā. rūdeo q̄ tex. ille dicit. illa sufficere ex ꝑtis substituti nisi aliud ꝑdiat vt hic simplex instō. q̄ emācipatiōe nō tollit. ⁊ ibi ꝛ tota hac lege agit de forma in stituēdi ⁊ psona substituēda ⁊ nō de ire succedēdi nisi in sequētia. ⁊ igit Scevola ait institues nepotē q̄ sibi post mortē suā su⁹ nasceret recte istituisse vī q̄buscūq; casib⁹. Ecce formula istituēdi sicut Ag̃l⁹ loquiť ita q̄ testīm valeat nō obstaſ. l. q̄ij. nō aūt desinit vtrū emancipatus

cipatus ꝓpter ea desinat esse institutus. ⁊ igiť noto mihi illa vera recte instituisse vt q̄ est ibi vtrū sic recte fiat institutio non vtrū ex
15 illa succedať. ¶ Rursus cōtra Aquilius cōcepit hanc formulā vt reciderent rumpendi vias: sed si remanet institutus emancipatus nō petur nativitate posthumi testīm ergo ⁊ difficilis obiectio. ¶ Rīdeo gallus solum induxit quomodo possent fieri legitimi heredes casus est qui cauillari non potest in. l. penul. de lega. j. vt. §. latissime demonstratum est. non autem quesiuit Tollere rumpendi vias: nisi in consequentiam. satis enim fuit Gallo ostēdere q̄ nō obstaſ. l. xij. tab. nepotes posthumos posse legitimos heredes fieri. ¶ Secundo ruptura ⁊ nullitas que culpa testatoris prouenit a iure nō sanať doctrina est Bar. ab oibus probata. j. l. j. de vulg. in. q. pen. secundi effectus per. l. quidam testō proculum. eo. tit. Pro hac sniā adducto tex. apertum in. l. si seruus. ⁊. l. sequen. ff. de cond. ⁊ instī. vbi est q̄ im putet sibi testator qui facit in valide cōmittēdo arbitrio fortune q̄ ipse pōt facere valide. facit regula dānum q̄ ex sua culpa sentit ⁊c. adde glo. in. l. iij. C. de inoffi. testa. ⁊. l. tractabatur. ff. de milit. test. Sicut enim emācipandi tēpus habuit. ita deesse non potuit ad nonas institutiones faciēdas. intelligere enim debuit q̄ si emancipat institutum q̄ posthumus ⁊ alius qui vis si non instituatur iure ꝑteritionis rumpet. hanc rationē latissime probat ⁊ adducit ad similē. q. Sozinus. f. in repe. l. j. de vulg. in vlti. q. tertio. q. principalis. ex hoc liquet in Aquiliana nō solū in suitate: sed etiā in hereditate fieri institutiones q̄ si in suitate tñ esset institutio Aquiliana. nepos institutus nō irritaret testīm in quo emancipatus est institutus in sola he
16 reditate. ¶ Acrios surgit difficultas que adhuc sub iudice ē quā Raphael co. ⁊ post eū Pau. de castr. subtiliter mouent ⁊ glo. vide tur olfecisse ibi secus per ꝓtores. dicunt. M. Aqui. ⁊ Scevola isto casu ꝓuisiones esse inutiles ex quo emancipatus desinēs esse insti tutus remaneret ꝑteritus contra tabulaudo testamētum rumpe ret. l. si tñ patrono. §. j. j. de bono. pos. ⁊ licet Raphael excogitasset posse dici emancipatum admittendum vna cum nepote. eod. titu. de coniungen. cum emanc. lib. tamen non audet hoc asserere ꝓpter. l. cum in testamento. j. de here. instī. vbi nullo casu scriptum est institutum ⁊ substitutum pariter posse admitti Pau. de castr. hic. ⁊. l. si filius dic ⁊ posse admitti ꝓpter repugnantiam iuris ⁊ rationis. l. si pater fa. j. de here. instī. ¶ Alex. ⁊ Areti. cōtra dicunt per. d. l. cuꝫ in testamento ⁊ opinionem Pauli esse contra hunc tex. qui vult excludi emancipatum ad similitudinem moꝛtui ⁊ per hoc substitutum ad totum admitti ⁊ esse casum specialē. d. l. si pater fa. Sozinus. f. plenissime hanc. q. retractat contra Paulum. in repe. l. j. de vulg. in vlt. q̄. tertio. q. principalis ⁊ alias plures solutiones exꝑimit. ¶ Arētinus subdit admittendum substitutum quatenus suitatis ius se extendit. i. ad legitimam in reliquo emancipatū. ¶ Jason hic omnes supascriptas opiniones reꝑobat. ¶ Sozi. f. hic sentit emancipatum non posse contra tabulare q. sicut q̄n seipsum ab hereditate excludit repudiando nō pōt postea impugnare testīm. l. si posthumus. §. q̄ vulgo. s. co. ita patiendo se emancipari cum alias inuitus non possit. l. iubemus. C. de eman. lib. l. quidam cum filium. j. de ver. ob. ⁊ hāc tenet Jason. eandem plenius idē Sozi. tractat. in repe. d. l. j.
17 ¶ Aduerte q̄ hec ratio emancipationis nō generalis. q. inuitus etiā pōt ex causa emācipari. l. quidā cū filiū ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. de ꝛb. obli. ⁊ instī. q. m. i. p. p. §. f. vbi Jason tradit emancipatum eadez cā qua pōt exheredari nō admittī ad suc. ab intestato. vnde sequeret q̄ vbi non volens emancipatur rūperet. ¶ Verū animus nō assentitur vt ꝓpterea quis videatur remittere institutionē de se factam patiendo se emācipari. potuit enim ignorare testamentum factum aut se institutum. Ad hoc respondet Jason satis esse q̄ in genere potuit cogitare hoc posse contingere per ea que traduntur m. l. sub ꝑtextu la. §. C. de transac. ⁊. l. qui iure militari. j. de test. mil. ar. hec responsio videtur contra. l. de his. §. de transl. item qui consentit emancipationi videtur consentire cum sua causa ⁊ iure emancipati q̄ est posse contra tabulare iure ꝓtorio. alias tractatus. de bono. poss. contra tab. esset inutilis emancipatis q̄ falsum apparet toto. d. tit.
Item qui repudiat ius ciuile non creditur repudiare ius ꝓtoriuꝫ
18 l. pubem. ⁊. l. seq. C. de iure delibe. ita dixit Sozi. f. hic. ¶ Item posset emancipatio fieri ex causa fauorabili ipsi emācipato. vt. l. mulier. j. ad treb. ⁊. l. iij. C. de instī. ⁊ subst̄i. sicut exheredatio. vt. l. nō multi. s. ea. que cōsideranda ne vertaꝫ odium. argu. l. q̄ō fauore. s. de. ll. Amplius Aret. hic in gl. trad. q̄ emācipatio facta in fauorē emancipati ex dispositione legis nō tollit suitatē. Quid dicēdū. temerarij vereor ne videri possit loqui in quo oēs adhuc deliberāt. nihilominus suspenso gradu incedere ⁊ speculantis lege vel forte non ita reprehensibile est. in primis nulla lege didici de filio institutionē simpliciter factā ⁊ que aliter fieri nō potest vitiari emācipatione. neq; ex vi emācipationis. neq; ex vi substitutionis neq; ex mente coniecturata defuncti testatoris. q̄ vī ea lege filiū instituisse vt ita demuꝫ sit heres si perseueranerit esse suus. Nam hoc modo videtur tacite instituisse sub ea cōditiōe quein eius solo arb. nō est. q̄ in filio ostē
dimus fieri nō posse: accedit q̄ si pendente hac cōditione moꝛiretur esset viuens ꝑteritus per hoc nullum fecisset testamentum. d. l. fi
19 lius a patre. ⁊. l. si pater filium. ¶ Nec potest voluntas testatoris p̄ valere legum decretis. l. non potest. de leg. j. neq; dicendum Gallus aut Scevolam id induxisse. tum q̄ eam potestatem cōtra leges scri ptas non habebat vt sepe dictum at q̄ demonstratum est: tum quia non apparet hoc fecisse: nisi rectum Cauillari volumus. q̄n hic apte liquet nō ob aliud emācipationē in persona nepotis ꝑteriti cōcepisse. nisi q̄ nō ignorabat emācipatione nō vitiari in filio institutiōe. Neq; dicēdū ex vi subst̄ituti id eē in suitate. q̄n isto mō virꝰ: ⁊ rogatꝰ additio adiciť subst. ⁊ nō instōni. Nec obstat. §. nūc de lege. q̄n ibi loq̄tur de velleana inst. de q̄ ibi dicendū. Neq; obstāt subiecta ꝛba
20 ad sīlitudinē mortis vt ibi ex̄plicabit. ¶ Ex diuerso si emācipatus post humi qui ꝑteritus nascit est verus ⁊ ideo ne irritum fieret re remanet institutus quo decedēte natiuitate post humi sui validā perseuerat testīm. Immo isto mō inexitabilis est rextura q̄ nepos tuto ipse est ꝑteritus. Rideo potuit iure. Ꝑteriri q̄nō suus ⁊ sic testīm ab emācipato ꝓtoris bñficio. l. j. C. de Sabu. rūdeo ergo non modus iure ei. posset nepos post humus valide institui. iuris ꝓtoꝛi rij nullam habuit rōnem vt Jmole in. §. in oib⁹ placet. ⁊ Alex. ⁊ So
21 zi. fil. hic in rep. d. l. j. de vulg. comē. in rep. l. in suis. §. eo. aliud est nul testīm sed validū ꝓsupponit. ⁊ ideo ruptare obnoxius ꝑteritione vero sui post humi ipso iure fit nulli: pōt esse emācipatus nolle rē pere item annua taciturnitate rumpendi ius abolet. l. si puberes. §. quesitū. j. ad Carbo. in post humo non idem cuius natiuitas nullius momenti deregit testīm non. §. recte instituit qui post humū ꝑterit q̄
22 vero emancipatum ꝑterit recte instituit l̄z rumpi possit Scevola de valida disputat institutione. ¶ Deniq; vel emancipatione vitiali⁹ instō vel non vitiaſ: omnino testamētū infirmabit si emācipat manet institutus ipse rūpet bñficio ꝓtoris. ⁊ sic iputet sibi testator: q̄ in id discrimen rē suam adduxit emācipando vel post q̄ emācipauit nō mutauit instōnes q̄ō vitiū q. sua culpa ꝓuenit lex subleuare non consuevit vt sepe diximus. ¶ In. q. ꝓcipsita videtur posse emancipatum admitti ad successionem vna cum substituto filio siue nepote ex titulo de coniungēd. cum emancipat. liber. l. j. §. j. ibi sine emancipat⁹ pater sine ꝑteri⁹ sit nō vt institut⁹ sed ꝑteri⁹ iure ꝓtoꝛio. ⁊ casu non loquiť. l. cum in testō de here. instī. vbi institutus ⁊ substitus concurrere quisq; vult ex inst. sua q̄ō est impossibile. Quam solutionem ꝓbare vī Sozi. fil. j. de rep. l. j. ⁊ vlti. q. ij. q. principali et Jason olfecisse vī. ⁊ Bar. hic dicit adhuc vigere titulum de coiung. cum eman. lib. quādo filio emancipato ac ꝑterito nepos est institutus ⁊ Alex. in. l. inter cetera. j. eo. ꝓbat. cōfirmo q̄ testator: emācipando ⁊ de testō nihil immutando credendum est voluisse vtrūq; pariter ad successionē venire non ignarus equitatis ꝓtoꝛie de cōiungend. cuꝫ eman. lib. ar. Idemq; erit ⁊. l. tractabaſ de mil. testō. l.
23 Et conclusio vera videť q̄ institutio in casu Balli emancipatiōe nō viciatur. ¶ Quid ergo de subst̄one. puto vitiari. quia concipit si suus nascaſ non obstan. §. fi. vt ibi late declarabitur. ꝓsideranti tres posse dici instōnum in suitate spēs. vnā incipiētis suitatis et hec Ag̃liana si meus nascaſ. aliā desinētis suitatis vt si meus esse desierit. tertiam ex vtraq; mixtam. s. desinētis ⁊ incipiētis suitatis vt si meus esse desierit tunc qui mihi meus erit vel meus nascet heres esto. ꝓma ad mittit etiā institutum nō sunm vr. §. ostēdimus. secunda substitutum extraneū vt. l. si mf. §. j. j. de vulg. Tertia in inst. et subst. nō nisi suum.
¶ Considera. vtrum aliquid interſit inter illam si suus esse desierit ⁊ illā si suus heres eē desierit. altera suitatez ſpectat. altera heredi
24 tatē ⁊ vtrum verbuꝫ esse. et verbum heredē. alterū essentiam et qualitatem. alterum hereditatez; respiciat. ¶ Ex q̄bus deducit q̄ emācipatio aliq̄n equiperaſ morti aliq̄nō. quoad tollēda ꝑiam po. et suitatem semp̄ equiparaſ. quoad coꝛrūpēdas instōnes distingo. institutio simplr facta filius heres esto l̄z moꝛte coꝛrumpaſ. sec⁹ emācipatiōe vī fit in casu moꝛtis cōcepta instō quoad vitiādā instōnē nō poꝛrigiť ad casum emancipatiōis. ¶ Aut est cōcepta gra suitatis vt si meus erit heres esto. ⁊ tūc puto emācipationē morti cōparari. rō in ꝓpꝛtu q̄ non alias vult illum esse institutum q̄ si suus sit. Extraneo aūt substituto. Bar. hic ⁊ in. l. j. de vulg. putat nō idē. hinc inferť q̄ subst̄o in casu suitatis facta si me? erit emācipatiōe eq̄ vt moꝛte tollať. ⁊ hoc casu locū bēat cōis opinio: q̄ cessabit in filijs qui nō pñt sub oi cōditiōe institui sed in alijs solū vltꝛioris gradus liberis. Aut substitutio est facta in casu facientis suitatis. i. si meus esse desierit. tunc emancipatio equiperaſ morti. aut desinētis instituti. i.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

si me viuo decesserit.z nõ equiparaf vt in casu Galli.facit.l.fideicõmissa.§.suus de leg.iij.q; si desinit esse suus emancipatione: non tñ desinit esse istitutus.sicut desinit ipsa mortẽ: z ideo substitutio facta in casu emancipationis recte porrigitur ad casum mortis: sed non
25 semper econtra.l.fi mater.C.de insti.z substi. ¶ Alexan.z Sozi. hic dicunt emancipatiõe vt morte vitiari institutiones q; infrascriptum est ad similitudinem mortis ceteros casus admittendos: sed mors vitiat.sic admittendus emancipationis casus vt vitiet institutionem.que expositio| pace tantorum virorum vt vera sit persuadere mihi non potest.vitiare z non vitiare institutiones est ex vi mortis tis z emancipationis.non autem ex vi admissionis.similitudo est in ipsa admissione non autem in ipsa rerum vi z potentia. Nam illa ꝓpria significationem habent sicut in casum mortis potest cõcipi Aquiliana institutio ita in ceteris casibus supascriptis valide concipitur.z in hoc est similitudo:non autem sicut casus mortis expressus vitiat institutionem sic vitiat emancipatio:q; similitudo nõ mutat rerum naturam assimilatarum.ridiculosa certe res est existimare si dicatur ritius recipiatur in Vrbe ad similitudinem regis.ille fuit
26 ne[re]tur ad similitudinem consulis.propterea vni Regia alteri consularis data potestas similitudo vtiq; est in pompa. ¶ Dicit etiã Scevola supplendos esse bos casus in.§.etiam si parentes ad similitudinem mortis.q; sicut Aquilius concepit in casu mortis sic etiã posset concipi in casu interdictionis z emancipationis. non autem q; emãcipatio eosdem effectus pariat quos parit mors z sit eiusdez potentie.nisi alias sua vi valeat.alioquin id esset equare non ad similare.quinimmo inter casum mortis z casum emancipationis tanta dissimilitudo q; vacillari fecit sapientissimos viros Sozi.z Laro. qui duo nostro seculo iuris luminaria.z ni fallor non aliud Scevolam compulit hic querere.vtrum ad vell. an ad aquil.institutionem hȳ casus q; pertinerent. ¶ Differunt enim q; in Aqui.requiritur filius institutus moriatur viuo testatore z posthumus nascatur post mortem patris primum instituti deinde testatoris ani. Et emãcipatus non moritur viuo testatore.nec posthumus nascitur mortuo instituto.z sic obstat illud quod in casu mortis institutus si nascitur se viuo nunquid defecerit conditio.l.commodissime.§.cod.z succedit illa doctrina Barto.hic z vbiq; recepta q; non fiat extentio de vno casu ad alium dissimilem quam considerationem cum fecisset Sozi. fil.in.l.j.de vul.titubans dixit nescire aliter soluere q; ex auctoritate iuris consultoris Scevola supplecerit hoc casu falsum proculdubio etiam supra ostẽdimus iurecon.potestatẽ nõ habuisse contrare gulas iuris quid inducẽdi.Carolus Rat subtilis doctor in repe.bus loci idez sentiens cõtra Bar.arguit ex quo de vno tempore ad aliud nõ põt fieri extentio.§.d.tempore mortis ad tempus vite similiter nõ posse fieri de casu mortis ad casum emancipationis qui vite
27 tempus exigit. ¶ Hinc doctores dicunt in correctoris fieri extentionẽ de casu vero ad casum fictũ qõ si verũ est addendẽ econtra hic similiter fit extentio de ficto ad verũ:q; sicut institutio facta in casu mortis verificatur etiã in casu interdictiõis que est mors ficta ita facta in casu interdictionis admittitur in vera morte.immo plus casus emancipationis verificat morte. ¶ Hinc insudat multũ Alexan.ostẽdere vtrũ z qñ dispositio in casu vero trahat ad fictũ in correctoris. ¶ Ego aut nulla video in eo de quo agit fictione z p hoc omnis Aleg.sudo:z semp mihi visus est inanis.agit enim de abolẽda suitate in quo nihil fictũ video:qñ ita vere definit esse suus deportatione ire emancipationẽ sicut morte ipsa ex visu ipsius deportationis z emancipatiõis z nõ ob aliud:nisi q; illa deportatio z hec emãcipatio est.z deportatio ad hoc principaliter instituta q; patet oibus iuris ciuilis commodis.emãcipatio vt patria z suitate spolier. mors aũt nõ principalr hoc agit.sed in cõsequẽtia primũ vite cõmodis.ius eni suitatis z patrie po.est iuris ciuilis nõ naturalis.ni
28 mirũ igit si ciuili institutione inducit eius vera dissolutio.facit.l. nihil tam naturale.de reg.iur. ¶ Et si dixeris agit etiã de dissoluẽda institutiõe qõ nõ puto simplr verũ.q;.qñ.tabu.solus ius suitatis respicit.z est inuestigatio quomodo alienus fiat suus:z qui suus est desinat esse suus vt satis fiat obseruationi.qñ.tab.q; oibus his modis põt cõtingere.s.mortis interdictiõe z emãcipatione. verũ quia morte dissoluitur etiã institutio vi[s]ua naturali.itẽ interdictiõe vi sibi a lege tributa.z in hoc interdictio iõ valet q; mors.nõ ꝓpterea seq̃tur interdictio seu deportatio in hoc est ficta mors quedã aut ficte operaf.q; vere operaf.nisi dicas esse eas alicuius status vel existentie priuatiuũ ens mors quedã.vt supra exemplificauimus. emãcipatio aũt nõ tñ põt q̃tũ mors.z interdictio.s.in dissoluenda institute, q; nõ ad hoc a lege introducta est.sed in soluẽda suitate ad q̃d facta vere z eque valide valet vt mors z deportatio. Hã lege ita cõstitutũ est.valuisset etiã cõtra institutiones si lex statuisset q; institutiões ,nõ sunt alterius iuris q̃ ipsa est emancipatio.neq; admittendũ factam a Scevola hãc potestatẽ hoc casu,tũ q; nõ apparet immo cõtrarium arguit ex hoc tex.vt sepe dictũ est.tum q; potestatẽ talẽ nunq̃ Scevola aut alius q̃ vis iurecõ.habuit.z si dixeris imo supplet multos hic casus Aquiliane formule fateor.q; formula nõ fuit lex[z] modus quidã instituẽdi posthu.alienos excogitatus ab Aquilio z a iure ci. nõ aborres.qõ quotidie factitari videmus a sapientibus nr̃i ptis nouas cautelas z speculatiões ex ipsis iuris latebris educentibus.z deinde vnius inuenta ab aliis ampliari suppleri z restringi. nihil tũ nouis iuris inducẽdo z q̃ diuersum censent de hac Aquiliana institutione z Scevole adiectionibus.vehemẽter meo iudicio errãt. z si cubi ptz hec veritas vtiq; ex sequẽtibus ꝰbis ptz liquidissime vbi nõ ausus fuit Scevola hos casus supplere:nisi sententia legis velleie iuuaref.ex hac pura veritate facilis manat solutio ad ꝓpositã difficultatẽ.de dissimilitudine casus mortis ad emãcipationẽ. Aut cõsideramus mẽtẽ aquilij aut mẽtẽ testatoris sic instituẽtis de Aquiliana mẽte nõ dubiũ,p exẽplo dissoluẽde suitatis posuit casum mortis z in eo q; frequẽtius accidit ostẽdit quomõ alieni posthumi possent iure ci.institui ex̃pla nõ cohartãt.igit Scevola docet aliis casib; posse fieri similẽ institutionẽ quibus vitiat suitas.i.de medio tollit vt morte sic iterdictiõe.z emãcipatiõe q; oibus his modis eã vere suitas tollit.Si vero loq̃mur de institutione facta a testatore in casum mortis se viuo.aut econtra in casu emãcipatiõis vel interdictionis.sentio primũ spectãda testatoris voluntatẽ in quẽ casum valere voluit.q; varie cõstare poterit.z inter cetera si liquet,p mõ z forma institutiõis mortis casum aut interdictiõis aut emãcipatiõis expliisse.nõ exꝑssus casus ,p omisso est.l.commodissime.§.aut effectũ respexit.z tũc q̃cũq; acciderit eãpollẽs ꝓ exꝑsso est. exẽplũ in.l.si ita qñ dies le.C.z.l.mulier ad treb.z hoc nõ ex vi equipollẽtis.sed voluntatis saltim cõiecturate testatoris.l.in cõditionibus.primus locum.j.de cõdi.z demõ.Si vero nullo mõ de volũtate cõstat tũc in
29 casu dubio fiet extentio.z loquitur.l.si mater.C.de institu.et substi. ¶ Ex quib; inferr semp effectus ꝓualere ꝺsiderationẽ.z a dispone̅te pot? cogitatũ de eo vt finis.quodq; act? valeat z nõ pereat.l. quoties de rebus dubijs.iure igit defendi posse arbitro:nõ semper in casum mortis facta institutionẽ extẽdi ad casum emãcipationis. sicut facta in casu emãcipatiõis semp extẽdit ad casus mortis qñ de effectu cogitatũ est de quo latius.supra tractauimus. Si eniz tale z oes quib.suus heres post mortẽ aui nascef nõ pertinẽt ad legem velleiã. Hic inserit quarta qõ z paucis verbis simul subijcit solutio oium qõnũ.querit vtrũ supascripti casus ad legẽ velleiã ptineãt et subintellige an ad Aquilianã formulã. Cã dubitãdi mihi vi q; aqui. cõcepit verbo mortis z in casum mortis filij se viuo z nepotis nasciturj filio z se mortuis.hic Scevola mouet.q.ex duobus aliis casib; quid si aqua z igni interdicat.z sic nõ vere moriat:q; nõ mortuo: sed viuo testatore deportatus viuebat interdictus. z eo viuo nascebat pnepos posthumus vocatus in casum filij mortui.cãm dubitatiõis fecit quasi magis ad vell.ptineret vbi nõ refert nascivivo illo qui in medio est.eandẽ dubitatiõis cãm ꝓbuit emãcipatio nepotis qui testatori superuinit,z posthumus nascit eodẽ nõ mortuo qui emãcipatus est nihilominus Scevola decidit tradẽdo regulã generalem q; oẽs illi casus q̃bus nepos nascit testatori suus z post mortẽ suus nõ pertinẽt ad velleiã z in cõsequẽtia subintelligit ad aquil. pertinere.
¶ Sed ex sua legis velle ie z hec oia admittẽda sunt vt ad similitu
30 dinẽ mortis ceteri casus admittẽdi sint. ¶ Quinta decidit q̃stio quo ptinẽt ad Aquilianã bi casus queue ergo cã dubitãdi si ꝺ verbo mortis cõprehẽdi interdictionẽ nulla dubitatio esse ꝺz. quin institutio in casum mortis verificet interdictiõe.sicut app.animalis quin homo cõtineat.ne inanis fiat hec Scevole ſinctio fateamur opz mortis vocabulo solã mortẽ naturalẽ cõprehendi ptz.j.§.etiã si parẽte vbi Scevola dicit hos casus a se suppletos.extrisecus enim venit ois suppletio.z tã fortis est ista decisio q; oibus his modis eã vere suitas tollit. Si vero loq̃mur de institutione facta a testatore in casum mortis se viuo.aut econtra in casu emãcipatiõis vel interdictionis.sentio primũ spectãda testatoris voluntatẽ in quẽ casum valere voluit.q; varie cõstare poterit.z inter cetera si liquet,p mõ z forma institutiõis mortis casum aut interdictiõis aut emãcipatiõis expliisse.nõ exꝑssus casus ,p omisso est.l.commodissime.§.aut effectũ respexit.z tũc q̃cũq; acciderit eãpollẽs ꝓ exꝑsso est. exẽplũ in.l.si ita qñ dies le.C.z.l.mulier ad treb.z hoc nõ ex vi equipollẽtis.sed voluntatis saltim cõiecturate testatoris.l.in cõditionibus.primus locum.j.de cõdi.z demõ.Si vero nullo mõ de volũtate cõstat tũc in
31

nō cōprehendak q possit cōcipi patet hic q3 nascit su3 z instō cōferi pōt in hoc tps suitatis.z eqplū positū est.f. vt instituēs.f. indefinite z non illa a Galli spāli forma q cōcepta est in casum mortis filij se viuo z ad hoc tiñ se viuo post testiñ coartata cōditio est in futurum spectans z hic filius post patrē moriturz si dicak hic fictiōe cor se viuo moritur: vez est: sed tūc precederet testamētū z testator loq̄tur de morte futura si induci poterat z vile pub. est iduci. ergo gal. z.l. vellea errauerunt nō inducere. Rñdeo: si queris de specifica in vnum casum concepta: Gallus nō potuit derogare legi cor. cui derogandū erat. l. aut vell. noluit ne maiorē vtilitatē illius legis cōtur bare: z indefinita cōceptio est. pculdubio ex sñia vtriusq; est. l. galli z vellee lz nō ex verbis. ¶ Quare non indugere vt nō rūperet. si anteq̄ filius ab hostib⁹ rediret decederet. quāuis post mortem patris.f. decederet. tūc deinde nepos post mortē.f. aui nasceretur ad maiorem declarationē hāc aui mortui mentionē fecit nō q vltimus fuerit mortuus sed prior: hic annus deinde pater captiuus mortu⁹ post remo natus posthumus q̄ sic natus vere post aui mortē natus est: z huculq; de prio casu q̄ ad galli magis pertinere videt equo oio suus nascitur nepos. Mo. hec verba q̄uis post mortē patris decederet vt tollat obiectionē de Aq. q̄ vult viuo patre mori. q. d. nihil refert mortuus sit post pfem. qui idē esset si viuo patre moriturs esset. neutrū enim istoz tempoz est in consideratione sed tñ tempus captiuitatis respicimus. quo mortu⁹ ita habetur q̄ cōtrariuz nec; asseuerari: nec; pbari. pdesset quāuis post mortē ait. vt difficilioꝛē. q. redderet videbatur minus dubitabile si moꝛef filius viuo pfe. vel illis adhuc viuis nasceretur. hec verba interscrit vt casus magis simile velleianis preponeret. z est oino alienus ab Aquilianis: q̄b⁹ exigitur nasci vtriusq; mortuis. z intelligo viuis. f. patre apud hostes
4 z auo in ciuitate. ¶ Videamus quare hic casus nō pertineat ad vell. aut vita z mors naturalis est in cōsideratiōe z pertinet ad legē vell. ex casu illo difficili fm Bl. aut mortu⁹ accipitur pr ab hora captiuitatis ad candē ptinet ex cap. j. igit gl. z doctores intelligūt vinis illis viuo tiñ pfe iste sunt diuinationes z corruptele rez. peculiare hoc crimē est glossaz. vbi nō intelligunt aut corrumpūt text. aut applicant interpretationes q̄ nō reperiunt in kalendarijs falluz est posse vti plurali. p singulari: nisi vel ornatus cā vel certis q̄busdā vocabulis. Mō obst. alle. l. ij. §. ex actis. quoniam proprijssime dictū ex actis regibus ad denotandū non solum oēs tarquinios ex actos sz quot quot reges futuri fuissent. z sublatam penitus regiam Gubernationem. Mā si Ro. vnus qui solus in pūncia diuersatur pelleret in odium, Ro. nominis vt non bene diceret Ro: pulso sic aptissime diceret Ro. pulsis. Mythridates cedi iussit oēs Ro. q̄ in suis diuersarēt regnis. si tiñ repertus: z occisus fuisset vnus, Romanis cessis rectius diceretur. illa verba regibus exactis significant Reg. Gubernationē exactā similiter pulso. pcuratore vel colono pluriuz dñorum aut vno ex possessoribus pro oibus nō bñ. diceretur: pulso colono vel possessore. sz dicēdū est. oñis vel possessorib⁹ pulsis. Me q̄ obstat. l. diuus de pe. her. in fi. quia ibi. ppie vlpianus argumentatur ex vniuersali natura iudiciorū per. her. ad illud particulare. de quo agitur. ex vniuersali enim. pcedit argumentum ad particulare. ¶ Ergo illis viuis. i. patre et auo viuis. Sed quia num sufficit sic nasci nisi pmortuo filio agnascatur Auo viuo z ex hoc textu appellaret filium captiuū mortuū post patrem testōrem nec mutatuz casuz mutientium videmus. ideo non pertinet ad vell. Item quia filius instituꝛus iam per. l. cor. erat mortuus: z per hoc nepos rumpit: q̄ in illo gradu preteritus: z instō fit sub conditione mortis future: et hic mors instituti filij precedit instōnem. Eadem etiā ipediūt Aq̄liana. ¶ Doctores fateri hec videntur dum dicūt hic per supplētionem Scevole fingi viuo testatore mortuum cum qui mortuo testatore decessit. Et fingi natum mortuo patre quiviuo patre natus est. quasi dicant sine his fictionibus ruere communē opinionem. ¶ Hinc inferunt in cor rectoribus scōm quosdam: vel ex orbitantibus in aliis
5 placet fieri extentionem de casu vero ad fictum. ¶ Que singula exeutiamus. postremo dispatabitur vtrum hic casus ad. l. q̄. tabu. pertineat. nouissime subnectenda difficillima questio vtrum hic posthumus suus fuerit instōnis tmepore. an alienus. z an alterius generis a suo z alieno. Fingi dicunt vino testatore mortuum qui eo mortuo decessit: videamus an satis sit solum viuo testōre mortuum esse: an etiam opus sit post testiñ mori: z vtriq; instō in casum future mortis cōferr. z mors q̄ precedit instōnē nō succedit. Jō z viuo testatore z post testiñ vere vel ficte mortu⁹ sit est necessere tota hac. l. tū q̄rēdū est huius fictionis auctor. nūnoster Scev. z pculdubio nullibi legitur se quidē iterpretē nō ficto. rēpbuit. Adde q̄ nec fingere potuisset. Mūq; enim in potestate p̄natoꝛ fuit figmētis subuertere veritatē. l. tū fo3te. j. de cast. pec. hanc sñiam q̄ iurecōsulti nō habuerint potestatē fingendi defendit Sozi. fil. in. l. cū auus. ff. de condi. z de. cor. putāt fortassis. l. cor. sic fingi. fingit sane sed nō vt hic desideratur post institutionē q̄rimus hic mortuū. Cor. aūt in diē capituitatis q̄ precedit instōnem. z non sub id tps: z ea conditione natum
posthumū quibus institutus fuit. z quasi defecta conditione nascip̄ teritum. ¶ Preterea lex Cor. circa captiuoꝛ mortes fingit no aut
6 circa natiuitates vt seq. §. videbimus. ¶ Manifestū itaq; fit nihil a Scevola fictū neq; fingere potuisse: neq; fictiōe Cor. iuuari casum nostrū atq; mirū immodū oppugnari. Jmmo talis fictio essz de impossibili per naturā est doctrina Bar. in. l. si quis. p emptore: de vsuca. z in. §. eius impossibile ē bis mori q̄ hic cōtingeret semel post testiñ fictione Sceuo. z iterū ante testiñ. per. l. cor. nec dicendū tollī fictionē cornelia q; nō pōt tolli. l. nō pōt de leg. j. z per interpretationē neq̄t induci. ll. correctio. Querit vtrū de casu vero ad fictū ex tēsua interpretatio admittatur: nō cōtradico q̄ eiusdē sunt effect⁹ vt. §. pri. §. hinc infero q̄ fm consiliū galli testatur. postea si filij inciderint captiuitatē quo cūq; tpe ibi decedat etiam post mortē testatoris non vitiari instōnez: viuo enim testatore per. l. cor. filius perijt z nepos posthumus in casum concepte institutionis suus natus est. Neq; assentio: dicētibus Aq. remediū corrigat. q̄. tab. aut ex obrdinet a iuris regulis vt sepe demonstratum est. quinimmo summa eqtate suffultū ac pietate ad sustinendum defunctorum voluntates potest ne esse ex horbitat⁹ q̄ bonū z equū z piū est. z duritie. q̄. tabu. equa ac pia interpretatione mollitur. Nec vere alia ars est boni et equi viri. f. iuris interpretis. l. j. de iusti. z iur. ¶ Neq; simpliciter rum arbitror: omnes leges correctorias esse odiosas: propterea restringendas. Alioquin omne ius pretoriū. ll. vetustarū rigore e reprehendas. Alioquin omne ius pretoriū. ll. vetustarū rigore e reprehendas. corrigēs esse odiosum. filij Justiniane constōnes z ipsa deniq; com
7 intra sua claustra cohercēda. ¶ Veruntū q; boni z eq̄ suapte natura. ppriū est emēdare z in benignioꝛē partē interptari vbi emēdatiōe aut interpretatiōe opus est. vt docet Arist. v. Ethy. copiosissime de iustitia z iure ac iusto bono: z equo tractans concludendo inq̄t ius ergo bonum z equū est nō q̄ est fm legē. sed q̄ est fm emendationē legis. pbatur etiam q̄ ius pretorium bonum z equuz esse dicimus cuius precipuus minuis est rigiditatem iuris corrigere. l. ius aut. Li. §. ius pretorium de iust. z iur. z inst. de bon. pos. in pcinc. oē itaq; ius corrigens si est odiosum consequens fit ius boni z equi esse odiosum: quod etiā foret absurdum manifestum itaq; nō omne ius: correctorium esse odiosum. vt latissime in q̄nibus de bonoꝛ eq̄ ad. l. j. de iust. z iur. differuimus vbi vere distinctiones z decisiones leguntur. ¶ Preterea vt de casu nostro loquamur. sūmittis legib. q̄. tab. bo. possess. quam posthumis alienis dat preto: non niſi publicis vtile ac bonum z equum esse censemus. cur non idem de consilio Aqui. censendum: maxime. q̄ vel ex mente. q̄. tabu. vel saltim ipsis nō repugnātibus est inductum siquidem ex rep. ac bono z equo ius est quomodo odiosum. si odiosum est: quomodo ex repu. ac bono z equo esse potest. Verus itaq; sensus mihi videtur vt de casu a Scevola prepolito nō sine periculo concipiatur in specie. Aqui. instituꝛ. nisi illa generalis z indifferens que in versiculo vt institues. facit. l. commodissime. supra eodem. z hic casus ad. l. Vell. nullo modo pertinet. neq; ad Aquilianam formulam. bene tamen ad sententiam Aquilij pertinet vt supra demonstr. fuit. Qui sensus recipiēdus est. q; pcedit sine controuersia cōis autem sensus dissonat a iuris traditionibus. ¶ Considerandi tamē sunt plures casus aliquando institutio fit ante captiuitatem aliquando post filij captiuitatez: primus casus trifariam potest accidere. captus post testamētum si moritur apud hostes. ideo non testatore casus est Aquilianus. vt sepe dictū est si moritur post testatorem ante natum posthumū. idem quia fingitur hora captiuitatis z sic. viuo testatore z post testamentum mortu⁹ sic q; suus post mortez nascitur. Quibus casibus nota nihil referre captiuum filium viuo vel mortuo testatore moriatur. Si vero moritur post natum posthumum habet dubitationem quia non nascitur su⁹ Auo licet fictione Cornelia prius mortuus censeatur tamen eo tempore quo natus est surgebat ius suspensiuum postliminij vt infra de monstrabitur. ¶ Ex diverso viget fauoꝛ testamēti z in hoc fingit lex Cornelia vt non infirmentur testamēta. z insti. facte ante captiui
8 tate. l. cor. §. de testa. z. l. lex cor. j. de vulg. ¶ Jus aūt suspēsiuum habet solum locum in actibus post captiuita. vt hic casus. z. l. quod si filius. infra de capt. z pro testamento videtur casus in lege si quis filio. §. si pater. z §. quocunq; infra de iniusto testa. Et de nullo istorum casuz loquitur. §. noster. neq; alibi Scevola qui propterea ne q̄ reprehendendus est veluti isti volunt reprehendi. Ballum. Secundus casus est cor. q̄ institutus post captiuitatē ī multos scindit quoꝛ aliqui hic diriduntur. ¶ Quēq; filius in captiuitate moritur mortuo pfe. z vtriq; mortuis nepos nascit: z loquit hic noster Sceuo. ¶ Quandoq; nepos nascitur viuis auo z patre captiuo et vtriq; scilicet auo prius deinde patre captiuo mortuis superstes est: z militer tractatur hic. ¶ Quandoq; nepos nascitur post mortem qui: non mortem patris sui captiui. Et non loquitur Scevola noster. licet Glossa z doctores illis viuis accipiendo pro illo viuo scilicet captiuo q̄uis negent ad. l. Vell. pertinere. referūt tñ ad Aqui. q̄ bus superius cōtradicit. mouet q; nō nascitur suus sz status in certi

que status

que status conditio non obumbratur. l. cor. alioquin. l. q̄. tab. potuisset institui si institutionis tpe suus fuisset. z q; precedit testamē tuz captiuitas. z ratio sermonis nō admittit illis viuis. p illo viuo. ¶ Quēq; viuo tiñ auo nascitur. z nō est casus. §. nostri cōprehēsus. quēq; filius in captiuitate prioꝛ moriē deinde testatoꝛ: pater: postea nascit nepos posthumus istitutus in casu Galli z verbis Scevole hic pōt cōprehendi. l. q̄uis p̄ mortē. z. sed quare Scevola dicit a posthumo rumpi nonne hic suus. z post mortem aui suus nascitur z q; de futura morte loquitur. de naturali sentire testator: videtur. l. nominatim. §. eo. z. l. milites agruz. j. de re milī. ¶ Accedit rō q; institutus est si suus nascatur. sz anteq̄ apud hostes vere moriaf posthumus suus nasci nō poterat. ergo in suitate. instituit in casum mortis captiui: z ideo opus est. de vero mortis tēpore intelligaf: qōnez tiñ facit q; nemo bis mori pōt si lege cor. credit mortuus hora captiuitatis illa sola attēditur. que precedit testiñ. volūtas enim testatoris efficere nō pōt quin fictio legis cor. nō habeat locū in suis eloquijs. l. nō pōt. de leg. j. z pterea tēpus verum quo moriē apud hostes obumbraf. z in totū subprimif. l. cor. vt pulchre in simili prope qōnē decidit vlp. in. l. cū hic testatus. §. si ambo. §. de do. iter vi. z vxo. z retrotrahif in pteritu ante testiñ mors. z pterea quasi defecta cōditiōe future mortis institutio euanescit. z in cām prio non scripti transit. l. pen. j. de prio. nō script. cōditio que loquif de moriturō nō pōt trahi ad iam mortuū. casus. in. l. titius. §. lucius. §. eo. vbi substitutio facta de nascituro nō pōrigif ad iam natū regulariter. pbaf ibi per locū a speciali ex plumpta mēte defuncti ergo in cōi. ius cōmune ad idem. l. nomen filiarū. j. de verb. sig. vbi app. posthumi nō
9 venit iam natus. facit q; substitutio facta de vno tempore. nō potest trahi ad aliud. vt in. §. nunc de leg. z. l. si ita q̄s. j. de vulg. ¶ Quid si testatoꝛ diceret si filius meus me viuo apud hostes moriet tunc q̄ nepos tc. filius moriturus apud hostes viuo testatore. post testatoris mortē nepos suus nascit: cur nō recte institutus an differt a precēdenti casu. vbi dictū si me viuo moriē. z verbū moriet referaf ad intellectū iuris. f. l. cor. An q̄ hic dictū si apud hostes moriet cessat cor. apte loquit de morte futura z nō preterita. l. cor. fingit nunq̄ apud hostes decessisse. l. in oibus. de capt. An q̄ apud hostes decessisse non pōt, ppter cor. sub impossibili cōditiōe institutus videat. q̄ si esset valeret institutio reiecta impossibili cōditione. Sed quo iure remanebit institutus. vtrū. l. q̄. tab. certe nō q; nō suus nepos tpe institutionis q̄ inspicif. l. si alienū. j. de here. instit. z in regula catoniana. et
10 hic z prenalet fictio veritati tradidit Bart. ¶ Quid ergo si titi⁹ instituit sub ea cōditiōe si filius apud hostes decesserit meo iudicio nihil plus valebit cor. q̄ in ea cōditiōe si nauis ex asia venerit. facit lex ea parte. §. in insulā. de ver. obli. z. l. cū pater. §. hereditate. de. leg. iij. cur nō idē in casu nostro. lz enim filius in hostiū sit potestate z instituat. z preteriri tam ipse q̄ ex eo nepotes possunt in. §. in oibus z testatoꝛ de morte apud hostes futura sentit z loquit. An potētior in b est lex cor. q̄ testatoris volūtas facit. l. nō pōt. de leg. j. An contra. l. in cōditionibus primū locū. de cōdi. z demon. z cōditiones nri sunt arbitrij mō nō sint improbate vel impossibiles. nōne potuisset conferre cōditionē in tps mortis verū an q; si nō pōt valere eo. mō quo voluit: nō valeat etiā quo pōt. Multū enim valet q; nepos hic nascitur suus z post mortē patris atq; aui suus z natus est sic vt si in casu quo institutus est. f. si apud hostes se viuo decesserit. z vere sic decessit cor. fictio nō hz quid hic operet. que fundaf in equitate. et angere hz effectus iuris z nō minuere. l. j. §. si vir z vxori. j. de acqui. pos. nō obstat. §. noster. vbi p moriē auus testōr. deinde captiuus filius mor posthumus nascit. z illa verba q̄uis post mortē patris decederet accipiēda vt inferāt ad casuz Galli q; poterat institui q̄uis post mortē patris decederet. tacite eīm obiectiōi vī rīndere q̄ occurrebat posse fieri. q; in Aq. requirif moriē filius viuo testatore. z hic mortuo testatore mortu⁹ est z Scevola igit ait. quāuis post mortez pfis decederet. quasi dicat eius in medio vita nō impedit qui apud hostes moriē. vt. l. si quis filio. §. si pr. de inoff. test. Quid dicēdum. Scevola apte dicit si p moriaf testator filio captiuo nō esse inductū per Galli neq̄. l. vell. quo minus nepos nascaturus rumpat. z quoniaz mirat q̄re nō indugerūt instituēdi formulam daf intelligi. posse institui scōm sñiam Galli nō obstāte q; talis filius nō sit mortuus viuo testatore. z tō ait q̄uis post mortē pfis decederet. q̄ō si fieri nullo mō posset. stulte quereref. quare nō indugere hz is casus quo alie
11 na a Galli formula. q; captiuitas filij precedit testiñ. z mors filij in captiuitate est post mortē testatoris. z igif discrepat a Galli formula cōsonat aūt cū Galli sñia q; auo suus z post mortē nascitur. z instō tutio cōferēda est in hūc casum. f. si post mortem suā suus nascatur. ¶ Hinc colligit q; vita captiui filij post mortē testōis nō ipedit quo minus posthumus post mortē vtriusq; aui atq; pfis suus nascaf. sec; aūt si nat⁹ eēt viuo captiuo filio lz postea apud hostes moriaf: qm nō suus. lz status incerti natus esset vt sepe diximus. Nihil ergo interest q̄ in captiuitate moriē filij⁹ viuo vel mortuo testōre moriaf. rō q; nō tūc. lz hora captiuitatis cēsetur mortuus quo ad hoc. f.
quo minus suus nascatur. bñ forte interest q; institutio si se viuo facta nō verificatur in eo q̄ moritur se mortuo z si dicatur retrotrahif ad tps se viuo fateoꝛ. Sz talis retrotracta mors pcedit testiñ. z testatoꝛ loquitur de morte futura. z sic in aliud tps institutionē cōtulit si replicatur nō credit ignoraſſe vim legis cor. per quā non poterat apud hostes mori. Sz oino testiñ ante itura erat fateoꝛ. si oino in captiuitate moriturus fuisset. Mōne poterat redire. z se viuo liber mori filius. vero similius est, plperos spectasse enētus. suadet votū patronū. z inclinatio naturalis q; facilius dediderata credimus. idem z ipsa de filio instō de cui⁹ reditu si desperasset nō instituisset q̄ potuit pteriri. An distinguēdū forte aliud in illa si me viuo moriet. et aliud in ista. si me viuo apud hostes decesserit hec adeo exigit mortē apud hostes q; si redierit. z liber moriatur. etiā se viuo institutio euanescit. z nepos pteritus rūpet illa est indefinita. z indifferēs in quēcūq; statū moꝛs inciderit hec solo captiuitatis statu cōtēta. Sunt ergo casus duo vnus eius qui instituit si se viuo moriatur filij⁹ q̄ hostibus seruit. alter eius qui instituit si filius apud hostes decesserit.
12 ¶ Primū si se viuo moriatur in alios duos diuido. aut moriē filij⁹ post mortē testōis. z loquitur Scevola. aut moriatur viuo testōre. z dubiū est an verbis Scevole cōprehēdatur. ibi q̄uis post mortē testa. Si cōprehēditur: an idē dicēdū oino rūpi. An diuersum dicēduz ab eo quando instituitur. si se viuo apud hostes decesserit an idem. ¶ Quid si dictū si filius ex hostib⁹ nō redierit. tūc mihi vc. gl. z bal. hic vaticinātur. Que ꝛba nō oprātis sunt. z tō ei sensum habere arbitror: si redire posse desierit. z idē valēt q̄ illa si apud hostes decesserit. An ad tēpus captiuitatis retrahātur. vt sicut fingif per. l. cor. nunq̄ captus. sic etiā nunq̄ redditurus. l. in oibus. j. de capt. Similiter z ille vt nunq̄ captus pariter nunq̄ apud hostes moriturus. et sic sub impossibili cōditione facta videatur institutio. An dicendum testatoꝛ dixisse ꝛba magis ad factū q̄ ad ius. z ad veritatē. z nō ad fictionē. Satis addidit q̄ tps significaret. q̄ dixit si apud hostes decesserit tūc tc. ar. j. §. videdū. Argutiſpeculent sapientes definiāt.
¶ Utraq; tiñ hec cōceptio si decesserit. z illa si nō redierit periculosa est: q̄d si redierit se viuo z mox decesserit. certe vt hoc casu pteritus rūpet: nisi adijcia si redierit. z me viuo morietur. Quid si dictus si me viuo apud hostes decesserit. z se mortuo ibidē decedat. Si factū. z nō fictiū tēpus spectasse testatoꝛē volumus. vtiq; posthum⁹. lz suus nascatur: nō tiñ hoc casu institutus intelligitur. Si vero ad intellectū iuris oino referēdum nō refert viuo vel mortuo testatore decedat q̄ viuo testatore captus est vt hic quāuis post mortē tc. z p hoc optimus tex. in. l. cū hic status. §. si ambo. §. de dona. inter vir. z vxo. verū illa difficultas supererit. q; vt captiuitas sic moꝛs pcedit testiñ. Et igitur sanū tutū z fine lite Scevole hic cōsilij atq; cōclu
13 sio vt institues tc. ¶ Nota illud dicēdi moꝛē si anteq̄ ab hostib⁹ rediret similiter in. §. videdū. anteq̄ ab hostib⁹ reuersus fuerit non significare reditū qñ iunguntur seu terminātur verbis reditū impeditiuis. vt hic ꝛbo decederet neq; implicat cōtradictionē neq; improbatus est dicēdi modus. qñ nulli dubiū. si moritur apud hostes perpetuo impeditur reditus. significāt ea ꝛba captiui affectum. q; semp fit in spe z prorsus redeūdi. simil⁹ z in Ciuitate eū expectatiū sperates enim reditū cuiusuis peregre agētis aptissime dicūt filius meus anteq̄ redierit periit. Que obseruāda sunt. p testibus. z alijs dispositionibus ne videātur dicere diuersa vel cōtraria. ¶ Sceuola ait. Quare nō indugere vt nō rumperetur. f. testiñ. respōdeo ideo non indugere qñ captiuitate pfis nepos factus est Auo testatori suus. z pterea poterat. l. q̄. tab. institui. z si hoc esset verū puerilis fuisset Scevole muestigatio presupponit rumpi. z sic. l. q̄. tabu. non posse institui hinc Sozi. fil. arguit nō esse sui. sed magis alieni huius rei gratia inuestigādū dix in vtraq; parte. ¶ Utrum nepos ex filio captiuo sit suus interim Auo. an alienus an neutri⁹ qualitatis. ¶ Nō sit suus sic ostēdo ille suus est q̄ nemo in suitate precedit ne potē autem ex captiuo filio nemo in suitate precedit ergo suus est. maioꝛ patet tota hac lege. minoꝛ probatur. l. ratione et effectu.
14 ¶ Lege in. §. videdū. vbi liquet captiuitate q̄e defuncte cē sui. z l. si quis filio. §. si pater. j. de iniust. test. z. l. lege Corne. de test. in fi. et iusti. de here. q̄ ab inteſt. §. iterdū. rōne q̄ in potestate posti⁹ est amittit ira Ciuitatis z suitatis iuribus supradictis. Effectu q̄ captiuus filius pōt preteriri in. §. in oibus. z. l. pe. j. co. Et nepos ex captiuo filio nisi instituatur rūpit. d. l. si q̄s filio. §. sz si pr. z hic hāc sniaz q̄ sit vere suus defendit Bar. in rep. l. si q̄s p emptoꝛe. v. q. principali. de vsuc. z in. l. si. C. de sen. pas. quē oēs seq̄ doc. videntur. ¶ Ex ꝛrario q; nō sit suus. pbatur lege rōne z effectu. lege casus est hic qui cautelari nō pōt. Mā si suus eēt frustra dispatasset Scevola. Quare nō indugere: qm̄ potuisset suus institui. l. q̄. tab. ad idem. l. j. §. si filius ab hostib⁹. infra de vent. in pos. mittē. ¶ Rōne q; suus est ille qui moꝛtuis parētibus heres ipso iure eē intelligitur. z rerū hereditariarū administratione acq̄rit. l. in suis. §. e. Sz iste nepos nō est eiusmodi ppter spem reddit⁹ pfis. q̄ redeūdo teneret primum locuz ergo tc.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

¶ Effectu: q interim nō pōt se imiscere hereditati sicut nec extraneus adire. dicit Bar. in l. ventre. ff. de acq. here. per. l. ei in bonis. eo. tit. Nec sibi acquirit. l. bona. §. qō si filius. ff. de capt. Nec interiz preteritus rumpit. o. l. si quis filio. §. si pater. z in §. in omnibus.

¶ Quod sit alienus probatur eoipso q non est suus ita argumentatur Bar. in §. eius z Sozi. fil. hic defendit. ¶ † In cōtrarium q nō sit alienus, pbaf ex diffinitiōe alieni in §. posthumo. inst. de lega. vbi diffinit alienus qui natus inter suos heredes suos futurus non est. sed hic posthumus ex spe futurus est ergo ꝛc. pbaf. o. §. si filius ab hostibus. l. j. de vent. in. pos. mit. facit q illud quod est incerta spe pro realiter existēs. est. l. pen. quib. ad lib. proc. l. 5. verius ergo videt q sit medie conditionis. i. pendentis seu incerti status. cum vere nō possit affirmari inter suos futurum vel non futurum. ¶ Ad plenior declarationē vtrū sit status incerti. z non sui nec̄ alieni alia non minus pulchra inter serenda est questio v3. ¶ Utrū filius captiuitate patris vere sui iuris efficiatur. qō efficiatur ostendo dissolutione patrie. p. filius efficitur sui iuris. Sed captiuitate patria. p. soluitur ergo captiuitate patris filius efficitur sui iuris. maior z minor probantur lege ratione. z auctoritate. ¶ Lege. vt inst. quib. mo. ius. p. sol. z. l. si pater. j. de capt. ratione qui seruus alio: um est alios in potestate habere non potest. l. qui in seruitute. de reg. iur. l. cum heredes. §. j. j. de acqui. pos. l. sic euenit ad. l. iul. de adulte. ¶ Auctoritate glo. insti. de bis. q. §. l. vel. al. i. z quib. mo. i. p. sol. §. sed si ab hostibus. quas. pbant Ey. Bar. Bal. z doc. in. l. fin. C. de sen. pas. z Aret. in. §.
16 videdū. ¶ † Rursus eoꝝ cōtrariorꝫ extrema inter q̄ nō est mediuz sicut huiusmodi vt vno posito alterū tollit. ita altero sublato alterū ponitur. l. hec verba ille aut ille. de ver. sig. at hec duo esse in potestate z esse sui iuris sunt huiusmodi. ergo sublata. p. p. filius efficitur sui iuris probat in. l. fi. C. de sen. pas. qō est magne absurdū. imperator rīdit eodē tpe quemq̄ nec in patris nec in sua fuisse potestate. Irez paris potentie sunt ad dissoluendū. p. p. mors z captiuitas. l. si quis filio. §. quocūq;. j. de iniust. test. dissolutione vero. p. p. facta per mortem filij ipso iure vere efficiūtur liberi. ergo pariter per captiuitatē liberantur. vel sic equales cause in potestatiua. equales. pduūt effectus. l. de quib. de. ll. Ad primū arg. assumptū est falsum q nō efficit sui iuris. sed status pēdentis z incerti. rez. est. in. o. §. sed si ab hostibus. vbi tradit fallētia ad regulā. z in. l. bo. §. z si filij. j. de capt. z hic q nō efficit suus. patetq̄ ab effectis qō non sunt paris potestatiue.

¶ Nō obstat q seruus alios in potestate habere non potest fatemur enim liberari per capt. p. p. nō ꝓpterea sequit effici sui iuris. 15 status incerti que simul stare pōt in quo fallūtur glos. z docto.

¶ Ad scōm argumentū. Non obst. l. si. de sen. pas. multiplici ratione prima q̄ illa lex procedit in casu suo. §. qñ soluitur per mortem. p. p. secus qñ per captiuitatem. vt. o. §. si ab hostibus. captiuitate patris filium non plene liberatū dicit. l. si pater. j. de suis z legit. z in. l. si necem de bo. lib. si deportatus patronus sit filio eius competit bonorum possessio in bo. lib. nec impedimēto ei est talis patronus q̄ mortui loco habetur. z dissimile est si patronus apud hostes sit. nā propter spē postl. obstat liberis suis. Item illa lex loquitur de statu specifico z formato post mortem nos autem loquimur de informi z di-
17 uersarū specierū susceptabili. ¶ † Tertio intelligo esse absurdū nō esse in altero dictorū statuū. f. vel sui. vel iuris. p. p. f. quando aliud nō impeditur vt in casu nostro impeditur per ius postliminij suspēsiuū dicit. o. l. si pater. impeditur aliqui per capt. propriam. ¶ Contra sicut priuatio presupponit habitū. sic suspensio. presupponit aliquid quod suspendat. verū hic aliud q̄ status sui iuris suspēdi nō pōt. cuz vere euenerit status solute potestatis. ergo vere est sui iuris. l. 3 suspē sus. ¶ Nego suspēdi statū alicui inductū. bene tū suspēdendo impedit induci statū sui iuris. igit distinguo. Aliqñ enim. l. suspēdit simpliciter differēdo. effectū sub spe certi euētus. z tūc suspēsum h3 certam existētiā licet suspēsam. per q̄ nō desinit esse tale quale ante suspēsionem fuerat. exemplū in obligat. in diē. aliqñ suspēdēdo nō inductuz suspendit. sed induci impedit. z sic p talē suspensionē informis quidā status diuersarū specierū susceptibilis inducitur. qui status pendēs z incertus vere dr. exēplū in obligationibus cōditionalibus. suspendit enim ortus certi status donec qō in. cōditione est impleatur. l. cedere diē. de ver. sig. qō hmōi sit casus noster probo lege. z rōne. l. si. §. si qs decesserit in vnde leg. ibi cū ceperit certi status eē. ergo ante nō incepit. ꝓpter suspēsionē. ¶ Rōne si suspēderet status iam inductus puta sui iuris. nulli dubiū subducta suspensione remaneret ille status q̄ erat suspēsus. z nō alius. 3 hic pōt alius remanere. f. status nō sui iuris redeuntis patre ex hostibus. ergo ꝛc. ¶ Rōne. Nam absurdū esset redeūte patre acceptū ferri male per filiū administrata. z ex cōtrario inductū statū si sui iuris semel factus fuisset. aboleri z a patrefa. gesta irritari dicit impator. in. l. fi. C. de sen. pas. q̄uis diuersum ibi decidat. neq; miri ibi in deportatos qui ius postliminij nō habēt z inter miracula restituto numeratur. arg. l. apud iulian⁹. §. fi. de leg. j. facit dicta in. l. patre furioso. ff. de bis. q. f. f. vel. al. iuris.
18 ¶ † Postremo q̄ pēdēt a futuro euentu nō possunt certā formam habere. Sed hic status est eiusmodi ergo ꝛc. ¶ Cōtra paria sunt quid esse certū vel incertū postea certificādū. j. §. vt institutus. z. l. j. de leg. ij. z. l. quidā relegatus. j. de reb. dub. Hec regula locū h3 qñ certificandū est certū sic futurum nō aut̄ q̄ potest ipso vel illo mō esse. vt in casu nostro. Hinc dixit Bar. in versiculo vt institutēs. illud incertū est certū qñ signo indubitabili est certum. ar. l. quoties. §. si heres. j. de here. insti. Adde q. l. qij. tab. non admittebat talem incertitudinē licet omnino esset certificāda vt. §. incertis. insti. de leg.

¶ Ex altera parte. q nullo modo sit sui iuris. nec̄ alieni: sed cuiusdam incerti status ꝓbo lege ratione effectu autē. z exēplo. ¶ Lege insti. quibus mo. i. p. p. sol. §. sed si ab hostibus ibi pendet ius liberoꝝ. l. si pater. j. de suis z legit. ibi per suspensi iuris constitutionem l. ij. §. si filius. j. de vent. in pos. mit. l. ij. §. si decesserit. j. vnde leg. incertus est vtruz paterfa. vel fil. fa. sit in. l. bona. §. quid si filius. j. de cap. Nam status omnium quorum patres in hostiuz potestate sint in pēdenti est. in. l. in bello. §. j. eod. tit. u. in incerto sunt vtrum sui iuris ꝛc. Ecce q̄ apertissima tot iureconsultorum. z. ll. verba contra que ire non licet vniuerso mundo. ar. l. ille aut ille. §. cum in verb. de lega. ij.

¶ Ratione duo contraria simul in eodem subiecto consistere non possunt. l. vbi repugnantia. de regu. iur. l. ij. §. ex contrario. de acqui. posse. Sed esse sui iuris z status pendentis inter se pugnant. ergo rem ostendo esse sui iuris certi status est. pendentis autem est incerti legibus. supra allegatis. certum autem z incertum inter se pugnare sensu cognoscitur. ¶ Ratione illud est incertuz per legem quod est incertum per naturam. l. cum quidam. §. fuum. j. de acquiren. hereditа. Sed istud est incertum naturaliter. vtrum sit sui iuris quia
19 pendet a futuro euentu. ergo incertum per legez. ¶ † Incertitudo naturalis patet ex illo tritissimo q̄ nullus effectus precedit suaz causam. l. huiusmodu. j. quando dies leg. ce. z tunc sic causa que eque se habet ad esse. z non esse anteq̄ existat nihil producit. patet in conditionibus. z. o. l. huiusmodi. causa autem huius effectus q̄ sit vel non sit sui iuris: est in manu fortune vtrum redeat vel non redeat. ergo anteq̄ existat hoc posse vel non posse redire sine dubio nec̄ hoc existet q̄ sit sui iuris aut alieni. ista ratione argumentatur vlpianus. in o. §. quod si filius. l. qui bona. ¶ Ratione per locum ab absurdo si ex hostibus redit fingitur nunq̄ captus. l. retro. de capt. Ex hac fictione q̄ captus non fuerit. sequuntur illi idem veri effectus ac si vere semper in Ciuitate fuisset. Hinc bellissime dixit Bartol. in. o. l. si quis ꝓ emptore. z. o. l. fina. de sen. pass. fictiones fieri de bis que facti sunt. vt ex illis sequatur iuris effectus. argumen. l. si ex plagiis. §. in clino. j. ad. l. Aqui. Sic ex reditu fit nunq̄ captus: et per hoc semper in potestate filius fuerit. ergo nunq̄ vere sui iuris. Alioquin sequeretur absurdum. et repugnans. q̄ eodem tempore sui. et non sui
20 iuris fuisset. ¶ † Effecto probatur q̄ si sui iuris esset posset testari. Cuius contrarium est in. l. j. de lega. iij. l. si quis filio. §. hi autem. infra de iniust. testamen. l. et dominij. §. si de statu. ff. de testamen. et hec communis omnium opinio. in. l. si pater. de capt. z. l. fina. C. de sen. pass. quicquid petrus in con. senserit. ¶ Effecto q̄ se. p patribus. f. gerere non possunt. et negociantes sibi non acquirunt. l. bona. §. qō si filius. de capt. ratio q̄ duobus eodem tempore non potest insolidum acquiri. sed aut sibi aut patri. Effecto quia nec̄ interim preteritus rumpit. l. si quis filio. j. de iniust. testamē. §. pater. z in §. in omnibus. ¶ Auctoritate veterum doctorum. vt glo. insti. de bis. q. §. vel al. §. sed si ab hostibus vbi tradit tria esse hominum genera. quidam sui iuris quidā alieni. quidam status incerti seu pendentis. inclinatq̄ Areti. in §. videndum. Exemplo sine similitudine q̄ si spes rumpendi per posthumum preteritum qui in ventre est impedit natum ne fiat suus. l. ventre. de acquiren. hereditа. et. l. si filius heres secundum vnum intellectum. ff. eod. tit

be.p.nō licet:z spē renocabilez vt hic.mihi ño nō liḡt qño suus spe
et renocabiliter:vt qui tot adiectiua multi elingues inreconsultum
veteres fuerunt qui nesciuerunt exprimere tales qualitates multū
ḡ inconsiderate loquuti sunt.aut imperite dicētes vbiḡ esse status
pendentis vel incerti.z non sui postḡ istorum opinione omnino sui
iuris essent.Et verius arbitror nullo modo eē sui iuris propter ius
postliminij suspensiuum.ad hoc ipsum constitutum vt impediret hu
iusmodi statum sui iuris vt sepe dictum est.iterum propter ius dico
postl.q reuersum facit nunḡ captum.z sic filios non fuisse sui iuris.
27 ¶† Preterea natura z leges nihil frustra operantur.facere autē
suum renocabiliter nullius esset momenti.cum neq; pro tali se gere
re neq; haberi possit.vt supra demonstratuz est.haberent enim iu
ra huiusmodi circuitus.z quasi ludibria sine vtilitate vt ḡs sit z non
sit talis.z igitur potius cōsecuit impedire multa fieri ḡ facta rescin
dere.l.patre furioso.de his qui.ff.vel ali.iu.hinc ḡ diu metus rum
pendi testamentum neminem admittit.l.ventre.de acquiren. here
dita.ḡ diu imminet causa instituti non admittitur substitutus.l.ḡ
diu.neq; legitimus ab intestato ḡ diu imminet causa testati.l.ḡ diu
eodem titulo.Nec ius acquiritur constitutionis seruitutis ab vno
ex dominis donec alij constituant.l.pe.supra eod.seruituti similiter
hic efficit ius suspensiuum postl.leuitatis enim est admittere deinde
cicere congruentius ergo fuit impedire ne sui fiant. ¶Adde in na
turale esse.q existēs causa necessaria non sequantur effectus ex illa
et topicalis est regula . Si sol est super terram impossibile est non
cessent tenebre.vt quis fiat sui iuris et ab eo se iungantur sui iuris ef
fectus.similiter est impossibile Areti.in.l.ventre.de acquirenda he
reditate.Si iste inquit filius est suus non est causa propter que de
berent impediri effectus suitatis. ¶Idem Areti.in.ſ. videndum.
lex inquit in his que iuris sunt disponit simpliciter.et non secundū
quid allegat a se dicta in.ſ.fositan.et Bartol.in.l.nec vtilem supra
ex quibus causis maio.et hac ratione defendit non esse suum. idem
Areti.in.d.l.ventre putat veriozem sententiam Barto.q; ex presen
ti vera fit suitas:licet propter spem fingatur non suus.verum ad ḡd
talis fictio in vtiles fictiones ius non recipit.l.j.ſ.si vir vxori.de acq̄
renda possessione nulla fingendi impellit necessitas imo expeditius
q; non admittantur ad suitatem ḡ post recep.eam fingatur non exi
stere.preterea quo iure suus interim fingitur non suus nobis finge
re non licet.l.et si forte.j.de cast.pe. minimeq; est a.l.com. que po
tius adiuuat quam impediat suitatis.Neq; iure postl. quod propter
28 spē redditus fingit non captum sese interim obicit ne liberi sui fiant
vt hic est casus apertus. ¶† Quare non indugerunt vt non rum
peretur.Si alienos.l.ḡj.tab.fecit incapaces.z is non est alienus vt
supradictum est.Quare non poterat institui.ratio est quia nec suus
est:sed status in certi tempore institutionis.Ergo.l.ḡj.tab.non mo
do alienos:sed omnes qui sui non sunt fecit incapaces: vnde deduc
itur non magis sub nomine alienorum post humos institui prohibi
tos.quam q; non sui. ¶Ex quibus obserua quotiens aliquid ex re
gula generaliter eximitur ratione alicuius qualitatis opus est illud
fit simpliciter illius ḡlitatis.z pure sine aliqua mixtura vt hic part?
suus poterat institui.ḡj.tab.Aliud forte quando non per viam exce
ptionis illa qualitas exigitur vbi gratia lex permittit institui suos
eadem verat alienos proculdubio qui mixte nature.ſ. partim suus.
et partim alienus est.cōtinebitur sub illo simplici suitatis fauore te
stamenti.per ea que tradit Barto.ſ.ſ.z quid si tantum. idem z do
cto.in.l.ij.de verbo.obligatio.z Aretiñ.in.ſ. videndum.secus puto
quando omnes posthumi.aliqua ratione prohibentur institui.z sui
eximuntur.intelligo de vere z pure z proprie suis vt hic casus. Ex
quibus concludo quicquid fauore speciali a regulis iuris eximitur
in sua simplici z propria natura accipiendum est omni reiecta mixtu
ra quantumcunq; sit fauorabilis. ¶Illud non preteribo quod com
muni errore vsurpatum video dicentium captiuum preambula. ca
ptiuitatis hora fingi mortuum.l.cor.que verba sunt glo.insti.q. non
est per.f.test.in fi.z glo.in.l.in omnibus ait per momentuz prius qō
falsum ostendo lege:z ratione.l.in omnibus.j.de capt. tūc decessisse
videtur cum captus est.ergo eodez momento quo capitur.l.iiij.j. de
condi.z demonstra.Ratione fictio implet quod veritati deest. nec
debet plus posse ḡ veritas Barto.in sua repe. z in.l. nec vtilem.j.
ex qui.cau.ma.sed si in cōflictu mortuus fuisset.certe liber mortuus
fuisset.liber erat dum cedebatur mortuus ergo in statu libertatis.
non dubium.l.qui duos.ſ.si maritus.j.de reb. dub. facit etbimologia
seruus:q; seruatus.est ergo non seruatus non mortur seruus.z
sic captus non intelligitur qui impugna occisus est. immo per glo
29 riam vincre creditur dicit imperator:insti.de excu. tur.ſ.sed si in bel
lo. ¶† Que faciunt ad.q.Ex equanoz cui commissa est captura nō
dicitur captiuasse si in ipso capture actu resistentem occidit.Item z
ge premium prepositum capientibus bannitos proculdubio occi
dentibus non debetur. ¶Postremo due exeuntiende sunt pulchre.
qq.Neq; a Scevola neq; a nostris doctoribus tractate.Utrum ca
sus nascentis post mortem patris z Aui pariter moriēntium ad ẋq.

30 pertineat.Quod non pertineat sic cōtenditur.† In casu Galli due
conditiones simul requiruntur.vna q; instituti⁹ filius se viuo mo
riatur.altera q; nepos se mortuo suus nascatur.z sic post mortē vtri
usq; non simul morientis hic nullum istorum intercuenit. ergo ꝛc.
Maio:probatur supra in principio z.ſ.idez credendum ibi si prius
nepos deinde filius decederet. z glo. interpretatur si vnus z alter
ante annum decedat.z.ſ.fositan ibi mortuo patre deinde Auo nasca
tur.z in.ſ.si eius ibi post mortem patris atq; Aui redeat.glo. in ver
bum atq; Aui primum pater postea auus moritur alias non rumpet
nepos.l.si quis filium.C.de inoffic.testamen. ¶Ratione probatur
pater qui cum filio perit non est superstes filio.l.quod de pariter. et
l.sed vel in illo.de reb.dub. Minor patet ex themate.Secundo exi
stente patre in medio dū Auus moritur.nepos nō potest nasci sus
Auo.Sed hic filius cum patre moriens est patri morienti suus. er
go nepos qui sic post mortem aui z patris pariter morientium na
scitur non potest auo nasci suus. Maior:probatur.ſ.in princi. z in
sti.de here.qua.z diff.ſ.sui.z.l.si quis filio.z.l.post humorum loco.j.
de inioff.testamen. Minor sic probatur.j.eo.statu mori quis intelli
gitur in quo est mortis tēpore.l.qui duos.ſ.si maritus.de reb.dub.
in matrimonio mori dicitur que cum marito moritur . Sed filius in
statu suitatis morienti patri fuit.ergo suus patri morienti fuit.

¶Sol.argumentorum.

¶Ad primum falsum est q; ordine successiuo necesse est moriantur
primo filius deinde auus.cum satis sit patri non superesse non ob
stant verba.ſ.idez credendum.quia loquitur de priozitate inter fi
lium instituti.z nepotem preteritū. Non obstat.ſ. fositan quoniā
non dicit opus esse sic moriantur. ¶Ad secundum Sophisticuz est
licet filius suus futurus moriatur non tamen superstes moritur. po
test enim suus futurus mori.z sic moriendo facit locuz nepoti in sui
tate quod post moriendo non faceret.

¶Ex altera parte quod pertineat.

31 ¶† In aquiliana duo necessario requirunt q; filius instituens mo
riatur viuo patre.ita q; non superfit.z nepos ex eo post mortem aui
suus nascatur.quod non posset contingere si filius patri superesset.
l.posthumorum loco.de inioff. testamen.z.l.si quis filio.eodem titu
lo z insti.de here.q.z diff.ſ.sui.z.ſ.in princi.Et ad lucidandam ple
nius veritatem presuppono vnum ver iſſimū ex traditionibus Bul
lielmi.in.l.Aretbusa.de statu hominum.z Jaco.de Areti. in.l. quod
de pariter.de reb.dub.z Barto.in.l.si post mortem.de lega.j.vz.
Totiens concursus vitiat quoties requiritur prius z posterius.ista
Bald.in.d.l.post mortem.exemplum in.l.si fuerit.l.qui duos.z.l.ſz
vel in illo de reb.dub.et hec regula procedit affirmatiue.secus autē
negatiue.et igitur quoties id solus exigitur ne predecedat neue sub
sequatur aliquid tunc concursus non vitiat.de primo. exemplus est
in.l.cum hic status.ſ.fi.ambo de duobus.inter virū z.l.inter virū de reb.
dub.vbi solum requiritur ne is cui donatum est predecedat si com
moriatur vel postea decedat non vitiat.exemplum de secundo est in
casu Galli.Ratio q; oratio Diui Marci confirmat donationez in
ter virum z vxorem morte donatoris si donatarius non premoria
tur. Non premori potest contingere.duobus modis vel q; commo
riatur vel super sit donatori.in casu vero nostro Aqui.id tantum desi
derat ne filius supersit patri.alioquin nepos posthumus nō posset
nasci suus.q; non supersit duobus modis contingere potest vel q;
32 predecedat patri vel cum eo pariter moriatur. ¶† Ex quibus sic
argumento: filius qui cum patre moritur viuo patre moritur:sed ca
sus morientis viuo patre ad Gall. pertinet. ergo z hic casus com
morientis.Assumptum probo.sicut nullus mortuus moritur sic ḡs
viuens moritur.et vivit moriens.l.qui duos.ſ.j.infra de manumiss.
testamen.l.fina.j.de condi.instit.iuncta glo.ratio non dum mortuus
est qui moritur ergo viuit.argumen.l.hec verba ille aut ille.de verb.
significatio.sed filius qui cum patre moritur proculdubio viuo pre
moritur. ¶Quod non sit necesse pater superstes sit filio probo.ra
tione.l.z auctoritate. ¶Ratione vt ḡd cause est q; viuo patre Gal
lus desiderat tolli de medio filiuz ea.ſ.ne mortuo testatori superstes
sit patri filius z impediat nepoti postbumū fieri suū. Non ergo exi
gitur pater filio sit superstes.sed ne filius patri superstes sit suus.q;
duobus modis contingit vel q; premoriatur vel commoriatur.
¶Lege probatur Galli verbis si filius meus me viuo moriet. Nō
ait mortuus fuerit in preteritum.ita q; actum mortis perfectum exi
gat. ¶Auctoritate quod ita in simili dixit Bart.in.d.l.si is qui pro
emptore.in tract.fictionis translatine interpretando verba.l.in ci
bus.j.de capt.illa ex quo captus est.ſ.faciunt scripta eiusdē Bar.in
l.fi.de cōdi.insti.qñ facit differentiam inter illa verba post mortez.z
illa cum moritur.facit qō glo.in.d.l.fi.in ver.filio in fi.illa an nepos
tes.querant patri morienti ꝛc.Cum moriar tempus vite significat.
ait iureconsultus in.d.l.qui duos.ſ.j.de manu.testa.

¶Alia

¶Alia que.

33 ¶† Utrum casus nascentis eodem momēto:quo pater:z auus pa
riter moriuntur pertineat ad vell . ¶Quod pertineat liquet ex in
terpretatione Juliani in illo difficili casu qui illis mortibus nasci
tur illis viuis nascitur.l.qui duos.ſ.j.infra de man.test.z.l.ſi.de con
di.insti. ¶Ex diuerso non sufficit nasci Auo viuo nisi eidem agna
scatur vt.ſ.ille casus:z sic necesse tollatur filius de medio superstite
patre testatore:z nepote qui agnascitur viuo z non mortuo. ¶Ali
deamus an possit defendi propter publicam vtilitatem qua prose
quitur.l.vell.vt natus eodem momento quo illi pariter moriuntur
z sic in confinio mortis:z vite vbi tanta est vicinitas:z coniunctio in
ter illum qui moriendo desinit esse suus:z hūc incipientem fieri suū.
quod necesse est participet de vita Aui morientis:quia omne me
dium participat:de extremis.l.iij.ſ.j.supra eod.secūdū Dy.z Bal.
z quando talis concursus accedit facit dispositionem valere proin
de ac si plene impleretur.l.si post mortez.ſ.j.de leg.primo.vbi mo
testatoris:z sui heredis existentia:z dies legati cedens concurrit:
z sic illa participatio extra mortem inducit talem effectum facit.l.
aretusa.ſ.de stat.ho.incipiente igitur inquit partu existens cōditio
efficit vt ex libera edatur quod postea nascitur.facit glo.in.l. filius a
34 patre.ſ.eo.in ẋ.herede. ¶† Num consideranda sunt tria tempo
ra exemplo glo.in.l.sed z pareas.ſ.fina.ſ.quod mer.ca.vnū ante ex
halationem anime:z nascitur illis viuis.aliud post exhalationem:z
nascitur illis mortuis.aliud est ipsum exhalationis instans quod est
quasi confinium inter mortem:z vitam.quod est nullius:primūm:
veluti confinium duorum predioruz.quod est commune vtriusq; z per
hoc est particeps vtriusq;:z propterea qui nascitur eodem momen
to exhalationis potest dici natus illis partim viuis:z partim mor
tuis.qui concursus facit actum valere proinde ac si suo ordine pro
cessisset.vt.d.l.si post mortem . per quam vltramontani dicunt . que
de puncto traduntur sufficere non solum impleri per punctum tem
poris:sed etiam per punctum intellectus.probatq; Bal.in.l. idem
q; erit.ſ.de stat.ho.accidit fauo: testamenti. cuius gratia.l.vell. lata
fuit. ¶Contra aut est casus omissus:aut nascitur illis omnino vi
uis:aut omnino mortuis:quoniam inter mortez:z vitam non datur
medium.l.hec verba ille aut ille de verb.signi.aut est casus mixtus.
si omissus ad.l.vell.non pertinet.Si non datur medium:sine illis vi
uis sine illis mortuis accipiatur.similiter non pertinet. Si est mix
tus:z tunc quia magis participat de mortuo:z illa mixta.que nō ha
bent medium esse per se denominantur.a fortiori. arg.l. cum queri
tur de stat.ho.secundum Bal.cum itaq; in casu nostro qui est agen
tis animam proximio: mortuo est . Immo inter mortuos cōumerā
dus.quia non habet velle:neq; nolle.l.ſi. iuncta gl.ſ.q.o.leg.c.z ideo
non adit:non disponit.l. quoniam indignam.C. de testa . ergo . ꝛc.
¶Respondeo non esse casum omissum:sed sententia contineri. iun
cta interpretatione Juliani.z fauoze publ.testamentorum.Non ob
stat non dari medium:z duo contraria in eodem subiecto consistere
non posse.quia illud vere perfecte secundum philosophos secundus
inceptiue vel desinentur.exemplum in aqua tepida.z in casu nostro
est eiusmodi.vbi nepos incipit esse suus.illo desinente qui in medio
35 est.facit dicta.l.Aretusa. ¶† Ad tertium dico illis viuis contingere
re.quia agere animam est viuentis.quod hic sufficit non obstant.ll.
in contrarium allegate que loquuntur quo ad operationes intelle
ctus que mortue sunt.nos autem loquimur quo ad spiritus vitales
quibus vita continetur. ¶In contrarium est quod concursus vi
tiat ex quo requiritur superfit aut filio qui in medio est ad finem ne
pos vivo agnascatur.quia hic requiritur prius z posterius. ¶Itē
si pariter moriuntur non est momenti priozitas. inter vtriusq; mor
tem.quoniam in omni momento inter dicit medius filius ita quod
nullo instanti nepos potest agnasci viuo auo. ¶Pro altera parte
est.quod persona instituti quod non existenti est . quod sic ostendo.
36 ¶† Quotiens certum est institutum non super futurum testatori.
toriens substiturus.vivo instituto admittit.casus est in.l.ſi.ſi fi. de
condi.instit.u.facit a contrario sensu.l.quamdiu.de acquiren.hered.
Item z nepos fit suus.casus est in.d.l.fina.z ibi Barto. Bal.Imo.
Paul.facit quod frustra expectarur ille eventus qui nihil operaf.
l.aliquando.ff.ad senatusco.velle.ſ.fina.z de here.institu.l. si quis
ita scripserit. ¶Sic dicendū in casu nostro:quia vivo testatore cer
tum esse incipit commorientem filium desisse posse super existere pa
trissuum eo ipso incipit nepos fieri suus heres auo.z sicut ille cepit vi
uo auo desinere. Sic iste simul icipit suus fieri:z sic persona filij:que
licet in medio est:pro non existenti habetur ad excludendum substi
tutum. Eum certum sit non posse esse suum heredez futurum.l. vell.
de suo futuro loquif.satis sit hec sparsisse semina argutis ingeniis.
Quid statuendum alij definiant. ¶Illud tamē nō pretereibo Bar.
in.l.qui duos.ſ.primo de manumiſ.testamen.dicentis.Nog mori di
citur:z per hoc aurora est noctis.quia est noctis morientis . vt qui
dem subtile. Sic non verum mihi persuadeo.cum ex his sequeretur
mori:mortuos:z mortem. Nam mortui non est mori; sed viuentis.

Neq; dies:neq; nox:moritur agente nocte . Sed solis agentis est
per vices lucis:z tenebrarum e nostro Emysperio in alium polum:
ac redeuntis:agitq; in lucem pellendo tenebras noctis enim nulla
est actio:sicut neq; mortis:quoniam nog; aliud non est: quam lucis
defectus:z mors z Cecitas defectus vite:z lucis.Quod autem au
rora sit noctis:magis quam diei:non Credo:sed potius diei initiuz
sole agente in lucem.Sicut besperus initiuz noctis obscurantibus
tenebris.Nam calescente:seu albescente sole fit Auroza.Paulus in
l.Titius.ſ.Lutius.supra eodem z in Euangelio prima Sabbati:z
que lucescit in prima Sabbati . Nulli dubium initium lucis lucem
esse:tenebrarum tenebras.sicut initium diei diem.z noctis nocrem.
noctis vtiq; non est incere : neq; lucescere vt est auroze: z est casus
apertus in.d.ſ.lutius.z ibi Bald.z Paul.de cast.quando vero ad
uesperascit.supra scripte rationes cogunt nocti applicare.verum.c.
si super fodiens.de homici.z doct.dicta alias definire videntur. Et
melius est ergo vt in huiusmodi vtilitate presertim post.l.vell. que
37 multos rumpendi.casus abstulit.interpretatio admittatur. vt insti
tuens nepotem ꝛc. ¶† Nota secundum Bald.melius hic proba
ri quam alibi publice vtilitatis esse conseruari testamenta.vnde de
ducitur formulam Aqui.pub.vtilem fuisse.presertim ait id est magis
me he dictiones non solent augere dispositionis effectum. Sed ro
borant.nam si non apponantur . Idem nihilominus dispositionis
exitus foret.sed per illas indicat facilioz foztiozq;.l.scire oportet.ſ.
z si maxime.de excu.turo.z.l.j.ſ. vel maxime.de coll.bo.z hic inter
pretatio huiusmodi admitteretur.z si nonquam.l.vell. lata fuisset . z
sic non.l.vell.fuit causa huius interpretationis.sed pub.vtilitas.Ex
quibus colligetam legem vell.quam Aquilianum consilium esse fa
norabile:z per hoc ampliandum z non restringendum . Item nota
hunc casum per interpretatam mentem posse adaptari ad.l.vell.qō
qui viuo suus futurus non nascitur sequutra morte captiui in medio
existentis agnascitur Auo defuncto licet lex loquatur de his qui
agnascuntur se viuo:sed quia eadem decidendi ex mente ratio pub.
vtilis est.ideo per interpretationem potest induci quod si legislator
38 cogitasset.non preterisset.Eum non sit ratio diuersitatis quare ma
luerit vno casu conseruari testamenta quam alio. ¶† Nota admitti
interpretationem de vno casu expresso ad tacitum:quando veri si
mile est de illo.Si legislator cogitasset statuisset.d.l.tale pactum.fa
cit.l.lutius.ſ.titius.supra eodez ea voluntas colligitur in.l.vell.lata
est ad tollendos modos rumpendi propter pu.vtilitatez z per hūc
modum agnascendi indugit que omnia hic versantur.vnde observa
ex ratione legis interpretationem admitti in casibus omissis vt fe
cit hic Scevola. ¶Interpretatio admittatur ait. Et instituens ꝛc.
Queritur in.l.j.infra de reg.iur.z aliis multis locis vtrum indefini
ta equipolleat vniuersali de proprietate sermonis. Vic autē est tex:
apertissime.quod ex interpretatione. Nec forte melioz in toto iuris
corpore.

Instituens nepotem. qui

sibi post mortem suus ꝛc.† Siue habeas. Et instituēs:
sicuti in pandectis nuper recognitis. Siue habeas in
stituens. Et vulgaribus et codicibus. Et propterea si
ue sit verticulus vt piles:z glo.placuisse vſ. fine.ſ.vt vulgo creditur.
Epylogum conclusorium continet omnium supascriptarum Que
stionum dando consilium Scevole ad euitandas premissas difficul
tates:vt generaliter:z indefinite cōcipiatur institutio : quoniā quicū
q; casus acciderit ille cōprehensus videbitur Simile consilium pre
stitit pomponius.ſ.in.l.cōmodissime. ¶Ex quibus deducitur pa
ria esse indefinite instituere si suus nascatur . Et instituere omnibus
illis expressis casibus:quibus posthumus suus auo nasci pōt: z sic
non refert quid exprimere:aut generali sermone complecti. Mā qui
generaliter vt hic concipit.nullum casum nullaq; personam omittit:
z per hoc nulli ruptura testamentū fit obnogium:z ideo ait recte in
stituisse videat.Et quare dixit melius est.ergo ꝛc. Respōdeo ad tol
lendas rumpendi vias:qō mentis vtriusq; fuit.l.Galli.z vellei.qua
si sentiat vno casu expresso alium videri preteritum:alioquin hoc cō
silium foret superuacuum. Si vno expresso ceteri similes vel conti
neantur vel ad eos pozriganf.cōsonantq; illa verba.ſ.in.ſ. quidam
recte oñ ait vt eo casu valeat qui ex verbis concipi possit: ex verbis
ait nō aīt mēte testatoris:z sic iste sensus licet in se verus sit:foret tū
cōtra cōmunem doctorum sententiā.ſ.ſ.z quid si tantuz qui licet in
circulis forte vinceret.tamen a cōmuni opinione nō est recedenduz.
tum qō publice vtile est cū seruari.vt hic Scevola ait. Tum qō aliis
ll.probaf licet nō hoc tex.l.l.ſi mulier.ad treb.z.l.iij.C.de condi. in
sti.tum etiam q; est de mente Galli licet verbis formule non conti
neatf.z iccirco Scevola querit quare non indugit.ſ. Gallus in for
mulam vt si filius antecq; ex hostibus rediret ꝛc. quasi dicat postq;
huius suie fuit Gallus:vt in omnem casum quo post mortem testa
toris:suus nasceretur posset institui sub ea conditione si suus nasce
retur sub exemplo expressi casus mortis filij:q; in medio est: que cō

ceptio non potest adaptari ad casum huius nepotis posthumi ex ca
ptiuo filio ante testamentum vt ostendimus. Et hec est ni fallor illa
conceptio sine expressione mortis filij. de qua .§. in. §. quidam recte
2 ¶ Ex quibus etiã vt posse defendi illã conditionẽ invnum casum
vel mortis: vel deportationis vel alterius esse potius voluntariam.
ex eo quia est in electione: z per hoc in voluntate testatoris in quem
casum velit cõcipere. Item z indefinite nullo casu expresso: vt hic vn
de inferr fallam doctrinã doctorum qõ porrigatur ad alios similes.
z cõcordat. d.l. cõmodissime. z tex. hic scriptus vt institues multum
facit nisi solnat: vt .§. due hoc verficulo traduntur regule seu institue
di formule. vna ad omnes casus supascriptos cõplectendos z oes
alios quibus post mortẽ testoris nepos suus nasci contingat. Se
cunda ad oes personas cuiusuis gradus includẽdas si sue nascank.
3 Quicquid dicat hic Bar. qui ab omnibus improbat. ¶ Sit in
stitutus. Si suus nascak. observa nõ sine ministerio totiẽs hic z vbi
qz hec verba repetita. Secz q alienus institui dz sub ea cõditione si
suus nascak. que vi sua. oẽs supascriptos casus cõtinet: ita q quicũ
qz casus inciderit ille cõprehensus videak: z nullus omissus quo ds
nasci suus posset: z cõcordat cũ .§. quidam recte. Ex quibus collige
differentia inter casus Galli z vellei. Mã satis est Gallo si suus post
mortem testatoris nascak. z hoc quia. l. xij. tab. de vero loquit post
humo. lex añt vellea si suus se viuo esse desierit. vt in. §. videndũ tra
dit glo. in. §. posthumorum in fi. institit. de exher. lib. Nec cura est an
suus agnascak ex fẽdo capite. vt .§. ille casus. Itẽ in vellea militat ius
se viuo agnascendi. z se mortuo per interpretationẽ Scevole. Mo
ta q de suo valet instõ si suus nascak siue si suus erit: z sic sub cõditio
ne fortuita. otra in. l. suus quoqz .§. de her. inst. z. l. si pater. C. de inst.
z substi. Vy. z Bar. distingunt. queda conditio est. que nõ est apta
instõnem suspẽdere: z non vitiat vt hic. Que vero suspendit vitiat.
Plenius distinguit. Bal. ant adicit talis cõditio instõnis de ia na
to. z nõ valet instõ. aut nascituro: z tunc si egistit ante natiuitatẽ con
ditio z nõ vitiat. l. cũ posthumus .§. eo. z aut post natiuitatẽ z vitiat
l. posthuma .§. eo. quã distinctionem sentit etiam hic Bar. ea ratiõe.
q non suspendit de qua latius doctores in. l. si pater. C. de inst. z sub
4 sti. ¶ Filius si meus erit heres esto. vtrũ valeat hec instõ. Quod
valeat probat supascripta distinctione. q per hanc cõditionẽ necz
existentia suitatis necz instõ suspendit. Mã statim mortuo testatore
suus heres est: z nõ suus vt a lege. sic a testatore neglect est. ¶ Se
cundo qui sic instituit sub ea qualitate: z conditione instituit ppter
quã lex iubet institui. d. l. inter cetera. ergo etc. Tertio tex. est hic sit
institutus. si suus nascak. Ex diuerso filius non põt institui sub cõdi
tione que in suo arbitrio non est. l. suus quoqz cũ vulg. arbitrariam
autem definit Bal. eam que mere pendet a potestate instituti. z nõ
est migta facto alterius persone: necz insidijs fortune subiacet. Sed
hec non est huiusmodi quia multis modis potest quis esse nõ suus
vt .§. z quid si tantum z hic. z .§. sequen. ¶ Scõo ad hoc vt testamẽ
tum preteritiõe sit nullũ nõ requirit q filius omnino sit preteritus:
5 sed sufficit conditionaliter sic esse institutũ: qõ possit contingere ca
sus preteritiõis. ¶ Vel sic ad nullitatẽ testamẽti Paria sunt filiũ
actu: aut potẽtia tm esse preteritũ. hoc est q cõtingere possit casus
preteritionis. absqz eo qõ eueniat nullũ est testamẽtũ. ita doctores
oẽs. in. l. si pater. C. de inst. z subst. per illũ tex. z. l. si filius a patre z. l.
si filius heres. Sed casus noster est huiusmodi etc. Tertio licet
hec instõ cõtineat illud met. ppter quod si non institueretur instõ nõ
valeret. tamen quia in vim conditionis exprimitur z conditionalem
facit instõnez vitiat tex. est apertus. in. l. instõ talis. infra de cõd. inst.
Adeo cũ suspẽdit q interim non intelligit institutus. z ideo pendẽ
te cõditione si mortuus dicit preteritus. d. l. filius a patre. z. d. l. si fi
lius heres. Quarto qualitas persone instituendo tempore instõnis
inspicitur. l. si alienus. j. de her. inst. z. §. in prin. sicut enim alienus nõ
potest istitui: ita nec suus põt preteriri q̃uis alienus tẽpore mortis
possit esse suus: z suus possit detinere esse suus. ergo ex quo nũc est
suus. nunc vt suus debet simpliciter institui. Quia ante aduentũ cõ
ditionis preteritus intelligit. ll. §. allegatis. ¶ Ad primũ argumẽtũ
alterius partis; respondeo: licet nõ suspendat suitatez suspendit in
stitutionem vt .§. dictum est. ¶ Ad secundum respondeo sic institue
do facit contra legem que iubet simpliciter institui. z ideo peccat. l.
6 contra legem. §. de leg. ¶ Ad .§. nostrum respondeo q loquitur in
posthumo z nepote q̃ possunt sic istitui secus in iã nato. ¶ Quid
in nepote nato potest ne sub qualibet conditione institui. Bar. dicit
si suus est: non diuersum de eo: quã de filio: doctores sentire: z equio
rem putat sententiam. que iuuatur communi ratione que sic ostendi
tur. ¶ Nam filius ideo sub facili potestatiua conditione potest in
stitui quia non implendo videtur sponte hereditatem respuere. ar. l.
iam dubitari. j. de her. inst. que ratio nõ minus viget in vlterius gra
dus liberis atqz in filijs. ¶ Ex contrario respondeo q hec ratio cõ
cludit. quare arbitraria facili conditione possunt institui: z bene om
nes respicit. Sed non est ratio quare filij non possunt sub omni con
ditione institui: sicuti alij. vlteriozis gradus possunt: vt. d. l. suus quo
qz. z. l. sed si sub cõditione .§. nepotes. de her. inst. l. j. §. sciendus infra
de suis z leg. cum simil. vbi clara z aperta sunt verba. contra que nõ
est admittenda interpretatio. ar. l. ille aut ille. §. cũ in verbis de leg.
iij. l. in his. z ibi Pau. de cast. de cond. z demon. l. vbi verborum z ibi
Sozi. fil. de reb. dub. glo. Bar. z doct. in. l. veteribus. ff. de pact. fa
cit. l. prospexit. j. qui z a quib. in. l. fi. ¶ Et forte non inepte atem
7 ptari posset talem observationem esse formalem: qõ lege: z ratione
probat. lege. l. suus quoqz sepe allegata: vbi ait excipitur filius z. l.
iij. §. si sub ea. j. de cõr. tab. clario: tex. in. d. l. instõ talis. j. de cõd. inst.
vbi de illa cõditione si codicillis scripsero: z tũc codicilletur sine ali
qua suspensione vitiatur instõ. non alia ratiõe. iuris cõsultus ait nisi
qz conditio est. ¶ Hodie añt talis observatio sublata est: z alegitima
omnis conditio. ac minimum onus reicitur. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. test. vnde eleganter Bal. in. l omnimodo tradit: fi
lium inst. si voluerit grauari: quoniam interim: anteq̃ declaret se vel
le: non est necessarius. l. verba hec. j. de cond. inst. l. iam dubitari. z. l.
cornelius. infra de her. inst. ¶ Nam interim moriens filius non trãs
mitteret. l. si ita scriptum. §. illi si volet. de leg. j. z. l. si ita scripsero de
cond. z dem. quod castren. commendat in. d. l. suus quoqz. Alex. adi
cit: qõ etiam in posthumo: vbi conditio fuisset ante natiuitatem im
pleta reicitur quia saltim in hoc grauatur q opus est doceat condi
tionem impletam: de quo Bal. z castren. in. d. l. cum posthumus. §.
8 eo. z doct. in. d. l. quoniam in prioribus. ¶ Bal. hic notat tantum
valere generalem dispositionem: quo ad genus quantum specialis
quo ad speciem. l. si duo. §. de admi. tut. z. l. si. C. de reb. al. nõ al. Que
nam sit generalis: z que specialis nõ declarat: ex glo. c. ex parte el. j.
de offi. de leg. colligunt Inno. Host. z Panor. illam esse generalem
que in toto genere verificatur. si vero inuna specie verificatur est spe
cialis. Idem Panor. in. c. pastoralis. §. qñ de restitutis. Idez dicit
Bar. in. l. si domino de leg. j. per illum tex. z in. l. heres de opt. leg.
Quod ad. q. indugit. Si papa mãdat prouideri de primo beneficio
in tali dioceſi vacaturo. Item vni alij de primo in tali ecclesia eiusdẽ
diocesis vacaturo: z accidat vacare in illa particulari ecclesia. pri
mus impetrans promonebitur. quia vtraqz est specialis: licet prima
incerta secunda certa. z ad hoc optimus tex. in. d. c. ex parte. ¶ Ex
quibus colligo hunc sermonem: quisquis liberorum specialem ma
gis esse cum tantum vocatus videatur qui primus suus nascetur. l.
9 Boues. §. hoc sermone. de verbo. sig. ita scribit Bar. in. l. liberorum
de verbo. signi. ¶ Quicũqz natus fuerit. Nota q instõ incerta z
generalis valet. contra. l. in tẽpus. §. fi. z. l. quoties. §. heres. j. de her.
inst. quia hic inquit Bar. facta est demonstratio signo indubitabili
si suus nascek. Unde nota illud dicitur certum. quod licet incertum
nunc est. tamen dubiũ non est posse certificari. facit. l. quidã relega
tus. infra de reb. dub. Item signũ indubitabile. illud dici quãdo fal
lere nõ potest sic incertitudo persone quando qualitas est certa nõ
impedit quin res certa habeatur ratio cuicũqz certa qualitas acci
derit certam facit demonstrationem vt hic si suus nascatur. Quicũ
qz: siue nepos: siue pronepos: siue vnus: siue plures: sui nascuntur. is
solus demonstratus est signo indubitabili. ¶ Hinc Bal. ait paria
esse quid esse nunc certuz: vel postea certificandũ. l. j. de leg. ij. ¶ Et
observa. per qualitates fieri indubitabiles demonstrationes: z in
duci certam cognitionem de eo quod presens non est: z est demon
stratio intellectualis que sufficit. vt. l. j. j. de cõdi. z demon. ¶ Hinc bel
lissime Bal. argait spurium posse institui: si legitimabitur: de quo la
te hic Alex. z Aret. ¶ Ultimo vtiliter tractat hic Bar. z Bal. vtrũ
appellatione nepotum contineantur omnes liberi: z qui filiozũ ap
pellatione.

1 Si eius qui filium habet ne
potem ex eo instituat. nurus pregnans ab hostibus ca
pta sit. ijsqz viuo patre z Auo pariat. Et moz post mor
tem patris. atqz Aui redeat. z vtrũ hic casus ad. l. vell.
respiciat. an ad ius antiquum aptandus sit. positaqz iure antiquo.
vel ex lege vell. institutus non rumpere idem querendũ. Si iam mor
tuo filio pronepotem instituat heredem. redeatqz eo mortuo: sed cũ
testamentum ab eo non rumpatur. nihil refert. vtrum ex iure anti
quo. an ex. l. vellea excludatur. ¶ Hic. §. continet duos casus de qui
bus disputat Scevola. vtrum ad ius antiquum. an ad. l. vell. perti
neat. circa casus positiones inuestiganda sunt quedam z primum.
Quomodo hic concepta fuerit institutio. ¶ Secundum vtrum ca
pta nurus sit ante vel post testamentum. ¶ Tertium que vis in his
casibus postliminij. Que ve. l. q̃ in vtero de sta. ho. ¶ Quartuz quo
modo non rumpitur testamentum multis aliis interuitis. q. q. Quo
modo autem concepta hic fuerit institutio nõ liquet. Attamen siue
sẽm alterũ ius sine indefinite: z generaliter cõcepta fuerit vt. §. §.
vt institues. z. l. cõmodissime. Mõ illepide hic Scevola q̃rit de casu
huius redeuntis ex hostibus. vtrũ ad ius antiq. an ad vell. respicit z
p hoc quo iure suuat testm. ¶ Cõsequẽs inuestigatio nũqd ponat casus nurus capte añ testamẽtũ. Bal. putat. post cõditũ testamẽtũ.

¶ Ex diuerso

¶ Ex diuerso scripture ordo indicat captam ante testamentum.
suadetqz ratio q maius dubiũ. Si captiuitas precedat testamentũ.
2 Quãuis caltrensis dicat nihil referre. ¶ Ego autẽ multum inter
esse autumo. Mã qui postliminio reuertit ex hostia captiuitatis sem
per in Ciuitate fuisset credit: z hinc efficitur ante testamentũ esse na
tum qõ repugnat instõni facte de nascituro q̃ non admittit iam natũ
vt. §. l. iuuus. §. titius. ergo nõ parum interesse. ¶ Utrum hic casus
ad. l. velleiã respiciat. an ad ius antiq̃. aptandus sit. Secuola ex pre
posito facto monet questionem verum horum iuriũ facta inst. testa
mentum non rumpitur: z sic incidẽter de forma instõnis fit questio.
vnde colligitur q si non rite id est eo modo quo debet instituatur. in
casum ficret institutio. z pterea si casus est Aquilianus. §. q se mor
tuo suus nascatur non prodest ex vellea lege facta instõ. z similiter
econtra. ¶ Ex quibus clare liquet aliam esse formam Aquil. instõ
nis z aliam vell. quas formas ponit glo. instit. de exheredi. lib. §. post
humorum in. fi. j. vtruz simul. Que ratio hic dubitationis fuit pater
ex themate. §. q is vere nascitur patre: z Auo testatore viuis: z sic ad
l. vell. respicere videtur nisi obstaret q seruus hostium nascit z mor
tuis comparak. l. quod attinet. de reg. iur. Et quia idem reddit suus
post mortem patris z Aui. videtur ad Aquil. pertinere: z quoniam
Aqui. est si suus nascatur is licet redeat suus nõ tamẽ nascitur suus
iuris subtilitate inspecta ad Aqui. nõ pertinet: z ideo Scevola ait.
An ad ius antiqui. aptandus sit. §. per interpretationem voluntatis.
Nota hic optimum textum q intellectus per interpretationem vo
luntatis non est proprius verborum: quod intelligo de interpreta
tione que non est expositiua siue literalis ar. l. non aliter de leg. iij.
Bal. in. l. si de interpretatione. §. d. ll. Veronen. in Rubrica. de verb.
sig. Aptandus. id est extendendus. arg. l. non solum. §. qui primipilus
3 in fi. §. de excus. tut. ergo vi verborum non pertinet. ¶ Qua ratio
ne ergo aptãdus illa. l. q̃ si suus redit z si suus nascatur effectu. non
sunt dissimiles eque vtrez institutus non rumpit: z non institutus
rumpit vt hic. z. l. si quis filio exheredato. §. siue autem. infra de in
iust. test. succedit vulgata regula. §. §. z quid si tantum. Accedit con
iectura voluntatis q non est ratio quare testator maluerit rumpi a
redeunte suo q̃ q nascetur se suo. arg. l. mulier infra ad trebel. cum
simil. pluries allegatis de quo casu si cogitasset testator: verisimile
est expressisset arg. §. l. iuuus. §. titius. z. l. iij. C. de inoffi. test. ¶ At
verus sensus exeutiatur imitemur pictores optimos qui prius ho
mines nudos liniunt: deinde vestimenta inducunt. finge sine captiui
tate. casum nudum filio instituto si. subsistuak nepos nasciturus suus
ex nuru pregnãte. Si nepos nascitur patre: z Auo viuis ad vell. per
tinet. sin nascitur. vtrisqz mortuis ad Aquilianam. Si adiceris vela
men captiuitatis nurus pregnãtis. z apud hostes parturietis vtrisq
viuis aut mortuis: efficit tum captiuitas q non nascatur suus. vt
Aqui. desiderat: neqz inter suos: neqz suus futurus. vt velleia lex exi
git questionem facit: quod nõ nascitur eo casu: quo institutus est. an
iure postliminij inuabitur. an. l. qui in vtero. §. de stat. ho. videamus
quid põt ius postliminij in hoc casu. an vt in alijs eque hic fingit cuz
qui redit semp in Ciuitate fuisse: z nunq̃ captũ. l. retro. l. postliminij
j. de capt. z nos latere non debet postliminium nihil super statu fin
gere. Sed super facto ipso solum ad captiuitatem occultandã. §. qui
hostibus seruiuit in Ciuitate mansisse semper z per hoc captum nõ
captum: z id in quo facti veritas deficit fictione supplek: vt illi idem
iuris effectus ex hoc ficto facto consequank qui ex vero esse solẽt: vt
eleganter docet Bar. in rep. l. si is qui pro emptore. j. de vsuc. l. nec
vtilẽ. §. ex quib. ca. ma. z. l. fi. C. de sen. pass. reducit ergo ius postlimi
nij captiuitatẽ ad non captiuitatẽ: z tollit illud velamen qõ captiui
tas indugerat id est q̃ qui apud hostes vtroqz parẽte vivo: vel mor
tuo natus est in Ciuitate natus habeak in casu Galli: vel vell. vt res
4 accidit. ¶ Si autem nurus captiuitas precedit testamẽtũ maius
dubium est q captus tunc natus fingitur: vt quidam volunt aut pro
nato haberi: z institutio loquitur de nascituro: z ideo non bene digit
Castrẽsis nihil referre quo tempore nurus capta fuerit. ¶ Ho. ne
gat fingi tunc natum quia impossibile erat hora captiuitatis nasci.
Quod vnde auriat non video. Si nurus erat pregnans dum capit.
quid obstat vt non potuerit pregnans parere est ne partus prohibi
tiua captiuitas. Quinimmo mutati status tristitia magis est: vt pro
nocet. z partum: z abortum. Num credidit glo. vt multi eam intelli
gunt ante septimum mensem captam: z propterea impossibile vita
lem: z iustum partum parere. l. septimo. §. de stat. ho. diuinatio hec
esset. z nihilominus ista ratione partus non haberet postliminium.
nisi mater capta eius temporis pregnãs esset: quo iustus partus gi
gnitur. similiter necesse esset semper mater ex hostibus redeat: alio
quin partus eius que ibi moritur non haberet postliminũ. quia ho
ra captiuitatis mortua non potest seruuz parturisse: magna quippe
esset restrictio ad leges indistincte partui dantes postliminiũ. Esto
vnus mensis pregnans fuisset. Non tamen sic accipimus natura im
possibile. licet enim innaturale sit secundo mense iustum partũ nasci.
similiter impossibile qui apud hostes natus sit: vel mortuus. Rome
fit natus: vel mortuus: nam natura prohibet: vt qui ibi natus est: nõ
potuisset Rome nasci. similiter q natus est hodie. non potuisse prius
nasci. que iam sex mensibus concepit non potuerit iam. g. mensibus
concepisse. z ideo sicut fingit cum natum ita z prius matrem graui
dam fingit. Hec est vera doctrina Bart. in. l. §. allegata observa ta
men ex hac glo. que quotidie allegatur. q fictio non fingit natura im
possibile. vt. l. adoptio. §. de adopt. z. l. qui ad certum supra locat.
5 ¶ Item q fictio translatiua desiderat duo extrema. vnum: quod
sit naturaliter verum. alterũ. q sit natura possibile. pet. in. l. fina. C. de
sen. pass. Subicit eadem glo. redeuntem ex hostibus fingi nunc na
tum quod omnes sequuntur. ego falsum: z impossibile ostẽdo. Pri
mo quod necz Cornelia necz ius postliminij circa natiuitates quic
q̃ statuisse legitur. Secundo contradicit postliminio. Tertio con
tinet impossibile: z absurdum. aut enim mater redit ab hostibus: z
tunc in Ciuitate semper mansisse fingitur: z per hoc in Ciuitate hũc
peperisse eodem tempore quo vere apud hostes peperit. Aut capti
ua decessit: z quia. l. Cornelia hora captiuitatis mortua fingitur. non
potuit apud hostes parere: necz nunc post mortem suum parere. ar.
l. j. C. de postl. reuerf. Quarto natura impossibile est qui adolescens:
vel vir factus redit. eius etatis nascatur: z sine matre que apud ho
stes cecidit. nunc nascatur. z propterea ridiculosa res est dicere dõ
redit fingi natum in quo omnes erraste vehementer miror. Necz il
lis accedo. qui dicunt fingi tunc natum cum captus fuit venter. quia
nullo iure probatur: necz equitate aliqua suadetur. aut necessitate
exigitur. Adde errare etiam illos: qui dicunt super morte: aut natali
fingi Non enim Cornelia fingit quemq̃ mortuum: sed super tempo
re mortis tantum scilicet: qõ qui prudie apud hostes mortuus fuit.
fingit hora captiuitatis mortuum: z est fictio translatiua secundum
Barto. z non ante hanc fictionem inducit quã ille vere sit mortuus:
quam veram motem retrotrahit ad tempus captiuitatis. de nata
libus vero nihil in illa lege. similiter z postliminium non fingit ali
quem natum neqz redisse. Sed vbi vere redijt fingit nunc captum:
z per hoc semper in Ciuitate mansisse. z in consequentia partum
cui datur postliminium in Ciuitate natum: z sic non fingit aliquem
natum. Sed super tempore z loco natalitio fingit: z non anteq̃ ve
re sit natus z reuersus. Et sciendum est non omni partui dari postli
minium: sed illi tantum qui conceptus fuit in Ciuitate: z illi qui cum
matre redit si conceptus fuit apud hostes. l. j. C. de postli. reuerf. Et
igitur nota non fine ministerio Scevola querit de nato ex captiua
6 matre pregnante. ¶ Addo vltra doctores: etiam illi competere
postliminium. cuius mater pregnans: vel medio tempore fuit libe
ra. per. d. l. qui in vtero z instit. de ingenuis. §. antepen. hinc infero
etiam conceptus apud hostes si mater pregnans in libertatem re
deat. z iterum anteq̃ pariat mancipium fiat hostiuz ibiqz seruus na
scatur nihilominus habebit postliminium vlp. in. l. pen. de stat. ho.
ait. si pregnans mulier ab hostibus capta fit etc. z dubium nõ est hãc
mulierem pregnantem captam fuisse. Jura enim nolunt Calamita
tem matris ei qui semel in vtero libero fuit nocere. d. §. antepen. in
sti. de inge. z ni falor limitatio est noua z vera. ad. d. l. j. C. de postli.
reuerf. Et in summa mihi persuadeo partui dari postliminium sine
aliqua temporis presumptione: z hunc significatum habet. qõ qui
apud hostes nascitur ex captiua pregnante matre: si redit nunq̃ ca
ptus fingitur: z in consequentiam liber natus: z in libertate fuisse. l.
apud hostes. infra de cap. z postli. reu. l. ab hostibus. §. non minus.
§. ex quib. ca. ma. l. j. C. de post. reuer. l. si quis filio. §. sine autem. infra
de iniust. test. z. l. qui in vtero. §. de stat. ho. z omnibus. ll. de materia
tractantibus iura enim non aliud obseruant nisi in aliquo tempore
venter liber fuerit vt. §. digi non autem vtrum iusti. partus sit capta
mater. d. l. j. C. de postl. reuer. Item cõsiderant vt autumo nisi capta
fuisset in Ciuitate peperisset libera. ar. l. j. ff. de capt. z postli. reuerf.
Quidam obiciunt q vterus est postium: z cum seruis postium non
7 est testamẽti factio ar. l. non minus. infra de her. instit. ¶ Necz post
liminio iuuari (Castrensis: z quidam putant.) eum qui Ciuitatem
non amisit. Cum sit ius recuperatorium iuris amissi. l. postliminij. in
fra de capt. amittere enim nequiuisse dicunt eum cuius mater capta
fuit anteq̃ ipse esset. ar. l. j. C. de postl. reuer. Necz ad iura suorum re
dit: qui in potestate nunq̃ fuit. l. lege. co. §. de testa. in fi. quod Aret.
ibi z hic: z in. c. in Ecclesia de proh. fortissime defendit. ¶ Que qui
dem obiectiones meo iudicio tollunt. l. qui in vtero. §. de stat. hom.
iuncto iure postliminij de quo satis multa diximus exeutiamus er
go. l. qui in vtero verum intellectum. Barto. in. l. si is qui pro empto
re putat fingi natum in his que ventri commoda sunt: quod Arcti
tinus hic sequi videtur. Imol. non ineleganter hic. z. d. l. si is qui.
contendit non esse fictionem: sed legis dispositionem. ¶ Ego au
tem ostendo aperta ratione. Nam tritissima omnium sententia est:
vt non plus valeat fictio: quam veritas. Sed si vere esset natus: nõ
magis ad fauores quã incommoda natus esset. Quisqz essi ad vtrã
q fortunam eque nascitur: z suam ipsius: z aliorum. Non diuersum
ergo statuendum in fictenato. Ar qui in vtero est. commodorum

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

dūtagat est particeps. nullis alijs p̄o futurorū ad suā ipsius vtilitatem nō ergo ficticie: sed iure spāli gaudet fauoribus natoz. ¶ Ad 8
de si natus fingeret cōmoda tū obuenientia nō reseruarent. in tempus natiuitatis. in. l. antiqui. §. si pars hered. pet. ait paulus Antiq̄ libero ventrisita p̄ospexerunt: vt omnia iura integra in tempus nascendi reseruarētur: p̄ospexerunt ait q̄ emolumēti est significatiū nō fictionis. Nec p̄spicētia efficit quocūq; tēpore mater libera sit: vel conceptionis: vel partus: vel medio vt ingenuus nascat insti. de inge. §. ante pen. quod non est fauore libertatis: vt vulgus putat: sed ex p̄ospiciētia l. qui in vtero. ¶ Nec eadem p̄ospiciētia concep-
tos viuo eo de cuius bonoꝝ possessione: aut bereditate agit: z cōceptos post mortē a. pū. tab. reici non impedit. l. j. §. si quis p̄o tim. infra vnd. cogn. z. l. Titius. cum sequen. infra de suis z leg. ¶ Nec eadem efficit in casu nostro: vt is qui conceptus erat ante captiuitatem matris: habeat ius postliminij. nō aliter: quā si ipsemet captus fuisset. z igitur in. l. pen. §. de stat. hom. vulp. ait. si pregnans mulier ab hostibus capta sit id q̄ natum erit postliminiū habet. concepto añt apud hostes nisi cū matre redeat non dari postliminiū. l. j. C. de postl. reuer. z. l. diuus. infra de capt. Ei ministerio ergo Sceuola po-
nit casum nurus p̄egnantis capt. z imperite. p̄opterea negant quidam: aut dubitant. vtrum partui nostro competeret postliminium. 9
¶ Ad argumentum Aretini ex p̄edictis patet responsio. Adde Sozini filij auctoritatem in. l. j. de vulga. in. iij. q. sic loquentis Ad. l. qui in vtero dicimus posthumum non fingi fuisse in potestate: sed reseruantur sibi iura futurum in tēpus nascendi vt in. l. antiqui. iure ergo fauorabili qui in vtero est gaudet priuilegijs natoz: que in tps natalis reseruantur. sensit hoc idem Bal. in. d. l. qui in vtero. ¶ Et si
argutus adhuc speculator diceret in casu nostro nō potuerunt iura suoꝝ reseruari q̄ nunq̄ cōpetierunt. ei qui patre: z auo viuis natus est. Rūdeo suoꝝ iurium tres species inuento. §. q̄ q̄ in vtero est: qñ pater aliqua rōne desijt esse suus aut nascit ab auo nō tū suus aut anoui ro suus futurus aut vt risc̄. §. patre z auo viuis nascit: z habet ius agnoscendi quā primus pater de medio tollat. §. ille casus. In casu ergo nostro: q: natus vt risc̄ viuis: z postea decedente patre p̄ius agnascēdi factus fuisset auo viuo suus nisi impediuisset captiuitas. qō ius agnascendi ex beneficio. l. qui in vtero obuenientis: eidez nūc redeunti iure postliminij cōseruati confert ius suitatis. Neq; nouū impeditum in vita fieri suum. mortuo parenti suum fieri. licet in potestate nunq̄ fuerit. casus est in. l. j. §. queri potest in fi. j. de suis z leg. Ergo hic casus pertinet ad vell. pertinere ingeniose defendit comē-
tis disputando publice in gymnasio Papiēn. que disputatio quo iure non rumpat vt inutilis a Sceuola reiecta a nobis negligēda est: quā similiter ridendo castrensis inquit Papiēn. disputare de La-
10 na capzina. ¶ At iterum ad obiectionem redeam respondet etiā Bal. in. l. apud hostes in. fi. C. de suis. z leg. z. l. deo nobis. C. de epis. z cler. non valere cōsequentiā non est in potestate: ergo nō est suus. exemplum. j. eo. qui nascitur post mortem testatoris nunq̄ fuit in potestate: z tamē suus nascitur. Item Monachus Episcopus nō sunt in potestate: z tamen sui sunt z alij multi casus quibus qui nunq̄ in potestate parentum fuerunt: z tamen sui fiunt. vt. l. j. §. queri pōt. z §. sciendum. j. de suis. z leg. Adde si valeret hec p̄epositio nō est in potestate: ergo non suus ex contrario dici posset est in potestate: ergo suus. verūtamen nulli dubium Anos habere in potestate: z filios: z nepotes: z ex eis deinceps liberos omnis inst. de. p. p. solos añt vinos filios suoꝝ iure contineri. inst. de her. q. z diff. §. fui. ¶ Aretinus
replicat posthumos in fauorabilibus p̄ natis haberi. d. l. qui in vtero: z sic fingi esse i potestate: z suos similiter z monachos dicte suos subiciens dispositione de suis loquēte. comprehendi etiā dicte suos l. lege co. §. de testa. aduerte q̄ iure cōsultus ibi non dicit dicte suum qui in potestate moientis non fuit. Sed ait dici nō esse suum: quod intelligo p̄opie: z regulariter. Nā posthumus Monachus Epi scopus: z ceteri iure speciali gaudent iuribus suoꝝ. Ergo firma re manet regula. l. lege co. cōtra Bal. Ad illud quod Aret. inquit post humum per. l. qui in vtero fingi esse in potestate: z suum. Aduerte q̄ ea lex non loquitur de posthumo nec quicq̄ fingit vt supra satis de monstratum fuit: z si fingeret suum fuisse institutionis tempore Aq̄.
11 formula ac. l. vellea superstue fuissent. ¶ Sed neq; fingere posset alio precedente. in gradu. f. viuo patre suo paria esse natura: vel lege impossibile: docet glo. z doct. in. l. talis scriptura. de leg. ij. Alex. hic facit verba Sceuole. Cum ab eo non rumpatur: z nota illa verba Imperatoris. tamen suus heres parenti efficit non ait fingitur. Postremo Aretino respōdere plenius videtur Imperator. inst. de her. q. ab intest. bis verbis interdum autem licet in potestate parentis mortis tempore suus heres non fuit. tamen suus heres parenti efficitur: veluti si ab hostibus quis reuersus fuit post mortez patris sui ius autem postliminij hoc facit. quasi dicat nunc redeundo efficit suū z non retro fingi fuisse suum. §. q̄ solus redditus sufficiat. Idem omnes. ll. dicere videntur de partu apud hostes natoloquentes. Et ratio potest esse cum lex non possit habere rationez natiuitatis solum reditum considerat per quem statim incipit esse suus iure postliminij. Neq; natiuitas: neq; mors: neq; alij in captiuitate agētis actus in consideratione sunt: quia inepti sunt ad p̄oducendos Ciuiles effectus. hostibus seruientes quasi p̄o mortuis habentur de reg. iur.
12 ¶ Sed cum ab eo testamentum nō rumpatur. Propter quid est q̄ ab eo non rumpitur glo. inquit quia non est curādum de modo. Etiam si media sunt contraria vel diuersa. Hic quidem contrarie sunt institutiones. Si me viuo. Si me mortuo. ramen omniū vz z idem finis z effectus diuersi licet calle procedāt qō ad pulchras questiones Doctores inducūt. vt illā peto declarari Emphyteoticoz cecidisse a iure suo q: triennio a Canonis solutione cessauit vel quia vendidit dño in requisito z illā peto cōdemnari fieri fm ius vel statuta ciuitatis. z illā peto rem vel extimationem z quid si copulatiue petaī docto. hic plene tractāt magic. Bal. Arc. Ale. z recētio. fere
16 oēs. ¶ Ex facto memini agitatum vicini fundi dñs agebat ius sibi esse cūdi p̄ fundum vicinum: q: per eū locum inter publicuz vel vicinale esset obiciebatur nimis obscure agi: z alterū ius eligendum replicatum nō eo minus deliberari posse: vtrum cedat vel contēdat q: non interest vtrum publico. an vicinali iure impediri iter nō possit. citabatur hic locus z. l. sine contra. §. q: plaucianum supra de libe. agno. z. l. quod si dubitet. j. de acq̄. here. facit. c. dudum Ecclesia rothomagen. ibi furtum quodāmodo vel rapinā. de clec. z. c. tertio loco de proba. ibi furtiuum vel adulterinū. z. c. ex parte de fo. com. ibi spoliatoz. vel detentoz. em. vbi Antonius dicit esse casum in ter-
17 minis libelli alternatiui ad idē ex diuersis factis z iuribus. ¶ Ex diuerso multū interesse dicebatur q: aliud est populo: z aliud est vicinis iter deberi inquoq; varijs reū p̄egranari defensiōib' arg. l. idē q̄ de dolo. z. l. p̄eto: edixit infra de iniurijs z alternatione incertus non admittendum. d. l. p̄eto: §. q̄ autem vbi Bar. z idem Bar. in d. §. q: plaucianuz. Ex altera rursus parte contendebatur defensiones non esse permitiose varias z incertas que vno liberi fundi Ciuico tegūtur. facit. l. duobus. §. colonus. §. de iureiu. z. l. si is q̄ Ec. §. vtrum ibi non feci. j. de reb. dub. Et nihilominus exonerari litigatores si vno iudicio potius q̄ pluribus controuersia dirimatur. argu. l. quidam extimauerunt supra si cer. pet. cum similibus. nitebat q̄ Butrij z Sequatis autoritatibus ad. §. q̄ autem. quo nitit bar. respon. q̄ variata facti qualitate non idem effectus sequi pōt. Rūdi nihil pponi quo min⁹ reus intelligat se ius p̄ohibendi itineris habere vel non habere q̄ si liqueat longissimo itum tpe nec quo iure liqueat vicinari iure itum censendum est q: lenius. ¶ Bald. hic monet. q. alias bononie dispurata. testato: substitute si moritur sine filijs legitimis. Quid de filijs legitimatis. ¶ Item statutū: q̄ filie nō succedant stantibus filijs masculis legitimis. Quid in legitimatis. Quas plenius oibus Aretinus hic tractat.

Sozi. filio placuit. supra in repeti. legis si filius. per. l. posthumus. j. titulo primo z de iure Ei. hic casus videtur magis clarus quam in dicta lege posthumus. Haud minima discrepantia est inter natum z non natum preteritum. Si natus est. qui preteritur statim ipso in re nullum est perpetuo testamentum. dicta. l. si filij z dicta. l. secunda C. eodez z. l. filio preterito. infra titulo primo. l. inter cetera. j. eodez Si vero in ventre est: non institutus nihilominus valet testamentum: licet eius natiuitate rumpatur. qui si vuo testatore moritur: vt iu casu nostro testamentum adhuc subsistit. dicta. l. posthum⁹: et
4 hic secundum hunc intellectum est casus. ¶ Verum diuerse non video post testamentum nasci vel agnasci suum: quamuis ante testamentum natus fuerit vtroq; enim casu testamentum penitus rumpitur. Casus est in. d. §. idem credendum versiculo sane. z. l. posthumorum loco. infra titulo. j. z hic est huiusmodi immo fere idez qō in dicto. §. idem credendum. Nam vt obiq; agnascendo fit suus z nullus nepos natus est suus. Quid dicemus incertis casibus quidem est difficultas. An quod ibi nullo modo fuit institutus. hic autē aliquo modo. licet non recte institutus esset. Nam qui nullo modo instituit preterire voluisse creditur. Qui vero vno modo instituit appet preterire noluisse z fauore testamenti de alio modo potius non cogitatum solet dici. arg. l. titius. §. lutius. §. eodem cū similibus. Neq; rō diuersitatis videtur maluerit vno casu esse institutum alio preteritū
5 ¶ Contrarium tamen docet. l. commodissime. §. codē. An quod ibi ex iuris scrupulositate hic equitate dicat nihil expauescendum. Sed non fuisset iurisconsultozie grauitatis de eadem re z eodem pe verborum contextu. tam varie consuisse exprimit. ideo non expauescendum quia suus z post mortem nascitur an q̄ alia ratione fuit non recte institutus. Ingeniosi speculentur. An contextus ē ita mēdosus q̄ eius verus sensus percipi non possit. Inclinat proculdubio animus in archetypo Pisano non similiter scriptus legi. At qui longe in hoc. §. est mendosior: fallitur qui putat eū esse matrices pādectas illas Justinianas. Non aliud quippe sunt quam exemplum
6 quoddam vetustissimum z iccirco ceteris venerabilius. ¶ Glossatores z doctores sentiunt nepotes viuo patre suo decessisse z per hoc agnasci non contigisse. Colligunt ex illis vbis isq; mortuo pre deinde auo nascatur z hoc mō bene tollitur contrarietas. §. idē credendum. z ad vell. pertineret. quod ipsi ferre non possunt. Unde fit non fuisse necessariam de eo institutionem. vt in. §. in omnibus. et ic circo quero quare Sceuola dubitauit de substitutione p̄onpotis et eius pater: qūo potuit esse nō recte institutus. Si institui nō oportebat de indubio me de⁹ casu dubitasset. Preterea q̄ nat⁹ est mortuo patre et auo tanrum. Proculdubio viuente p̄o auo testatore natus est. et aperto in casu vell. Nulli enim apparet proauum testatorem premortuum. Si ad Aquilianam solum pertinet hic tractatus exigitur mors testatoris immediate precedat natiuitatē posthumi. et ideo forte non male acciperemus. Mortuo patre deinde Auo scilicet maiore. et eius filium ante omnes obisse. Innuit hoc illa verba. quia pater eius non recte institutus esset: nisi enim filius testatoris premortuus fuisset; non potuisset esse male institutus nepos. Item et illa verba. Nam suus nascitur. z post mortem nascitur: nisi intelligas de morte testatoris. non potest hic casus ad Aq̄l. pertinere etiam si ex postibus redisset omnibus defunctis necesse est testato: sit vltimus morientiuz. Alioquin suus redire non potuisset. Si vero accipis verbum Ani p̄opzie non potest enitari: quin vno proauo testatore nascatur. et quod casus erit sine scrupulo velle anus. et illa verba pater non recte institutus remanent inepte: z impertinemer dicta. Si volumus non frustra dicta necesse est testatoris filius de medio ante omnes sit sublatus vt nepos fiat suus. z nō recte institutus. z tunc incidimus in Scyllam. §. idem credendum.
7 ¶ Secundus casus est ibi. ergo z si p̄onepos z. vbi queritur quid si facta institutione de nepote posthumo. z nepos natus filiuz genuit. Dogq; moriaī viuo patre. z auo testatore testatorq; adopret p̄oneporem in nepotem quasi ex filio natum. Nunquid admittetur is ex institutione de nepote facta. proinde atq; si naturalis nepos fuisset concludit Sceuola admittendum. ¶ Nota institutionē factam de nepote. qui suus nasceretur. in adoptiuo etiam verificari illa similitudine q̄ institutio si nascatur postquitur ad illuz qui agnascitur. Sane agnascendi iure. z adoptiuus z naturalis continetur hic casus. ¶ Nullo modo assentiri possum illis diuinationibus glo. et docto. de captiuis apud hostes. z emancipatis. z vt addant subauditionibus subauditiones. z diuinationibus diuinationes. Non satis fuit fingere p̄oneporem hostibus seruire verum etiā adoptatum: et quoniam absens adoptari nequit. l. post mortem. §. finali supra de adoptio. aliam super addunt diuinationem. scilicet referipto p̄incipis adoptatum. argumen. l. inbemus. C. de emancip. libe.
8 ¶ Quibus fortissime repugnat nullo iure seruos posthum adoptari posse. in patiēs proculdubio est patrie potestatis captiuitas: uā ad eū casuz res venit a quo incipere non potest. insti. q. mo. i. p. §.

Fositan.

questio diuersis diuisim rationibus vel iuribus solui pōt: nō interest si hoc vel illo soluatur. veluti quādo quid fieri diuersis instrumētis eque bene potest non interest quo instrumēto factum est. Nec q̄ rendū ex quo procedat solutio post q̄ a quocunq; procedat non variatur effectus. z quando habetur effectus non est curādum de modo. Etiam si media sunt contraria vel diuersa. Hic quidem contrarie sunt institutiones. Si me viuo. Si me mortuo. ramen omniū vz z idem finis z effectus diuersi licet calle procedāt qō ad pulchras questiones Doctores inducūt. vt illā peto declarari Emphyteoticoz cecidisse a iure suo q: triennio a Canonis solutione cessauit vel quia vendidit dño in requisito z illā peto cōdemnari fieri fm ius vel statuta ciuitatis. z illā peto rem vel extimationem z quid si copulatiue petaī docto. hic plene tractāt magic. Bal. Arc. Ale. z recētio. fere
16 oēs. ¶ Ex facto memini agitatum vicini fundi dñs agebat ius sibi esse cūdi p̄ fundum vicinum: q: per eū locum inter publicuz vel vicinale esset obiciebatur nimis obscure agi: z alterū ius eligendum replicatum nō eo minus deliberari posse: vtrum cedat vel contēdat q: non interest vtrum publico. an vicinali iure impediri iter nō possit. citabatur hic locus z. l. sine contra. §. q: plaucianum supra de libe. agno. z. l. quod si dubitet. j. de acq̄. here. facit. c. dudum Ecclesia rothomagen. ibi furtum quodāmodo vel rapinā. de clec. z. c. tertio loco de proba. ibi furtiuum vel adulterinū. z. c. ex parte de fo. com. ibi spoliatoz. vel detentoz. em. vbi Antonius dicit esse casum in ter-
17 minis libelli alternatiui ad idē ex diuersis factis z iuribus. ¶ Ex diuerso multū interesse dicebatur q: aliud est populo: z aliud est vicinis iter deberi inquoq; varijs reū p̄egranari defensiōib' arg. l. idē q̄ de dolo. z. l. p̄eto: edixit infra de iniurijs z alternatione incertus non admittendum. d. l. p̄eto: §. q̄ autem vbi Bar. z idem Bar. in d. §. q: plaucianuz. Ex altera rursus parte contendebatur defensiones non esse permitiose varias z incertas que vno liberi fundi Ciuico tegūtur. facit. l. duobus. §. colonus. §. de iureiu. z. l. si is q̄ Ec. §. vtrum ibi non feci. j. de reb. dub. Et nihilominus exonerari litigatores si vno iudicio potius q̄ pluribus controuersia dirimatur. argu. l. quidam extimauerunt supra si cer. pet. cum similibus. nitebat q̄ Butrij z Sequatis autoritatibus ad. §. q̄ autem. quo nitit bar. respon. q̄ variata facti qualitate non idem effectus sequi pōt. Rūdi nihil pponi quo min⁹ reus intelligat se ius p̄ohibendi itineris habere vel non habere q̄ si liqueat longissimo itum tpe nec quo iure liqueat vicinari iure itum censendum est q: lenius. ¶ Bald. hic monet. q. alias bononie dispurata. testato: substitute si moritur sine filijs legitimis. Quid de filijs legitimatis. ¶ Item statutū: q̄ filie nō succedant stantibus filijs masculis legitimis. Quid in legitimatis. Quas plenius oibus Aretinus hic tractat.

Fositan adhuc dubitat qs.

1 An istis casibus. ¶ Si nepos post testamentum nascatur vivo patre suo: deinde ex eo cōcipiatur isq; mortuo patre deide auo nascat. An non potuerit heres institui q: pater eius non recte institutus esset. Nō minime expauescendū esset. Nam hic suus nascitur z post mortem nascitur. Ergo z si p̄onepos admittet qui natus erit ex nepote postea vivo filio atq; si ex natus esset adoptatur. ¶ De communi intellectu semp dubitauit. p̄ter multas subauditiones. volunt enim omnino hic dici quod neq; dicitur neq; Scevola cogitauit. Causa huius est q̄ omnes pertinaciter contendunt contra vim verboz omnino isq; ad. §. nunc de leg. de solis casibus Aquilianis tractari quod falcidiuū satis demon-
2 stratum arbitroz. z hoc. §. patet aperte. ¶ Duo casus p̄eponuntur p̄imus de p̄onepote instituto secundum consilium Galli nepote preterito: vt in p̄ima glo. Institutus em̄ fuit is cuius pater nōdū natus erat. vnde obseruandum est institutionem aquilianam: posse fieri etiam de filio nepotis posthumi z alieni. Ex quibus colligitur nihil referre institutionis tempore posthumus alienus sit concept⁹ aut postea concipiatur. facit. l. placet supra eo. qō intellige dummō mortis testatoris tempore sit conceptus. l. titius. j. de suis z legiti. ¶ Aretinus autem subtiliter; z forte verius casum coniecturatur. §. nepotem institutū si se mortuo nasceretur: z is se viuo. natus est. ergo male institutus. l. commodissime. §. eo. Arguunt illa verba q̄ nō
3 recte institutus esset. ¶ Quibus repugnare fortissime videtur q̄ nepos hic natus est viuo patre suo. de quo necessaria non erat institutio. in. §. in omnibus z propter ea non potuit esse male institutus. Nepos añt qui nascit mortuo patre suo aut agnascitur viuo testatoi non institutus aut non recte institutus testamentum rumpit. l. ij C. eodem. z supra. §. idem credendum z lege si filius. supra eodem de fenderet forte aliquis hic traddi non sine causa nepotem natū post testamentum: deinde mortuum vino adhuc testatore quo casu testamentum reconualescit. vt plures volunt: aut perseuerat validum. vt

Universidad del Rosario
Archivo Histórico

dicet fortassis alius rediens postliminio fingitur semper in ciuitate fuisse ꝛ sic presens adoptatus tunc querendum quid opus fuit principis rescripto: Esto fingi iure postliminij adoptatum in ciuitate: nonne consequens sit vtuo auo agnitum. ꝛ propterea non ad velleā pertinere. ꝛ sic omnes subauditiones ꝛ diuinationes subuerti: qs
9 etiam Aretinus detestatur. ¶ Nō recte institutus p̄o nullo mō institutus. gl. accipit. ex qua collige dici non recte factum (quod faciendum erat) si non fiat: ꝛ sic non facere est. s. non fecisse: quod fieri oportuisset ꝛ hinc est quod qui non facere promittit: factum promittit. l. ij. ff. item si in facto. infra de verb. obli. ¶ Sinc Bal. elegāter notat cum qui negat non recte factum: non propterea fateri q̄d esse factum. Siue nudum factum. Consydera hoc sermone nō recte institutus negatam videri solam qualitatem rectitudinis. vtrū propterea videatur reliquum fateri. questionis est. facit in arg. li. cū prō: supra de iud. Item qui negat qualitatem non negat subiectū. potest enim qualitas abesse integra substantia remanēte. l. in delictis. ſ. si detracta. ff. de noxa. Nam si institutus nō fuisset inepte Scenola dixisset non recte institutum. ꝛ ideo melior Aretini intellectus. videamus an distingui possit aliud in excipiente: aliud in asseuerante: excipientis enim propositum est refellere. ꝛ dicta ad depulsionem nō debent accipi in contrarium sensum. c. exceptionem obijcies de re. iur. in. vj. Bar. in. l. non vtiq. infra de excep. cano. in. c. cum venerabilis. e. ti. Si verum amamus. qui negat recte institutum: neq; negat
10 neq; fatetur institutum. ¶ Questio autem negantis factum qualificatum varie tractanda est: ex personis: ex causa: ex loco ꝛ tēpore. Item vtrum totum an sola qualitas negata videatur. Si qualitas quid de reliquo nudi facti. Nā negatum: num confessum an neutrum. ¶ Rursus an omnium qualitatum eadē sit tractatio. cū aliæ sint formales: aliæ accidētales: de quibus plene in disputatiōe mea perusina. ¶ Item nota eque suo: iura in adoptiuis filijs atq; naturalibus legitimis valere. Neq; mirum cum ex eodē iure ciuil. descendatur tractat hic Bar. ꝛ post eus recentiores vtrum legitimatio peti possit per procuratorem similiter specialis affinitas num cō trahi possit. Querit idē Bart. in. ſ. nunc de legeꝛ vtrum legitimatus post mortem possit fieri suus.

In omnibus his speciebus

1 Illud obseruandū est vt ꝛ filius (contractu qui in potestate est) ex aliqua parte sit heres institut⁹. ¶ Nam frustra exheredabit post mortē suam quod non est necesse in eo qui apud hostes est: si ibi decedat. ꝛ certe i nepote ꝛ pronepote quorum si liberi heredes non instituunt institutionē nunq; exigimus q̄ preteriri possunt. ¶ Tres traduntur generales regule quas optime colligunt gl. ꝛ Bal. prima q̄ omnino filij, suj insolidū vel ex parte. s. quotatiua instituatur: alias testamentum est ipso iure nullū. Modie autem inquit Bal. etiam institutus in re certa: non nulliter instituitur per. ſ. illud quoq;. c. in autē. vt cum de appe. cog. neq; de inofficioso agitur: sed solum ad supplementum legitime. l. omnimodo. C. de inoff. test. aduerte q̄ olim etiam institutus in re particulari non dato coherede non iniustum reddebat testamentus. l. j. ſ. si ex
2 fundo. j. de here. inst. ¶ Et obserua. licz vox partis simpliciter dicte intelligitur de dimidia. l. nomē filiarum. ſ. portionis. j. de verbo. sig. ꝛ. l. de etate. ſ. si interrogatus. ff. de inter. act. c. ij. de decimis. in vj. tamen adiectio aliqua parte pōt intelligi etiam de minima. ꝛ sic certa est enunciatio gl. nor. in clem. j. de foro compe. ꝛ propterea interrogatus si respondeat se heredem aut possessorem aliqua ex parte non potest intelligi de dimidia. ꝛ magis est obscure respōdisse. q̄d si dicat aliquis partē suā an intelligatur de dimidia glo. in. d. ſ. portionis sentit esse adiectionem eiusdem effectus. q̄ aliqua quia ꝑbū adiecta ibi exemplificat. in. l. j. C. de iure emph. vbi scriptū est partibus suis q̄ vox non verificatur in dimidia. sentit ergo glos. per adiectionem suam non intelligi magis de dimidia q̄ alia. facit text. in. d.
3 ſ. portionis. ꝛ. l. recte. ff. de verb. sig. ¶ Nam frustra exheredabitur post mortem suā quoniam regulare est eundem posse exheredari qui potest instituꝛ. ꝛ nulli imposita magis necessitas instituendi q̄ exheredandi: ꝛ altero facto testamentum est valiturum. l. inter ceteros. infra eo. ꝛ inst. de exhe. lib. in prin. hic omnino exigitur institutio ꝛ nullo modo exheredatio: vnde nota in casu Galli exheredationem fieri non posse: ꝛ omnino filium instituendum ꝛ sic fallentia ad l. inter cetera. ratio quia posthumus institutus est post mortem filij ꝛ testatoris exheredatio autem non valet: non alio instituto. j. e. gradu a quo exheredatur. l. si ita scriptum. ſ. fi. ff. eo. nisi aliquis sit institutus nemo non scriptus adire potest: ꝛ hereditate non aditanulli momenti est exheredatio. l. filium. ſ. sed cum exheredatio. j. de contrab. ꝛ. l. si nemo. j. de reg. iur. ꝛ ideo Scenola ait. Nam frustra exheredabitur post mortē suā. Quia nepos posthumus instituitur: si se vino filius decedat: ꝛ sic filij exheredatio cum non possit sortiri effectū: ante aditā hereditatē adiriq; nō pōt nisi post mortē suā ꝛ testatoris: ergo post mortē suā intelligit exhēdat⁹ q̄ fieri nō pōt. Ho. ergo exhedationē non rite factaꝫ p̄o preteritione haberi: simile est. ff. in. l. si ita scriptū. ſ. si. ꝛ non rite fieri quoties. j. eo. gradu alius nō instituitur: quoniam nugatoria censetur. Castrensis inq̄t quoties certum est: non futuram additionem hereditatis vivo exheredato: per quam oporteat exheredationem confirmari. l. filium. ſ. sed cū exheredatio. j. de cont. tab. ꝛ hic ꝛ rō est p̄m Alex. ff. in. d. ſ. si ita q̄ ante aditam hereditatē non pōt de inofficioso querelari: q̄ non quadrat cogita an possit dici. q̄ exheredatio fit ad excludendū a successione filium. Sed vel non alio instituto vel destituto testamento filius ab intestato succedet. Jura non patiuntur quē fine herede decedere: ꝛ causam intestati sola testati causa facit cessare. l. q̄dam. de acq. here. cum vulg. ꝛ ideo opus est alius sit heres qui adeat ex testamēto: ad hoc vt exheredatus a successione sit exclusus: ꝛ propterea Scenola ait frustra exheredabitur id est priuabitur. cū nihilominus ab in
4 testato successurus sit tanq̄ preteritus. ¶ Quid si filio exheredato ꝛ altero filio instituto nepos posthumus instituatur in casu Galli an iniustum sit testamentum ꝛ vtiq; non minus hoc casu post mortem suam exheredatus videtur. Ex quibus palam fit in casu Galli: etiam alio instituto non valere exheredationē. ꝛ ideo Scenola monet oino filium instituendum ꝛ non exheredandum. ¶ Sciendum: nunquid per exheredationē filius designat esse suus non monere ni si Bar. in. l. j. ſ. sciendū. j. de suis ꝛ leg. dixisset definere esse suum per illū tex. qō inducit ad questionem statuti excludentis filias que Alexander ibidē sequit gl. in. l. si aliena. ſ. interdum. j. de acq. here. dicit exheredatum haberi p̄o mortuo. allegat auf. de her. ꝛ fal. ſ. exheredatos. quorū quānis magna sit autoritas. Attamen plus in cōtrariū me monet tex. apertus in. l. si quis posthumos. ſ. si filium. ff. cod. in. d. l. si quis filio. ꝛ in. l. si quis filium. C. de inoffi. testa. vbi exheredato filio ꝛ extraneo instituto nepos preteritus non rumpit. rationem assignant ibidem Alpianus ꝛ Imperator. q̄ pater exheredat⁹ eum precedit: ergo per exheredationem non vacat locus suitatis: facit q̄ per exheredationem: neq; desinit esse in patris potestate. casus est. ff. in. l. filio. vbi emancipatus per adoptionem redīes in potestate nihilominus ꝛ exheredatus: ꝛ in potestate remanet probatur insti. qui. mod. pig. sol. vbi exheredatio non numerat⁹ iter modos soluendē pat. po. ¶ Non obstat. d. ſ. sciendum. quo nititur Bar. quinimmo contra potius probat. cuꝫ non sit dissimilis casus a casu d. l. si quis filio de materia tractant agn. ꝛ Imo. ff. in. l. filius a patre. Bar. in. d. ſ. interdum. l. qui in aliena dissting uit in quot plures cōsentiunt Aret. in. l. si sub cond. ꝛ. l. filius a patre. ff. ꝛ in. d. ſ. interdū varie loquitur ex quibus. ll. vlt. doc. Nota duo esse suorum genera: vnum eorum quos heredes aut exheredes fieri oportet: hi sunt q̄s mortis testatoris tempore nemo precedit de quibus hac lege aliud eorum qui alios non precedit. Sed post mortem agnoscendo p̄mi sunt. quibus ab intestato defertur hereditas: testamento autem facto nullum ius habent nisi vivo testatore agnoscerentur quasi post humi non instituti rumpunt. Hanc distinctionem didici ex. l. scripto infra vnde lib. d. l. si quis filio. ꝛ. d. ſ. sciēdū. ꝛ. d. l. si quis filiū. C. de i
5 off. testa. iuncto. ſ. nūc de lege. ꝛ. l. posthumoꝝ loco. infra de iniust. test. Item aliam diuisionem doctores colligunt ex dictis Bartoli i d. ſ. interdum scilicet q̄ alij sui sint directo: alij vtiliter. vt clarius distinguit Aretinus in. d. l. sub conditione. ¶ Ultimo nota licet preteritus filius in potestate viuo testatore decedat ꝛ nepos ex eo sit istitutus. Cui legitima defertur ab intestato Auo heredi tas nihilominus testamentum est ipso iure nullum ꝛ ad hoc allegatur. ¶ In
6 contrarium esse videtur. l. posthumus. ſ. idem ꝛ circa. j. de iniust. test. Bal. refert de hoc a doctoribus diligenter queri. Imol. dupliciter solvit Aretinus eius solutiones derid et Lomensis in rep. l. si filius qui. probat illam distinctionem ibi de iure pretorio. hic iure civi. ex cuius tamē verbis concludi potest Gallum ꝛ Scenolam frustra tātum laborasse. ¶ Ego autē galli formulam necessariam arbitror si finem spectes. Neq; facile mihi persuaderi potest testamentū recō nalescere: quamuis bonorum possessio scōm tab. de ſ. Finis Aquilina est. alienos posse fieri legitimos heredes: vt supra in prin. multis ll. ꝛ rationibus ostendimus ꝛ in consequentiam venit conseruatio testamenti. Non enim hoc principaliter egit: vt non rumpentur testamenta. Sed vt omnes intelligerent iure. ff. tab. ex testamento possessi succedit: absq; eo q̄ recurreretur ad pretorem: pretor non pōt heredes facere. insti. de bo. pos. ſ. quos autem. ergo vt legitimi heredes fierent necessaria fuit observatio. A qui. vt casus est in. l. penult. de leg. j. ꝛ hic iuncta. d. l. posthumus. inter que non minima differentia. ꝛ per hoc vtilitas. Si fuerint legitimi ipso iure sui sunt heredes estq; eorum ius perpetuum. Bon. autem possessor non nisi pretoris auctoritate ꝛ causa cognita olim efficiebatur si intra annum impetrabatur. insti. de bo. poss. ſ. penul. Hinc attentari posse puto testamentum non reconalescere iure pretorio. quia ex interitu ad vitam
7 non est regressus. l. si. g. ſ. si arcam. j. de solu. ¶ Quomodo ergo datur bo. possessio scōm tab. si nulle sunt ex iure enim factis tabulis bonorum possessionem pretor pollicet. forte non male respondetur

nō semper

non semper bonorum possessio dari ex tabulis validis. Nam ius civile voluntatem ꝛ solēnia simul respicere videtur. pretorium autem solam interdum voluntatem tuetur. ꝛ dat bo. possess. scōm tab. ideſt scōm voluntatem in tabulis scriptam ꝛ non ex tabulis ideſt ex testamento. testamentum enim non est quod nullum est. l. ij. ſ. testū. infra quemadmo. test. ap. C. plinius mino: scriptus heres. legata se prestare non ex testamento in quo inutiliter relicta erant. Sed ex voluntate quā pium ꝛ religiosum custodiri force scribit in epistolis. Nō negō frequentius dari scōm tab. i. ex tabulis validis ꝛ regulare esse. Excipiuntur tñ casus in. d. l. posthumus. ꝛ cogita vtrum hec distinctio probanda sit. ꝛ an ad. l. filio preterito possit adaptari. vtrobiq; enim equitas ꝛ voluntas nulli noxia dominatur.

1 Nunc de lege vellea videam⁹.

Que voluit vivis nobis natos non rumpere testamentum. † Et videtur primum caput ad eos spectare. q̄ cuꝫ nascerentur sui heredes futuri essent. Ergo si filium habeas. ꝛ nepotem nondum natum. ex eo heredem instituas si filius decedat. Hoc vivo te nepos nascatur ꝛ verius dicendum est nō rūpi testamentum. vt non solum illud primo capite notauerit. Sinepos ex eo tempore instituatur quo filius non sit. verum etiam si vivo patre nascatur. Quid enim necesse est tempus testamenti faciendi respici. cum satis sit observari id tempus quo nascitur. Mas et fi ita verba sunt qui testamentuꝫ facier. is omnis virilis sexus qui ei suus heres futurus erit ꝛc. Aquilius docuit quemadmodū. Qui testamenti tempore nepotes posthumi alieni quirent instituti. Site statore mortuo sui nascerent. Z. vellea etiam si vivo testatore nascerentur aut agnascerentur. permisit instituꝛ que lara fuit. interrogate. l. iunio velleo cons. claudio imperante. ꝛ ideo vellea appellata. q̄ eo rogāte lata fuit. vt pompea. Julia. Cornelia ꝛ cetere similes. Eodem similiter auctore p̄o mulieribus scena. consul. velleanum factus fuit. errat quisquis iurisconsultoria auctoritate latam putat contra ſ. lex est. inſt. de iur. nat. gen. ꝛ ciui. ¶ Scenola nunc aggreditur legis vell. interpretationem lꝫ superius cōnes fecerit de quibusdam casibus vtrum ad hāc legē pertineret. Quo itaq; legis Scenola rā
2 tum capita aggreditur. de primo tractat hic. de secundo. j. ſ. etiam ſi parente. ¶ Primum caput cōmuniori opinione duos casus cōtinet. primus est ventris instituti iam mortuo filio. ac nascētis vivo Auo. Secundus casus est instituti filij ꝛ substituti ex eo nepotis si suus futurus nascereturꝫ. mihi autem vnum tantum casum continere persuadeo. quod ꝛ Bart. ꝛ Castrensi placuisse videtur. In quo duo coniunctim requiruntur q̄ nepos instituatur si filius decedat ꝛ nascatur vivo auo testatore probatur ex themate proposito. ibi. Si filium habeas ꝛc. Si Scenola q̄reret de instituto nepote post mortem filij. inepte tale thema proposuisset. Jtez probatur illis verbis. si nepos ex eo tempore quo filius non sit instituatur. Que non accipienda arbitror vt ceteri intelligunt. ſ. q̄ institutionis tempore filij non esset. Sed vt institutio in id tempus conferatur quo filius non sit. si nepos ait ex eo tempore instituatur. quo filius non sit. i. ex tūc quo filius non sit. alias non dixisset ex eo tempore. Sed eo tempore instituatur. Neq; vsus fuisset verbo futuri tpis sit. Nec ꝥba ex eo tpe exinde ex illo eiusdē sunt significationis nititur tpis significatia. bona glo. tex. ꝛ Bar. in. l. j. ſ. annū. ff. de iti. actuq; prima. idē Bart. in. l. ex hoc iure. ff. de iustit. ꝛ iur. inst. quib. in. l. p. p. ſ. ſ. sed si ab hosti
3 bus in fi. ꝛ. l. q̄ si filius. j. de cap. ¶ Accedit rō cui nō satis video rñsum q̄ lege. xij. tab. poterat instituꝛ suus nepos. ꝛ iō lex vellea sup nacua fuisset in hoc. Et verius est non rumpi. vt nō solum illud primo capi notarit. Si nepos ex eo tpe instituat quo filius nō sit. verum etiā si vivo patre nascat. ecce q̄ aperte probat nō rumpi testū. scōz propositū thema. in quo nepos institutus est vivo adhuc filio. ꝛ eodem mortuo suus futurus. i. vivo Auo nascitur. q̄ si illa verba. ex eo tempore instituatur ꝛc. intelligaꝫ de institutione fienda mortuo iā filio inepte Scenola argumentaretur ad. q. propositam. Vivo] patre. i. patre filij mortui. vt omnes fere ꝛ recte intelligunt. Nam si intelligeremus vivo patre ipsius nepotis instituti contradiceret. j. ſ. ille casus vbi Scenola inquit primo capite permitti institui nondū natos qui cū nascerent sui erūt. posteriori capite nō permitti ꝛc. clarius etiā ꝓbat illis verbis. vt primū caput ad eos spectare qui cum nascerent heredes sui futuri essent. ¶ Nota nō idē esse suū heredez et suū futuri heredē nasci. suus nascitur q̄ mortuo testatori Auo nascitur. suus futurus qui vivo Auo nascitur. vt hic ꝛ i. ſ. ille casus. de quo latius diximus supra in qōnibus ꝛ in. ſ. quidaz. Quid enim necesse est tempus testamenti faciendi respicit. cuꝫ satis sit observari id tempus quo nascit. rñdet obiectioni quorundā existimantium tps testamēti inspiciendū qō ꝓbare nitebanꝫ. ex illis verbis legis. Qui testū faciet. ꝓpter quid satis est observari tps solū quo nascit existimo q̄ institutio cōferēda est in tps quo nascit. Si suus futur⁹ nascat. vt ibi heredē instituas si filius decedat. q̄uis verba sonare videanꝫ tps testamenti. Et iō ait tam ꝛ si ita verba sunt. ſ. legis. qui

testū faciet tam ꝛ si est in archetypo pisano. p̄o q̄uis accipio. Sic etiā Areti. ꝛ nō p̄o certe. tam q̄ non reperitur talis significationis tum q̄ non cōgrueret p̄cedētibus ꝛ sequentib⁹. fatet enim Scenola talia esse verba testamēti faciēdi tps sonātia nihilominus ea non attēdēda q: satis est nascatur suus futurus ex leg. ſnia q̄ alioquin non differret a lege. xij. tab. q̄ solū tps testamēti observat. is ois virilis sexus q̄ ei suus heres futur⁹ erit ꝛc. imperfecta adeo est oratio vt nescias in quē sensum accipiēda sint verba glo. multū laborat. et
4 quo plus iudicij adhibeas plus diuinando involueris. ¶ Nec ꝓba omnis virilis sexus Accursius actiue accipit de eo qui testū facit q̄ verificaret de suis Masculis. Pileus intelligit passiue. ſ. de his qui instituunt ꝛ verificat etiā in feminis natis ex masculis tantuꝫ. ideſt q̄ tam neptis q̄ nepos ex filio possint instituꝛ. facit. ff. cadē. l. in principio ibi si quis mihi nepos siue que neptis. ¶ Nota igit hanc differentiā inter actiuā ꝛ passiuā de eis enunciatione. vera aūt vtrio: posita videbimus. Bal. infert ad stipulationē emphit heosis p̄o se ꝛ suis descēdētibus p virilē sexuꝫ vt cōpetendat etiā neptis ex filio. Nō aūt nepos neq; neptis ex filia. ꝛ sic femina ex masculo continebit. ꝛ nō masculus ex femina. ¶ Quid si stipulatur ꝓ se ꝛ liberis suis ex linea masculina. Castrēsis in. l. maritus. C. de procu. refert se cōsuluisse nō cōtineri filiā neq; ab ea descēdētes ea rōne inq̄t q̄ linea feminina incipit ab ipsa filia. ꝛ iō nō diuersum indicandū de capite q̄ sequētibus. per. d. l. maritus. ꝛ Alex. hic sequi vt. ꝛ Areti. probat. ¶ Ex q̄bus nota aliud esse dicere de descendētibus virilis sexus seu per virilē sexū. ꝛ aliud est esse de linea siue ex linea masculina. † Quid si stipulaꝫ ꝓ suis descēdētibus masculis. ſpe. tit. de loca. ſ. nisi aliqua. ver. ex lvj. putat nō cōtineri nepotē ex filia p rōnē. l. si viua matre. ſ. j. C. de bo. mat. sequitur Bal. in. l. j. C. de condi. inser. et Jo. And. in addi. Spe. in Rub. de test. dū recitat disputationem Ricardi malum. idem Castren. hic si stipulatur p̄o suis descendentibus virilis sexus siue descendentibus per virilē sexum veniēt etiā neptes ex filio nec requirit q̄ sit virilis sexus sensu autē putat si dicatur p̄o descendentibus masculis. Nō est notandū. Collige ergo ex mēte glo. ꝛ doc. esse eiusdē significationis hos Sermones. stipulari p̄o descendentibus virilis sexus ꝛ descēdētibus per virilē sexū et descendentibus per lineā masculinā q̄ his casibus venirēt femine ex maribus descēdentes. ꝛ non masculi ex feminis. Et diuersum est dicere p̄o descēdentibus masculis q̄ nō femine sed solū masculi cō
6 tinentur. Jdē si dixeris ex linea seu de linea masculina scōz castren. in. d. l. maritus. † Que licet olim vna sit sniꝫ ꝛ in scholis ꝛ iudicijs recepta. nunq̄ fateb⁹ ex significato verbo⁹ non idē esse dicere vel stipulari p̄o descēdētibus seu liberis virilis sexus ꝛ liberis masculis immo plenius dicimus virilem sexum q̄ masculos. Mā solo sexu mares a feminis discernunt ꝛ nominant. mas. enim dicit q̄ fortior ac generosior. sit a mare masculus diminutiue. q̄ nō pōt significāri? expirimi ꝛ demonstrari q̄ p sexū dicēdo virilis sexus q̄ q̄ sit debilior vox ad excludēdas feminas ꝛ naturā ꝛ vim vocis est. ꝛ hoc tex. nullo mō probat in quo imperfecta est oratio ꝛ eclypsata penitus. Ex vero itaq; significato nihil inter se differt dicere liberos virilis sexus ꝛ liberos masculos siue masculini sexus. Et vero verius est nullo mō verbis virilis sexus feminas posse cōprehēdi. veluti ex cōtrario venire nō possunt mares appellatiōe feminini sexus licet alia rōne turpiores ex ꝓpli sit. vt. l. si ita scriptū. de leg. ij. fateor tñ stipulatione p̄o descēdētibus per virilē sexum feminas ex masculis natas cōtineri. bonus tex. in. l. lege. xij. tab. C. de leg. her. ꝛ alij similes qui hic ab Alexādro allegant. Q: verū est dicere neptē ex filio natā ex liberis virilis sexus p virilē sexuꝫ descēdisse sicut descēdēteꝫ masculi ex filiabus nostris recte dicimus p femininū sexū ꝛ ꝓpterea non idez est dicere hi liberi sunt virilis sexus q̄ significat masculos et dicere liberos p virilē sexū. Mā nō oēs qui descēdēres per virilem sexum mares prodeunt: qm̄ natura virilis eque se habet ad vtrunq;
8 sexū gignendū. l. maximū vitiū. C. de libe. prete. ¶ Nota illud castrensis inter descendentes ex linea seu de linea masculina feminas nullas contineri de quo semper dubitauimꝰ nisi validior ratio afferat q̄ illa si linea femina excludit. ergo ꝛ caput ipsius lineę q̄ est ipa prima filia. ar. d. l. maritus. C. de ꝓcu. facit melius meo iudicio. l. familie appellatione. j. de verb. sig. vbi appellatione familie. prīceps cōtinetur. ¶ Mis cōtradiceret Geometra. lꝫ punctus principium linee sit tñ nō est linea ꝛ Arithmeticus Monas. lꝫ principiū numeri sit tñ nō est numerus neq; numeri. a q̄bus differre nō vī femina cum ipsamet sola sit caput ꝛ finis suę familie. l. ꝓnunciatio. ſ. fi. ff. ꝛ. l. familie. j. de ver. sig. Hinc existimo veluti ex femia nō ducitur familia ita nec ꝓprie linea ducatur. Neq; video cur femina ex maribus nata nō vere ꝛ ꝓprie ex linea siue ꝛ linea masculina dici possit. licet ea desinat linea masculina. Neq; ex vsu lingue latine neq; aliquo iure didici in huiusmodi qōnibus plenioris significationis esse dictionē per quā dictionem ex: ꝛ de vr ꝓ. Bald. in. l. ex arrali. C. de act. emp. Si quereres vtrū filia sit in linea masculina intrepide negarem. ꝓpter sequnm repugnantiam. ꝛ ideo de ꝛ ex linea esse recta dicitur et

Universidad del Rosario
Archivo Histórico

per lineam si verbum descendens adieceris. Que disputationis gratia sint dicta.

Etiam si parente viuo nascatur ꝛc. † Scevola hic interpretatur scdm caput legis vellee in quo nihil de posthumis tractatur. sed de nepotibus ꝛ pronepotibus; ante testm natis instituendis vel exheredandis. Differt a primo capite in quo tractatur de posthumis futuris suis. hic de iam natis. illic permittuntur instituti hic instituti vel exheredati verantur rumpere. vt clarius in. ſ. ille casus habent hoc cōmune ꝙ sicut illi, preteriti nativitate rumpunt sic isti agnascendo rūpunt. vnde glo. in prin. ſ. apparet quasi posthumos Jure cōsultus posthumorum loco. in. l. posthumo. ff. de inioff. test. Ex quibus. ¶ † Nota paria esse ex. l. vellea nasci ꝛ agnasci suū quo ad vim succedendi ꝛ instituendi vel exheredandi. Et similiter paria fuisse ex. l. ꝯ. tab. quo ad vim rumpendi nasci ꝛ agnasci suum. Et to hoc. ſ. laborat in declarando quomodo quis intelligitur desinere esse suus. Ex hoc. ſ. ꝛ. d. l. posthumū liquet. Natos nepotes vivus adhuc patre ꝛ Avo non licuisse instituere. l. ꝯ. tab. ꝛ hac lege vellea prouisum fuit posse instituī. vt in. d. l. posthumorum. ꝛ hic legitur ꝛ certum est, tales nulla ratione potuisse posthumos esse. vnde colligitur inhibitos instituī non quia posthumi. Sed quia non sui ꝛ sic contradicere videtur. ſ. posthumo. inst. de leg. ꝛ de bon. poss. in prin. ꝙ si verum est superuacua foret omnis disputatio de qua. ſ. in questionibus an posthumi in certo numero essent. ꝛ quare de eis sit constitutum. ¶ † Innunt ergo hoc iura suos inutiliter instituī substitutionis titulo ante. l. vellea. mouet hanc questionem Jmol. ꝛ Alex. tractat in. ſ. videndum. ꝛ in filio idem. Alex. in. l. inter cetera in fi. ꝛ est glo. notabilis. ꝛ ibi Jmol. in. l. pater impuberes. j. de vulg. posset forte responderi iure novo compilatorio ꝛ post. l. vell. Sed iu re. ꝯ. tab. secus vt hic. ꝛ. d. l. posthumorum quibus videtur nō posse responderi. ꝛ ratio cōsecutalis ꝙ suos. ꝯ. tab. voluerit omnino prīe ītōnis tit. honorari inhibiomin ꝙ plus speculaberis plus diuinabis nec semp despiciendū est illud iperitoꝝ refugium. l. non oīum ff. de. ll. tum presertim ob greganicam aut tribunianam invidiā que ne vestigiū quidē. ꝯ. tab. ac. ll. vetustarū venire ad nos passa est. vltimo tractant hic Bar. Bald. ꝛ doct. de significatiōe verbi heredis pulcherrimas ꝛ utilissimas questiones interserendo.

Videndum est: num posterior parte † si ꝗs ex suis heredibus suus esse desierit. libe ri ci⁹. Et ceteri. in locum suorū sui heredes succedūt ꝛc. testatoꝛ habēs filiū captivum apud hostes ꝛ nepotem ex eo natum domi instituit filium ꝛ nepotē substituit filius in Captivitate decessit mortuo testatore. Querit Scevola vtrū nepos succedendo rumpat aut non rūpat. ꝛ sic vtrum per interpretationē lex possit induci ad hunc casum ꝛ per hoc fateri videtur verbis legis non contineri. ergo interpretatio ducēda ex legis sententia ꝛ laborat ostēdere ꝙ ba nō repugnare illa recitādo. vnde collige repugnātibus verbis interpretationē nō recipiendam. l. proſpexit inſt. qui. vel a quibus bonus text. in. l. ab omnibus de leg. j. in prin. ibi cum ꝛ significatio verboꝝ nō repugnet. ꝛ ideo hic ait. Nihil eīm addit qō significaret tempus †. Videamus ꝙ causa dubitandi fuerit. ꝛ ea ex verbis Scevole colligitur, licet hic filius post testatorem mortuus fuerit. Nihilominus ostēdit Scevola vivo testatore desisse esse suū non ex die mortis sed ex die Captivitatis; duplici iure. ſ. iure gentiū servus hostium factus: mox desiit esse in potestate ꝛ in suitate. ꝛ. l. Cornelie fictio est qz non reddit: neꝙ reddire potest: mortuus creditur vivo patre. ꝛ ideo ait Scevola audacter possis dicere: huncvivo testatore suum esse desisse. Et ad tacitā obiectionē. ꝙ nihilominus nepos vivo testatore factus non est suꝰ ℔ status pendētis. Respondet nihil enim addidit. ſ. lex qō tēpus significaret. ſ. agnascēdi. ꝛ ad hoc pbandū recitat verba. si quis ex suis heredibus ꝛc.

¶ Ex quibus nota sola Captivitate amitti ius suorū. Ītē ꝙ interim nepos nō efficitur suus sed stat pendētis. alias. ꝯ. tab. potuit scribi vt. ſ. ſ. Quid si is. latius disseruimus.

Ille casus i difficili est ita legitur. ꝛ bene est in archetypo Pysano nuper recogniti iussu et beneficio Leonis. g. Pont. Max. † iste. ſ. p se facilis est ꝙ uis difficilem casum decidat. difficultatis ratio meo iudicio est duplex. prima ꝙ nec verbis testatoris. Scda ꝙ nec verbis legis cōtineat et in hoc scripti est apertū. ꝛ ꝓterea difficile fuit interpretationē admitti voluntatis. l. ille aut ille. j. de. le. iij. verba enim testatoris cum fieret institutio de nascituro nepote debuerūt eē scdm pmū cap. l. vell. Si filiꝰ me vivo me⁹ eē desierit. nepos ꝙ mihi ex eo futurꝰ heres nascet heres esto: ꝛ euenit ꝙ natꝰ est vivo filio nepos. et hoc notat Scevola dicēs. Mō enim suus heres est tempore quo nascitur, ꝛ sic nō in casum institutionis neq; legis primo capite. Ītē nec scdo capite quo natus ante testm si instituatur vel exheredatꝰ esset. agnascēdo vetatur rūpere. Nec natus est post testm et nō suus futurus heres cuꝫ pater precederet. ꝛ sic recte ait Scevola nullo iure potuisset qō in publica disputatione respondi nullo capite legis per se et ꝓbata rōne fuit nulli quidē dubiū legis capita iura esse. † Quibus qōnis status est collectius. collegit enim iulianus voluntatē ex eā, ꝓpter quā lex lata fuit ac cōiunctionē duorum capitum. l. quorum mixtura efficitur vnū solidus per se quidem vnumquodq; Caput casus prepositū nō admittit. Sed simul iuncta ex voluntate admittunt. faciunt que traduntur. in. l. vtrū. ſ. de peti. here. colligitur mens legis ex illo ꝙ primo. capite instituī permittit nasciturus suus futurus. Scdo capite iam natus et institutus non suus futurus prohibetur rumpere si contingat agnasci. habet ergo cum primo capite cōmune casus noster. ꝙ instituitur nascturus. cū secundo capite ꝙ vivo testatori agnascitur suus futurus. Cur autez in casu prepositio legislator maluerit rumpi nō apparet. Unde nota ꝙ cōiecturata mens legis prenalet scripto etiam aperto. et interpretatio ex cōiecturata mente est equa et probabilis etiā si verba eum significatum nō habuerint. l. scire oportet. ſ. est aliud supra de exe. tut. satis tamen est nō repugnent. Mā quādo voluntatis est questio sufficit verba nō repugnent. l. ab omnibus infra de lega. j. ꝛ. l. talem infra de here. instit. ſ. si amplius. † Nota qō in correctoriis extensiva interpretatio admittitur quādo de mente est instā coniectura. Nec verū qō hoc ꝓcedit ꝓpter auctoritatē Juliani iurisconsulti qui ius cōdendi legē habebat. dicit Bar. qō est falsum et ab Areti. hic improbatur nullibi enim reperitur iureconsultus iuscorrigendi. ll. habuisse. vbi pin. plene tractatū fuit verū Bar. oppositionē ꝓbari sentit idē Areti. ex eo ꝙ iuliani dicitur ſsia approbata ꝙ intelligit per habentes potestatē cōdendi legem. qō diuinatio est. Scevola enim inquit receptam ſsiam Juliani ꝙ intelligendū est vsu. Ītē ꝛ ab aliis iureconsultis sicut hodie que cōmuniter doctoribus placent. dicuntur recepte ſsie seu cōmunes. Aretinus hic negat materiā correctoriam. sed vel ex eo: dubitantem, ꝓpter publicam vtilitatem. in quibus extensio admittitur vt traditur in. l. fi. ꝛ. l. illud. C. de sac. san. eccle. ꝛ. l. si vero. ſ. de viro. ſ. sol. mat. cogita tamen qō lex vell. nō multum. ꝯ. tab. aduersatur. Mā ꝛ. ꝯ. tab. fauent vltimis voluntatibus et conservande testamenta pertinent nō sunt. ꝯ. tab. infensa. ꝛ conueniunt in rōne generali. licet vellea vetet rumpere quod. ꝯ. tab. ꝓmittebant. † Et ꝙuis dissentiant inter se doctores. vtrum in correctoriis admittatur interpretatio extensiva a ratione expressa. et ex ſsia Bal. in. l. maximum vitiū. C. de lib. prete. expressa satis censetur illa que sola est. Attamen omnes conueniunt admittenda; quando extrema cōcurrūt in eandem effectū quē ratio generalis desiderat secundum glo. ꝛ pau. de liazara. in cle. j. de elec. Alde Antonium in c. fi. de cōsuetu. ℞. fall. tradētem. quando id ad qō fit extēsio saltim in parte est idē cū expresse disposito ita ꝙ nō agit de extensione ad penitus separatū. adiuncta eadē rō vel maior. allegat gl. in. c. sciāt. de elec. Exemplū statutū de clericis eligētibus extendit ad clericos p̄sentantes nō aūt ad laicos p̄sentantes. in casu nro nō est penitus separata ꝑsona. Sed eadē. ¶ † Posteriori capite nō ꝓmittit institui. Sed vetat rumpi. ſ. ab institutis vel exheredatis. vt in. ſ. ꝓximo et. l. posthumo. ꝛ. j. de inioff. test. Ēsidera qīo argumētatur Scevola ex ℞is legis q̄si dicat nullo iure pñt istituī q̄s legis ℞is pōt se istituī nō ē necessu qō nō sit necessū arguit a ptiū enumeratiōe. ꝓio capite vbi permittitur institutio de eo qui suus nasciturus sit. scdo capite vbi vetatur istituti rūpere. loquit lex de iam nato. est ergo casus omissus. ꝛ remanet in dispositione iuris antiqui. l. si cum dote. ſ. solu. mat. Vetus lex vetat instituī ꝛ permittit rumpi testamētum, sequēs lex vetat ab instituto rumpi. Querit an cōtra inhibitionem ꝓme legis is possit institui. ꝛ vt non posse: qz duo sunt ꝓcepta vnū ne instituatur aliud vt rumpat. qui cōtra vnū statuit aliud excepisse vt. l. cū ꝓtor. ſ. de vulg. glo. cōtra inquit nā dicēdo instituta nō rumpat tacite dicit ꝙ instituatur ne rumpat. Que igit decisiōis est ratio. ſ. testamentoꝝ cōservatio videamus an possit nō rumpi testm a preterito vtiq; pōt. l. inter cetera. j. eo. ergo ꝙ vult testm cōservari opus est instituēdi ius indulgeat. Sz hoc cōsequi nō pōt nisi obstaculū ad instituēdū tollat ergo qui vnū cōcessit expsse aliud tacite cōcessisse vt. vnde Nota ꝙ. ll. correctio pōt induci p tacitos ꝛ subauditos intellectus. cōtra gl. c. cupiētes. ſ. si p. ꝛꝛ. de elec. in. vj. Item ꝙ tacite. ll. derogari pōt. ſ. per ℞ius actum. ꝛ idē valet derogatio tacita ex expressa. facit. l. de quibus. ff. de. ll. Ītē ꝙ sufficit permissio tacita cōtra ꝓhibitionē expressam. Ītē ꝙ illud dicitur expsum qō ℞is cōtinetur nō ex ſsia Bar. in. l. nominis. ſ. verbū. ex. ll. j. de ver. sig. ꝛ l. nō oīndit. C. de. ll. inducit Bald. ad pulchra qōne. statuto cauetur
6 ꝙ iudei nō possint fenerari vltra duos denarios ꝓ libra. † Queritur vtrū videat ꝓmissum vsq; ad duos denarios ꝛ diffinit negative. qz maior rō ꝓhibitionis nō excludit minorē rōne ꝓhibitionis. et qz est cōtra ius diuinū. facit hic text. ꝙ aliud est permittere et aliud vetare.

vetare. Areti. licet decisionem approbet: tamen inductionem derider. inutiliter institutus ait. Nota scdm oēs ꝙ qui inutiliter instituitur est preteritus. ꝛ rumpit. Quod Agn. inducit ad pulchram questionem. cōmixtis duobus capitibus ait. observa licere coniungere capita plura vnius legis ad eliciendum mentez ꝛ decisionem casus emergentis. quod Bal. ad multas inducit questiones hic. item bonum est argu. ex coniunctione duorum Capitum legis. ꝛ amplius ex coniunctione duarū legum. quod Jmo. hic in materia non egrobitanti admittit alias cōsulēdus esset princeps. inquit ꝛ Alex. probat. Bal. inducit ad multas pulcherrimas. q. quas doc. examinant. et inter cetera dicit. vnum ꝙ Alexan. exclamat mirabile. ꝛ non esse alibi. ꝙ si vnus testis deponit de veritate. ꝛ fama aliusde fama. qō concludenter probent. super eodem negotio, quasi due semiplene coniuncte. Sed Alexan. impugnat.

Queremus tamen cum recepta est Juliani sententia. Quid in summa est in Juliani sententia: nisi ꝙ institutus sub conditione si nascat suus futurus heres satis est si agnascat suus futurus heres. Simile est decissum. in. ſ. qui si is ꝛ impleta est cōditio per equipollens ne rumpantur testamenta. Et hic melius probatur ℣. ſ. ſ. ꝛ qd si tantū. ꝙ institutio facta in vnum casum extendatur ad aliūz sibi similem. vt de nascituro extenditur ad eū qui agnascitur. vnde infert Scevola. Si talis nepos natus in casu Juliani idest institut⁹ si suus nascatur se vivo ꝛ nō nascitur suus: sed agnascitur hoc est vivo patre ꝛ Avo nascitur ꝛ deinde moriente patre agnascitur vivo Avo ꝛ post ꝙ fuit factus suus emancipet. An vitietur substitutio vel possit sponte adire idest ex necessario ꝛ suo sit voluntarius ꝛ non suus adeo ꝙ si expirat suitas nō evanescit substitutio in hereditate. An sicut per emancipationem desinit esse suus desinat esse heres ꝛ decidit remanere heredem ꝛ posse adire si voluerit. vnde a contrario sensu glo. ꝛ doc. inserunt. ꝙ si remansisset suus fuisset etiam necessarius. vñ Mo. ꝙ per emancipationem non tollitur institutio Castrensis opponit ꝙ institutus in suitate emancipatione desinit esse suus ꝛ heres. ſ. ſ. Quid si tantum. ꝛ allegat gl. ab omnibus approbata infra de vulg. l. si mater. ſ. fi. Bart. hanc prius obiectionem fecit. ꝛ dicit ꝙ ibi facta fuit substitutio in suitate. i. si suus esse desierit per mortem. ꝛ similes casus. ꝛ sic datus substitutus in casum desinentis suitatis hic nō est datus alius substitutus substituto nepoti. ꝛ sic ex mēte defuncti. hic remanet heres. illic dato substituto non potest remanere heres nisi invito testatore. ꝛ sic diversa ratio: que quidē satis colorata. quā non puto veram. vt. ſ. d. ſ. ꝛ quid si tantum satis diximus. ꝛ hic text. aliunde movetur. ſ. ex Juliani recepta sententia. que alio tendit. Juvatur hec oppositio Bart. ex illo ne testamentum destitutione evanesceret. Sed tex. hic arguit per emancipationem non vitiari substitutionem. Castrensis dicit hoc inductum favore testamentorum per Scevolam ne ab ipso emancipato vt preterito postea beneficio pretoris rumperetur testamentum. idē dixit in. ſ. ꝙ quid. qō non placet qz cōtra beneficiū pretoris nihil hic statuitur. vt supra diximus ꝛ ab aliis non ꝓbat. Alexā. dicit qō glo. in. d. l. si mater. ideo ibi procedit qz substitutio fuit collata in certo ꝛ indubitato tempus. scilicet si vivo testatore moriatur: ideo nō habet locū alio tempore. argu. l. si ita quis. j. de vulg. ꝛ fuit Bar. opp. in. d. l. si mater. scdo solvit ꝛ forte melius Alex. ꝙ hic habuit locum substitutio in suitate intelligendo ꝙ fuit emancipatus vivo testatore ꝛ mortuo patre suo. Sed si eo vivo tunc probat responsiones supra traditas Aret. hic apertius discutit ꝙ alij. ꝛ oēs putant glo. ꝛ. ſ. ꝛ quid si tantū. ꝛ hunc. ſ. inter se pugnare. ipse vero existimo aut cōuenire aut non esse adversantia. Et cōsidero. ꝙ quelibet istarū institutionū est cōditioālis. illa Balli si suus nascetur post humus. vell. Si se vivo nascat suus futurus vel agnascatur ex ſsia Juliani. ꝛ succedit regula ad implementū dispositionis sufficit cōditionē semel exīstere. l. si quis heredē. C. de inst. ꝛ substi. sub cōdi. fac. ꝛ hic est casus. sicut igitur qui institutus est si suus nascatur ꝛ nascitur suus impleta est cōditio ꝛ locus est dispositioni licet postea vel desinat esse vel nolit semel fuit ipso iure suus ꝛ fuare pudiatio non facit desinere cōditionem nimirū si nō admittitur substitutus ꝛ hoc dicit et sentit glo. in. d. l. si mater. Nec video diversus hic a Scevola diffiniri institutus sub ea conditione si se vivo nascatur suus futurus. certe eo ipso ꝙ nascitur vl agnascitur talis impleta est cōditio: locus fit substitutioni si post impletā cōditionē superneniat diversa qualitas. ſ. q. desinat esse suus. nō refert vt hic ē casus illa aūt qualitas solū hoc efficit ꝙ vbi erat suus ꝛ necessarius fit volūtarius heres. Si antē emāciparet ante implemētum cōditionis deficeret substitutio. Hic sensus vt esse de mēte Alex. ꝛ Areti. hic recte intuēti. ꝛ si dicer aliqs qd differt institutio ꝛ substitutio in suitate ab aliis cōditionalibus. rndeo. ꝙ tum ad implemētū cōditionis nō differūt nisi largior in. l. fit interpretatio favore testatoꝝ. vt. ſ. ſ. ꝓximo. ꝛ. ſ. quid si tantus. Neq; simile obstat. ſ. ꝛ quid si tū. qz falsum est ꝙ ibi emācipatione tollat institutio vt ibi dixi. ꝛ est casus in ver. quid si ne pos. Ītē similiter falsum ꝙ institutio sit ibi in suitate quinimmo est simplex ꝛ pura: nec aliter filius posset institui vt ibi dixi. Sed divinare illos qui dicunt hic per mortem filij huic nepoti contigisse agnasci. ꝛ postea emancipari. i. impleta iam conditione. Rndeo nō divinari sed liquido deduci ꝛ colligi ex illis verbis postq̄ recepta est Juliani ſsia que in simili loquitur casu agnascētis. ¶ Ein si nascatur nepos vivo patre subaudi ꝛ eodē mortuo postea agnascat vivo avo ante emācipationē vt cōgruat vel melꝰ sit idē casus cū illo Juliani ꝛ sequens illatio quā facit Scevola ꝓcedat. ꝛ sic intelligit hic Alex. sozi. filius in repe. l. j. vlti. q. iiij. principalis infra de vulg. deinde emancipet. i. post mortē patris ꝛ cōditionē impletā. Sponte adire possit. Nota ℔ per emācipationē tollat suitas nō tollit institutio. ꝛ sic qui desinit esse suus non desinit esse heres ꝛ poterit ex substitutione succedere. Ītē nota substitutus si suus futurus nascat vel agnascat sufficit in vita impleri. ℔ tpe mortis nō sit suus: qz remanet heres in hereditate q̄uis postea desinat esse suus. Hic est casus ꝙ institutus in suitate eque principaliter intelligitur. in hereditate. dubitat. Quis vim primus motus animi sit disponere de bonis. l. j. ſ. de testa. ¶ Ītē nota qui filiū institutū emancipat: non propterea vt cum hereditate multare ꝛ institutionem revocasse.

Laus deo.

¶ Eiusdem Marij Salomonij in paragraphum responsa prudentum inst. de iure natu. gen. ꝛ Ci. Paradoxa: Enarratio. ad Reverendiss. Jul. Cardi. Medicen.

Optiss. Juli. Summa ratione subtexendam hāc interpretationē duxi. Ea plane. excutit. Quod ius potestas ve iureconsultis fuit. Adieci pterea multa de communi opinione ꝛ sapientuz responsis cognitione digna. Que si a te probabuntur. omnium sapientum iudicio habūde satisfecisse nō dubito. ad ipsa iam Justiniani Jmpe. ℞ba accedam⁹.

Responsa Prudentuz sunt sententie: Et opiniones eoz. Quibus permissum erat iura cōdere. Nam antiquitus cōstitutum erat. vt essent. Qui iura publice interpretarē tur. quibus a Cesare ius rndēdi. Datū est. qui iurisconsulti appellabant. quoꝝ oīum sententie. Et opiniones eaz auctoritatē tenebāt. vt iudici. recedere a responso eoꝝ non liceret. vt est constitutum.

Excutiatur primum Num iure cōsulto cuiqs cōrigēdi ferēdi ve Leges ius fuerit. vt vulgo creditꝰ. Et primo: ſsia est fuisse. Quod ex formula Alqui. arguūt. putāt enīz a Hallo Alqui. potestatē alienos instituēdi facta. Que si. ꝯ. tab. inhibita fuerat non potuit sine ipsaz. ll. abrogatiōe ꝑmitti. pugnāt enīz iter se ꝑmittere ꝛ vetare. Jgit ꝙ ꝑmittit qō lex vetat ℔ legē facit. l. ℔ legē. ff. de. ll. l. nō oīndit. C. de. ll. citāt hūc locū. ꝛ de vet. iur. enuc. l. ij. ſ. inbemus. melior tex. insti. de leg. agno. succ. ſ. hoc quidē. ꝛ. ſ. media. ꝛ. C. de leg. her. l. lege. ꝯ. ta. vbi Jmp. tradit iuriſp: nūdētes generaliter a successione agnatorū repulisse quas simplr. ꝯ. tab. admittebāt. Ergo sicut hoc est corrigere: ita ius corrigēdi iurecōsultos habuisse arguit. ¶ Ex diverso leges: rōnes: auctoritates: exēpla. Pompo. i. l. ij. ſ. itaq; meminit iusci: qd a prudētibus cōponebat: i sola interpratiōe cōsistere. vbū sola ta gatiuū ē bal. in. l. his solis. C. de reno. do. si in sola interpratiōe ergo nō in correctiōe vl alia re. Scevola i legē vell. ꝙ accuratissime loqr. videam⁹ an possit per interpretationē induci in. ſ. videndum. ꝛ. ſ. fi. ¶ Ratione multiplici. Si initiū spectes idem Pomponius in. ſ. his legibus tradit. Jd ius inter forenses disceptationes a necessitate interpretādi introductum. vnde non inelegāter Bal. norauit statutoꝝ interpretatiōes vsq; adeo esse a natura necessarias; ꝙ in totū inhiberi nō pñt. Rursus idē refert in. ſ. deinde ex his id ius a. ꝯ. tab. fluere cepisse. Mā si correctoriū ius esset. sicut nihil sibi ipsi ℣ium est. ita nec a se dissimile generat. vñ aperte deducit ius interpretatoriū ab ipsis interpretatis legibus fluere ꝛ velati. ll. S. c. plebiscita. ꝛ Principū placita vno iuris ci. noie appellank. ita et interpratiōes ab his codē cōi noie nūcupate sunt. inqt idē Pompo. ex qb⁹ observādi arbitror: omne qō ab interpratione ius venit esse idē cū interpretato. ꝛ p hoc interpationes statutoꝝ receptas: statuta merito posse appellari. Et ius civile vt ibi est casus ꝛ insti. de leg. par. tut. ꝛ. l. ij. de leg. tut. rō ꝙ interpratio vera non aliud est ꝙ ipsa mens legis declarata et quicqd ex mēte est ipsa lex est. l. nominis. ſ. verbū ex. ll. j. de ℣. sig. ꝛ. l. nō oīndit. C. de. ll. Mō nō de mala interpretatiōe intelligo. Sz illa que ex mēte legis deducit. Si effectū inspicimus. idē Pompo. scri

Universidad del Rosario Archivo Histórico

bit ius sine scripto fuisse. ex quo deducitur si correctorij fuisset scripto cōprehēdi oportuisset vt leges apparerēt lectoribus emēdate. Rursus rōne si iurecōsulto cuiq; ius corrigēdi vel cōponēdi fuisset. nihil cōsulius nihil instabilius z magis aduersuz iure Ro. ponevn' derogat alius derogationez impugnat alius addit vel detrahit aut vtrūq; refellit pleni sunt. ff. oz. libri dissidētiū inter se iurisconsultoruz. Quid ille iter se pugnātes schole Capitone hinc z inde labeone pri cipib' z subinde peulianoz z Cassianoz. pfecto ex voluntate aliud atq; aliud ius eodē ppe momēto z in eadē forte causa illa vidisset secula quo nihil me deus absurdius z Romana sapiētia indignius. stabilitatē sanctissimarū. ll. sine q̄b' nulla Resp. est opinionū volubi litati atq; lubrio cōmisisse. Mō idē puenit ex interpretatione aut rīsis. in quib' legū voluntatē aut scriptū ex bono z equo sequi oportet l. j. ff. de iusti. z iur. Neq; simile vero est leges publicas z toti' po puli suffragijs scitas priuatoz emēdationi fuisse suppositas. Emen datio enīz vir principib' z proīb' cōmissa legit. qd rōnez hz vt non sine impio sit q̄ emēdat veluti q̄ legē cōdit. Pari sane aut maiori im perio abrogari ceu totā legē conuenit ita z eius partē. l. j. C. de. ll. c. cū inferioz de maio. z obe. cle. ne Romani de elec. l. formā. C. de offi. pre. pr. ozien. Auctoritates taceo externas veluti Ciceronis. i. re thozices. Quintiliani vltimo oz. inst. dicētis iurisconsultoz officiū in recti prauiq; discrimine ac verb. sig. versari. Boetij in Topica Ci ceroniana lib. ij. scribētis iuris interpretes fuisse. ex nīs accutissimi Raphael Aretinus in. ij. ille casus z Sozi. fil. in rep. l. cuz Anus de qdi. z demō. Nec desūt exēpla hystoriarū curioso cuiq; z ffoz. Stu dioso. Crassus ille insignis ozator a Ciceron vbiq; laudatus. in causa hereditaria apud. E. viros nihil acrius egit q̄ ne Mutij Scevo le rnso staret. Eadē cōtētio fuit apud recuperatores inter Cicer. et Psisonē de rnso nri Aquilij. Seruius Sulpitius libros cōposuit de erratis. Q. Mutij sui Peceptoris pz in. l. Mutius p Socio Domi tius Ulpian'. z Junius Paulus. Martian' de notis eminentissimi Papiniani scripserūt vt in. l. fi. C. de sen. pas. z in. l. ij. de vet. iu. enuc. Quid tā remota repeto nonne in. ij. quidā recte. z sequētib' de Hal li erroribus cōcertat. facit ad hec. l. iij. j. neratius. j. de acqui. posses. Mō obst. noster. ij. rnsa. z. ij. iubemus q: loquunt de his quib' a Sacratissimis principibus cōcessus fuit. Gallus aīt ante Cesares ex humanis decessit. ante enim Augustū q̄sq; ex fiducia suoz studio rū rndebat. d. l. ij. j. post hos z hec satis plena solutio in. q. nsa. imp. ait q̄bus pmissum erat. Jura cōdere: aliud est destruere q̄ est cōdi gentis. aliud cōponere. iura cōdere accipiēdū est p interpretatione vt Imperator semetipsum declarat dicēs. Mā antiqtus cōstitutus erat vt essent qui iura publice interpretarent z c. Ad idē sus est ver bo cōponere Pomp. d. ij. his. ll. latis cepit vt natural' enenire solet vt interpretatio desideraret auctoritatē prudētū. Necessariamq; eē disceptationē fori. Nec disputatio z hoc ius q̄ sine scriptovenit cō positū a prudētibus z c. appellat' ius ci. vñ nota q. ll. interpres inter pretando dicit iura cōdere. Et ex interpretatiōe fieri iuris cōposi et veluti aliud est aduersum z aliud diuersuz. c. cū apostolica de his que fiunt a pre. diuersitatis ratio diuersum ius indicat. l. ij. j. contra rium. C. de ver. iu. enu. Sic per cōtrariā dispositionem coirectionē fieri. Hemi. inquit in. c. Quis de pac. lib. vi. Emendamus enim cum quid bona cā addimus vel detrahimus. q̄ si mala causa. corruptela est. l. edita z ibi Ly. C. de eden. facit. l. j. j. de appellatio. Unde co rectio est ad idem qualitas detractiua vel additatiua nouam indu cendo speciem. l. ius ciui. ff. de iusti. z iur. Differētia vero est qua litas discriminans dissimilitudinesq; inducēs per quas discernitur hoc ab illo. qui differentias itaq; explicat non corrigit: sed apit atq; docet non idem de ipsis esse iudicium. ex regula Topicali q̄ de re bus inter se plurimum differentibus idem intelligi non potest impe. in. l. ij. de vet. iur. enuc. contrarium autem nihil inueniet si quis subti li ingenio diuersitatis rationes excutiet. Et querēti Justiniano q̄ ratione fratris filius ad successionem patrui vocatur z Hermana excludatur z Cur alind in Amitis alind in patruis iurecōsulti respō derent eadem qua videmus in. ij. tab. Masculinaz predilecta So bolem infra de here. que ab intest. ff. dies vetustas z qua maluisse. ex. viros hereditares ad masculos continere de leg. agn. succ. ff. quo ad feminas. z. ff. quod ideo. Et qua matres excludi q̄ plus est ad. Se. Consul. Tertul. in pin. Alioquin contra. ij. tab. votum aperiri viaz qua Agnatitie hereditates in alienas familias transirent. voluntā tis sane obseruatores atq; interpretes z non emendatores sumus. Ex legem aperit z vnum caput aliud. l. vtrum z ibi Bar. z Ang. ff. de peti. heredita. l. si seruus plurium z. l. qui filiabus de leg. j. z. l. pre toz. ff. critq; differentia. ff. vi bo. rap. facit. l. j. j. de reb. dub. Ex mente itaq; ij. tab. iureconsulti distinguentes talem differentiam induxe runt: quam ideo plene ostendere non valemus q. ij. ipsas tab. sine malignitas Grecula sine vozaz vetustas ad nos venire passa nō est. Qui opinantur in manu cuiusq; iurisconsulti: fuisse. ll. condere re spiciant obsecro legum condendarum obseruationē q̄ ex Solonis legibus. Maiores nostri didicerūt vt Trinūdino die promulgare tur anteq; rate essent ideſt tribus nundinis: quibus omnis plebs ex agris ad mercatum in vrbem confluebat. instituit enim Solon vti rogata lex populo recitaretur. Deinde vt loco celebri ac conspicuo in tertiam vsq; concionem proscriberetur palam legenda vt si quis in ea quisq; non placeret in cōcione diceret. tum Nomothetis qui ex collegio indicum erant mandabatur vt excuterēt auctoz est Da crobius z q; Demosthenis oz. tionibus Budeus Parisien. in suis ad pandectas adnotationibus vir quidem nostra etate literatissi mus. Maiores nostri in tabulis scriptas pro eo nostris legendas populo exhibebant patet in. l. j. j. ff. de reg. iur. Item impe. ait Quoz oiuz sne z oppositiōes eā auctoritatē tenebāt vt iudici rece dere ab coz rnso nō liceret vt est ostitutū. Ex q̄b' colligo q; cuiusq; iurisconsulti nō ea auctoritas erat vt ab ei' rnso nō liceret discedere. Sz oiuz simul ideſt ab eo qō oēs. pbassent. Quoz oiuz ait collecti ue z nō distributiue. l. si plurib' de le. ij. z. l. nō distinguem'. ff. cū i plu res. ff. de arbi. magie q; in plurali loquit' Bart. in extranag. qm nup in. ver. oēs Alioquin verbū omniū fruſtra fuisset positū post dictio nē quoz. Aitq; ab eozū rnso. ſ. oiuz z nō rnsis vñ not. q; sicut vna dī snia i quā oēs ſsentiūt. ff. Senatusco. facit. l. j. ff. de pac. Ita vnū rn suz i qō plures rndēdo ſsentiūtur hic z sic cōis opi. vna opi. firma tur z. q; supascriptis magie illa rōne. q; si de singulis intelligerem' se quereť illud absurdū. q; singulis dissidētib' aut stulte aut iniuste ri dentibus obtēperari oportuisset. Que ab eo q; omnes sentiunt nō iniuria abesse creduntur. Quid si alr iudicasset iudex. An suo pe riculo iudicasset: an non valeret iudicatū: z puto vtrūq; admittēdū. Mā si cōstitutū erat non licere vtiq; repugnāte lege inualide fuit re cessum. l. nō dubiū. C. de. ll. z. l. cōtra legem. ff. de. ll. Quoz oium: quid si non omnes sed vnus vel alter dissensisset z puto recedere nō fuisse illicitum. p forma cōstitutus videtur vt oēs conenīrent. Ergo potioz pars in hoc vt vim legis obtineat nō prenalet pancioribus. Simile videmus q̄n ep̄s criminaliter conuenīt q̄ snia dz ab oībus iudicibus cōcorditer condēnari vel absolui. nec sufficit pluriū snia nisi oēs cōcordent. vj. q. iiij. c. j. z. ij. z. iij. z glo. in. c. multis. z vij. dist. Ex quibus tritissima illa placita maiori decidit q̄stio melius quam alibi. vtruz snia ꝺ cōmunē opinionē valeat de qua p doc. in. l. j. C. q̄n pzon. nō est nec. z. l. cū pzolatis de re iud. z. c. j. de cōst. z. c. j. de re iud. Angel. z Imol. in. l. qui Rome. ff. duo fratres de verb. obli. q̄ si a cō muni opinione Jurisconsultoruū nisi oēs idē sentiūt recedere non erat illicitū: forti' idē dicendū de cōi doctoruū. q̄d si oēs Doct. in idē cōue niant: adhuc idē existimo q̄d causa ex q̄ aliud in iure cōsultis z aliud in doctoribus. Oz de illis iperator meminit sic cōstitutū. z p hoc q̄se cus iudicasset: ꝺ ius cōstonis iudicasset. z nō al' r arbitroz accipiēda verba illa q̄ datū illis fuerat iura ꝺdere. ſ. oib' simuli vnū cōsentien tibus: qō itelligo de eo iure qō ex iterpretatiōe eventyel illo qō pter ius scriptū accidit a iure aūt scripto solus principis z ptoz fuit re cedere. Ergo a singuloz rnsis licitū erat recedere. Hūc locū subtilis sime ac luculēter tractat Cicero in oone p. A. Cecinna in hec vba.

Qui

Qui dicunt nō recte aliquid statuere illos qui cōsulantur. Nec hoc debet dicere iurī civi. Sz hominibus stultis obtemperare nō oportere sīn illos recte rndere dicunt z aliter dicunt iudicari opor tere male iudicari oportere dicunt. Neq; enim fieri pōt vt aliud iu dicari de iure aliud rnderi oporteat. Nec vt quisq; iuris muneretur peritus: qui id statuat esse ius qō non oporteat iudicari. At est ali quando cōtra iudicatū primū vtrū recte an perperā. si recte id fuit ius qō iudicatū est. Si aliter non dubiū vtrū iudices an iurecōsulti vituperandi sint. Deinde si de iure vario quippiam iudicatū est. po tius cōtra iurecōsultos statuunt. si aliter pronunciatū est ac Nu tio placuit z c. Ex quibus verbis multa sese offerunt observanda q̄ in iure enucleato quod ad nos venit forte non sic facile explicantur. Nec dedignemur tanti viri auctoritatem sequi quam veteres iure cōsultos in multis iuris partibus sequntos legimus. In primis itaq; illa observanda est distinctio quā inter ius variū z nō variū fa cit Bar. in. l. qō neruā. ff. depositi. in repe. similiter distinguit inter ius certū z dubiū. Deinde z illa inter recte z perperā. atq; illud qō de iure nō vario perperā rndenti non esse obtemperandū. z recte rn denti obtemperandū. De iure aūt vario etiaz Recte rndenti nulla obtemperandi necessitas. Oz nō cōtra ius sed rndentis opinionem indicant. Non variū ius apertū intelligit q̄ Bar. in eadem. l. quod Neruа certū z limitatū appellat. Nec ignorandū eodē Ciceronе z Quintiliano auctoribus apertū id ius esse qō clarū z indubiū est: variū in opinionibus iurecōsultoz vagari: qō z cōtroversum appel lant a cōtrarietate opinionū. veluti a varietate variū. z nostri dubiū licet ineptius dīt. Quod pluribus modis pōt cōtingere aut ex va ria scripti interpretatiōe: de quo Bar. in. l. in ambiguo de reb. dub. Scriptū enim omne in apertū obscurū z ambiguū dividūt z Scri ptum nō solū intelligunt de ipsis legibus. Sz testamētis stipulationi bus Atq; ipsa etiā sola voce cōprehensum. aut ex eo qō pter scriptuz accidit de quo varia a diuersis statuunt. exempla sunt in. l. neq; ll. et l. non pñt cū sequē. ff. de. ll. cōfirmat hec distinctio ex traditionibus Phanoz. in. c. j. de re iudi. dicētis ius dubiū esse qō pter cōtrarias opiniones obscurat: aut de legis intellectu variat q̄ q̄ Bar. in rep. l. qō neruа. dixerit dubiuz de quo legē expressam nō habemus. Nō enim quicquid specialiter lege cōprehensum nō est dubiū iuris est: Multa enim supplentur snia digesta atq; recepta indubitatis ius fa ciunt. De iure itaq; aperto si aliter q̄ ius statuit rndeat Cicero ait vt stulto rnsio nō obtemperandū. Si vero idē qō ius statuit rndeat obtemperandū nō quasi rndēti. Sed illi iuri qō in rnsione continet: id fuit ius inquit qō iudicatū est. Ergo qui cōtra iudicaverit nō cō tra rnsum. sed cōtra ius iudicauit z ex diverso si aliud q̄ ius statuat rndeat: qui contra iudicat non contra ius sed contra perperam re spondentem iudicat q̄ si secundum malum responsum fuerit iudica tum z qui respondit z qui iudicauit pariter vituperandi sunt. Non enim fieri potest inquit vt aliud de iure respondeat z aliud iudicari oporteat: q̄ si aliter respondendum q̄ iudicandum sicuti contra scri ptum apertum nulliter iudicatur. l. cum pzolatis. ff. de re iudi. c. j. de re iudi. cum vulg. consequens est vt nulliter respondeatur: z hec lo cum habēt sine vnus sine omnes sic respondissent. De iure autez vario rndentē contra qui iudicat non contra ius. inquit iudicat. sed contra respondentis opinionez iudicat. Ex quibus ad multas que stiones affertur iudicatio. Et in primis ad illam vtruz iudex peccet qui sm consiliuz male respondentis iudicat. Probe igitur Bar. in l. j. ff. sed si plures. ff. de exerc. iij. q. z. l. in bonorum. ff. de bo. pos. diffi nit facere litem suam. idem Spe. z Jo. And. de requisitione cōsilij. ff. j. ver. quid si iudex Lano. in. c. ij pzo debilitate de offi. deleg. z. c. cū olim de arbi. allegant. l. Titium z meuium de admini. tut. l. hec ven ditio de contrahen. emp. que meo iudicio non probant. tum vel ma xime q̄ in arbitrarijs loquuntur. ideſt que nullo iure sunt diffinita. c. de causis de offi. deleg. l. j. ff. de iur. delibe. l. certo generi agrorum de ser. rusti. pre. z ibi Florianus. in casu nostro cōsulitur quid iuris. Nullius arbitrio remittitur qō a iuris diffinitione expectatur. ex plicitius ergo a Ciceronе diffinita videmus. z l. ij. ff. de var. cogni. z. l. ex malefitio. ff. si iudex de act. z oblig. z infra. de oblig. que ex q̄si del. qui non aliud puto esse q̄ per imprudentiam iudicare nisi et dolus adfuerit. l. si filiusfa. ff. de iu. z. c. de pen. iud. q̄ ma. iu. l. qui in dubio non presumitur sm Bal. in repe. ff. proficisci. l. obseruare. ff. de offic. pconsul. qd oēs probant. Quid si lex statuit aut inter litigatores conuenit vt sapiens consulatur. Triplex est ista questio. qua Bart. fecit in. l. si conuenerit de re iudi. Quid si lege. si partium consensu. si de certa sapientis persona conuenit. Est etiam quarta subnectenda verbum sapientis quemadmodum accipiendum. Bart. distinguit inter conuentionem simplicez de adeundo sapientez. z illam qua con uenit vt iudex sm consilium indicaret similiter circa legē distinguit. inter eam qua petendum est consilium. z illam qua responsum sequi iubetur. Primo casu diffinit iudicem non sine suo periculo iudicare qui inuito consilio obtemperauerit per. l. quidam decedens. ff. Pa pinia. z. l. Titium z meuium de admi. tuto. Lano. dīt casuz esse in. c.

cum olim de arbi. vbi consulere obstringitur non tantū consilio ob remperare confirmat Alexā. auctoritate glo. in. l. ij. quod quisq; iur. q̄ iudicandi munus vltro suscipiēs iurisperitiam pollicetur: allegat eundem Bar. in. l. in bonorum. ff. de bono. pos. cūdem Bar. z Bal. in. l. iuris. C. qui admi. Ceteros idem sentientis doc. idem Alexā. cō memorat in. d. l. si conuenerit. Non improbabiliter dubitaret quis piam an. d. c. cum olim impertinens sit ad questionem nostram. Cū aliud sit causam in consilium trutinandam deducere: z aliud sit iu ris sapientem tanq̄ oraculum quoddam adire. illud non nisi inter p sentes agi potest. arg. l. si in tres de arbi. z. d. c. cū olim. istud frequē tius per libellos z epistolas expeditur. Accedit q̄ ibi salubre inter dum pernitur consilium in casu nostro recte respondenti obtempe randum. quoniam id ius est quod fuit responsum. inquit Cicero ab illa ergo multum distat nostra questio. in qua non minus litez suam facit iudex qui iusto responso non obtemperat q̄ qui malo respon so obtemperat. vtrobiq; iniuste facit. Si recte respondetur. inquit Cicero z aliter iudicari oportere adde vel posse dicunt male iudica ri oportere vel posse dicunt. Secundo casu vbi obstringitur ex consilio iudicare. Bar. putat excusari iudicem. z Alex. probat: alio quin inquit statutum vel pacta nihil valerent in contrarium viget Cicero docēs nō aliter rndendū q̄ iudicandū z rndentē z indican tem eque vituperandos. Mā qui iniusto responso obtemperandum dicunt iniuste iudicari oportere dicunt. Non enim inter litigantes fieri potest neq; lege cauerī vt iniuste iudicetur. arg. c. crit. iij. distī. et. l. j. ff. de. ll. alioquin idez Cicero in suis exclamat. legibus non esse leges sed labes ac fordes rerūp. facit sententia gl. in. d. l. si conuene rit dicentis non posse inter litigantes conuenīri vt absolui qui de bet. dānetur. Item Bal. sententia in. l. j. C. de iurisd. om. jud. dicentis conuentionem inutilez vt iuris expresso errore iudicetur: quā Alex. in. d. l. si conuenerit aduersus Raphaelem defendit facit. l. cōtra iu ris regulas z. l. iurisgentium. ff. pretor ait. ff. de pac. z. l. pacta que cō tra. C. eo. Adde q̄ promissio etiam iurata de seruandis statutis non obligat ad illicita Jnno. in. c. clericus. de iureiur. glo. in. l. eos. C. de furt. quod omnes probāt. vt enim ea lex z ea conuentio conditionē habere si recte rndeatur. arga. l. si libertus de op. libe. l. salubre iii consilium. l. quidā. ff. Papinianus de admi. tut. Simile legimus. de iuramento qō multas cōditiones suscipit. c. quemadmodum. de iu reiur. z Bal. in. l. fi. C. de non nume. pecu. facit. c. veniens z. c. quinta nullis de iureiur. Edictus est vt de iure rnderet. secus si fecerit nō im pler officium z ad non interrogata respondens pro non rndente est l. j. ff. si quis simpliciter de verb. obli. de iure tñi respondenti obtem perandū ait Cicero z in hanc sniam oēs doct. inclinare videntur et magime Bar. in. d. ff. sed si plures dum iniustum cōsilium semper vi dentur excipere Bar. in. l. diem. pferre. ff. stari. ff. de arbi. laudū esse nullū qñ cōpromissum fuit cū potestate de iure tantū indicandi si alī ter q̄ iuris sit etiā iuris non expresso errore fuerit iudicatū quali nō seruata forma potestatis tribute. qō monet notādū. nō ob. rō Aleg. tum q̄ melius est nihil operentur statuta q̄ q̄ operentur absurdū. l. pe. ff. ad exhib. ita doc. intelligunt. l. si quando de leg. j. z. c. si papa de pen. lib. j. Joā. Petrutius de Monte sperello in. l. j. ff. de eo qui cer. loc. Saly. in repe. l. serui vestri. C. de nog. rum q̄ satis operatur post q̄ sine iusto consilio iudicari non potest. iniquum consilium non hoc efficere debet q̄ sine cōsilio iudicetur. neq; q̄ inique iudicetur. Alius enim sapiēs est cōsulendus. item operabitur q̄ de iure vario respondenti erit obtemperandum. Quid si de certo iurisperito inter litigantes conuenit. Bar. nihil interesse sentit. Bal. vero in re pe. ff. proficisci. l. obseruare de offi. pconsul. putat excusari nisi ab ipso iudice fuisset electus arg. l. generaliter. ff. j. C. de reb. credi. z in. l. ma cipia. C. de ser. fugi. Jmo. in. d. l. si conuenerit. Idez putat nisi euidēs esset iniquitas ex quo litigantes personam approbant Bar. dicit qui approbat personam non approbat responsum. facit quod scri bit idem Bal. in Rub. C. de pen. ind. qui ma. iud. ad limitationē gl. in. d. l. ij. quod quisq; iur. q̄ non tenetur Magistratus de imperitia Assessoris: quem non ipse sed populus elegit. Attamen hec ratio et si excludat imperitiam dolum non excludit. Nonne potuit eligi z re z fama consultissimus. quem non est verosimile errare z tamen gra tia vel foedus male respondisse. Ergo iudex si suo periculo obtem perabit animus assenturi non potest nisi iudicē omnino iuris exper tem ex. l. aut regionis consuetudine haberemus vt non improbabili ter diffinit. Anto. de bur. in. d. c. cum olim z confirmat Jmol. facit a contrario quod elegantur Alexan. ad limitationem. d. l. ij. qō quisq; iur. tradit illā. l. non pertinere ad magistratuz qui iurisperitus esset per. l. imperitia de reg. iur. z. l. late culpe de ver. sig. Differre aūt existimo hunc casum a superiori q̄ in illo omnino consilio Doctoris causa decidenda z tot adeantur sapientes donec vnus recte respon deat q: per malum consilium non est satisfactum statuto. simile diffi nit Bal. de compromisso in. l. fideicommissa. ff. si quis decez de leg. iij. z. l. si quis ex argentariis. ff. ff. de cōd. Ro. in. l. pretor. ait. ff. hoc inter dictum de no. op. nun. in casu nostro puto posse a iudice petito

Universidad del Rosario | Archivo Historico

iudicari iniquo reiecto consilio. qm̃ dispostio non generalis. sed in vnius nominatim persona terminatur. ¶ Lex ait cōsilio sapientis causas diffinirī verbo sapientis quē intelligimus An vt Saly. placet i.l.fi.C. de pen. iud. q̃ mal. iud. illū qui se docet generali in studio approbatuz: vereor. nec hoc periculosum. Quotidie enim videmus ex nobilissimis gymnasijs imperitos Doctores egire. An illud vt idē Saly. scribit qui in multis egerit artus z prudens apparuit. ar. l.j. C. qui z aduer. qu. Quod Alex. in.l.ij. qō quisq̃ iur. monet minime obliuiscendū. An illuz qualē vera sapientis significatio exigit q̃ in statutis desideratur. Bar. in libello de testibus iuris sapientē in eminentissimo loco ponit vt de causis altissimis iudicantē sed quando consilium sapientis desiderat vulgo de iure perito intelligi scribit. Aristoteles. vj. Ethicoꝝ sapientiam diffinit in qualibet disciplina z artificio esse excellentiam quandam in quibus sapientiam in artibus tribuimus illis qui excellentissimi sunt veluti Phydiam, lapidariū z Polycletum statuariū sapientes nihil aliud sapientia intelligentes q̃ virtutē artis itaq; manifestum est egactissime scientia rum vtiq; erit sapiētia. Oportet ergo sapientem non solum ea que a principijs manant scire: verum etiam circa principia veritate tenere ¶ Sic Aristoteles Pan. in.l. intestato. ff.j. de suis z leg. sapientis simam hypocratem appellat. Merito ergo idem Saly. in repet. l. quod te. ff. cer. pet. z.l. ex legāti causa. de ver. ob. vituperat illos q̃ non per cunctatis regulis z vniuersalibus querunt scire fallentias ergo statutum cum sapientem in iure nominat excellentem doctorē nominat; consonant illa Ciceronis verba Dicentis Mec quisquis in ris numeretur peritus qui id ius esse statuat quod non oporteat iudicari z tales stultos appellat etiam Paul. in.l. regula. ff. de pen. ff. de iur. z fac. igno. z in.l. seruius quod vi aut clā. Preceptoꝝ meus Jo. Bap. caccialupus in autē. hodie. C. de iudi. refert Pet. de Anch. et Jo. de anania consuluisse in iudicibus z assessoribus non exigi Peritiam Jac. butri. aut Bar. Sed satis esse cōtra casum legis non ferat sniam neq; erret in.l. suffician. Videamus an sit diuersa causa eiꝰ quē delectat populo de iure respondere z eius qui ius dicere cōpellitur. Et certe rudentis maxima est de se pollicitatio: nec alterius q̃ illius qui publice sella posita de quolibet se responsurum profitetur. publice enim a maioribus nostris Scipioni Nasice domum in media vrbe datam Pomp. refert in.l.ij. de orig. iur. vt facilius consuli posset. tanq̃ ad Oraculum itur ad sapientes iuris. Ad iudicem vero. tanq̃ ad mediatorem z instum virum ides scribit Aristoteles. v. Ethico. bonitatem plusq̃ iuris scientiam pollicetur qui frequenter a consultissimis mutuantur vnuz vel plures consulendo. c. vt debitus de app. iuris autez sapientez a seipso consultoribus cogitur respondere cuius scientia z totius populi z singulorum censetur esse sciētia vt eleganter dicit Bart. in repe. l. qō nerua infra de pos. in tractatu de lata culpa z probatur in.l. regula de iur. z fac. igno. z l. in bonoꝝ de bon. pos. Hinc Cicero. j. de oratore iurisconsulti domum dicit esse totius oraculum Ciuitatis. Quid dicēdū distinguet ne vir bonus inter maiores medias z minimas causas z non tantū ex mole estimationis verum etiaz perplexitate questionis. accidūt sepe articuli aut nullius aut minime dubitationis. Nimis rigidum videtur Aristotelis diffinitionem sequi: z ex contrario periculosum non minus ab ea discedere. Strictoꝝm omnia plena. Abusus forte aliud vsurpauit. Nec preterea male rūdentem non minus facere licet suam q̃ male iudicantem Spec. auctoritate de requis. consil. §. j. verticulo consiliarij z Cicero eque vtrunq; vituperat. ¶ Superest inspiciamus qō sit malum consiliuz. An quod contra legē est datum an etiam qō cōtra sapientū sniam Cicero diffinit esse q̃ est contra ius non varium ideſt apertū z indubitatū vt supra demonstrauimus. ius autē omne apertū seu indubiū est z qō scriptis legibus cō prehensum est. z q̃ manifestis moribus receptū. z qō sapientum diffinitionibus digestū. pbatur hec diffinitio ex sniā Bald. in.l.ij. C. qñ pro. nō. tradentis non minus inutiliter iudicari contra manifestam cōsuetudinem q̃ contra legem scriptam qō Ang. Raph. z Alexā. in l. cum prolatis. ff. de re iudi. z omnes deniq; doct. probant maxime Panoz. in. c.j. de re iudi. Tertia species que sapientū diligentia digeritur in ea diuiditur: aut liquet quid omnes vel potioꝝ pars sentiat aut in ambiguo est Si liquet non minus contra qui respondet male rūdet q̃ qui iurisdictioni preest contra sapientum sniam male iudicat cum non aliter rūdendum q̃ iudicandum sit. vnde ritū illud inolenit puerbiū q̃ i cōsuledo z iudicādo a cōi opi. nō est recedendū. Nic bar. z Ang. i.l.fi. C. de pe. iu. Idē Ang. in.l. terminato. C. de fruc. z lit. expē. Receptioꝝ i.l.ij. C. qñ pro. nō. z.l. cū platis. ff. de re iu. Cano. i.c. prudētia d of. dele. z.c.j. d re iu. z.c.j. de offi. scribūt in dicem periculo suo ꝺ cōem opi. iudicaturū etiā si sequutus multoꝝ opinionem fuisset inquit Bar. in. d.l. cū platis Martinus de laud. in.l.j. ff. si cer. pet. dictū doctoris cōiter approbatū est argu. necessariū q; cōis opinio habet pro lege. c. ne imitaris de cōsti. z ibi Bal. qui allegat Joan. And. l. minime. §. de legibus. l. fin. C. de pen. iudi.

¶ Si vero non liquet, censeri non pōt maluz cōsiliū qd̃ non contra ius apertum. sed opiniones aliter sentientiuz datum est vt. §. auctore Cicerone docuimus. cōfirmat Angeli scriptis in.l. cū platis de re iudi. sentientis in arbitrio iudicantis fore quā sequatur sniam qñ ex multis nulla apparet generaliter approbata. freti traditioibus Innocē. c. ne inimitaris de cōsti. vbi Jo. and. idē dixit. qō Panoz. in. c.j. de re iudi. cōmendat z Alex. in. d.l. cū platis. Bal. in.l. captatoꝝ tas. vj. col. C. de mil. test. ¶ De cōmuni opinione satis multa diximus nō satis liquere autumo vtz circa eas qōes sset q̃ lege vel rōne finiūtur. an que auctoritate. an que rōne simul z auctoritate. Rursus vtrū ab numero auctorū. an ab dignitate pēsanda. Et magis est vtq; in his que auctoritatis sunt cōsistere. lex z rō cōcludenter apud nos demonstrāt. minimūq; aut nihil inter se potentia differunt. Rō enim z veritas cōuertuntur. c. fruſtra. viij. dist. z Bal. in.l. non oīum ff. de.ll. Ratio est certa veritatis demonstratio. lex est omne qd̃ rōne consistit. c. consuetudo. viij. distin. vñ And. de iser. in proemio feudoꝝ tradit non minus monere debet ratio iudicē q̃ lex qō intelligo vbi lex non est ratio naturalis tacita quedam. lex est inquit Pan. in l. cum ratio. ff. de bon. dam. merito iccirco glo. in. d. c. consuetudo et in. c. ex eo de elect. lib. vj. Bal. in.l.j. de cad. tollen. idem post Ly. in l. scire oportet. §. sufficit de exco. tut. in locū deficientis legis rationē allegari z posse z oportere dixt. Saly. in.l. illam. C. de colla. vulgare illud erubescimus fine. l. loqui vel ratione inquit. auctoritas autem a quo z opinio nascitur probabiliter infert eo q̃ distat a rōne quo necessarium a probabili z verum ab indifferenti a vero fit demonstratio. sunt quodammodo inter se opposita veritas z opinio. Maz circa ea versatur opinio vt docet Aristoteles. vj. Ethico. q̃ aliter se possunt habere. z de quibus probabiliter dubitari contingit Stulti etenim esset dubitare de his que lege vel aperta ratione monstrātur lactan. iij. diuin. inst. opinio est incerti. scientia certi. ¶ Et vt plenius colliquescant omnia latere non debet quatuoꝝ esse prima quedam elementa oratoribus z iureconsultis cōmunia ex quib̃ omnis argumentoꝝ copia manat Lex rō auctoritas exemplū Jo. And. in proe. Speculi Si placuerit dictū illud textu vel rōne vel opinione Innabo. a lege z rōne necessaria argumenta ducunt: a duobus postremis probabilia. Et q; interdū cōmiscent tertiū cōstat ex his que nus qō necessariū z pbabile dixt. z quicquid aliunde petit improbabile est et Sophisticum Boet. j. thop. ex his nulla fides est q̃ neq; in opinione neq; in veritate sunt constituta. Hinc Ci. omnium locorum primam diuisionem fecit alios in coipso de quo agitur berere. alios assumi extrinsecus. Prima pars ratione digeritur. Secda auctoritate z exemplo. Qō añt a lege z rōne necessaria argumēta ducant. liquet non solum ex traditionibus glo. z doc. in.l. si de interpretatione. §. de.ll. z.l.j. C. eo. z.l.j. C. de profes. z med. vb. consti. lib. cū. Sed etiam Aristotelis z Boetij in thop. diffinientium necessaria il la esse que aliter se habere non possunt. Nam que a ratione vel lege trahuntur immutabilia vt. §. sed naturalia z.l.ij. de usur. earum re. Cicero. ij. adhereñ. ratio est causa que demonstrat verum esse id qō intendimus breui subiectione. z q̃is leges natura variabiles sint. q̃diu tamē. vitent earum effectus sunt immutabiles. propterea sur de z inexorabiles dīr: quod vero ab auctoritate probabilia manāt hisdem in locis doct. z in primis Barto. in.l.j. ff. si cer. peta. Cicero que assumunt extrinsecus ea maxime ex auctoritate ducunt. Boet. j. thop. probabile quod videtur vel omnibus vel pluribus vel sapiētibus atq; ꝑcipuis vel vnicuiq; artifici secundum propriam facultatem vt de Medicina Medico. z Gubernatori de nauibus Gubernandis z in summa id exigitur vt verisimilitudinem teneat. ¶ Exē plis nūc patefaciamus. nec in necessarijs immoranduz. quum necessarium argu. nemo id esse ambigat qō lex vel Ratio dictat q̃ parendi necessitatē faciūt scōmq; eas iudicari opz. c. in istis. iiij. di. l, ꝑcepit infra qui z a quib. Probabile vt hoc mater diligit filium. potest tñ odisse. nihilominus nisi odium probetur verisimilius est diligat.

¶ Rursus si queraz de soli edium ambitu altero ex litigatoribus contēdente id esse qō tecti diffusione tegereť cum tecta parietibus nō adequētur sed protendantur latius vt stillicidiuz longius cadat altero asseuerante ne sic quidem vt tegat esse iuris q̃quidem ediuz solum tantum est quantū cuiusq; parietes claudāt tum inquit Cicero. Jp. Scevole auctoritate qō dirimetur qui rūdit solum ambitus edium esse q̃tū tectum proiceretur non q̃tum parietes ambirent.

¶ De probabili z necessario exemplum est in.l. cū Anus de condi. z demon. Anus substituēs extranenm filijs intelligiť in casuz in quo filij decederēt sine liberis qō nullo iure ante Papinianū cauebatur: substitutus scripto nitebať: liberi vero sola voluntate veri simili: q̃ incredibile esset liberos post posuisse extraneo q̃ locū ab auctoritate seinnabant: q̃ Emilius Papinia. sic respondit. tamen primū fuit probabile post diuum Justinia. etiam necessarium qui in legis necessitatem redegit. l. cum autem de condi. institu. z potioꝝ nunc pars voluminis. ffotum. necessarij et probabilis iuris est que olim fuit tantum probabilis.

¶ Post q̃ his duob⁹ ois argumētādi facultas ꝺtinet necessario. s. z probabili. z probabili. nō ꝓius ad probabile cōfugiendū est. quā vbi necessarium. i. rō z lex defecerit. vnde cōsequens fit. qō rōne vel lege non liquescit. aut auctoritate fieri credibile. aut esse Sophisticū. z illa auctoritatis esse que neq; lege neq; rōne monstrant. Sunt eñ quodāmodo inter se cōtraria vt opinio z veritas. Rō sane vt ex supradictis patet. demōstrat. Auctoritas suadet a Rōne veritas ab auctoritate opinio: a veritate necessariū ab opinione probabile a necessario demōstratio a ꝓbabili suasio: q; verisimilitudinē sequit Nunq̃ enim suaderi poterit qō nō sit simile vero. Sponte eñ atq; vltro sapientis animū assentire oportet Boet. inquit vt fiat ꝓbabile, cōfirmatur ex verbis. c. ego solis. ix. dist. vñ fit q̃ nisi verosimili moueat sapiens nihil efficiat z in hoc valet auctoritas vt id verisimile faciat ꝓbabile. Nō omne verisimile est ꝓbabile: Sed qō sapientis iudicio cōprobatur Querenti itaq; de opinione in perspicuo est q̃ tota ab auctoritate pēdet: z vbi lex aut Rō viget opinionis cessat auctoritas. Proculdubio rei satis demōstrate quicq̃d adicit frustra adicitur. l.j. in fi. de dot. ꝓleg. Hinc est q̃ qñ Rōne contendit: non ꝺcat. Sed quid dicať inspicitur gl. z rep. in. c. ego solis. ix. dist. plenius in. l.ij. §. neq;. C. de vet. iur. enn. Imper. declarauit rōnem a quo libet etiā imperito aductā omniū peritoꝝ caternas superare Archid. in. c. nolite timere. ex. q. iij. nec ineleganter Jason in. l. illā de col. adiecit ne doctoꝝ quidē auctoritate vtendū vbi lex loquiť. Haud aliud sensisse Imolam autumo in.l.ij. ff. de ynlg. dū dixit sufficere glo se auctoritatē vbi lex deficit: z Ang. in.l. si idē cū eodem. ff. de iurisdi. om. iud. notando maioꝝm auctoritatem probandā. Idē Imol. putat non solum Doctoris verumetiam ad alterius auctoritatem posse recurri Bar. z Doct. in.l.j. ff. si cer. pet. ¶ Sicet fortasse aliquis si loco ab auctoritate tum vtendum cum lex z ratio deficit. absq; lege. ergo z ratione sapientis iudicio stabilitur. Distinguo alia est ratio necessaria. alia probabilis. Necessaria quevera vel efficax est. vera naturalis efficax legibus vel moribus probata. Probabilis aūt que verisimilitudinem ducem habet sēm Boet. z Aur. Augustinū ad Hyeronimū. ¶ Querenti ergo si stabiť auctoritati sine ratiōe. Respōde sine vlla rōne vana est omnis auctoritas Sine lege autez z necessaria rōne stabitur modo probabili ratione fulciatur. Maz si valida rōne vel lege auctoritas fundaretur: illi nō stabitur tanq̃ iudicio sapientis: Sed legi seu rationi in eo adducte. quoniā nihil operatur auctoritas vbi lex vel rō viget. vt. §. demonstrati est. causa est q̃ lex z ratio demonstrant. auctoritas suadet z vbi demonstratio est frustra aliud queriť. d. l.j. de dot. ꝓleg. Que distinctio aperte probatur ex verbis Aur. Auguſt. relatis in. c. ego solis. ix. dist. Alios autem ita lego ait vt quantalibet Sanctitate quantaq; Doctrina polleant. nō ideo verū putem q: ipsi ita senserunt. sed quia mihi p alios auctores vel Canonicas vel probabiles rationes q; a vero non abhorreant persuadere poterunt. Nota specie differre inter se Canonicas z probabiles rationes. quod q; auctoritas suader. facitq; probabile. q; a vero non abhorreat Ergo loci ab auctoritate basis est verisimilitudo vt plene. §. declaratum fuit Boet. in Thop. Ciceronis lib. j. Aut veris z necessarijs argumentationibus oratio decurrit dispositio z disciplina vel demonstratio nuncupatur. aut tantum probabilibus: z Dialectica dicitur. Ex quibus male dixisse Archid. videtur in. c. nolite timere. ex. q. iij. magno quātumuis Doctoꝝ non esse credendum nisi testimonio autentice Scripture affirmet. si sine testimonio Scripture non creditur. nullius esset momenti Doctoris auctoritas: postq̃ non ipsi sed testimonio a se relato creditť. minimumq; in hoc distaret ab imperito legem vel rationem validam allegantī. d. §. neq;. l.ij. C. de vet. iur. en. Nec minus perperam Bal. in.l. resp. C. ex quib. cau. mai. Scripsit: glose sine legis testimonio fidem nō esse. simili erroꝝ lapsus Ant. de Butr. in. c. tua nos de vsur. Dum impune contra communem opinionez iudicari posse putauit: que neq; lege neq; aliter vere ꝓbatur: Idemq; respōdisse legitur Barbat. consi. ex. vol. ij. Nam cōmunis opinio si lege vel vera ratiōe fundaretur: non esset opinio. Sed demonstratio. demonstrationem dialetici diffiniunt esse cum certis ac necessarijs rationibus: aliquid probatur. Qui enim demonstrat nihil ex suo ingenio promit. Sillz rationibus quasi instrumentis vtitur: qui vero opinatur verisimilitudine mouetur. Speculatur suamq; sententiā conficit. Ideoq; opinio z est z dicitur quia non vero sed veri imagine ducitur. z opinantis auctoritate foueť stabilitur. bonus text. ad hoc in. c. a nobis de sent. excō. ibi opinio sepe fallitur z fallit. Illa ergo cōmunis opinio diffinitur que non lege neq; vera ratione sed sola vel omnium vel plurimum auctoritate subsistit. lactantius opinio est incerti. Scientia certi. Que quidē omnia ex sententia Aristotelis. vj. Ethico. bellissime cōfirmantur his verbis. Non minus inherendum est inq̃t ex peritis z senioribus vel prudentum opinionibus atq; sententijs sine demonstratione: quam demonstrationibus ipsis. Ecce quomodo equiparatur auctoritas demonstrationi non autē in eum casum quo concurrerent. tunc enim preualeret demōstratio. Sed q; tante fidei est ipsa per se sine demonstratione quāte ipsa per se adhibita demonstratio. ita q̃ a sapientibus non exigitur demōstratio. Sola etenim auctoritate valent. casus apertus est meo iudicio in. l. septimo mense. ff. de stat. hom. in. l. intestato. §. fi. ff. de suis z leg. vbi liquet creditū sol Hypocratis auctoritati qui iustus partus esset. Et nota q̃ dixit sine demōstratione nō aūt sine probabili rōne. Arctinus in.l.j. ff. si cer. pet. Peritis creditur in arte sine alia rōne text. est notab. in. l. j. in prin. ff. de vent. inspi. Hinc questionis est. an necesse ꝺs sapiens seu cōmunis ipsa opinio probabilem illam rationē exprimere. an tacite ritur tractare poterit. z existimo sufficere ex themate vl facti narratione cōprehendi rationem que moueat. plenius fiet ffoz. libri responsoꝝ nudam questionē z decisionē cōtinentium. ¶ Ex quibꝰ ex cuti veritas videtur eius qō simpliciter dixit Anto. de Butr. in. c. proposuisti de prob. circa finem sententiā de cōsilio sapientis latam nunc trāfire in rem iudicatam perpetuoq; fore retractabilē quod ibi probat Imol. z Rom. in. l. cū quidam. §. quod dicitur de acquir. her. z consulendo cōsi. cc. xviij. incip. pro plena vl. quetio Et Alex. in. l. ab hostibus Sol. matr. Philipp. in. c. intimasti de app. z Jason in repet. l. admonendi de iureiur. Summe cōmendant Antoniꝰ monet illud Jo. And. in add. Spec. de homic. §. j. verticulo pone. Z. vulnerauit Bi. vbi dixit sententiā iudicio medicoꝝ super qualitate vulneris latam rescindi adhibitis peritioribus. Jason ex illo vulgari q̃ preterito principiegiate probationis iudicatum est retractabile. l. admonendi de re iud. ¶ Et quāq̃ maxima sit tantoꝝ virorum auctoritas non facile cūi ea mihi probatur diffinitio: z vero multum dissimilis videtur. cōtraq; iuris regulas: que paucis quibusdaz casibus inter quos necisse numeratur rescindi indicata permittūt detectis falsis probationibus Misi consilia. sapientum inter probationū species ad numeraueris. Et quāuis Oratores ab auctoritate locos inter probationes in artificiales constituant quas Boeci dicunt probationum enim alias artificiales statuunt vt argumenta quoq; oratoꝝ ex ipsa causa suo ingenio ducit paratq; alias in artificiales que extrinsecus proueniunt sine vllo Oratoris artificio vt testes Tabule auctoritates. tamē longe diuersum est quādo auctoritate vtimur: ad aliquid in causa confirmandum veluti testimonio. z quando Sapiens tāq̃ Oraculum aditur de iure responsurus. Primo casu protestimonio vel aduocato est. Secundo personam iudicis induit. nec aliud responderi conuenit atq; iudicari cōuenit. aliquin vel male iudicari vel male respōderi conueniret. Preterea multū inter se differūt. pbare z de iure respōderi: alterū factū respicit alterū ius. Ex facto ius metimur. in quo si falsitas detegitur. eadem z in iudicato z responso sit necesse est. Collapsis enim diuulsiq; fundamētis corui edificia oportet. Item probationibus rite factis fidem habere iudex obstringitur. Responso vero non nisi iusto: z probationuz falsitas latere iudicem potest: at responsi iniquitas viz potest Nimirū igitur si propterea iudicata rescindantur Sed propter hoc q̃ iudicatum est ex prudentis responso. sententiam non transeat in rez iud. perpetuoq; sit retractabilis nullo iure caueri autumo. Nec vrges ratio extat. si ex suo iudicio iudex iudicat cur magis sententia in retractabilis sit etiam vbi alius melius iudicaret: magisq; presumat iusta iuxta not. in. c. causas que de re. iud. z. c. in presentia de renunc. magisq; data potestas iudici arbitrandi vter litigantium potioꝝ sit iuribus propter quod creditur iusta vt elegāter Panoz. tradidit in c.j. de re iud. quam sapienti adito vt eius consilio causa finiatur immo firmioz esse deberet que ex responso Sapientis dicitur quum z ipsius iudicis accedat assensus ob quem saltim in retractabilis esse deberet argumento eorum que scripsit Innocen. in. c. in presentia de renunc. z Jo. andr. in. c. inter de re iud. de sententia continente duas causas alteram veram alteram falsam facit. regula vtile per inutile. Qui secundum responsum iudicat tacite saltim illud approbare videtur propterea q; si malum existimasset verisimilius est non sic iudicasset argumento l. merito supra pro Soci. z eoruz que supra latissime disseruimus. ¶ Adde quod nullus esset retractationis finis. certe si prima sententia ideo quod consilio Sapientis lata esset retractaretur sapientioribus diuersum sentientibus. Idem semper dicendum de secunda z tertia peritis sane peritioꝝ haud difficile est inuenire. ¶ Ceterum quid si consilium fundaretur in casu legis quid si in vera vel efficaci ratione. Quid si in communi opinione. tā z si communis opinio que ius facit vt supradictum est aliquādo potest subuerti. recte tamē iudicatum arbitroꝝ illo iure quod in vsu erat facit. l. Barbarius Philippus. ff. de off. pret. z. l.j. C. de testa. leges z si suapte natura sunt variabiles. nihilominus mutatione legum priusquam iudicata non rescinduntur. Confirmantur singulari sententia Jo. de Imol. in Clem. j. de elect. dicentis tolerari gesta virtute communis opinionis. licet si postea declaretur non iusta Quod Bart. Decipolla in libro de Simulatione contractus in vlti. casu principali summopere commendat. ¶ Hereo igitur Antoniꝰ z sequacium sententia ne nō sit pbabilis nisi restringamus ad casus iuris varij aut omnino nouos sapientesq; ex suo ingenio respondisset quod z durum videtur propter causas supra explicatas z doctoratus auctoritatē.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

¶ Ex pō hac parte casus meo iudicio est in.l.diui fratres.infra de iur.patr.vbi Jmpp.fatentur se quoꝺñaz (non leuis auctoritatis) prudentum consilio male rescripsisse ad libellum Basilidie longine re plenius postea cum alijs sapientibus discussa. Ne illius rescripti religione:vt se facturum voluisse Octianus profitebatur:alij traherentur. Mō ĩ pꝛopterea iudicatum emendarunt. Firmū itaqꝫ sit z ordinarium cōmunem opinionē circa ea versari:que neqꝫ lege neqꝫ necessaria ratione finiuntur:totamqꝫ ab auctoritate pendere.z in his que pꝛobabilia sunt delitescere. Verum accidunt sepe casus:qō de legibus z necessarijs rationibus cōmunis opinio disputat atqꝫ decidit.verbi gratia interdum pugnant inter se leges.neqꝫ apparet vtra recentior:vtra benignior:vtra fauorabilior. ¶ Item legis latet quandoqꝫ sensus pꝛopter Scripti obscuritatem aut voluntatis ambiguitatem de quibus Quint.de contrarijs legibus Barto.z Bal.in.l.omnes populi z in.l.in ambiguo de reb.dub. Doct.in.l.j.z fi.C.de.ll.Panor.in.c.j.de constit.z in.c.ad audientiam de decim. Idem ex auctoritate: Judicum quando inter se rationes pugnant vtra melior bonus tex.in.l.si idem cum eodem de iurisdi.om.iud.z nota in fi.illa verba concludentis iureconsulti z plane eoꝝ sentētia pꝛobabilis est:non dixit vera est quia ab auctoritate est diffinitio: z ex diuerso Vulpia.in.l.j.ff.de contrahen.emp.verior est inqꝫ Pꝛoculi z Neruę sentētia vbi a ratione est decisio:z ratio rationē vincit simile in.l.pen.C.de cond.indeb.infra.de emp.z vend.§.item pꝛocili Pꝛoculi sentētia merito pꝛeualuit cum z ipse Homericis versibus adiuuabatur z validioribus rationibus argumentabatur. Secundam fecimus questionē vtrū ab Numero an ab auctoꝛiz dignitate pensanda sit communis opinio.z vtiqꝫ alia est communis opinio in quam omnes sine controuersia consentiunt quam pꝛoveritate habēdam pto:a Jureqꝫ aperto non multum differre casus in.o.§.respō sa alia in quā non omnes Sed potioꝛ pars consentit. ¶ Questionis tamē est que potioꝛ pars intelligatur An plurium:an dignioꝝ: An pluriū z dignioꝝ simul. Aur. Augustinus lib.ij.de doct.Christ. sic loquitur. Tenebit igitur hunc modū in scripturis Canonicis vt eas que ab omnibus recipiuntur Ecclesijs pꝛeponat eis quas quedam non accipiunt. Jn eis vero que non accipiunt ab omnibus pꝛeponat eis quas plures grauioꝛesqꝫ accipiūt eis quas pauciores minoꝛesqꝫ auctoritatis Ecclesie tenent si autem alias a pluribus:alias a grauioꝛibus haberi cꝛpit hec inueniri vix possint equalis tantū auctoritatis eas habendas puto descripta sunt etiam hec verba. xig. dist.c.in Canonibus. Concoꝛdat cum diffinitione Boetij supra relata dicentis pꝛobabile esse quod omnibus vel pluribus vel sapientibus atqꝫ pꝛecipuis videt. ¶ Equiparat ergo Aug. plures numero pauciꝛibus grauioꝛib⁹.z pauciores grauiores pluribus numero z auctoritate inferioꝛibus.ergo iter auctoritate pares maioꝛvincit numerus glo.in.l.vbi.ff.de tut.z cur.da.ab his. simpliciter dicit Maioꝛ pars idem numero vel dignitate vel auctoꝛitate:z sic conuenire videt cū Augustino q equiparat hec tria pꝛestare numero: vel dignitate.vel auctoꝛitate.s.vincant plures. pauciores auctoꝛitate pares: Vincant pꝛestātioꝛes eos q̄ minoꝛis sunt auctoꝛitatis. Sed vtrum plures vincant pauciores numero z auctoꝛitate. pꝛestantioꝛes non definit vel quid senserit non apparet Lactantius.ij. Diui. inst. Quis aurē nescit plus esse momenti in pauciꝛibus doctis.quā pluribus imperitis Jso.simpliciter anteponit auctoꝛitate pꝛestantes. Bar.in.l.vni.ff.de re iud.dicit tunc numeri rationē habendam qñ plures vt singuli considerantur.tunc pꝛeualet auctoꝛitas qñ plures vt vniuersi cōsiderantur vt in collegio. Sentit ergo Bar.q̄ collegij potioꝛ pars illa intelligitur que auctoꝛitate pꝛestat licet numero sit inferioꝛ.qō Panoꝛ.in c.prudentiam de offi.deleg.dicit esse notandum.verum scribit se putare potioꝛem illam que numero z auctoꝛitate pꝛestantioꝛ sit.z sic non sufficere pꝛeire solo numero neqꝫ sola auctoꝛitate nisi vtroqꝫ simul.allegat bonum tex.in.c.q̄ pꝛopter z c.Ecclesia de elect.vt potioꝛ pꝛs est illa que maioꝛ z Sanioꝛ est:melioꝛ tex.in.c.j.de his que fi.a ma.par.cap.z concoꝛdare videtur cum Augustino. ¶ A pluribus ait an vno pluribus aut multis pluriḇ⁹: z forte multis.alioquin absurdum videꝛeꝫ q vno plures minus peritis equalis estimationis habeantur cum peritioꝛibus.eo qō vno pauciores essent.nisi aliud forte sentias de Ecclesijs quarū quęqꝫ fidelium multitudinem significat de quibus loquitur Aug.z aliud vbi singularum personarum fit estimatio: illic vt vnum corpus hic per se quęqꝫ consideratur persona arg.l.rerum mixtura.ff.de vsuc.inter Collegia enim z Doctoꝝ dissidentes Scolas multum Augustini valet diffinitio: verbi gratia aliud sentit de iure Collegij Bononiense. Aliud perusinum.certe magnam accessionem facies si alteri addideris Senense verum vnius persone ad alias personas non est magna accessio.z illud obseruādum est.quod grauioꝛes ait comparatiue ad graues non autem remotioꝛes. Unde fit vt quā Maximus fuerit Jmperitoꝝ aut mediocris peritie numerus ad equiparationem non admittantur cuꝫ sapientibus. Sed inter graues z Grauioꝛes illa pꝛobanda sit Collatio z Sapientes ac Sapientiores. Quis nam feret multos mediocris paritie pꝛeponi aut equari Jacobo Petro Lyno Bino Bar. Bal. z alijs licet pauciꝛibus in ris verticibus. ¶ Legimus sepissime alicuius excellentis auctoritatem pluris aut non minoris habitam quā multoꝝm. Ex diuerso Paulominus sapientum Diui fratres ad refellendum Pꝛoculi cōsultissimi sententiam in casu.l.Diui fratres de iur.patro. vsi sunt z multoꝝm. Et in primis Octiani z Juliani auctoꝛitate z similiter tanti Saluiū Jul. feciſſe videtur. quanti z alios simul multo plures. Aur. Augustinus equiparat nō pꝛeponit copiosam multitudinē paucis sapientioꝛibus. Et idem feciſſe Boetius Colligitur ex alternato Sermone illo vel pluribus vel sapientibus pꝛecipuis arg.l.j.ff. de reb.dub. Magne molis est excellens in vnoquoqꝫ virtus. vides Papiniani sententias singuloꝝm vincere z a duobus superari in C.Theodos. Quid si pars numero z auctoꝛitate illa pars vincet que pluribus vel potioꝛibus rōnibus pollet gl.in.l.qui filiū.§.Sabinus ff.ad trebel.glo.xiij.distin.duo mala.c.licet in fi.de pꝛob.in auten.de consang.z vter.§.j.coll.vj.Jaco. Butri.in.l.j.C.qui pro sua iurisdi. tanti fecit glose auctoꝛitatem quod eam communi opinioni antponendaz statuerit:quod Bal.pꝛobat in.l.hereditas.C.de pos.Jmo. in.c.cum contingat de iur.iuran.z.c.pastoꝛalis de rescript.xiij.col. Salic.in.l.traditionib⁹.C.de pact. Vñ de Rota in antiq.cccxlviij. opiniones Archidiaconi ad interpꝛetationem.vj.lib.decret. omnibus alijs anteferri volunt. Jn contrariū tamen est quod quotidie z in Scolis z iudicijs Glosas z Archidiaconum impugnari refelliqꝫ videmus.nisi dicas refelli lege vel vera ratione vbi non auctoꝛitate pugnatur. Interdum etiam singularis opinio pꝛevalet fauoꝛe cause vt matrimonij Secundū Host.in.c.si vir.de cog.sp.vt potestatis clauum. Idem Host.z Jo.Andre.in.c.rursus qui cler.vel vouen. ¶ Quid si inter auctoꝛitate pares vno potioꝛ pars altera sit: Subsisto verbo pluriumvtitur Augu.que vox duoꝝm numero contenta esse solet z in oꝛe duoꝝm vel triū stat omne verbū. Autoꝛitas enim in iure pꝛo pꝛobatione est veluti in facto testimonium. z forte arbitrio Judicis relinquendum arg.l.iij.ff. de test. Inter duos hinc z alios duos inde diffidentes non tam parua vnius alterius accessio videtur.sicut inter viginti hinc z alios totidem ex altera parte.l.ob carmen.§.fi.de testi. Non enim ad multitudinem respicere oꝑtet Sed ad sinceram testimonioꝝ fidem:z testimonia quibus potius ler veritatis asskitit Plin.Junio? detestatur Domitiani tēpoꝛa quibus sententie numerabantur z non ponderabant Doct. allegant z vt reoꝛ impertinenter.l.j.ff.de off.quest.que loquif de crebꝛioꝛi opinione facti z verbum opinionis ibi positum pro fama z similiter.l. athletas de infam.ait omnes ita opinari z sic loquif de illa opinione in quam omnes consentiunt Melioꝛ tex. ni falloꝛ in.l.Diui.j.de iur.patr. Quid si inter Doct.auctoꝛitate pares vna pars suam sententiā tueatur:altera pars diuersam:tertia pars ab vtrisqꝫ discrepātem Quoto numero pꝛeire vna ceteras debet vt communem faciat opinionē z forte magis est Judicantis religione cōtineatur. ¶ Ex quibus omnibus constat illam potioꝛem partez esse inter dissidentes Doctoꝝes que numero z auctoꝛitate pꝛestat z que iter auctoꝛitate equales numero pꝛestat z que inter numero pares Gratioꝛ est. ¶ Communemqꝫ opinionez sic posse diffiniri esse de iure non aperto vel ab omnibus pꝛobatam sententiam vel potioꝛibus. constatqꝫ communis opinionis effectus esse magnos. primū ius facit z ideo ab eo iudici recedere sine periculo suo non licet z per hoc argumentum pꝛestat necessarium scōm Martinuz de laud. ¶ Verū ius istud longe imbecillius est illo quod a lege vel vera ratione pꝛoficiscitur. facilius enim subuertitur. Doct. dicunt subtilioꝛ z verioꝛ ex diuersa ratione. Host.z Jo.Andr.in.c.Capellanus de ferijs. Panoꝛ.idē z in.c.j.de cōsti. Jmol.in.l.cum quidam.§.quod dicitur.ff. de acquirere. Si de vera ratione Doct. intelligunt indubitati iuris est. veluti contra legem omnis vana est opinio. ita z contra veram rationez. Et impossibile est aduersante lege vel vera ratione quicq̄ a Sapientibus statui pꝛoculdubio stultitiam id argueret non sapientiā: z opinio q̄ ius faciat. nequit ab inipientibus aucꝛoꝛari. Si vero de pꝛbabili sentiunt quis arbitrabitur Host.z Jo.Andr. acutissimi ingenij Judex inquiunt arg.c.Capellanus de fer.qui tex. meo iudicio non pꝛobat duplici ex causa. prima q̄ de opinionibus duoꝝ inter se dissidentium loquitur que communem facere non possunt. Secūda q̄ Papa medius inter illos est iudex.z similiter Papa iudicat cōtra plurium opinionem in.c.nouimus de verbo.signi. Nec pꝛobat tex.l.j.§.neqꝫ.C.de vet.iur.enucl.quem Panoꝛ.pro Host.z Jo.And. allegatū q̄ loquitur de vera ratione Cuꝫ q̄ Jnceps est qui facit per delegatos ad hoc ipsum suos. Periculosum sane videt id arbitrio iudicantis credere.parumqꝫ esset quin frequenter in iudicijs communes subuerterentur sententie. Non iuris nouatoꝛ Judex sed religiosissimus obseruatoꝛ esse debet. Jn scolis enim nascuntur ac escūt senescunt z intereunt communes opiniones z ex Scolis in iudicia exeunt atqꝫ pꝛobantur Nec sufficit pꝛobabilioꝛ ratio nisi vsu pꝛecepta sit. Nec leuiter tot sapientum pꝛeiudicio nutat a quoꝝm traditionibus recedere satis tutum non est. c. ne timitaris de' const'. igitur iudicantis id arbitrium nisi omnium consensu pꝛobaret nescio quousqꝫ admittendum sit.

FINIS.

Errores libri.

Nepotibus pro neptibus fo.	97.
Tabel. pro tabul. fo.	67.
Videre pro videtur	ibidē.
Conderandum pro considerandum fo.	67.
Vident pro videntur	ibidem.
Poteſt pro post fo.	67.
Permittende pro permittente fo.	67.
Quem pro que fo.	68.
Necessarie pro necessarius	ibidem.
Er pro est fo.	69.
Juuo pro viuo fo.	69.
Noble pro nolle	ibidem.
Videre pro videtur fo.	69.
Judico pro iudicio fo.	70.
Ducit pro dicit	71.
Judico pro iudicio fo.	ibidem.
Audaret pro auderet fo.	71.
Murtos pro muros fo.	72.
Utrinam pro rutrinam fo.	72.
Factum pro facta	ibidem.
Intellegi pro intelligi fo.	72.
Valere pro male te	ibidem.
Suppendunt pro suspendunt fo.	73.
Pꝛofectitum pro pꝛofectitium fo.	74.
Unicat pro vincat	ibidē.
Naturales pro naturalis fo.	74.
Decideret pro dccederet	ibidē.
Prius pro prius fo.	74.
Verordiam pro vecordiam fo.	74.
Dei pro de fo.	75.
Arbitrio: pro arbitro: fo.	75.
Ferer pro foꝛet	ibidem.
Predecebat pro predecedatfo.	75.
Morbis pro mortis fo.	76.
Ducelli pro diuelli	ibidē.
Fictionem pro fictione fo.	76.
Continei pro contineri fo.	76.
Prodicetur pro producentur	ibidem.
Possi pro posse	ibidem.
Denunciare pro denuncire fo.	76.
Repꝛehende pro repetende fo.	76.
Porrigietur. pro porrigitur fo.	76.
Arbitros pro arbitro:	ibidem.
Contro. pro contrario fo.	77.
Ad de pro adde fo.	77.
E. pro t	ibidem.
Jnstituto pro institutio fo:	77.
Conde. pro condit. fo.	77.
Partis pro parte fo.	77.
vera pro verba	ibidem.
Reptura pro ruptura fo.	78.
Institui pro institui fo.	78.
Ruptare pro rupture	ibidem.
Jnstitute pro institutione fo.	78.
Concepitur pro concipitur fo.	78.
Legislatorie p lestatoꝛis fo.	79.
Appello quin pro appel. cogn. fo.	79.
Domo pro demo. fo.	79.
Captiuita pro captiuitatem	ibidē.
Quanis pro quamuis fo.	80.
Filinus pro filius fo.	80.
Retentioꝛibus pro recentioꝛibus fo.	80.
Postidus pro postibus fo.	81.
Utra pro vtrum fo.	81.
q pro pro fo.	82.
Concepil. pro concepit. fo.	83.
Substituta pro substituit	ibidez.
Promittit pro permittit fo.	85.
Juris pro viris fo.	86.
Eunt pro aūt fo.	86.
Jndicetur pro iudicetur fo.	86.
Elegantur pro eleganter	ibidē.
Debet pro debeat fo.	87.

Universidad del Rosario | Archivo Historico

Absens adoptari nequit: nisi rescripto principis. fo. 84.
Abnegans se ipsum mūdo: mortuus mundo dicitur. fo. 76.
Absurdum an sit quod aliquis in continenti secorrigit aut non verisimile folio. 74.
Accidens non potest esse sine subiecto. 67.
Accidens pōt esse & abesse sine subiecti corruptione. 84.
Actio an pōt intentari ad idem ex diversis causis alternative vel copulative. 84.
Actus in quibus inspicitur initium non possunt esse impendenti. 67.
Actus agentium non operantur vltima voluntate agentium. 69.
Actus agentium non debent contrarium intentionis operari. 71.
Actus nostros a legum nexibus subducere non est in potestate nostra. 71.
Actus qui non valent vt fiunt nec valent vt valere possunt. vbi sumus in his que requirunt certam formam. 74.
Actus conditionalis necessarius ad effectū qui sit: & actus voluntarius ad effectum q̄ sit. 77.
Actus qui diversimode geri pōt est voluntarius: qui vero vno tantum modo geri pōt est necessarius. 77.
Actus conditionalis quādo est voluntarius quare creditur de forma & de effectu cogitatum: quando vero est necessarius de effectu tantum. 77.
Ad ea que frequētius accidunt iura adaptā tur. 70.
Adempta sub conditione sub contraria conditione videntur data. 67.
Adoptio & arrogatio vnica cōceptio ne fieri posse constat. s. adopto. 73.
Adoptio nō pōt fieri de eo q̄ est seruꝰ apud hostes. 84.
Aduersa non possunt simul stare. 68.
Aduersa & diversa differunt. 86.
Agnascendi iure: & naturalis & adoptius continetur. 84.
Agnasci suum vel nasci suum paria sunt quo ad vim succedendi: vel instituendi: vel exheredandi ex lege vellea. 85.
Alienos posthumos nepotes: prohibitum fuisse posse instituī leg. xij. tab. non liquere. 67.
Alieni posthumi qua ratione videbantur nō posse vtiliter instituī. 67.
Alieni posthumi qui sunt. 67.
Alienum posthumum quem gallus intelligat. 67.
Alienus posthumus cur dicitur alienus cū suus nascatur. 67.
Alienus posthumus cur dicitur respectu institutionis & non natiuitatis. 67.
Alienus non dicitur anteq̄ nascatur. 67.
Alienum nasci est odiosum. 67.
Alienus posthumus quo ad natiuitatem talis est qualis nascitur sed quo ad vim institutionis tempus testamenti inspicitur. fo. 67.
Alieni posthumi institutio in initio spectatur. ibidem.
Alienis quicquid obuenit lucrum est. 67.
Alieni posthumi seruus non inutiliter instituebatur: & an hodie institui potest. 67.
Alienus posthumus nepos simpliciter inutiliter instituitur. 69.
Alienus posthumus quare non poterat instituī. 67.
Alienus est omnis qui nō est suus: vel natus inter suos heredes non est suus futurus. fo. 80.
Alienigenorum duplex genus. 67.
Alternative natura que est. 68.
Alternativorum altero sublato: intelligitur & alterum sublatum. 68.
Ambiguum: argumentum non sugerit. 70.
Ambitus edium soli quantus est. 87.
Animus ex facto intelligitur. 70.
Animus testantis ex solennitatibus dignoscitur. 70.
Animantia cetera ad hominum vsum producta sunt. 76.
Aptare est extendere. 84.
Approbatio non minus valet facto quā verbo similiter & improbatio. 73.
Aquiliana institutio an sit vulgaris & que sit eius natura. 68.
Aquiliana institutio sola superexistentia corrumpitur. 68.
Aquiliane institutionis: autor operis nomen posthumi edidit: & non obstat. 68.
Aquiliane institutioni que verba requirantur. 68.
Aquiliana institutio procedit si de filio non fiat expressa mentio. 69.
Aquiliane formule quibus verbis satisfieri debet de institutione posthumi: vide multiplicem summarium. 73.
Aquiliana formula sine institutione vt subsistat quā plurime necessario conditionis requruntur. 74.
Aquiliane formule. §. & q̄d si tm̄: an satisfiat si nulla de testatoris morte mentio habeatur. 76.
Aquiliane conceptionis §. & quid si tantum que sunt formalia & substantialia. 73. 75.
Aquiliana formula ad suus esse non requirit institutum esse suum. 77.
Aquiliana formula non fuit lex: sed modus quidam instituendi posthumos alienos ab aquilio excogitatus: & iuri Ciuili non aborrens. 78.
Aquiliane formule pertinent omnes illi casus quibus nepos nascitur testatori suus & post mortem suus. 78.
Aquiliane formule duo requirunt. 81.
Aquiliana institutio potest fieri etiā de filio nepotis posthumi alieni. 82.
Aquiliane formule finis est alienos posse fieri legitimos heredes. 84.
Argumentum negatiue in numeris nō recipitur. 70.
Argumentum est bonum ex coniunctione duorum capitum legum: vel duarum legum. 86.
Argumenta necessaria a lege & ratiōe ducūtur. 87.
Argumenta: probabilia ab auctoritate & exemplo ducuntur. 87.
Argumentum necessarium & probabile: qō est. 87.
Argumentū q̄ non lege vel auctoritate aut ratione vel exemplo firmatur nullum est. fo. 87.
Argumēta probabilia que sunt. ibidē.
Argumēta necessaria que sunt. 87.
Argumentum probabile & necessarium qō est. 87.
Archidiaconi opinio in interpretatione. vj. libri decre. omnibus aliis opinionib⁹ an teponitur. eodē.
Ars sine natura boni & equi quid sit. 79.
Astronomorum sententie circa conceptionem. 71.
Aurora an sit dies an noctis. 82.
Auctoritate glosarum: mor doctorū & quorumcunq̄ recte dicentium vbi lex deficit vti possumus. 88.
Auctoritati sine iudicio sapientis an semper sit standum: vbi nec legem nec rationē habemus. 88.
Auctoritas sine ratione necessaria vel saltim probabilis vana est. ibidem.
Auctoritas quando superat numerū: & quādo: numerus auctoritatem. 88.
Auctoritas glose: quando q̄ communē opinionem vincere: visa est. 88.
Auctoritas in iure pro probatione habēda est veluti in facto testimonium. ibidē.

B

Boni & equi natura que est. 79.
Bonorum possessio negat vbi quis lege vel senatusconsulto vel cōstitutiōe heredi tem capere prohibetur. 67.
Bonorum possessio nō est nomen legitimū. folio. 68.
Bonorum possessio fm tabulas non semper secundum testamentum: sed secundum testatoris voluntatem interdum licet testamentum non subsistat. 85.
Bonorum possessor non nisi auctoritate pretoris: & causa cognita: intra annum impetrata dabatur. 84.

C

Calamitas matris non debet nocere eius filio: & si in vtero sit. 83.
Captiuitate amittitur ciuitas patria potestas & suitas. 77.
Captus ab hostibus an est in pendenti. folio. 80. 86.
Captiuitate patris filius non efficitur sui iuris. 80.
Captus ab hostibus rediens fingitur nūq̄ captus. 80.
Captiuitati due dictiōes attribuuntur que quodammodo inter se cōtrarie videntur. folio. 81.
Captiuus q̄ preambula hora captiuitatis fingitur mortuus an verum sit. 81.
Captiuitate sola suitas amittitur. 85.
Casus non expressus pro omisso est. 78.
Casus in §. quid si is an pertineat ad aquilianam formā. an ad legem velleam. 79.
Casus omissus remanet in dispositiōe iuris antiqui. 88.
Cautela vlpiani in legem iuniam miscellam. folio. 67.
Causa scōa tm̄ valet quantū in prima exprimitur. 72.
Cause diverse possunt pducere eosdem effectus. 76.
Causa naturalis validior accidentali. 77.
Cause equales in potentiā equales producunt effectus. 80.
Causam non precedit effectus in ratione essendi sed eam sequitur. 80.
Causa que se habet ad esse & non esse: anteq̄ existat nihil producit. eodem.
Causa necessaria existēte necessario sequit effectu. 81.
Cause non necessario inuestigantur licet inter se cōtrarie fuerint: vbi cōstat de effectu. 84.
Certum pōt dici aliquid licet incertum appareat quod signo indubitabili pōt esse certum. 80.
Certum est illud q̄ licet nunc incertum sit: tamen dubium non est posse certificari. 82.
Certum aliquid esse vel incertum & certificā dum parta sunt. 80.
Ciuitas est ciuilis societas non solum simul viuendi sed bene viuendi. 76.
Codicillis neq̄ adimi neq̄ dari hereditas potest. 69.
Communis opinio habetur pro lege. 89.
Cōmunis opinio ex quibus appareat. 87.

Communis

Communis opinio quid est. 88.
Communis opinio an necesse habet rationē exprimere. ibidem.
Communis opinio an sit a numero auctorū an ab auctoritate pensanda. ibidem.
Cōmunis opinio in qua omnes consentiunt non multum differt a lege. 88.
Cōmunis opinio que est. ibidē.
Cōmunis opinionis effectus. 86.
Communis opinio subuertitur subtiliori & veriori ex diuersa ratione. ibidē.
Communi ab opinione recedere non est satis tutum. 86.
Comprehensio fit ex verbis vel ex semētia. folio. 76.
Conceptus in mente retentus nihil operat. folio. 74.
Conceptiones verborum que duas formas vel plures denotant non possunt consistere. 74.
Conceptionis signum non semper ex retentis menstruis ostenditur. 71.
Concepto apud hostes datur postliminiū redeunti tamen cum matre. 83.
Concursus toties vitiat quoties requiritur prius & posterius: affirmative secus negative. 81.
Conditionalis & pura sunt diversa & nō aduersa. 68.
Conditiones implerī debēt in forma specifica. ibidem.
Conditio non disponit. 69.
Conditionaliter qui vnum negat videtur tacite contrarium affirmare sub contraria conditione. 69.
Conditio substantialis licet tacita idem valet q̄ expressa. ibidem.
Conditio disponit cum de voluntate apparet. 69.
Conditio in fauorabilibus: etiaz in his que stricti iuris sunt inducit dispositionem. folio. 69.
Conditione aliqua adempta sub contraria conditione videntur donata. ibidez.
Conditio in futurum persone in certe adiecta non modo cōditionis sed demonstrationis vim obtinet. 70.
Conditiones causam finalem important. folio. 72.
Conditiones imposite per legē tunc important necessitatē cū precise nō simpliciter ponuntur. 72.
Cōditiones non intelliguntur nisi exprimātur. 73.
Conditiones veniunt ex ordinatione testatoris. 73.
Conditiones an intelligi debeant ex natura actus: an ex natura rei: & ex tacita repetitione. ibidem.
Conditionale & simplex inter se pugnant. folio. 73.
Conditio non est de essentia dispositionis. folio. 73.
Conditiones ex natura actus non faciūt dispositionem conditionalem neq̄ suspendunt. ibidem.
Conditio si intra pubertatem decesserit nisi exprimatur substantiam actus non complectitur. 73.
Conditio in dispositionibus inducit formā necessariam. 74.
Conditionalis dispositio cum requirit: simplex non admittitur. 74.
Conditio an possit impleri ex equipollentibus. 76.
Conditio vbi adijcitur an semper de effectu vt cogitatum. 77.
Cōditionalis actus sine necessarius sine voluntarius ad effectum qui sit. ibidez.
Conditio potestatiua & voluntaria que dicitur. ibidez.
Cōditio potestatiua heredi suo instituto adiecta que est: que validum vel firmū red dit testamentum. 77.
Conditio anteq̄ existat nihil ponit in esse. folio. 69.
Conditio que porrigitur in vnum casum. s. vel mortis vel deportationis vel captiuitatis an sit voluntaria. 82.
Conditio formata in institutione suorum posita an vitiat institutionem. ibidem.
Conditio eius qui in vtero est an potior est quā iam nati. 83.
Confinia non sunt alicuius priuatim. 82.
Cognitio certa per qualitates inducitur. folio. 82.
Collegii pars potior: est illa que auctoritate est prestantior: vel auctoritate & numero. folio. 88.
Coniectura data mens legis prevalet scripto etiam aperto. 85.
Coniectura non facit quem propie scriptū. folio. 68.
Coniectura non fit substitutio. 69.
Coiectare locus est in incertis & nō certis. folio. 74.
Connubio bonam bono iungi lege iubetur. folio. 71.
Consilium principis aliud fuerat & aliud senatus. 86.
Consilium malum quod est. 87.
Consilium sapientis quid sit: & qñ vel a lege statutum vel conuentione partium firmatum consilio sapientis obtemperandum: vel sententia feratur ad consilium sapientis: & si de certa persona sapientis exprimatur. 87.
Consequentia hec non tenet: consentit emancipatiōi ergo remittit ius tittiatiōis. 77.
Consequentia hec non valet non necessaria ergo superflua. 72.
Consequens qui vult videtur velle & necessarium antecedens. 69.
Cōsequentia hec non valet nō est in potestate ergo non est suus. 83.
Consequentia hec non valet: sunt idem effectus vel similes ergo ex eadem cā. 76.
Contractus simpliciter facti fm iuris normam intelliguntur. 74.
Contrariorū natura, immediatorū hec est: vt vno posito in esse alterū tollatur. 80.
Contraria in eodē subiecto existere nō possunt. ibidē.
Contrarabulari dum pōt testamentū nemo admittitur. 81.
Coniunctiuorum non est vtrūq̄ pariter existere. 74.
Coniunctiue officiū copulare & ampliare. folio. 75.
Coniunctio vna pro alia sepe vsurpari solet. folio. 76.
Conuentio partium non tenet vt expresso iuris errore indicetur: & similia. 87.
Conuentio de stando consilio sapientis an conditionem tacitam continet: si recte respondeatur. 87.
Conuentio de stando cōsilio sapientis illum particulariter designādo quomodo intelligenda est. 87.
Correctio legum pari vel maiori imperio committitur. 86.
Corrigere & distinguere non sunt idem sicut aduersum & diuersum. 86.
Correctio est qualitas detractiua vel additiua ad idē nouā inducēdo speciē. ibidē.
Correctio legum fit per directo: cōtrarium. folio. 68.
Correctoria sunt stricte interpretanda. 72.
Correctio q̄ sit icōtinēti facta ē absurdū. 74.
Correctionem incontinenti factam fuisse interpretari non debemus. 74.
Correctus an sit. §. q̄d si nepos legis gallus p sublatā differentiam emancipatiōis. 79.
Correctorium ius nō omne est odiosum. 79.

D

Dānus q̄ quis sua culpa sentit sibi imputari debet. 78.
Defensiones non sunt varie & incerte q̄ vno clipeo tegūtur. 84.
Degradatio in ecclesiasticis ordinib⁹ dicit mores quedam. 76.
Demōstratio idubitabilis fit qualitate. 82.
Demōstratio intellectualis sufficit ad institutionem. 82.
Denominatio fit a declarante. 67.
Denolat vnūq̄q̄ a fine duriq̄q̄ ad finē. 67
Denominatio eoꝝ quorum nō est medium fit a fortiori. 82.
Deportatio quando ortum habuit. 76.
Deportati mortui habent de iure ciuili. 76.
Deportatio successit pene interdictionis. 76.
Deportatos p mortuis & loco mortuorum habendos in quibusdā casibus leges dicunt: non aūt eos mortuos esse. ibidē.
Deportatio & mors in quibus non sunt similes. 76.
Deportatio est mors ciuilis. 76.
Deportatum lex qñq̄ aliū hominē: quando q̄ apolides: qñq̄ peregrinū vocat. ibidē.
Deportatio quare fuit inducta. 78.
Descendentes ex linea seu de linea masculina: an in his verbis contineantur femine. folio. 85.
Derogatio tacita idez valet quod expressa. folio. 86.
Dicere non videtur qui tacite dicit. 73.
Dicere nemo creditur id qō suo nomine nō designauit. 74.
Dicta glo. & doctorū secundū leges per eos allegatas debent intelligi. 71.
Dicta ad depulsionem non debent accipi in contrarium sensum. 84.
Dictio: inter equalitatē non significat. 67.
Dictio: sic modum & formā certā significat. folio. 68.
Dictiones in & intra non differunt. 70.
Dictiōes he intra citra vltra quomodo scribebantur apud maiores. 70.
Dictio sic est demonstratiua certe forme. folio. 72. 74.
Dictio sed denotat diversum factum. 73.
Dictio ex demonstrat proximā causam & immediatā: item causam per se: & non per accidens. 73.
Dictio &: sui natura vtrunq̄ pariter coniungit. 74.
Dictio &: quandoq̄ coniungit & copulat. folio. ibidem.
Dictio enim pro autem accipitur vbi stare non potest causative. 75.
Dictiōes he. ex eo tēpore exinde ex illo eiusdem sunt significationis & initium temporis significant. 85.
Dictio omnis est collectiua. 86.
Dies an moritur. 82.
Differentie proprie constituunt speciem. folio. 68.
Differentia inter casum galli & casum legis vellee. 82.
Differentia inter galli formulam & legē velleam de institutione & substitutione. folio. 77.
Differentia quid est. 86.
Diffinitio nō debet dari per subauditos intellectus. 74.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

Disiunctiua oratio licet verba apta habeat in ea tamen voluntatem querimus. 74.
Disiunctiuorum nature non repugnat vtrūq; existere ordine successiuo. 74.
Dispositio indefinita simplex ad omnes casus pertinet. 68.
Dispositio simplex refert ad intellectum iuris. 72.
Dispositio facta ad instar alterius nihil valet eo non apparente: vel data invaliditate eius ad qō fit relatio. 72.
Dispositio: quoties non pōt nisi certo modo vel cōditiōe fieri: simpliciter facta: censet vt debuit facta. 73.
Dispositio simpliciter facta: accipit secūdū iuris dispositionem. 74.
Dispositioni cuilibet satisfit si tacite vel expsē substantialia tangant: vel generali sermone apto talia comprehēdere: limitata tamen rem. 75.
Dispositio concepta cōi verbo ad plures casus: nō pōt censeri ad vnum casum facta. folio. 75.
Dispositio generalis trīū valet quo ad genus quantū specialis quo ad speciem. 82.
Dispositio generalis ⁊ specialis que sit. 82.
Dispositio legis qui in vtero: an sit fictio. folio. 83.
Dispositio de suis loquens: an comprehendat eos qui ficte dicuntur sui. 83.
Dispositio vt impleatur sufficit conditionez semel existere. 84.
Distinctio loco fictionis habet. 76.
Distinguere ⁊ corrigere non sunt idē veluti aduersum ⁊ diuersum. 86.
Diuersa possunt simul stare. 68.
Diuersa sunt illa quorum diffinitio vel substātia non est eadem. 68.
Diuersa censentur specie que sunt sub eodez genere. 79. diuersa diffinitione terminantur. 68.
Diuersitatis ratio diuersum ius indicat. 86.
Diuortium a quo fuit primo factū rome. 76.
Doctori quāuis magno: ipsi soli non ratione aut scriptura dicenti an sit credendum. folio. 88.
Doctoribus in tres opiniones diuersas de clmantibus que harum opinio debet seruari. 88.
Dolus non presumitur. 87.
Donatio inter virum ⁊ vxorem vt sentiatur effectum que requirantur. 81.
Duo specialia circa idem concurrere nō possunt. 69.

E

Eadem sunt illa quoꝝ diffinitio vel substantia est eadem. 68.
Eadem nō sunt illa: que origine ⁊ corruptione sunt diuersa. 68.
Effectus non precedit suam causam. 68.
Effectus vbi semper idē prouenit: nō necessario causas perquirimus: ⁊ si cause inter se fuerint diuerse. 84.
Effectus non semp idē mutata qualitate facti. 84.
Eius est velle qui pōt ⁊ nolle in actibus deliberatoriis. 69.
Electio est actus voluntarius: vbi nō datur electio: erit necessarius. 77.
Electio est de multis. 77.
Elementa argumentoꝝ quatuor sunt communia iurisconsultis ⁊ oratoribus. 87.
Elogia ylrima sub incerto vagari non debēt folio. 67.
Emancipatio est similis mortī in dissolu-da solitate. 76.
Emancipatio an tantum valeat ad tollendā suitatem quantum mors ⁊ interdictio. folio. 77.
Emancipatio an vitiat institutionē quando eidem fit in suitate substitutio. 77.
Emancipatio si fieri posset de posthumo vitiaret substōnez in casu suitatis factā. 77.
Emancipatio ⁊ mors in quibus cōueniunt ⁊ differunt. 77.78.
Emancipatio est beneficium. 77.
Emancipatio volenti tm ⁊ nō inuito confertur. ibidem.
Emancipatio nec volenti etiam passim tribuitur. 77.
Emancipatio quibus ex causis inuito dat. folio. 77.78.
Emancipatio quo ad successionem per contratabu. equiparatur renunciationi. 78.
Emancipatus eadem causa qua debet exheredari non admittitur ad successionem ab intestato. 78.
Emancipari quis dum patitur: an videat remittere institutionē de se factā. ibidez.
Emancipationi qui cōsentit vt cōsentire cū sua causa ⁊ iure emancipati. s. posse contratabu. iure pretorio. 78.
Emācipatio potest fieri ipsi emancipato ex causa fauorabili. 78.
Emancipatio facta in fauorē emancipati ex dispositione legis nō tollit suitatē. ibidē.
Emancipatione omnimodo testamentū infirmatur: nam si emancipatus est institutus natiuitate posthumi annullatur: si nō pōt contra tabulare. 78.
Emācipatum admitti posse ad successionem vna cuz substituto filio siue nepote. 78.
Emancipatio facta de filio instituto a testatore ⁊ nō mutando testamentum: credendum est vtrūq;. s. institutum ⁊ substitutuz voluisse pariter venire. 78.
Emancipatio quare inducta fuit. ibidem.
Emācipationis casus: an quēadmodum admittitur ad similitudinem mortis: similiter vt mors vitiabit institutionem. 78.
Emancipati sunt ad similitudinem suoꝝ admittendi ad successionē: ⁊ tm non sunt sui. folio. 78.
Emancipato nō continuatur dōium sicut in suo. 79.
Emancipatus ad similitudinem suoꝝ succedit: ergo non est suus. 79.
Emācipatione sicut tollitur suitas: an quoq; tollatur hereditas. 86.
Emancipatione nō tollitur institutio. 86.
Emēdatio legū pari vel maiori imperio permittitur. ibidem.
Emēdare est: cū qd bona causa addimus vel detrahimus: secus si mala causa: nā corrumpimus. 86.
Emphiteota stipulatus pro se ⁊ suis descendentibus p virilem sexum comprehendit filias ex filio non vero liberos ex filia. 85.
Enūciatio aliqua pōt esse quo ad verba simplex: ⁊ quo ad sensum cōditionalis. 73.
Episcopi cōdēnatio de crimine: nisi omnes iudices cōdēnent vel absoluant nō tenet iudiciū: ⁊ si maior pars cōuenerit in illud. folio. 86.
Equatio facta in institōne censet facta in amore. 73.
Equipollens casus in aquiliana habet pro expresso. 78.
Erubescimus cum sine lege aut sine rōne loquimur. 87.
Essentialia alicuius rei ab ea cuius sunt nequeunt separari. 73.
Et officium qñch est coniungere ⁊ copulare folio. 74.
Euentus qui nihil operatur frustra expectatur. 82.
Ex: innuit causam proximam ⁊ immediatā. folio. 73.
Ex significat causam p se ⁊ non per accidēs folio. 73.
Exactissime non sunt expetenda que in potestate hominū esse nequeunt. 70.
Exemplar vbi deficit nō pōt ex eo duci exemplum. 72.
Exempla non restringunt regulam sed potius facta ratione ad similes casus trahendi viam aperiunt. 74.
Exequutio cui commissa est captura: an si in ipso actu capture resistentez interfecit dicitur captiuasse. 81.
Exheredari est cōtumeliosum. 70.
Exheredationē in dubio presumi non malamente factam. 70.
Exheredatio ⁊ preteritio quomō differunt: ⁊ quid sit odiosius. 70.
Exheredatum satius est alere: quā nō exheredato per inscitiam alimenta denegare. folio. 71.
Exheredari pōt etiā intra tres menses nasciturus. 71.
Exheredatio facta in vno casu an porrigitur ad alios similes. 77.
Exheredatio potest fieri ex eā fauorabili. folio. 78.
Exheredatio in casu galli non potest fieri. folio. 86.
Exheredatio non valet alio non instituto in eodem gradu a quo exheredatur. 84.
Exheredatio est nullius momēti hereditate non adita. ibidez.
Exheredatio non rite facta pro preteritione habet. ibidem.
Exheredatio tunc nō tenet cum certum est non futuram additoneꝫ hereditatis viuo exheredato per quam oporter exheredationem confirmari. ibidē.
Exheredatio quare fit. ibidē.
Exheredatorum filio ⁊ altero instituto: posthumoq; instituto in casu galli: an testamētum sit iniustum. 84.
Exheredatio an tollat suitatem. ibidem.
Exheredatus habetur pro mortuo. ibi.
Exheredatio non tollit suitatē. ibidem.
Exheredatio nō tollit patriam potestaem. folio. 84.
Expressum satis esse videt: si ex nam re de qua agitur: de mēte apparet. 69.
Expressa nocent. 74.
Expressio eoꝝ que tacite insunt nihil operatur: non sic accipit vt nihil omnino operatur. 72.
Expressa que tacite insunt non sunt superflua sed commoda ⁊ vtilia. ibid.
Eximere que tacite insunt satius est quaz silentio preterire. ibidem.
Expressa sine superflua qñ nocent. 72.
Eximere plurib⁹ verbis debemus quod pauciorib⁹ cōprehendi possit. ibidem.
Eximantur aliqua in generali sermone comprehendantur nihil refert. 82.
Expresso vno casu ceteri casus videntur preteriti. ibidez.
Expressum est illud q verbis continetur nō ex sententia. 86.
Extēsio fit extrinsecus posita ex paritate rationis. 76.
Extensio an potest fieri in exorbitantibus vel in correctoriis de casu vero ad fictum. folio. 75.79.
Extēsio in exorbitantib⁹ admittitur ppter publicam vtilitatem. 85.

Extraneorum

Extraneorum quidā legitimus quidā nō legitimus. 70.
Extraneorum natura duplex. 67.

F

Factum qō quis fecit lege pmittente non punitur. 68.
Factum non recte dicitur: qō erat faciēdus ⁊ nullo modo est factum. 84.
Facti qualitate mutata: effectus nō semper idem. 84.
Falsa causa viciare non solet. 67.
Fauor conseruande defuncti voluntatis est validio: quā odium exheredationis. 69.
Fauor vbi est similis vel maior eadem est ⁊ iuris dispositio. 69.
Fauor abilior em partē in dubio sequi debemus. 71.
Fauorabilius est: incertum filium adiici vni quā nulli: ⁊ dicior quā pauperi: ⁊ nobiliori quam humili. 71.
Fauor patronalis magnus est: ⁊ maior vllo sanguinis. 71.
Fictiones ⁊ mendatia alterius generis avero sunt quāuis nō dissimiles plerumq; effectus pariant. 76.
Fictio fundat in equitate augere debet effectum iuris ⁊ non minuere. 80.
Fictio non fingit impossibile. 79.
Fictiones fiunt in hīs que facti sunt: vt ex illis sequatur iuris effectus. 80.
Fictio idē valet i casu ficto: quod veritas in casu vero. 81.
Fictio quare inducitur. 81.
Fictio vt bene intelligatur tria ista considerantur. 81.
Fictio posttliminij que operatur. ibidem.
Fictio iuris effectus augere debet. 81.
Fictio legis cornelie an fingat sup statu: an super morte an sup tpe mortis. 80.81.83.
Fictiones due quodāmodo inter se contrarie captiuitati attribuuntur. 81.
Fictio inutilis a lege non recipitur. 81.
Fingere nobis non licet. 81.
Fictio supplet qō veritati deest: nec dz plus posse quā veritas. ibidem.
Fictio non fingit impossibile fm naturam. folio. 83.
Fictio translatiua que desiderat. 83.
Fictio posttliminij non fingit aliquez natum neqz rediisse: sed cū redit fingit nunqm captum. 83.
Filio: qui preponitur heredi testamentario non fit iniuria. 69.
Filiatio quibus probationibus demonstratur. 71.
Filius a parente agnosci debet in cuius matrimonio nascitur. 71.
Filius patri superuicturus creditur. 73.
Filius scienter preteritus non habetur pro exheredato. 73.
Filiofamilias simpliciter legari non potest. folio. 73.
Filiusfamilias cū nepote ex eo instituto an equaliter instituti videntur. 74.
Filiusfamilias in bonis aduentitijs patri acquirit vsumfructum sibi vero proprietatem. 74.
Filiusfamilias quod ab aui institutione acq̄sinit an sit profectitium an aduentitium. folio. 74.
Filiusfamilias adequatus patri suo ab auo in institōne censetur adequatus ⁊ in amore. ibidez.
Filij soli: nequeunt sub omni conditione instituti. 77.
Filius suus nequit institui sub ea cōditione que non fit in eius arbitrio. 77.

Filius captiuus potest preteriri. 80.
Filius an efficitur sue potestatis patris captiuitate. 80.
Filij: illius qui est apud hostes: an sint sui iuris. 81.
Filius a patria potestate liberatus iterum non reuertitur. 80.
Filius qui simul cū patre periit non videtur superstes patri. 81.
Filium cū certum sit non posse esse heredez futurū nō excludit substitutū. 82.
Filio: um appellatione qui continetur. 82.
Filius an desinat esse suus per exheredationem. 84.
Finalis causa quando per conditionem demonstratur. 72.
Finita causa odij finitur ⁊ odium. 77.
Formula non facit ius. 68.
Forma certa vbi requiritur: si id simpliciter fiat censetur factum eo modo quo debet. folio. 72.
Forma: ⁊ q̄ sunt de forma nō possunt omitti. 74.
Formule aquiliane finis est alienos possessiones legitimos heredes. 84.
Fortuita minime mortalibus imputanda sunt. 70.
Frustra fit per plura q̄ potest fieri per pauciora ⁊ eque bene. 72.

G

Galli propositum in lege gallus a doctoribus nostrorum opinionibus remotum. 67.
Gallus nihil de nouo inducit: sed legis. cij. tabularum intentionem declarat. 67.
Gallus caij cesari amicus fuit. 67.
Galli prouisio an hodie sit abolita. 68.
Galli aquilij vita mores atq; doctrina. 68.
Gallus non facultatem sed modum ⁊ formā ⁊ exemplar instituendi posthumum: induxit. 68.
Gallus vtrū potestatem tm alienū instituendi fecit an formam induxit. 72.
Gallus an reprehēditur a scenola. 74.
Gallus quo ad formulā instituendi ne testamentum annulletur nullam habuit considerationem ad ius pretorium. 78.
Galli auxilium de posthumis intuendis est fauorabile. 82.
Galli aquilij formula: ⁊ lex vellea in quo differunt. 85.
Genere posito non ponitur species: sed bene econtra. 68.
Genere posito non omnino excluditur species. 68.
Genere posito ponitur ⁊ species non illatione sed expositione. 68.
Genus non est aliud in substantia a sua specie cui continue inheret nec ab ea diuelli potest. 76.
Glose auctoritas cōi opinioni aliqñ anteposita fuit. 88.

H

Heredem suum nasci: ⁊ heredem suum futurum nasci differunt. 67.
Hereditas aditur vel non adit: serui institui arbitrio. 67.
Heres est nomen legitimum. 68.
Heres ab intestato, veniēs nūq̄ propie dicitur institutus. 69.
Hereditas neq; adimi neq; dari pōt codicillis. 69.
Heres necessarius nō est q̄ p necessario habetur. 76.
Heres qui est volūtarius q̄ necessarius. 77.
Hereditas emācipato delata necesse est ve adeat: qz vt extraneo ⁊ nō vt suo deferat. 79.
Hereditas ⁊ heres nōpōt esse seruicijs. 81.
Heredes non fiunt a pretore. 84.
Homo centū armis victurus sperat. 73.
Hominū genera tria: quidā sui iuris: quidā alicui q̄dā status intentis seu pēdētis. 80.
Honos institutionis preponendus est vtilitati. 70.

I

Jacob verficolores pecudes gigni procurauit. 71.
Idē est aliquid fieri tempore pmisso: vel tēpore prohibito si conferatur in tempus pmissum: ⁊ ecōtra fieri illicitū: vel i tēpus illicitum conferi. 69.
Idem non debet diuersoties censeri. 76.
Imaginatio quantum valet in concipiente mulier. 71.
Improbatio non minus valet facto quā verbo similiter ⁊ approbatio. 73.
Imperfecta sunt inimica nature. 71.
Impossibile est illud cuius contrariū est necessarium. 74.
Impossibile aliquid fit siue natura siue lege par est. 83.
Imperator: vrebat cōsilio sapientū. 86.
Incapacis institutio facta non valet. 67.
Incapaz vnius ex alternatiuis: est ⁊ incapaz alterius. 68.
Incapaz potest institui cum confertur institutio in tempus capacitatis. 69.
Incapacitatis vitiū maius est peccato solēnitatis omisse. 72.
Incerte persone testamenti fictione non habent fallit in quibusdā. 67.
Incertum est illud per legem q̄ est incertus per naturam. 80.
Incertum illud: potest dici certum quod sine dubitabili pōt esse certum. 80.
Indefinite institutionis natura est. vt quicūq; casus inciderit ille cōprehensus intelligatur. 75.
Indefinita equipollet vniuersali. 77.
Indefinita simplex disp̄ositio equipollet vniuersali. 68.
Indubitabile signum quid sit. 82.
Iniquū est varijs defensionibus quē grauare vbi tantum vna sufficeret. 84.
Initium dici an sit dies: initiuz noctis an sit nox. 82.
Institutio quare fit. 67.
Institutio posthumi in initio spectatur. 67.
Institutio facta in casu quo capere potest valet. 67.
Institutus simpliciter intelligitur sub eadē qualitate qua est tēpore institutiōis. 68.
Institutio aquiliana an sit vulgaris: ⁊ cuiusmodi sit. 68.
Institutiōis vulgaris diffinitio. 68.
Institutio vulgaris additōe corrūpit. ibidē.
Institutio ad substitutionē quo se dz. 68.
Institutioni aquiliane que verba requirunt ⁊ quot. 68.69.
Institutio tacita an satisfaciat solennitati: ⁊ an hec verba: si me viuo filius meus moriet ⁊c. inducat tacitā institutionē. 69.
Institutio tacita an pōt fieri in pte an insolidum. 69.
Institutio hīs verbis titius heres esto si filius meus abitestato heres esse noluerit an est legitima. 69.
Institutio de extraneo dz palam fieri. 70.
Institui est honorificum. 70.
Instituras contemplatione preteriti ppie fiduciarius dicitur. 70.
Institutionis bonos preponendus est vtilitati. ibidem.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

nstitutus a pfesic: ḋ natus fuerit septimo mense: an postea natus rumpat testm. 71.
Institutio posthumi facta in quinto mense an sit etiam nulla. 71.
Institutus non prefinito tempore: an q̃cũq̃ nascitur videtur institutus. 71.
Institutio simpliciter facta refertur ad intellectum iuris. 72.
Institutio aquiliana simpliciter facta. s. non exprimendo casum mortis indefinite intelligitur quocunq̃ modo fuerit factus suus. 73.
Institutio his verbis si quis post mortem meam ꝛc. dicitur simpliciter ꝛ non conditionaliter facta. 73.
Instituo verbũ relatum ad diuersas partes diuersimode significat. 73.
Institui qui debet pure non debet conditionaliter ꝛ suspẽsiue institui. ꝛ qui debet cõditionaliter institui non potest pure. 74.
Institutio facta de filio ꝛ nepote simul quo modo intelligitur. 74.
Institutio vbi non valet: nec eidẽ facta substitutio tenet. 74.
Institutio his verbis facta nepotem in suitatẽ nascituri instituo: an satisfaciat formule aquiliane. s. q̃ quid si rãtum. 75.
Institutus pronepos in casu mortis nepotis instituti ex filio preterito: an succedet in aquiliana institutione. 75.
Institutis filio ꝛ nepote pronepos substitutus: an si vni ex institutis est interdictum sit locus substituto. 75.
Institutus filius ꝛ nepos. s. ordie successiuo si fuerunt ꝛ interdicatur nepoti: an preteritus pronepos a secundo gradu possit rumpere: vel ei instituto sit locus. 75.
Institutio si concipitur in casu interdictionis ꝛ sequatur mors naturalis: vel econtra nihil refert. 76.
Institutus qui profitetur religionem mendicantium locum facit substituto. 176.
Institutio an emancipatione tollitur. 77.
Institutio an substitutio deficit in casu galli per emancipationem. 77.
Institutio facta de suo sub hac conditione si suus erit an valeat. 77.
Institutio facta de suo: hoc mõ filius heres esto si codicillis scripsero: an valeat. 77.
Institutum ꝛ substitutum pariter admitti posse nullo iure cautum inuenitur. 78.
Institutionũ in suitate tres sunt species. 78.
Institutus cui filius posthumus sit substitutus si ante mortem testatoris captus fuerit ab hostibus etiam si post mortem testatoris ibi decedat: an testm viciatur 79.
Institutio facta sub hac forma si filius apud hostes decesserit an valeat. 80.
Institutio facta sub hac forma si filꝰ ab hostibus non redierit: quid iuris. 80.
Instituti causa q̃diu imminet: substitutus non admittitur. 81.
Institutio indefinite facta comprehendit omnes casus quandocunq̃ acciderint p̃ consilium secuole: quare partis sunt vel indefinite instituere vel singulos casus exprimere. 82.
Institutio facta sub hac conditione si suus nascatur sine si suus erit. ꝛ sic sub forma conditione an valet. 82.
Institutio hoc modo facta: filius si meꝰ erit: heres esto: an valet. 82.
Institutio facta de suo sub ea cõditione que non est sub suo arbitrio nõ tenet. eodẽ.
Institutio incerta ꝛ generalis valet quando signo indubitabili designatur. 82.
Institutio de spurio facta sic: si legitimabitur: an valeat. 82.
Institutus si suus nascatur nõ refert si apud hostes nascatur ꝛ suus redeat. 83.
Institutio facta de nepote qui suus nascet etiam verificatur in adoptiuo. 84.
Institutus inutiliter est preteritus: et rũpit. 86.
Intellectus ad. l. fi. C. de posthumis heredibus insti. 71.
Intellectus nouus ad. ℈. quidam recte. 72.
Intellectum illum amplecti debemus per quem nihil efficitur superuacue dictũ. 73.
Intellectus per interpretationem voluntatis non est proprius verborum. 83.
Interdictio facta si fuerit filio ꝛ nepoti siue simul sine alternatim: quid iuris de prone pote substituto. 75.
Interdictio aque ꝛ igni quid est. 76.
Interdictioni deportatio successit. 76.
Interpretationem illã sequi debemus qua testamentum non pereat. 70.
Interpretatio alia est extẽsiua alia restrictiua. 76.
Interpretatio admittitur ad casum tacitum ex expresso quando verisimile est q̃ si ille gillator cogitasset de illo expressisset. 82.
Interpretatio admittitur ex legis ratione in casibus omissis. 82.
Interpretatio verbis repugnantibus non admittitur. 83.
Interpretatio ex coniecturata mente est equa et probabilis: etiam si verba eum significatum non habuerint. 83.
Interpretatio extensiua admittitur in correctoriis quando de mente est iusta coniectura. 83.
Interpretationem statutorum necessariam esse. 86.
Interpretatio prudentum ꝛ cetera iura a legibus. ℈. tab. fugere. 86.
Interpretationis ius est idem cum interpretato. 68. 86.
Interpretatio statutorũ merito statuta appellantur. 86.
Interpretari iura: est iura condere. 86.
Interpratio dꝫ exponere nõ destruere. 86.
Interpretantium auctoritas in legibus q̃ habuit initium. ibidem.
Interpretantis proprium est subtilitas. 86.
Intestatus dici non potest qui testandi ius non habet. 68.
Intestatꝰ ꝛ testatꝰ nemo põt decedere. 70.
Intestati cã nõ admittitur quãdiu superest causa testati. 81.
Intrinseca cognoscũtur per extrinseca. 70.
Iubens omnino aliquid fieri intelligitur eo modo quo potest fieri. 68.
Iudici iudicanti quando obtemperandum est ꝛ quando non. 87.
Iudicanti contra ius apertum an sit obtemperandum. 87.
Iudex qui sm consilium male respondentis iudicat an peccet. 87.
Iudex male iudicans imprudenter iudicare creditur. eodem.
Iudex qui statuto vel pacto sm aliquod cõsilium iudicare astringitur an si consilius videbitur non iustum: possit aliter iudicare. 87.
Iudex non minus inutiliter iudicat contra manifestam consuetudinem q̃ contra legem scriptam. 87.
Iudex contra communem opinionem iudicans ꝛ si sequutus fuerit plurimos aliam opinionem tenentes: facit tamen litem suam. 87.
Iudex vbi non liquet opinio cõmunis: tunc ad vtriusq̃ partem potest accedere. eod.
Iudicium non debet esse diuersum de capite q̃ de sequãtibus. 83.
Iudicium si fuisset aliud q̃ in responsis prudẽtum inueniebatur an validũ fuisset. 86.
Iudicium vbi requiritur pro formaꝫ sit factum a tantis iudicibus: an teneat factum a maiori parte. 86.
Iudicio sapientis an sit standum. vbi nec lege nec rationem habemus. 88.
Iudicium contra communem opinionem legibus non approbatam aut aliter: an bonum sit. 88.
Iudicara prius ꝛ si leges ille quibus fuere iudicata tollatur: nõ tñ rescinduntur. 88.
Iuramentum de seruandis statutis: non obligat ad illicita. 87.
Iuramentum de stando consilio sapientis quas conditiones suscipiat. 87.
Iurisconsulti an habuerint potestatẽ inducendi fictionem. 89.
Iurisconsultis an ferendi corrigendi ve leges potestas fuerit. 86.
Iurisconsulti ante augustum ex fiducia sui respondebant. 86.
Ius ex interpretatione legis. q̃. tabularuꝫ proueniens legitimum dicitur. 68.
Iurisdictio circa galli pronisionẽ. 68.
Ius interpretationis non est diuersum a iure interpretato. 68.
Iura non succurrunt illis: qui culpa eorum aliquid committunt. 75.
Ius est ars boni et equi: quomodo interpretatur. 79.
Iuris pretorij q̃ est precipuum munus. 79.
Ius suspensiuum captiuitatis in quibus hꝫ locum. 79.
Ius quesitum irrenocabiliter quod sit. 81.
Iurisdictio testm non conualescit. 84.
Ius pretorium voluntatẽ tantum respicit: ius ciuile ꝛ voluntatẽ ꝛ solẽnitatem. 85.
Ius quoddam varium quoddam non varium. 87.
Ius scriptũ in quot membra partitur. 87.
Ius dubium quod est. 87.
Ius apertum quod est. 87.

Z

Legatum a debitore ab herede relictũ intelligitur. 69.
Lex. q̃. tabularum posthumos alienos neq̃ potes instituí posse permittebat. 67.
Lege. q̃. tabularum expresse cauetur suos instituí vel exheredari. 67.
Lege. q̃. tab. non expsse caueri posthumos alienos instituí non posse. 67.
Lex ponitur super dubitabili. ibidẽ.
Lege permittente quod quis fecerit pena non meretur. 68.
Lex omni vicio vacare debet.
Lex vbi non distinguit nos distinguere debemus. 68.
Leges ex bono et equo distinguuntur cohartantur ꝛ extenduntur. ibidem.
Lege vertante quod quis facit contra legẽ facit. 68.
Legum correctio fit per directo contrarium folio 68
Legis mens ꝛ verba ad titulũ sub quo facta est accommodamus: ꝛ ex subiecta materia ampliamus ꝛ restringimus 70
Legi imperanti ommodo parendum est folio 70
Lex imperans inducit presumptionẽ iuris ꝛ de iure cui non licet contra ire 70
Lege iubet bona bono iungi cõubio fo. 71
Legis verbis cõtraire non debemus fo. 73
Lex vellea lata fuit ad reparandas rumpendi vias 78
Lege vel ex lege illud esse dicitur q̃ sine sententia sine ver bis expresse cõprehenditur folio 79
Legis verba ꝛ sententia inter se quomodo differunt 79
Legis ratione quod potest defendi ex lege esse dicitur 79
Lege prouenire dicitur quod ratiõe vel sententia vel verbis continet ibidem
Legis ratio est duplex ibidem
Legis interpretatio est triplex ibidem
Lex Cornelia an finget circa natiuitatem an circa mortem tantum ibidẽ
Lex correctoria an sit odiosa passim ibi.
Lex Cornelia nunquam fingit apud hostes quem decedere 80
Lex cornelia an fingat super statu: an super morte an super tempore mortis 80. 81
Lex Cornelia quando fuit lata 81
Lex potius impedit multa fieri quam facta rescindi ibidẽ
Lex ꝛ natura nihil frustra faciũt ibidem
Lex in his que sunt iuris disponit simpliciter ꝛ non secundum quid ibidem
Legis vellee angilium est fauorabile 82
Legis qui in vtero verus intellectus 83
Legis ratio an inuestiganda sit vbi certa inquet legis dispositio: ꝛ in quibus casib⁹ folio eodem
Legis vellee ꝛ galli formule in quo differit folio 85
Legis capita iura sunt ibidem
Legis coniecturata mens prenalet scripto folio eodem
Legis correctio an potest induci per tacitos ꝛ subanditos intellectus ibidem
Legibus tacite derogari potest scilicet per contrarium actum 86
Legis vnius capita licet coniungere ad eliciendum occisionem casus emergentis folio eodem
Legis vellee duo capita quomodo inter se differunt 85
Lex est legis mens 86
Legum emendatio pari vel maiori imperio permittitur ibidẽ
Lex clara interpretatione non eget ibidẽ
Lex: legem aperit ibidẽ
Legum condendarum observatio. fo. eodez
Lex quid est 87
Lex aut ratio vbi viget opinionis cessat atrocitas 88
Legitimum est verbuz ambiguum 70
Legitimatio an peti possit per procuratorem 84
Legitimatus post mortem an possit fieri suus folio 84
Legislator: generale tradens dogma nõ debet sigillatim singula persequi 74
Libellus an admittitur alternatiue scriptꝰ ex diuersis causis ad idem tantum vel copulatiue 84
Limitatiuis fauorabilibus limitationes et felicitas 76
Litigatores exonerantur cum vno iudicio: non multiplici lites diriminuntur 84
Litigantes an possunt inter se conuenire vt absoluendus damnetur: aut non in se iudicetur 87

M

Magistratus non tenetur assessoris imperitia quem non ipse sed populus approbauit 87
Ma: vnde dicitur 85
Malis duobus ne cessio distinctim, positis admittendum est quod minimum habet iniquitatis quod in ratione boni cõputatur 74
Materie singule nõ nisi in locis suis tracta

ri debent 69
Matris testimonio credendum esse de conceptione partus 71
Matrimonij dissoluti per diuortium ꝛ per mortem diuersa est ratio 76
Menstrua quandoq̃ causant signum conceptionis 71
Medium omne participat de extremis folio 77
Mens legis lex est 77
Momentum vltimum temporis expectaꝫ quo aliquid necessario vel fit vel datur folio 70
Monas sine vnitas est principium numeri ꝛ non est numerus 85
Mos cuiusq̃ autoris est attendendus folio 75
Mores ciuilis ꝛ naturalis in quibus casib⁹ equiparatur ibidez
Mortis appellatione etiam ciuilis continetur 76
Mortis appellatione simpliciter enunciare non venit interdictio: ꝛ eiusdem similia ibidẽ
Mortis an sint plures species: an genus sit an ens per se ibidẽ
Mortis appellatione proprie tantum venit naturalis ibidem
Mortis appellatione multi casus veniunt: non vi vocabuli: sed similidinis ratione folio eodez
Mortis plures species. s. naturalis inrisẽtium: ciuilis ꝛ sapientum seu theologoꝝ folio eodem
Mores ꝛ emancipatio in quibus conueniũt ꝛ differunt 77
Mortis ꝛ vite non datur medium 82
Mortuus eo statu fuisse intelligitur in quo erat cum moritur 81
Moriens viuit ibidem
Morientium tria tempora considerantur folio 82
Moriens an viuis an mortuis connumerãdus sit ibidez
Moriens non habet velle neq̃ nolle. ibidẽ
Moriens non adit neq̃ disponit ibidẽ
Mortui loco exheredatus esse dicitur. Folio 84
Mulieres cur grauius adulterijs puniunt quam viri 71
Mulieres ex ipso coitu conceptionez mini me sentiunt ibidem
Mulieres sepe in conceptione imaginatione causant similes partus ibidem
Mulierem gemino partu alterum adulteroꝝ: alterum marito similem peperisse folio eodem
Mulier que cum marito moritur in matrimonio mori dicitur 81

N

Natura alternatiue que est 68
Natura ꝛ lex nihil frustra faciunt 81
Natus post mortem patris ꝛ Aui pariter morientium: an cõtinetur sub formula aq̃liana ꝛ nascatur suus ibidez
Natus eodem momento quo pater ꝛ auus pariter moriuntur: an pertineat ad Velleam 82
Natus morientibus aliquibus: an viuis illis nascitur ibidem
Natus apud hostes ex captiua matre pregnante si redierit nunquam captus fingitur sed liber natus 83
Natus viuis patre ꝛ auo quam primum pater de medio tollatur habet ius agnascẽdi ibidem
Natum apud hostes: in quemcunq̃ casum suitatis institutuꝫ si suus redeat non rumpere ibidem
Nascentis apud hostes sicut nativitatis ratio non habetur: ita nec temporis quo nascitur ibidem
Nato apud hostes datur sine distinctione: postliminium ibidem
Nasci suum vel agnasci sunz paria sunt quo ad vim succedendi: vel instituendi: vel heredendi ex lege vellea 85
Negans qualitatem non negat subiectum folio 84
Negans aliquid non recte factum an fatetur tamen aliquid esse factum 84
Neminem sua iudicia impugnare velle creditur 69
Nemo potest a regulis iuris discedere 70
Nemo sine voce loquitur 74
Nemo credit id dicere quod suo nomie nõ expressit ibidem
Nemo creditur aliquid dicere quo velut dicta sua impugnare ibidẽ
Nepos posthumus alienus simpliciter instituitur ibidem 69
Nepos vna cum patre ab auo institutus an videatur pariter institutus an patri substitutus 74
Nepos eque ac filius: immo plus ab auo deligitur ibidem
Nepotem in conditione positum haberi preteritum ibidem
Nepos ex captiuo filio nisi instituitur noualer testamentum 80
Nepos ex captiuo filio mortuo auo nõ potest se immiscere rebus hereditarijs pendente patris reuersione 80. 81
Nepos sit suus testatoꝝ vbi certum est non super futurum filium testatoꝝ 82
Nepos natus an potest sub qualibet conditione instituí ibidem
Nepotum appellatione an contineanꝫ omnes liberi ibidem
Nepos qui nascitur patre suo mortuo: aut agnascitur vivo testatoꝝ non instituto. aut non recte institutus testamentum rũpit 84
Nomina que olim frequenter imponebantur seruis libertis ꝛ ingennis 69
Nocentem melius est absoluere quam innocentem temere condemnare 71
Non suus nascitur ille quomodo alius precedit 67
Non sentiunt nulle sunt partes 71
Non omne quod licet honestum est 76
Notabile quid est 75
Nog an moritur 82
Numerus maior vincit inter auctoritate pares 88
Numero maiores an vincant pauciores: et auctoritate prestantiores ibidem
Numerus quando prenalet auctoritati ꝛ q̃ auctoritas numero ibidem
Nuptialia federa quo sacramento sentiebãtur 76

O

Occisus in pugna per gloriam viuere creditur 81
Omissio in prolatione verborum viciat. 74
Omnis est dictio collectiua ꝛ non distributiua 86
Omnino aliquid fieri iubens itelligitur eo modo quo potest fieri 68
Omne quod est natura male simpliciter gestum censetur malum 70
Omne onus non est odiosum 67
Opinio cõis habetur pro lege 87
Opinio cõis ex quibus apparet ibi.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

Opinio t veritas inter se quodammō sunt opposita 87
Opinio circa que versatur. ibidē
Opinio est que non lege: vel vera ratione funda. 88
Opinio glo. cōi opinioni secundum Burr. prēualet. ibidē
Opinio singularis quando prēualet vt i matrimonio. ibidem.
Opinio quelibet cōtra legē est vana. ibidē.
Oratio disiunctiua ſz verba aperta habeat in ea voluntatem rēi querimus. 74
Oratio copulatiua scripti t voluntatis vtrū ꝙ pariter complectit 74

P

Papa iudicat contra communem opinionē folio 88
Papa si mandat prouideri de primo beneficio in tali diocesi vacaturo: titio t Sēpronio de beneficio in tali ecclesia einsdē diocesis vacaturo t accidat vacari in illa ecclesia primus impetrans promouebitur folio 82
Paria sunt quid fieri in tempore permisso: vel fieri in tempore prohibito si conferatur im tempus permissum 67.69
Paria sunt aliquid fieri in tempore prohibito vel in tempus prohibitum conferri. folio 96
Paria sunt dicere in decē mensibus t intra decem mēses t que sit horum ratio. 70
Parum excessum non fore in consideratiōe. folio 71
Paragraphus quidam recte quid in co cōtinetur quidue deciditur 73
Pares numero t autoritate: que pars erit potior. 88.
Pares auctoritate: si numero altera pars alterā vno excedit que prēualet. ibidem.
Pater qui cum filio perijt non est superstes filio. 81
Parentibus nihil imputādū in his q̄ facto eueniunt partubus. 71.
Pariendi tempus quare a lege prefinitur in decimo mense post mortez testatoris. ibi.
Partis appellatione in dubio venit dimidium. 84
Partem aliquam si quis dixerit pōt significare etiam minimam. ibidē
Partem suam si quis respondeat an posset intelligi rīsum fuisse de dimidia. ibidē
Pars potior est illa que maior t sanior est. folio 88
Pars maior alteravno tm̄ an prēualet an requiritur ꝙ sit maior pluribus. ibidem
Patria potestas mortetam ciuili: quā naturali soluitur. 75.
Patria potestas: t suis iuris esse sunt cōtraria immediata. 80.
Patria potestas eque soluit vel morte: vel captiuitate. ibidem.
Patria potestas nō tollitur exheredatione folio. 84.
Patronus si est apud hostes: non ideo ipso iure ius patronatus transit in filios sec? si est deportatus. 80.
Partus quāto tpe retinet in ventre t cuius cēseatur. 70
Partus si statutum tēpus parno tpe excesserit: non ideo videt ab alio genitus. 70.
Partus post. x. mensem mortis natus: non habetur legitimus. ibidem.
Partus est legitimus si intra. x. mensem natus. ibidem.
Partus si vere apparuerit editus. xiiij. mēse: an admittetur ad hereditatem. 71.
Partus videt que statim post humatum virum nupsit. x. vel. ix. mense natus cuius cē seatur. ibidē.
Partus .vj. mense natus vulgo quesitus creditur t non legitimus: secus in septimo. 71.72. folio.
Partus natus in domo secundi viri. ix. mēse posthumatum primum t. ix. a secundis nuptijs cuius censeatur. 71.
Partus in dubio an sit illius parentis cui est similis. ibidem.
Partu gemino: alteruz marito: alterū adultero similem mulierem peperisse. ibidē.
Partus eius censetur esse patris cui? i matrimonio nascitur. ibidem.
Partus incertus cuius sit: adiciendus est vni potius quam nulli t ditiori quaz pauperi t nobiliori q̄ humili. ibidem.
Partus .clxxxij. die natus cēsetur legitim?. folio. 72.
Partus qui natus est apud hostes an dicat iuris fictione natus cum capitur an cū reuertitur. 83.
Partui qui editus est apud hostes dak post liminium. ibidem.
Pena que perpetuo libertatē adimit mori comparatur. 76
Pendentia ex futuro euentu certum statuz non habent. 80.
Pepigit verbum relatum ad diuersas personas modo pactum nudum: modo stipulationem significat. 73.
Peritis creditur in arte sua. 88.
Permittere t vetare diuerso respectu possunt simul stare. 68.
Permissio tacita sufficit contra prohibitionem expressam. 86.
Petitio tali modo intentata an sit admittēda peto declarari emphiteotam decidisse a iure suo quia triennio a canonis solutione cessauit: vel quia vendidit domino irrequisito: t illa peto condemnationem fieri fm̄ iura vel statuta ciuitatis: illa peto rem vel extimationem t quid si copulatiue est facta petitio. 84.
Plurale pro singulare an admittatur. 79.
Plures numero vincunt inter auctoritate pares. 88.
Plures an vincant pauciores numero: sed auctoritate prestantiores. 88.
Posito genere non ponitur species: sed bene econtra. 68.
Posito genere ponitur t species non illatiue sed expositiue. ibidem.
Posse ea videmus que iure permittēte possumus. ibidem.
Post ꝙ̄ bū an ad breue: an ad lōgū tps. 70.
Posthumi alieni nepotes poterant instituti ex lege. xij. tab. 67.
Posthumi alieni ex lege. xij. tabu. institui non prohibebantur esse. ibidē
Posthumi alieni qua ratione videbantur non posse vtiliter instituī. ibidem.
Posthumi alieni qui sint. ibidem.
Posthumum alienum quem gallus intelligat. ibidē.
Posthumorum quidam sui q̄dā nō sui. ibi.
Posthumus alienus ad differentiam cuius dicitur. ibidem.
Posthumus alienus cur dicitur alienus cū suus nascatur. ibidem.
Posthumus alienus cur dicitur respectu institutionis t non natiuitatis. ibidō.
Posthumus alienus talis est qualis nascit quo ad natiuitatem: sed quo ad vim instituionis tempus testamenti inspicimus. folio. eodem.
Posthumi qui sunt fm̄ legem. xij. tab. t prior priam significationem. 67.
Posthumorum species. 67.
Posthumis alienis quare non erat testamēti factio. 67.68.
Posthumi alieni institutio in initio spectat. folio. 67.
Posthumi alieni seruus non inutiliter instituebatur: t an hodie institui potest. ibi.
Posthumus prorsus extraneus vtiliter instituitur. ibidem.
Posthumi alieni non erant bonoz posse incapaces. 69.
Posthumus an potest exheredari ne nativitate rumperet. ibidē.
Posthumus alienus nepos simpliciter inutiliter instituitur. 69.
Posthumos posse institui institianum indubitasse. 72.
Posthumi simpliciter institutio lege. xij. tabularum fuit prohibita. 74
Posthumi alieni tam sunt nepotes q̄ pronepotes. ibidem.
Posthumus alienus nihil refert institutionis tempore sit conceptus vel non: modo mortis testatoris tpe cōceptus sit. 84.
Posthumus dicitur qui nascitur post ingressum religionis in cuius potestatem incideret: si eo viuo nasceretur. 79.
Posthumi preteriti qui est in ventre spes impedit natum ne fiat suus. 80.
Posthumi non tantum alieni a lege. xij. tabularum: instituī non poterant: sed etiam omnes non sui. 81.
Posthumus nepos vt nascatur suus: an sit necesse vt pater non sit superstes filio. 82
Posthumus vt sit suus nō sufficit nasci auo viuo: nisi eidem agnascatur. ibidē
Posthumus qui viuo suus futurus non nascitur: secura morte captini in medio existentis: agnascitur auo defuncto rōne publice vtilitatis ex interpretatione. ibidē.
Posthumi natiuitate ipso iure rumpitur testamentum. 78.
Posthuminij ius est suspensiuum. 80.
Posthuminij duo sunt capita fictiuum. s. t alterum suspensiuum: t qua ratione fuerūt inducta: t que operantur. 81.
Posthuminium nihil super statu fingit ſz supfacto ipso solum ad captiuitatem occultādam. 83.
Posthuminium non fingit aliquem natum neq̄ reddisse: sed cum reddit fingit nunquā captum. ibidem.
Posthuminium vt competat sufficit momento temporis fuisse liberum ventrem. ibi.
Posthuminium datur cōcepto apud hostes redeunti tamen cum matre. ibidē.
Posthuminium datur partui sine distinctione. fo. eodez
Potestate in nostra nō est actus nostros a legum nexibus subducere. 71.
Potior: significatio dicitur illa que est prior tia t specialis: secūdū quam vnumq̄q̄ est simpliciter tale: t per prius. 76.
Premium prepositum capientibus bannitos an debeatur occidentibus. 81.
Presumptio iuris t de iure quādo extat in eam non admittit probatio in contrariū. folio. 70.
Presumitur pro perfecto potius quam imperfecto. 71.
Presumendum semper est pro innocentia. folio eodez
Presumptioni tunc locus est quando apparet quid est gestum: qualiter autem sit gestum non. 74.
Preteritus dici non debet qui instituī nō debuit. 68.
Preteritionum species. 70.
Preteritus ab ignorante rumpit testamentum. folio. 70.
Preteritus etiam sine damno rumpit testamentum. ibidem.
Preteritio non est iniuriosa nec rumpit testamentum que est cum lucro. ibi.
Preteritio simpliciter ficta iniuriosa dicitur folio. eodez
Preteritio t exheredatio quomodo differunt: t horum quod est odiosius. ibidez.
Preteritus q̄ est in suspenso interim nō rūpit testamentum. 80.
Preteritione filij in potestate etiaz vino testatoze decedentis testamentum est ipso iure nullum. 84.
Priuatio presupponit habitum. 69.
Priuatorum in potestate non est figmentis subuertere veritatem. 79.
Priuationis ad habitum nulla est regressio folio. 84.
Probat quandoq̄ testimonium matris. 72
Probationum alie artificiales: alie non artificiales. 88.
Probabilia argumenta ab auctoritate manent. 87.
Probabile quod est. ibidem.
Prohibitionis maior ratio nō excludit minorem. 86.
Prolatio eadem diuersas species potest significare. 73.
Promissio etiam iuramento firmata ad seruandum aliquid non obligat ad illicita. folio. 87.
Propie differentie constituunt speciē. 68.
Propriū docētis est peritia: dicentis est facundia. differentis est copia: t interpretātis est subtilitas. 86.
Pronisio facta in vnum casum porrigit ad omnes similes. 76.
Punctus est principium linee t tamen non est linea. 85.
Pupillaritas nō ineſt naturaliter substitutioni 84.
Pura t conditionalia sunt diuersa: t nō aduersa. 68.

Q

Qualitas adiecta verbo requiritur fm̄ tēpus verbi. 67.
Qualitas non potest esse sine subiecto. ibi.
Qualitas falsa vitiare non solet. ibidē.
Qualitas extrinseca non presumitur. 72.
Qualitas persone tempore institutionis inspicitur. 82.
Qualitas certa vel incerta persone adiecta que est. ibidē
Qualitas facit indubitabilem demonstrationem. ibidez
Qualitate facti varietas nō sequitur idē effectus. 84.
Qualitate negata non propterea negat sub iectum. ibidem.
Qualitas pōt esse t abesse sine subiecti corruptione. ibidē.
Qualitas facti varie tractanda est. ibidē.
Qualitates alie formales: alie accidētales. folio. eodem.
Qualitas detractiua vel additiua ad idem nouam inducēdo speciē est correctio. 86.
Que de puncto traduntur sufficere non solum impleri per punctuz temporis ſz etiā per punctum intellectus. 82.
Quedam sunt in solutione que nō sunt in obligatione. 69.
Questiones quinq̄ fm̄ auctoreз huius operis tractantur in. §. t quid si tantuz: quas vide. 74
Questio vbi diuersis rationibus t iuribus solui potest non interest si hoc vel illo solui tur. 84.

R

Ratio quare est prefinitum tempus partiendi a septimo vsq̄ vndecimum mensem. folio. 71.
Ratio quare grauius plectuntur mulieres adulterij crimine quam viri. ibidē
Ratio legis non est inuestiganda vbi certa liquet legis dispositio nisi agatur de preferenda lege ad casus non expressos: vel de tollenda contrarietate. 84.
Ratio t veritas conuertuntur. 87.
Ratio quid est. ibidē
Ratio non minus mouere debet iudicem q̄ lex. ibidem.
Ratio naturalis est quedam lex tacita. ibi.
Ratio potest allegari in locum deficientis legis. ibidez
Ratio aut lex vbi viget opinionis cessat auctoritas. 88.
Ratione vbi contenditur non quis dicat: ſz quid quisq̄ dicat attenditur. ibiō.
Ratio a quocunq̄ adducta omnium priorum caternas t auctoritates superat. folio. eodem.
Ratio quedam probabilis: quedam naturalis. fo. eodem
Ratio probabilis t canonica differūt. ibi.
Ratio vna ratione altera dicitur melior. et verior. ibidem.
Ratio rationem vincit. ibi.
Reditus non significatur verbis impeditinis. 80
Refugium imperitorum est lex non omniū. folio. 85.
Regula non facit ius. 67.
Regula vbi creditur generalis: t aliquid eximitur ex ea ratione alicuius qualitatis: opus est illud fit simpliciter illius qualitatis t pure sine aliqua mistura: aliter quando non perviam exceptiōis illa qualitas exigitur. 81.
Renuncians iuri ciuili non tamē renunciat iuri pretorio. 77.78
Renunciare nemo potest hijs que sibi competere ignorat. 77.
Reipublice interest bonos ciues in ea esse: qui ciuilem t humanam diligant societatem. 75.
Restitutio deportatiōis inter miracula ad numeratur. 80.
Respondens male de iure facit litem suam. folio. 87.
Reuersus ab hostibus an censetur tunc natus cum reuertitur. 83.
Rogatus post mortem restituere an ingressus religionem mortuus reputetur. 76.
Rumpendi testamentum ius annua tacitur nitate aboletur. 78

S

Sapiens quis dicatur: t quod erit sapiētis consilium: si vel lege: vel partium connentione fuerit firmatur consilio sapiētis ob temperandum: t si de circa persona sapiētis vel indefinite prolatum fuerit. 87.
Sapientia quid sit secundum Aristotelem. folio eodem.
Sapientis iudicio an sit standuz vbi nec lex nec ratio subest. 88.
Sapientes sola auctoritate valent: t fic cōsilium eius. ibidez.
Sapiens cui consilio statur an necesse habz rationem sui consilij exprimere. ibidē.
Seminis vim atq̄ naturam multum valere ad fingendas animi corporisq̄ similitudines. 71.
Sententiam mutare sapientis est. 71.
Sententiam illam amplecti debemus per quaz nihil efficitur supernacue dictū. 74
Sententia illud comprehenditur quod verbis generalibus continetur: verbis autem comprehenditur: quod verbis formalibus exprimitur. 79.
Sententia plurium in eadem consentientiū vna est. 86.
Sententia contra communem opinionē an valeat. fo. eodem.
Sententiam de consilio sapientis latam nū quam transire in rem indicatam. 88.
Sententiam de consilio medicorum latam super qualitate vulneris rescidi posse adbibitis peritioribus. ibidē
Sententia est retractabilis preterqu priuilegiate probationis. ibidē.
Sententia secundum leges lata: t si postea leges ille tollantur non tollitur. ibidē.
Sermonis recti ratio seruanda est. 74.
Seruus alienus pure heres: t liber scribi non potest. 73.
Seruo heredis simpliciter legari non pōt. folio. 73.
Seruitus est moris iurisgentium. 76
Seruus prius institutus sub hac conditione si liber erit: an valet institutio. 77.
Seruus alios in potestate habere non potest. 80.
Seruus non est heres: neq̄ hereditas. folio 81.
Seruitus ab vno ex dominis constituta nō acquiritur nisi a ceteris condominis constituatur. ibidez
Seruus alieni posthumus non inutiliter instituebatur: t an hodie institui potest. folio 67.
Serui instituti arbitrio aditur vel non aditur hereditas. 67
Signa conceptionis vide. 71.
Similia non sunt eadem. 68.
Similitudo quid est. ibidem
Similitudine an cognoscatur cuius sit partus si aliter apparere nequit. 71.
Similitudo sufficit in eo quod agitur. 76
Similium idem est iudicium. 83.
Simpliciter t indefinita ad omnes casus pertinet. 72.
Simpliciter verbum est equinocū. 73.
Simpliciter gestuz eo mō intelligitur gestū quo debuit. 73.
Simpliciter t conditionaliter inter se pugnant. 73.
Sol an moritur. 82
Sola est verbum tagatiuum. 86.
Solēnia pretermitti non obest quoties nulli damnosum est. 70
Solennitates ex coniecturis non apparent seruate. 73.
Solutiones que trahuntur in obligatione: fuisse creduntur. 69.
Specie ea differunt que sunt sub eodē genere t diffinitione diuersa terminantur. 68.
Species ex propijs differentijs constituit. folio eodē.
Species quodammodo se habent inter se contrarie. 68
Species vna vel q̄ est illius speciei non potest alteri conuenire. 68.
Speciei nomen non significat nomen sui generis in diuersa specie. 68.
Specie posita ponitur t genus sed nō econtra. 68
Species non omnino excinditur posito genere. 68.
Species diuerse sub eadem prolatione possunt contineri. 73.

Universidad del Rosario Archivo Historico

Species proprie continent significatiõe generis: qñ idem nomẽ cõe esset vtriusq. 76
Spes alia est certa t indubitabilis aliave ro incerta t revocabilis 81
Spurius an possit instituisub hac conditione si legitimabitur 82
Statutum de institutione non extẽditur ad substitutionem 68
Statutis iubentibus simpliciter responderi positionib⁹ satisfacit qui cum conditione naturali respondet 73
Statuto stante q pure t clare respondeat: non potest adiici conditio que tacite ex coniecturis intelligitur ibidem
Statutum q filie non succedant stantibus filijs legitimis an stantibus legitimatis: excludantur filie 84
Statuto cauetur q iudei nõ possint fenerari vltima duos denarios pro libra an videatur promissum vsq ad duos denarios folio 86
Statutor interpretationẽ necessariã esse. 86
Statuta melius est nihil operari: quam absurdum 87
Statuta quoq dicuntur interpretationes statutorum ibidez
Status eorum quorum pater apud hostes est impendenti est 80
Status medius. s. q neq sui iuris neq i potestate: quomõ sit vide 81
Status sui iuris in liberis an impedit alio iure quam lege cornelia ibidez
Stipulatio rei proprie est inutilis si simpliciter concipitur 73
Stipulatus sibi reddi dotem in vno casu soluti matrimonij in ceteris casibus stipulari non videtur 76
Stipulatio stricte interpretanda ibidez
Stipulatio ad ẽphiteosim pro se suis descẽdentibus p virilẽ sexum intelligitur de neptibus ex filio non vero de nepotib⁹ vel neptibus ex filia 85
Stipulat⁹ sibi t liberis suis ex linea masculina qui continentur ibidem
Stipulatio facta pro suis descẽdentib⁹ masculis quos continet ibidẽ
Stipulatio facta descendentibus virilis sexus continet neptes ex filio ibidẽ
Stipulatio facta pro liberis virilis sexus: t illa pro liberis masculinis non est eadem ex significato verborum ibidez
Substitutio ad institutionem quomodo se habet 68
Substitutio non fit ex coniectura 69
Substõ hoc verbũ sine cõditione dict⁹ vulgarem substitutionem demonstrat 73
Substitutio facta pterito an sit valida. 74
Substitutione vulgariter facta tñ anvñ ille institutus cui substituitur ibidem
Substitutio an institutio deficiat i casu galli emancipatione 77
Substitutum t institutum pariter admitti posse nullo iure cautum est 78
Substitutio in casu suitatis facta si mor erit emancipatione eque vt morte tollit. ibiõ.
Substitutio in suitate facta an emancipatione vicietur 79
Substitutus toties vivo testatore admittit quoties certum est institutum non superfuturum testatori 82
Substitutio facta decedenti sine filijs legitimis an legitimati excludant substitutum folio 84
Substitutus quis si suus futurus nascatur: vel agnascatur sufficit in vita fuisse talis licet tempore mortis non sit suus: q t remanet heres in hereditate 86
Successiõis votum nequit adimpleri ante mortem testatoris t nativitatem posthumi 67
Successio ex institutione vires t formã capit ibidem
Summarium quid est 75
Superflua in quibus nocent 72
Superfluum quid sit t quot modis dicatur folio eodem
Suspensio se habet ad patriam potestatem t ad similia que suspendit: sicut privatio ad habitum 80
Suspensio quotuplex t qualis est ibidẽ
Suspensio status prohibet testari ibidẽ
Suspensio status prohibet illum qui est in suspenso patrefamilias esse ibidem
Suspensio status prohibet illum qui est in suspenso bona sibi acquirit ibidez
Suspensionis ius quando insurgit 81
Suspensio postliminij q operatur ibidem
Suspensio postliminij qua ratione fuit inducta ibidem
Suum heredem nasci t suum futurum heredem nasci differunt 67
Suus non dicitur antequam nascatur. ibiõ
Suum nasci est favorabile ibidem
Suis quicq̃d aduenit debitum est ibidẽ
Suis potiꝰ admittit q̃ dat hereditas 69
Sui ipso iure locũ partemue habẽt 70
Suitas non ineſt naturaliter, substitutioni folio 73
Suus ita fit interdictione sicut morte 75
Suus nequit instituisub ea conditione que non sit in eius arbitrio 77
Suus institutus sub hac conditione si suus erit an recte instituitur ibi.
Suus non aliter emancipatur q̃ volẽs. ibi.
Suus est ille quem nemo precedit in suitate folio 80
Suitas captiuitate desinit 85
Suus est ille qui mortuis parẽtibus heres ipso iure esse intelligitur: t rerum hereditariarum administrationem adquirit 80
Suus q fingat nõ suus nullo iure cauet 81
Suus vt nepos posthumus nascatur an est necesse vt pater non sit superstes filio 82
Suus est aliquis desinẽte eo q̃ est in medio folio eodez
Suum rediret nasci non sunt dissimilia 83
Suorum ad iura non reddit qui nunquam fuit in potestate ibidem
Suorum iurium tres sunt species ibidez
Suus qui non potest fieri vivo parente aliquo impedimento mortuo eo suus potest fieri ibidem
Suitas non omnibus competit qui sunt in potestate ibidem
Sui qui ficte dicitur t improprie ibidem
Sui qui ficte dicuntur an comprehendãtur in dispositione loquẽte de suis ibidem
Suus fit cum reuertitur t non retro fictione trahitur ibidem
Suus qui in ventre est si non fuerit institut⁹ natus vivo testatore ac eo vivo mortuus testamentum non tollitur ibidem
Suorum iura etiam in adoptiuis atq; naturalibus legitimis valere 84
Suitas an tollitur exheredatione ibidez
Suorum duo sunt genera ibiõ.

T

Tacita institutio an satisfaciat solẽnitati. 69
Taciti t expressi eadem est ratio 69
Tacitum quod ineſt alicui si exprimit non facit conditionem 76
Temporis quo aliquid debetur vltimum expectatur momentum 70
Testatus t intestatus nemo potest decedere folio 69
Testantium animi ex solennitatibus cognoscuntur 69.70
Testamenti verba dubia verum ad causam testati vel intestati intelliguntur 70
Testatum decedere quam intestatum in dubio pium est decernere 76
Testatorem testamentum sunz valere voluisse presumitur ibidez
Testamenta latius interpretantur ibidez
Testamenta nativitate posthumi: ipso iure rumpuntur 78
Testari nequeunt quoruz status est in suspẽso 80
Testati causa quandiu supersit: intestati cã non admittitur 81
Testamenta seruari publice vtilitatis est. 82
Testamenti nullitas non solum attendit q̃ filius sit preteritus sed etiã si conditionalr sit institut⁹ eo mõ quo põt contingere casus preteritionis ibidez
Testamẽti factio nõ est cũ seruis hostiuz. 83
Testamentum quare non rumpitur ab eo q̃ est apud hostes ibidez
Testm̃ iure pretorio non conualescit 85
Testm̃ fit ipso iure nullum preteritione filij in potestate existentis t vivo testatore decedentis etiam si nepos ex eo sit institut⁹ cui legitima aui hereditas ab intestato defertur 68
Testimonium matris probat q̃q 72
Testis deponens de veritate t fama ali⁹ de fama tm̃ an concludenter probant 86
Testimonia non ex numero sed ex fide sincera testium iudicantur 88
Tutoris iuramentũ de vtilia faciendo t inutilia pretermittẽdo nõ sufficit nisi exp̃sse defensionem dicat 74
Tutela an odiosa an favorabilis 67

V

Vasa vulgaria que sunt 68
Velleanũ senatusconsultum a quo fuit institutum 85
Verba hec si me vivo filius meus moriet t hec si heres non erit t hec si heres esse noluerit an distingui possunt 69
Verba hec si heres esse noluerit an habeãt significatum institutionis t magie i suis heredibus an mentem testatoris arguũt instituere voluisse 69
Verba in conditione posita non disponunt folio 69
Verba hec si dare noluerís sunt favorabilia folio 69
Verba hec si nõ dederis sunt odiosa 70
Verbũ legitimũ est ambiguum ibidẽ
Verba t mẽs. l. ad titulũ sub quo sita est accõmodamus: t ex subiecta materia ampliamus t restringimus ibidẽ
Verba hec si noluerit in extraneo legitimo: an faciant institutionem ibidez
Verbũ hoc si in hac oratione positũ si heres non erit. p q; potest interpretari ibi.
Verba hec si noluerit t si heres erit an differant inter se. 70.
Verba hec si filius ab itestato heres esse noluerit titius heres esto an inducant preteritionem. 70.
Verba hec in decẽ mensibus t intra decem menses itẽ ipsis Kalendis t intra Kalendas: paria sunt. 70.
Verbũ post ambigue profertur vtrũ ad hoc ne vel ad longũ tempus. 70.
Verba ad vnũ finẽ prolata nõ debent diuersum operari. 71.
Verba glo. t doct. secundum legẽ quam allegant debent intelligi. 71.
Verba aperta sunt seruãda: nec licet ab eis discedere. 73.

Verbum

Verbum aliquod potest esse quo ad verba simplex quo ad mentẽ cõditionalẽ. 73.
Verba proprie indubio intelliguñ nisi aliter testator senserit interpretari. 73.74.
Verbuz mihi: sic dicendo si quis mihi nascetur improrat suitatem. 73.
Verbũ instituo relatum ad diuersas personas modo institutionem modo substitutionem denotat. 74.
Verbum aliquod q̃q̃ stat proprie q̃q̃ improprie. 73.
Verborum vis attendenda est etiam fauore cõseruandi actus. 73.
Verba hec fic ita ita demum certam formaz inducunt in dispositionibus. 74.
Verba cui non conueniunt nec sensus. 74.
Verboꝝ cõceptio q̃ duas respecit aut plures formas aut dispositiones nõ possunt consistere. 74.
Verbum plura significans ad quodlibet adaptatur. ibidẽ.
Verba melius est nihil operenꝝ quã vt operentur absurdum. 74
Verba debent aliquid operari etiam odiosum potiusq̃ nihil operentur. 75.
Verbum simpliciter prolatum in potiori significatu accipitur. 75.76.
Verba in potiori significatu dicunꝝ illa que sunt propria t specialia: secundũ que: que q̃ dicunꝝ simpliciter talia t proprius. 76.
Verba singula sumi debent in casu vero et non ficto. 76.
Verbis: comprehendit illud qõ verbis formalibus exprimitur: sinia aũt comprehendit qõ generalibus verbis continet. 79.
Verba hec quisquis liberoruz specialia magis sunt quã generalia. 82.
Verba hec si suus nascat nõ solent dici ad excludendum casus similes sed ad declinandum vitium incapacitatis. 83.
Verba hec: suũ nasci: t agnasci: t suũ ex hostibus reddirei casu galli paria sunt. 83.
Verba ad depulsionẽ nõ debent accipi in cõtrariũ sensum. 84.
Verba hec ex eo tẽpore: ex inde ex illo: eiusdem sunt significationis t initium temporis significantia. 84.
Verba hec: virilis sexus non cõprehendit modo aliquo feminas: t hec feminini sexus non comprehendit modo aliquo mares: ex proprio significatu. 85.
Verba hec: hi liberi sunt virilis sexus t sunt per virilem sexum non sunt eiusdem significationis. 85.
Verba hec descendentes ex linea seu de linea masculina an cõtineant feminas. 85.
Verba hec: de. ex: per: an differãt. 85.
Veritas t ratio conueniuntur. 87.
Veritas t opinio quomodo sunt inter se opposita. 87.
Verisimile quod nõ est habet falsitatis imaginem. 74.
Verisimilitudo opinionem efficit. 88.
Vetare t permittere diuersis respectibus possunt simul stare. 68.
Vltima elogia sub incerto vagari non debent. 67.
Vidua nubens anteq̃ certiorari possit an cõceperit ex viro mortuo: nisi annosa vel sterilis sit an infamia efficitur. 71.
Vsuentis est animam agere. 82.
Vite t mortis non datur medium. ibidem.
Vnuz non potest intelligi qñ verba aliud significare possint. 74.
Voluntas coniecturata quoquomodo sufficit inter liberos vt sortiatur effectuz. 70.
Voluntas disponentis aut verbo aut signis manifestanda est: aliter nihil agit. 74.
Voluntas talis t catenus creditur qualis t quatenus ex scriptura apparet. 74.
Voluntas testatoris legum decretis preualere non potest. 76.
Voluntatis vbi est questio satis est si verba non repugnent. 85.
Vulgaris institutionis diffinitio. 68.
Vulgaris institutio additione corrũpit. ibidẽ.
Vulgaris expressa cõtinet pupillarẽ. 73.76.

Finis.

Registrum.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. Omnes sunt Terniones preter vltimum Quernionem.

Domi. Andree Alciati: t. M. Salomonij Albertheſci Paradoxa explicãt. Lugduñ. Impressa per Jacobum myt impensis honesti viri Vincentij de Portonarijs. Anno domini. M. cccccxxiij. Die vero. xxvij. Augusti.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

Torrida multifidis arserunt æquora flāmis
Omnis sanguineis sudauit roribus arbos
Omnis auis tristes celebrauit in aere cœtus.
Corruerantq; domus: rutilis mox undiq; septa
Ignibus aerios uastarunt fulmina tractus.
Collisi lapides: tremor & telluris hyulcæ
Omnia terribili prostrauit corpora motu
Vallibus æquati montes: & turbine rapti
Puluereo planos texerunt æquore campos
Egressi ex antris homines insana tulere
Ora: nec alternas potuerunt reddere uoces
Inq; fores tumuli reseratis ossa sepulchris
Constiterant solitę reditura in corpora molis
Prorupere suis delapsa e sedibus astra.
Mortiferasq; comas totum sparsere per orbem
Inq; unum coiere ferę lugubre gementes
Postremo cecidere omnes iuuenesq; senesq;
Vt rursum in superas remearent protinus auras
Et ueteri exciso flāmis populantibus orbe
Extructoq; nouo post tanta incendia mundo
Antiquos rediit surgens stirps omnis inartus.
Iudicis horrifici extremum subitura tribunal
Haud simile huic sapiens salomon quod protulit olim
Iudicio: dubio matrum inter iurgia nato.
Ergo ubi rauca dedit sonitum tuba: protinus omnes
Excite coeunt diuersę e littore gentes.
Quas oriens phœbus radiis afflauit eois

Et iam sol radiis madidas siccauerat herbas
Rore leui: fluuiosq; e pastu armenta petebant
Ex templo subito cœlum reseratur hyatu
Et sacro tectum omne domus confunditur igne
Cum tonitru labens qui turbam inuasit in omnem
Nec lesit quemq; sed frigida pectora fouit
Exacuens ebetes uaria in præconia linguas
Res haud nota unq; cum gens diuersa cohisset
Parthusq; & medus: proceres quoq; perfidis: & qui
Tigris & euphrates medius plana incolit arua
Nec non palmifere cultor iudeus idumes
Cappadoces: & quos fert pontus & asia tellus
Dardanii atq; phryges: simul & frondentis alumni
Pamphiliæ: & populi lybiæ: atq; ægyptia pubes:
Et cyrenneo ueniens de littore uulgus
Romanus cretensis: arabs: & mixta propago
Plurimus & properans ignoti e partibus orbis
Quiq; tamen patrio sensit sermone loquentes
Quisq; suæ audiuit consueta uocabula linguæ
Et quoniam simili afflati sunt numine cuncti
Bissenas nostræ legis iecere columnas
Quas etiam uario priscorum enigmate uatum
Signauere chori fatorum nuntius ordo
Principioq; cephas surgens sic dicere cœpit
Esse deum qui cuncta potest qui cuncta creauit
Confiteor: summaq; orbem ratione regentem.
Ergo uni trinoq; deo fit fausta potestas

Id ſgnans enoch deus extulit: & face raptus
Flammeri æthas penetrauit in æthera curſus
Siderĕum ſubtio contingens turbine cœlum.
Scitę idem pater fundat torquente gigante
Congreſſus: triplicig; irruens uerbere frontem.
Dixit enim in ſummos tua magna potentia cœlos
Prorupuit: ſupraq; deos erectus abiit.
Idem iterum: aſcendit dominus: quem gaudia rerum
Clangoreq; tubæ ad ſuperos comitantur euntem.
Nube leui hæſurum hæthas præditus ante.
Pater amos iter in ſummi molitur olympum.
Vaticinatus ait. nicęas. daniel. reliquiq
Patres etiam hoc concorſ uoce tulerunt.
Ergo ibares fetio ferantes pectora plauſu:
Gratq; multiformis modulemur carmina cantis.
Gloria mittenti redeunti gloria: uelox
Gloria ſit facto: qui iam mittendus in ignę eſt
Quorum ternus honos trunco prorumpit ab uno.
ECEGLOGA DECIMA. De crucifione ſancti ſpiritus
colloquutores apoſtoli ſimbolum chriſtiane religionis
inter ſe componentes.

Scripſit egregio uidauatum præſide cœtum
Claugerexteremiq; locū qui forte uocabat
Inter bifrenos remanens ſine noſe frātres
Illius oppreſſa qui nuper fauce pependit
Qua primū iubet cuncte decernere forte
Nec mora ſorte data uacuo præſatus honori eſt
Matthias: partemq; ſacri ſuſcepit ouilis

Vidit uterq; polus: boreas qua perflat & auſter
Omnis religio lex omnis ſexus & ætas
Quilibet ordo hominū quocunq; in tempore natus
Quisq; gerens patula cuſpas in fronte notatas
Quisq; ſus ſtudiis & uita nobilis acta.
Currit inexiguam uario ſuffiamine uallem.
Quos ſupra oſtendens multo ſe lumine pator
Fortibus affectis fulgentiq; agmine ſepsus
Et quino infignis plagarum ſtigmate corpus
Conſtitit ore ferox haud exorabilis ulli
Hinc rectam liquido ſuſpendit ab aere libram
Lancibus expendens geminis ſas omne nefaſq;
Et merita & noxas laudes & crimina ſepti
Nec mora quos animo curuarī ponderе culpę
Cernit humi: legat iuſtis ad tartara portis
Perpetuo ut nunq; cruciatu occumber poſſint.
Exhauſti: ſed ſine carens dolor urgeat illos.
Hic ubi triſtis hyems adeſt horror frigoriq; gemētit
Et labor & facies rerum maleſana: chaoſq;
At quos in nitidum puros ſine crimine cœlum
Altus efferri ſublato examine uidit
Deſtinat aternis cœtu plaudente triumphis:
Hic ubi lancta cohors recti ſibi conſcia gaudet.
Calcato ſeclix mundo: poſtiurq; tonantis
Intuitu cunctis opibus quem præſtitit unum.
EIuſdē egloga duodecima de uita beata. colloquutores Arinus & Geraldinus ſub nomīib⁹ lyci & lynnei agricolę & paſtoris.

Archivo Histórico

Altero q patris eſt ſoboles bonus inclyta chriſtus
Vnicus & mundi dominus principeq; ſalutis
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas
Scribarum hinc ſubito excipiens ira ſignifer ignit
Hunc reor in tacta purum de uirgine natum
Atq; operante ſacro conceptum pneumate inclum
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas
Quatus ab his iacobus ait minor ille priuig
Iplum etiam retor plato preſide pallum
Pro nobis tolerare crucem ſubiiſſe feputchrum
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas.
Ac dyalmus nihil ad dubitans hec alterit uitro
Sol .creet ut patres manes deſcendit ad imos
V. redire cum ſe lux tertia reddidit orbi
.rgo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas.
Ex hinc Alphcus conferq; quæ fenſit in unum
.d ſuperos dextræ patris aſcedit ati
C..mpotes victo.q; herebi cum flamine regnat
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas.
Moxq; foyta hec perhibet .ius memoralle philippu
Hinc tertium iudex uiuis funditq; redibit
Sontibus & penas & iuſtis premia reddat
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas
Inde lychanoie ſic fanctus protulit hoſpes
Eſſe deum hunc credo qui nos modo lumine fancto
Lultrauit patris & genite ſpiramen amorq
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas
Matheis ſecuit deterra hec denig; merita

Sunt quoq; inclyta del ſumo de uertice totum.
Concilium hoc chriſtiq; omnes ſub nole cœtus
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas.
Accedens thadeus ad hec eſt pauca locutus.
Corpora ſubuerſis erupent functa ſepulchris
Perpetuoq; ſuis animæ ſe fodere iunget
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas.
Sufficiuſq; alii Mathias ultimus infit.
Vita beata pijs pietatis gloria: ſummaq
Eſt preciuum æterno in tuis ſpectare tonantem.
Ergo uni trinoq; deo ſit fauſta poteſtas.
Eiuſdē egloga undecima de iudicio ultimo quo
iuſti ab impijs diſtinguentur auctor loquitur.

Impus erat cœlo cum fumi euertice motis
Fulminous pallor peccatra tota rocentes
A nuefis terros agnis ſe cernere hædos
Inq; urbem elatis armenta reducere artis.
Nam lupus ille ferox paſtoris nomine captas
Seducens pecudes.nunc u nunc ferit arma
Decipios lauiare greges conſueuis in hæruis
Cladibus infandis ſignatum afferat agmen
Lugubrig plagas balatu impleuerat omnes
Iam fera trepeſtas premulerat horrida terris
Signa: quatercenas clatus pontus in unas
Hinc ruſtum inſorum reuoluus ad ima receſſu
Balene phocegq grues ſcopulolag cete
prodidit oceanus ſubtracto gurgite ualles.

Credulus: ac noſtro luſtratum tinxerit unda
Nomine ſacrata tollens aſpergine labem:
Lætiferi hunc fugient morbi: peſteſq; maligne.
Nec fera nec diris comprehendet faucibus orcus:
Expoſitus pœnis quibus eſt incredulus omnis.
Protinus & fidos certiſſima ſigna ſequentur.
Nempe mea furias pellent uirtute nocentes
Effundent uarias diuerſa in murmura linguas.
Mortiferos uerbis extrudent eminus angues.
Toxica non illos poterit non ledere uirus.
Diffuſum ue olim per pocula nigra uenenum.
Langores quoq; luctifcos agitabit ab ægris
Oſtender quiſquis no.. .e n.mine dignum.
Interea quoniam ſupera.. .or al.tus in oras.
Cum pompa ad patremq; meum ueſtrumq; reuer.ens:
Meq; triumphantem excipiet mox regia cœli
Celicolum & premiſſus adeſt mihi flameus ordo.
Obuius occurrens rutilis pulcherrimus .lis
Expectate meus ueniat dum ſpiritus: & uos
Promiſſo illuſtret perfuſos lumine cunctos
I fœlix o uere deus: ſoboleſq; tonantis
Atanate & noſtræ quondam reminiſcere cætus
Accipimus uocem: cœloq; lapſa ſereno.
Purpureoq; fluens fulgentis ab ore miniſtri
Nil miremur ait cœli per aperta tu entes.
Teq; olim ſimili rediturum ad prata tumi.itu.
Aſſerit: ut poſſis extremo munere fungi:
Et iuſta fœtus pecorum ſuſpendere lance.

Hic mihi meq; doce: tanti quæ meta laboris
Quis fruct? ſtudiis: quæ nſi præmia cult?
Expectanda putes operoſi carminis auctor
Stirpe geraldina priſcis generate ſabinis.
Nam ſi perpetuus labor eſt: merceſq; caduca
Pro granis paleas reddens pro fructibus umbram
Mallem equidem nunq; terras coluiſſe malignas.
Heſperidum cuſtos lyce agrorum & cultor arini
Fœlix iſta tibi toga ſit: fœlicibus opto
Auſpiciis fulua iſta legas quæ poma tueris
Hoc iubet alcides noſtræ quo uindice terræ
Purgantur monſtris cui fulget purior ætas
Sæcula compoſitis qui gentibus aurea reddit
Niſpaniq; docet mauros iuga ferre leonis
Sed tibi quando petis rerum me dicere curſus
Euentuſq; operum ſupræmaq; fata ſenectæ
Alcinoi arboribus poſcis me adiungere fœtus:
Triptolomiq; ſatis frugales addere culmos.
Quin rogo tu potius ualidas dum ſcindo nouales
Venturiſq; paro cerealia meſſibus arua
Dumq; tuæ paſcuntur oues: age confer inaures
Nuncaliquid: cantuq; meum ſolare laborem.
Ac ſi forte frequens te cœpit opinio uatum
Quos ſequeris: dic an tantum bona ſumma putaris
Quæ ſpectas: nec deinde uiris optabile quiq
Extinctoq; omnes ſiniri corpore curas
Non cadit in ſanas fallax ſententia mentes
Nec me naſonis ſeducunt carmina: nec me

Lyrus.

Lyncæus.

Lycæus.

Lboru

13065
L0036074

Mathem